İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SARIYER YENİMAHALLE 743 ADA 2 PARSEL'DEKİ ALİ OSMAN KÖSE EVİ RESTORASYON PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kadir EKİNCİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

OCAK 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SARIYER YENİMAHALLE 743 ADA 2 PARSEL'DEKİ ALİ OSMAN KÖSE EVİ RESTORASYON PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kadir EKİNCİ
(502111206)

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz MAZLUM

OCAK 2014

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111206 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Kadir EKİNCİ**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **"SARIYER YENİMAHALLE 743 ADA 2 PARSEL'DEKİ ALİ OSMAN KÖSE EVİ RESTORASYON PROJESİ "** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :	**Doç. Dr. Deniz MAZLUM** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
Jüri Üyeleri :	**Prof. Dr. N. Turgut SANER** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
	Prof. Dr. M. Cengiz CAN Yıldız Teknik Üniversitesi	.....

Teslim Tarihi : **16 Aralık 2013**
Savunma Tarihi : **24 Ocak 2014**

Tüm Sarıyerlilere ve Sarıyer'i sevenlere,

ÖNSÖZ

Boğaziçi'nin mütevazi semti; doğup, büyüdüğüm ve yaşadığım yer olan Sarıyer Yenimahalle'de yer alan ve Köse ailesinin özverisi sayesinde günümüze kadar ulaşan Ali Osman Köse Evi'ni ya da diğer adıyla Aslanlı Köşk'ü konu alan tezimi 24.01.2014 tarihinde savundum. Fakat, 2014 Şubat ayında askerlik hizmetimi yerine getirmem gerektiğinden mavi cilt hazırlama işlemimi ertelemek durumunda kaldım ve İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetimi Kurulu'nun 31.01.2014/5 tarih ve sayılı toplantısında aldığı karar ile izinli sayılarak askerlik hizmetimi 2015 yılının Ocak ayında tamamladım. Askerlik hizmetim sonrasında mavi cilt hazırlama işlemine başlamadan önce danışman hocam Doç. Dr. Deniz Mazlum'un ve jüri üyelerinin tavsiyelerini de göz önünde bulundurarak askerlik hizmetim süresince çıkan yeni yayınları da kapsayan bir tarama yapmaya çalıştım. Böylelikle tezimin bazı bölümleri de güncellenmiş oldu.

Öğrenim hayatımın her aşamasında bana destek olan aileme, binlerce kilometre uzakta olsa da sürekli yanımda hissettiğim kız arkadaşım Carol Maia'ya, bilgi birikimiyle ve kişiliğiyle bana destek ve örnek olan, değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Deniz Mazlum'a, jüri üyesi hocalarım Prof. Dr. N. Turgut Saner ve Prof. Dr. M. Cengiz Can'a, yapıdan alınan ahşap örneklerin analiz çalışmalarını yürüten hocam Doç.Dr. Dilek Doğu'ya, yapının ölçümünde ve tez çalışması süresince bana her türlü desteği sağlayan arkadaşlarım Amine Seyhun Alkan Reis'e, Büşra Barutçu'ya, Seçil Boga'ya, Adife Güzel'e, İpek Zeynep Kaptanoğlu'na, Selin Sur'a ve bu çalışmayı yapmam için evlerini bana açan, geçen uzun sürede desteklerini benden esirgemeyen ve bu değerli yapının günümüze ulaşmasını sağlayan Köse ailesinin tüm fertlerine teşekkürlerimi sunarım.

Şubat 2015

Kadir Ekinci
Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
KISALTMALAR ..... **xiii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xv**
ÖZET ..... **xix**
SUMMARY ..... **xxiii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Amaç 1
1.2 Kapsam ve Yöntem 2
2. YAPININ BULUNDUĞU ÇEVRE **3**
2.1 Coğrafi Konum 3
2.2 Tarihi, Sosyal ve Ekonomik Gelişim 5
2.2.1 Dini yapılar 8
2.2.2 Eğitim yapıları 9
2.2.3 Askeri yapılar 11
2.2.4 Çeşmeler 11
3. ALİ OSMAN KÖSE EVİ **13**
3.1 Yapının Konumu 13
3.2 Yapının Tarihi 13
3.3 Vaziyet Planı (Şekil F.1) 14
3.4 Genel Tanım 15
3.5 Plan Özellikleri 16
3.5.1 Bodrum kat (Şekil F.2) 16
3.5.1.1 BK01 Bodrum 16
3.5.1.2 BK02 Sarnıç 17
3.5.2 Zemin kat mekanları (Şekil F.3) 17
3.5.2.1 ZK01 Giriş 17
3.5.2.2 ZK02 Sofa 17
3.5.2.3 ZK03 Oda 18
3.5.2.4 ZK04 Banyo 18
3.5.2.5 ZK05 Tuvalet 19
3.5.2.6 ZK06 Mutfak 19
3.5.2.7 ZK07 Oda 19
3.5.2.8 ZK08 Oda 20
3.5.2.9 ZK09 Depo 20
3.5.2.10 ZK10 Depo 21
3.5.3 Birinci kat mekanları (Şekil F.4) 21
3.5.3.1 1K01 Rüzgarlık 21
3.5.3.2 1K02 Giriş 21
3.5.3.3 1K03 Sofa 22
3.5.3.4 1K04 Tuvalet 23

3.5.3.5 1K05 Mutfak 23
3.5.3.6 1K06 Oda 23
3.5.3.7 1K07 Oda 24
3.5.4 Çatı katı mekanları (Şekil F.5) 24
3.5.4.1 ÇK01 Merdiven boşluğu 24
3.5.4.2 ÇK02 Çatı arası 25
3.5.4.3 ÇK03 Çatı arası 25
3.6 Cephe Özellikleri 25
3.6.1 Kuzey cephesi (Şekil F.22) 26
3.6.2 Doğu cephesi (Şekil F.21) 27
3.6.3 Güney cephesi (Şekil F.19) 29
3.6.4 Batı cephesi (Şekil F.20) 31
3.7 Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri 33
3.7.1 Temeller 33
3.7.2 Duvarlar 33
3.7.3 Döşemeler 34
3.7.4 Merdivenler 34
3.7.5 Çatı 35
3.8 Bozulmalar 35
3.8.1 Kullanıcı kaynaklı bozulmalar 35
3.8.2 Doğa kaynaklı bozulmalar 38
3.8.3 Strüktürel bozulmalar 39
4. YAPININ İSTANBUL AHŞAP KONUT MİMARİSİNDEKİ YERİ 41
4.1 Boğaziçi'ndeki Konutlarda Ahşap Kullanımı ve Görülen Mimari Üsluplar ... 41
4.2 İstanbul Ahşap Sayfiye Konutlarında Viktorya Tarzı 45
4.3 Ali Osman Köse Evi ile Karşılaştırılan Yapılar 47
5. RESTİTÜSYON 51
5.1 Restitüsyon Önerilerine Temel Oluşturan Kaynaklar 51
5.2 Yapıda Görülen Restitüsyon Problemleri 51
5.2.1 Vaziyet planı ölçeğinde görülen restitüsyon problemleri 51
5.2.2 Mekanlarla ilgili restitüsyon problemleri 52
5.2.3 Cephelerde görülen restitüsyon problemleri 52
5.3 Restitüsyon Önerileri 53
5.3.1 Vaziyet planı restitüsyonu 53
5.3.2 Plan restitüsyonu 53
5.3.2.1 Bodrum kat planı restitüsyonu 53
5.3.2.2 Zemin kat planı restitüsyonu 54
5.3.2.3 Birinci kat planı restitüsyonu 55
5.3.2.4 Çatı katı planı restitüsyonu 56
5.3.3 Çatı restitüsyonu 56
5.3.4 Cephe restitüsyonu 56
6. RESTORASYON 61
6.1 Restorasyon Kararlarına Temel Oluşturan Etmenler 61
6.2 Onarım ve Müdahale Kararları 61
6.2.1 Eklerden arındırma ve temizleme 61
6.2.2 Sağlamlaştırma 63
6.2.2.1 Taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması 63
6.2.2.2 Yapı elemanlarının sağlamlaştırılması 63
6.2.3 Bütünleme 63
6.2.4 Yenileme / yeniden yapma 64

6.2.4.1 Sürdürülebilir bir tarihi yapı için öneriler 64
6.2.4.2 Yalıtım problemlerine karşı öneriler.....65
6.2.4.3 Yangın dayanımı ve ahşap malzemenin korunması için öneriler.....67
6.2.4.4 Engelsiz bir tarihi yapı için öneriler 71
6.2.5 Kullanıma ilişkin öneriler 73
7. SONUÇ.....75
KAYNAKLAR.....79
EKLER.....85
ÖZGEÇMİŞ.....229

KISALTMALAR

BOA : Başbakanlık Osmanlı Arşivi
ICOMOS : Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi
KUDEB : Koruma Uygulama Denetim Müdürlüğü
KVKK : Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Yenimahalle'nin İstanbul'daki konumu. 3
Şekil 2.2: Yenimahalle ve çevresi. 4
Şekil 2.3: Yenimahalle mahalle sınırları ve tarihi yerleşim sınırı. 4
Şekil 2.4: Yenimahalle tarihi yerleşim sınırı. 5
Şekil 3.1: Vaziyet planı. 15
Şekil 3.2: Kuzey cephesi. 26
Şekil 3.3: Doğu cephesi. 28
Şekil 3.4: Güney cephesi. 29
Şekil 3.5: Batı cephesi. 31
Şekil 4.1: Edouard Crespin Köşkü, Yeşilköy İstanbul Caddesi. 47
Şekil 4.2: Edouard Crespin Köşkü, Yeşilköy İstanbul Caddesi. 48
Şekil 4.3: Av. Reşit Efendi Sokağı'ndaki köşk, 1900. 48
Şekil 4.4: Av. Reşit Efendi Sokağı'ndaki köşk, kuzey cephesi. 49
Şekil 4.5: Av. Reşit Efendi Sokağı'ndaki köşk, güney cephesi. 49
Şekil 4.6: Ali Osman Köse Evi, tavan silmesi üzerinde art-nouveau bezemeler 49
Şekil 4.7: Ali Osman Köse Evi, tavan göbeği. 50
Şekil 5.1: Edouard Crespin Köşkü, merdiven detayı. 55
Şekil 5.2: Edouard Crespin Köşkü, ahşap kapı. 55
Şekil 5.3: Büyükdere Fuat Paşa Köşkü. 57
Şekil 5.4: Yeşilköy Serbesti Caddesi No:40-42. 57
Şekil 5.5: Yeşilköy Serbesti Caddesi No:15. 58
Şekil 5.6: Ali Osman Köse Evi batı cephesi, 1930'lar. 58
Şekil 5.7: Ali Osman Köse Evi güney cephesi, 1910'lar. 59
Şekil 5.8: Ali Osman Köse Evi güney cephesi, 1920. 59
Şekil A.1 : Rumeli-i Şahane Haritası - Dersaadet Paftası'nda Yenimahalle, 1901. ..87
Şekil A.2 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta : 95, Sarıyer – Yenimahalle. 88
Şekil A.3 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta : 103, Yenimahalle – Rumelikavağı. 89
Şekil A.4 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta : AA36/2, Yenimahalle - İskele çevresi. ..90
Şekil A.5 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta : AA37/4, Yenimahalle – Fıstıklı Bağlar ..91
Yolu Sokağı çevresi. 91
Şekil B.1: Yenimahalle, 1900. 93
Şekil B.2: Yenimahalle İskelesi ve çevresi, 1900. 93
Şekil B.3: Yenimahalle Aya Yani Rum Ortodoks Kilisesi. 94
Şekil B.4: Pazarbaşı Hekimyan Mektebi Binası. 94
Şekil B.5: Yenimahalle Rum İlkokulu. 95
Şekil B.6: Pazarbaşı Karakolu. 95
Şekil B.7: Sarıyer'den Yenimahalle'ye bakış, 1910. 96
Şekil B.8: Yenimahalle, 1920. 96
Şekil C.1: BK01 Bodrum. 97
Şekil C.2: BK01 Bodrum. 97
Şekil C.3: BK02 Bodrum (Sarnıç). 98

Şekil C.4: BK02 Bodrum (Sarnıç). 98
Şekil C.5: ZK01 Giriş. 99
Şekil C.6: ZK01 Giriş. 99
Şekil C.7: ZK02 Sofa. 99
Şekil C.8: ZK02 Sofa. 99
Şekil C.9: ZK02 Sofa. 100
Şekil C.10: ZK03 Oda. 100
Şekil C.11: ZK04 Banyo. 101
Şekil C.12: ZK05 Tuvalet. 101
Şekil C.13: ZK06 Mutfak. 101
Şekil C.14: ZK07 Oda. 102
Şekil C.15: ZK07 Oda. 102
Şekil C.16: ZK08 Oda. 102
Şekil C.17: ZK08 Oda. 103
Şekil C.18: ZK09 Depo. 103
Şekil C.19: ZK09 Depo. 104
Şekil C.20: ZK10 Depo. 104
Şekil C.21: 1K01 Rüzgarlık. 105
Şekil C.22: 1K01 Rüzgarlık. 105
Şekil C.23: 1K02 Giriş. 106
Şekil C.24: 1K03 Sofa. 106
Şekil C.25: 1K03 Sofa. 107
Şekil C.26: 1K03 Sofa. 107
Şekil C.27: 1K03 Sofa. 107
Şekil C.28: 1K03 Sofa. 108
Şekil C.29: 1K04 Tuvalet. 108
Şekil C.30: 1K05 Mutfak. 108
Şekil C.31: 1K06 Oda. 109
Şekil C.32: 1K06 Oda. 109
Şekil C.33: 1K07 Oda. 110
Şekil C.34: 1K07 Oda. 110
Şekil C.35: ÇK01 Merdiven boşluğu. 111
Şekil C.36: ÇK02 Çatı arası. 111
Şekil C.37: ÇK03 Çatı arası. 112
Şekil C.38: ÇK03 Çatı arası. 112
Şekil C.39: ÇK03 Çatı arası. 113
Şekil C.40: ÇK03 Çatı arası mekanında özgün baca. 113
Şekil C.41: ÇK03 Çatı arası mekanı döşeme kaplamalarında bozulma. 114
Şekil C.42: Kuzey cephesi. 114
Şekil C.43: Doğu cephesi. 115
Şekil C.44: Güney cephesi. 116
Şekil C.45: Batı cephesi. 116
Şekil C.46: Çatı alınlığı. 117
Şekil C.47: Bahçedeki muhdes depo mekanları. 117
Şekil C.48: Çatı. 118
Şekil C.49: Çatı. 118
Şekil F.1: Rölöve – Vaziyet planı. 139
Şekil F.2: Rölöve – -0.45 kotu planı. 140
Şekil F.3: Rölöve – +2.00 kotu planı. 141
Şekil F.4: Rölöve – +5.25 kotu planı. 142

Şekil F.5: Rölöve – +7.75 kotu planı. 143
Şekil F.6: Rölöve – Çatı planı. 144
Şekil F.7: Rölöve – -0.45 kotu tavan planı. 145
Şekil F.8: Rölöve – +2.00 kotu tavan planı. 146
Şekil F.9: Rölöve – +5.25 kotu tavan planı. 147
Şekil F.10: Rölöve – +7.75 kotu tavan planı. 148
Şekil F.11: Rölöve – 1-1 kesiti. 149
Şekil F.12: Rölöve – 2-2 kesiti. 150
Şekil F.13: Rölöve – 3-3 kesiti. 151
Şekil F.14: Rölöve – 4-4 kesiti. 152
Şekil F.15: Rölöve – 5-5 kesiti. 153
Şekil F.16: Rölöve – 6-6 kesiti. 154
Şekil F.17: Rölöve – 7-7 kesiti. 155
Şekil F.18: Rölöve – 8-8 kesiti. 156
Şekil F.19: Rölöve – Güney görünüşü. 157
Şekil F.20: Rölöve – Batı görünüşü. 158
Şekil F.21: Rölöve – Doğu görünüşü. 159
Şekil F.22: Rölöve – Kuzey görünüşü. 160
Şekil F.23: Bozulma analizi – Planlar. 161
Şekil F.24: Bozulma analizi – Tavan planları. 162
Şekil F.25: Bozulma analizi – Kesitler: 1,2,3,4. 163
Şekil F.26: Bozulma analizi – Kesitler: 5,6,7,8. 164
Şekil F.27: Bozulma analizi – Görünüşler. 165
Şekil F.28: Malzeme analizi – Planlar. 166
Şekil F.29: Malzeme analizi – Tavan planları. 167
Şekil F.30: Malzeme analizi – Kesitler: 1,2,3,4. 168
Şekil F.31: Malzeme analizi – Kesitler: 5,6,7,8. 169
Şekil F.32: Malzeme analizi – Görünüşler. 170
Şekil F.33: Müdahale kararları – Planlar. 171
Şekil F.34: Müdahale kararları – Tavan planları. 172
Şekil F.35: Müdahale kararları – Kesitler: 1,2,3,4. 173
Şekil F.36: Müdahale kararları – Kesitler: 5,6,7,8. 174
Şekil F.37: Müdahale kararları – Görünüşler. 175
Şekil F.38: Restitüsyon – Vaziyet planı. 176
Şekil F.39: Restitüsyon – -0.45 kotu planı. 177
Şekil F.40: Restitüsyon – +2.00 kotu planı. 178
Şekil F.41: Restitüsyon – +5.25 kotu planı. 179
Şekil F.42: Restitüsyon – +7.75 kotu planı. 180
Şekil F.43: Restitüsyon – Çatı planı. 181
Şekil F.44: Restitüsyon – -0.45 kotu tavan planı. 182
Şekil F.45: Restitüsyon – +2.00 kotu tavan planı. 183
Şekil F.46: Restitüsyon – +5.25 kotu tavan planı. 184
Şekil F.47: Restitüsyon – +7.75 kotu tavan planı. 185
Şekil F.48: Restitüsyon – 1-1 kesiti. 186
Şekil F.49: Restitüsyon – 2-2 kesiti. 187
Şekil F.50: Restitüsyon – 3-3 kesiti. 188
Şekil F.51: Restitüsyon – 4-4 kesiti. 189
Şekil F.52: Restitüsyon – 5-5 kesiti. 190
Şekil F.53: Restitüsyon – 6-6 kesiti. 191
Şekil F.54: Restitüsyon – 7-7 kesiti. 192

Şekil F.55: Restitüsyon – 8-8 kesiti. 193
Şekil F.56: Restitüsyon – Güney görünüşü. 194
Şekil F.57: Restitüsyon – Batı görünüşü. 195
Şekil F.58: Restitüsyon – Doğu görünüşü. 196
Şekil F.59: Restitüsyon – Kuzey görünüşü. 197
Şekil F.60: Restorasyon – Vaziyet planı. 198
Şekil F.61: Restorasyon – -0.45 kotu planı. 199
Şekil F.62: Restorasyon – +2.00 kotu planı. 200
Şekil F.63: Restorasyon – +5.25 kotu planı. 201
Şekil F.64: Restorasyon – +7.75 kotu planı. 202
Şekil F.65: Restorasyon – Çatı planı. 203
Şekil F.66: Restorasyon – -0.45 kotu tavan planı. 204
Şekil F.67: Restorasyon – +2.00 kotu tavan planı. 205
Şekil F.68: Restorasyon – +5.25 kotu tavan planı. 206
Şekil F.69: Restorasyon – +7.75 kotu tavan planı. 207
Şekil F.70: Restorasyon – 1-1 kesiti. 208
Şekil F.71: Restorasyon – 2-2 kesiti. 209
Şekil F.72: Restorasyon – 3-3 kesiti. 210
Şekil F.73: Restorasyon – 4-4 kesiti. 211
Şekil F.74: Restorasyon – 5-5 kesiti. 212
Şekil F.75: Restorasyon – 6-6 kesiti. 213
Şekil F.76: Restorasyon – 7-7 kesiti. 214
Şekil F.77: Restorasyon – 8-8 kesiti. 215
Şekil F.78: Restorasyon – Güney görünüşü. 216
Şekil F.79: Restorasyon – Batı görünüşü. 217
Şekil F.80: Restorasyon – Doğu görünüşü. 218
Şekil F.81: Restorasyon – Kuzey görünüşü. 219
Şekil F.82: Restorasyon – 1-1 Kesiti sistem detayı. 220
Şekil F.83: Rölöve – K8 kapı detayı. 221
Şekil F.84: Rölöve – K10 kapı planı. 222
Şekil F.85: Rölöve – K3 kapı detayı. 223
Şekil F.86: Rölöve – P1 pencere detayı. 224
Şekil F.87: Rölöve – Terrazo döşeme kaplaması detayı. 225
Şekil F.88: Rölöve – Tavan göbeği detayı. 226
Şekil F.89: Restorasyon – P3 pencere detayı. 227

SARIYER YENİMAHALLE 743 ADA 2 PARSEL'DEKİ ALİ OSMAN KÖSE EVİ RESTORASYON PROJESİ

ÖZET

Bu çalışmada İstanbul ili Sarıyer ilçesi Yenimahalle'de yer alan Ali Osman Köse Evi belgelenmiş ve yapı için koruma önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Yapının bugünkü durumunun tespitine yönelik çalışmaların yanı sıra, ilk yapıldığı dönemdeki durumu eski fotoğraf, harita, yazılı ve sözlü kaynaklarla saptanarak, yapının korunması için gerekli kullanım ve onarım kararları alınmıştır.

Bölge halkı tarafından Aslanlı Köşk, Ziya Paşa Köşkü gibi isimlerle de anılan Ali Osman Köse Evi, Batı etkisinde gelişen son dönem Osmanlı mimarlığına ait ve "Viktorya Tarzı" olarak da adlandırılan İngiliz Kolonyal Mimarisi etkilerini taşıyan bir üslupta inşa edilmiş ahşap bir yapıdır. Bodrum katı üzeri iki kat ve bir çatı katından oluşan yapının zemin ve birinci katları bugün iki ayrı aile tarafından kullanılmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde tezin amacı ve çalışmanın farklı aşamalarında kullanılan yöntemler anlatılmıştır. İkinci bölümde Ali Osman Köse Evi'nin bulunduğu Sarıyer Yenimahalle'nin konumu ve tarih içerisinde bölgenin sosyal ve ekonomik gelişimi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde yapı, çevresiyle birlikte ele alınarak tarihçesi incelenmiş ve yapının genel bir tanımı yapıldıktan sonra tüm mekanları, cepheleri, yapı elemanları, mimari öğeleri ve yapıdaki bozulmalar, yapıdan alınan örnekler laboratuvar incelemeleriyle de desteklenerek detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Dördüncü bölümde yapıyla çağdaş olan ve aynı tarzda inşa edilmiş yapılar incelenmiştir. Beşinci bölümde restitüsyon çalışmasına yer verilerek, benzer özellikler gösteren yapılar, yapı üzerindeki izler ve müdahaleler incelenmiş, restitüsyon projesi çizimi için kaynak oluşturulmuştur. Altıncı bölümde ise yapının sorunları tespit edilerek gerekli müdahaleleri içeren restorasyon kararları işlenmiştir.

Sayfiye geleneğinin merkezi olan Boğaz köyleri 1950'lerden sonra oluşan göç hareketleriyle giderek kalabalıklaşmış, Boğaziçi mimari mirasının özgün örnekleri niteliksiz yapıların ve yoğunlaşan rant baskısının olumsuz etkilerine maruz kalmıştır. Sürekli görülen yangınlarla birlikte bu özgün örnekler kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu nedenle tez çalışmasının öncelikli amacı; Yenimahalle'de ve Boğaz genelinde günümüze kadar ulaşabilmiş az sayıdaki örnekten biri olan Ali Osman Köse Evi'nin tüm bileşenleriyle ayrıntılı olarak belgelemek olmuştur. Çalışmanın nihai amacı ise Boğaziçi'ndeki diğer yapılar gibi sayfiye konutu özelliğini kaybeden ve sürekli kullanılmakta olan Ali Osman Köse Evi için yapının kimliğine saygılı, kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verebilen bir restorasyon projesi ile koruma önerileri geliştirerek benzer durumdaki yapılar için de örnek bir koruma projesi oluşturmaktır.

Yapının bulunduğu Yenimahalle yerleşimi, İstanbul'un Sarıyer ilçesine bağlı, Boğaz'ın kuzey kısmında yer alan bir mahalledir. 18. yüzyıldan itibaren adı kaynaklarda geçmeye başlayan ve diğer Boğaz köyleri gibi 19. yüzyılda en parlak dönemini yaşayan Yenimahalle, genellikle balıkçılık ve denizcilikle uğraşanların

yaşadığı bir semtti ve nüfusunun çok büyük bir bölümünü Rumlar oluşturmaktaydı. Şirket-i Hayriye'nin 1914 yılı salnamesinde yer alan bilgiye göre o yıllarda Yenimahalle'de 1700 Hıristiyan, 40 Müslüman yaşamaktaydı ve yaz mevsiminde 500 kişi sayfiye konutlarına gelmekteydi. Bu dönemde, tiyatrosu, gazinoları ve mesireleriyle tam bir sayfiye yerleşimi görünümüne sahip olan Yenimahalle, bu özelliğini günümüze kadar koruyamamıştır.

Ali Osman Köse Evi, Yenimahalle tarihi yerleşiminin kuzey sınırını oluşturan Özengi Ağası Sokağı'nda yer almaktadır. Güneyde, günümüzde mevcut olmayan iskelenin çevresindeki yoğun doku, kuzeye doğru üst kotlara çıktıkça yerini bahçeli evlere bırakmaktaydı. Ali Osman Köse Evi de bahçe içinde inşa edilmiş bu evlerden biriydi. Özengi Ağası Sokağı, eski adıyla Fıstıklı Bağlar Sokağı'nın kuzeyinde ise bağlar ve bunların içerisindeki sayfiye konutları yer almaktaydı.

1910 ile 1920 yılları arasında inşa edildiği tahmin edilen yapı, bir bodrum katı, iki tam kat ve bir çatı katından oluşmaktadır. Viktorya tarzında inşa edilen Ali Osman Köse Evi, doğramalarında ve iç mekan bezemelerinde Art-Nouveau ve Rokoko üsluplarının da etkilerini taşımaktadır. Yapının İtalyan olduğu tahmin edilen mimarının, siparişi veren İtalyan ailenin ve sonrasında tavan bezemelerini yapıya ekleyen, yapının ikinci sahibi Nakkaş İbrahim Efendi'nin yapının tarzında ve yukarıda sayılan üslupların etkilerini taşımasında rolü büyüktür.

Günümüzde iki aile tarafından kullanılmakta olan yapıda görülen en radikal değişim, katlar arası sirkülasyonu sağlayan merdivenin kaldırılması ve yeni ıslak hacimler eklenerek, yapının iki ailenin kullanımına uygun hale getirilmeye çalışılmasıdır. Ayrıca, yapıda görülen yalıtım problemlerine bağlı olarak özgün ahşap doğramalar sökülüp yerlerine PVC doğramalar takılmıştır. Bunun yanında, doğa kaynaklı sorunların başında ise rutubetin neden olduğu bozulmalar gelmektedir.

Ali Osman Köse Evi'nin de dahil olduğu Viktorya tarzında inşa edilmiş konutlar, genel olarak Kadıköy, Bakırköy, Adalar ve Boğaziçi'nde görülmekteydi ve bu yapılar çoğunlukla önemli devlet memurları, yüksek rütbeli askerlerle, Levantenlere ve yabancılara aitti. Ali Osman Köse Evi'nin İstanbul ahşap konut mimarisindeki yerini tespit ve restitüsyon sorunlarına çözüm aramak amacıyla yapılan taramada incelenen yapılardan Yeşilköy'deki Edouard Crespin Köşkü, Ali Osman Köse Evi'ne tarz ve form olarak olan benzerliğiyle dikkat çekmektedir. Levanten bir aile için inşa edilmiş olan bu yapının mimarı ise İtalyan Carlo Amancich'tir. İki yapı arasındaki benzerlikler, Ali Osman Köse Evi'nin de Carlo Amancich veya onunla ilişkili bir mimarın elinden çıkmış olabileceğini düşündürmektedir. Ali Osman Köse Evi, kullanılan yapı malzemeleri, dik kırma çatısının altındaki çatı katı gibi özellikleriyle Viktorya tarzının izlerini taşısa da, orta sofalı plan tipine sahiptir. Bu durum, yapının mimarının yerel mimarlık verilerini de tasarımında değerlendirmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Restitüsyon önerileri geliştirilirken eski haritalar, yazılı ve görsel kaynaklarla birlikte, yapı üzerindeki veriler ve sözlü aktarımlarla elde edilen bilgiler de değerlendirilmiştir. İstanbul III. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivinde de bir araştırma yapılmış ancak; yapı toplu tescil kararıyla kayıt altına alındığı için, tescil kararı dışında herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır. Çalışmanın bir önceki bölümünde incelenen aynı dönem ve üsluba ait, cephe düzeni, bezeme ve yapı elemanları ile plan tipolojileri benzerlik gösteren yapılar, Ali Osman Köse Evi ile karşılaştırılarak restitüsyon kararlarının geliştirilmesinde değerlendirilmiştir. Yapının yaklaşık 70 yıldır kullanıcısı olan Ali Osman Köse'nin görüşlerine

başvurulurken de benzer özellik gösteren yapılara ait görseller üzerinden karşılaştırma ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Restorasyon kararları geliştirilirken ise, yapıda görülen bozulmalarla birlikte yapının kullanıcılarının ihtiyaçları ve karşılaştıkları problemler de göz önünde bulundurulmuştur. Bunların başında yapının iki aile tarafından kullanımının sürecek olması, yapıdaki ısı ve su yalıtım problemleri gelmektedir. Bu problemlere çözüm aranırken, tarihi bir ahşap yapının nasıl engelsiz ve sürdürülebilir hale getirilebileceği de sorgulanmış, geliştirilen öneriler detay çizimleriyle desteklenmiştir. Müdahale kararlarının ICOMOS tarafından 1999 yılında yayınlanan "Ahşap Tarihi Yapıların Korunması İçin İlkeler" bildirisine uygun olmasına dikkat edilmiştir.

Bu bağlamda, yapının ıslak hacimleri ve çatı katı yeniden çözümlenmiştir. Yapının bazı kullanıcılarının yaşlı olduğu göz önünde bulundurularak, herkes için tasarım düşüncesi benimsenmiş, mekanların bu kişilerin kullanımına uygun olması amaçlanmıştır. Bununla birlikte, yapılan tüm müdahalelerin geri döndürülebilir olması öngörülmüştür. Yapıyı yangına, mantar ve böcek gibi zararlılara karşı koruma yöntemleri araştırılmış, bu yöntemlerin ve kullanılacak malzemelerin tarihi yapıya uygunluğu tartışılmıştır. Yapının sökümü kolay olan elemanlarının daldırma yöntemiyle, sökülemeyecek elemanların ise bandaj yöntemiyle emprenye edilmesi önerilmiştir. Emprenye maddesi olarak, yangın ve biyotik zararlılara karşı etkili olan, ülkemizde de bol miktarda çıkarılan bor bileşiklerinin kullanılabilme olasılıklarının ve insan sağlığına etkilerinin kapsamlı bir şekilde araştırılması tavsiye edilmiştir.

Tarihi yapılarda enerji verimliliği ve yalıtım konuları araştırılmış, yalıtım malzemesi olarak yün, bitki lifleri gibi doğa kaynaklı malzemeler ele alınmış ve yapı için gazetelerin geri dönüştürülmesi ile elde edilmiş şiltelerin kullanımı öngörülmüştür. Bu şiltelerin yangına karşı dayanımı için boraks kullanımını ve ülkemizdeki üretim olanaklarını araştıran çalışmalara da değinilmiştir. Yeşil enerji kaynaklarından enerji üretimi için gerekli olan rüzgar türbinleri ile güneş panellerinin tarihi yapılarda kullanımı ve bu yapıların detaylarına uygun üretimlerinin yapılması üzerinde de çalışmalar yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Sürdürülebilirlik konseptine bağlı olarak, yapının özgün sarnıcının yeniden aktif hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Tüm bu kaynak araştırmaları, ölçümler, çizimler ve laboratuvar analiz çalışmaları sonucunda yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmış, koruma önerileri geliştirilmiş ve genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonuçlandırılmıştır.

THE RESTORATION PROJECT OF ALİ OSMAN KÖSE HOUSE (BLOCK 743, PARCEL 2, SARIYER YENİMAHALLE)

SUMMARY

The aim of this thesis is to elaborate a conservation project for the Ali Osman Köse House, which is located in Yenimahalle, Sarıyer, Istanbul. The documentation of the present situation of the building is followed by research of old photographs, maps, written and oral sources in order to reveal the original features of the building and to prepare the reconstitution project. In the final phase of the work, the restoration project is developed.

Yenimahalle, where the building is located, is a neighbourhood in Sarıyer district of Istanbul province which is on the northern shore of the Bosphorus. Yenimahalle that is mentioned in sources after the 18th century and which had its golden era in 19th century like other Bosphorus villages, was a place where fishermen and sailors lived, with a majority of Greek population. According to the yearbook of Şirket-i Hayriye (Istanbul Ferries Company) of 1914, 1700 Christians and 40 Muslims used to live in Yenimahalle in that year and 500 people used to come to the neighbourhood to their summer mansions. Yenimahalle, which used to have the identity of a resort town with its theatre, restaurants and recreation areas in that era, could not keep this identity till today.

Ali Osman Köse House is located on Özengi Ağası Street, which defines the northern border of the historical center of Yenimahalle. The dense urban fabric around the ferry station which does not exist today, used to give way to houses with garden by climbing up to the higher levels through north. Ali Osman Köse House was one of those garden houses. There used to be bigger gardens and mansions on the north side of Özengi Ağası Street which was then called Fıstıklı Bağlar Street.

Ali Osman Köse House, which is also known as “Aslanlı Köşk” or “Ziya Paşa Köşkü” by local people, is a wooden building which had been built in an order that is called Victorian style in the architecture of late Ottoman period, which has effects of British Colonial Architecture. The building that has basement floor, two floors and attic, is presently used by two families.

In the first chapter of the work, the aim of the thesis and the methods applied in different phases have been explained. The social and economic development of Sarıyer Yenimahalle where Ali Osman Köse House is located has been handled in the second chapter. In the third chapter, the building has been studied with its surrounding, history, spaces, façades, components, architectural elements and deteriorations with support of laboratory examinations of the samples from the building. In the fourth chapter, similar contemporary buildings with Ali Osman Köse House have been analyzed. Reconstitution project developed in the fifth chapter included the study of buildings which have similar properties, and the examination of marks and interventions on Ali Osman Köse House . In the sixth chapter, problems of the building have been determined and restoration decisions have been discussed.

Bosphorus villages which were the center of “estival” (summer mansion) culture, were subject to immigration and got crowded after 1950’s and original examples of Bosphorus cultural heritage gradually disappeared and were replaced by buildings of poor quality The increasing pressure of economic rent and frequent fires accelerated this deterioration. That is why the primary purpose of the thesis was to document Ali Osman Köse House in detail, as one of the few original examples in Yenimahalle and Bosphorus. The final purpose of the thesis was to develop a restoration project and conservation proposals which can meet user requests and is respectful to the identity of the historic buildings that are in similar situation with Ali Osman Köse House which has lost its property of being a summer mansion and is used all the year round.
The house, which is probably built between 1910 and 1920, has a basement floor, two floors and attic. Ali Osman Köse House, which was built in “Victorian style”, has also effects of Art-Nouveau and Rococo orders on its joinery and ornaments. The architect of the building who is assumed to be an Italian, the family who ordered the house to be built and then Nakkaş (Ornamentalist) İbrahim Bey who used to be the second owner of the home after the Italian family and designer of ornaments on ceilings, had a big role in the style of the house.
The most fundamental change on the building was its adaptation for the use of two families by adding new wet areas and removal of the stairs which used to supply vertical connection between floors. Beside this, PVC windows and doors were mounted after removal of wooden ones against insulation problems. Other than that, humidity problem is the main natural problem that the building faced.
Houses which were built in Victorian Style including Ali Osman Köse House, were generally located in Kadıköy, Bakırköy, Prince’s Islands and Bosphorus and those buildings used to belong to dignitaries, highly ranked military officers, Levantines and foreigners. Edouard Crespin Mansion in Yeşilköy, which has been observed during the research conducted to define the position of Ali Osman Köse House in Istanbul wooden residential architecture, attracts the attention with its similarity of style and form with Ali Osman Köse House. The architect of this house which had been built for a Levantine family, is Carlo Amancich. Similarities between these two buildings, make think that Ali Osman Köse House had been designed by Carlo Amancich or some architect related to him. Ali Osman Köse House has signs of Victorian Style with its properties such as construction materials, the attic under a high-pitched roof, even though it has traditional central-hall plan type. This fact gives the idea that the architect of the building had used both local architectural elements and European styles in his design.
Meanwhile restitution proposals have been improved, old maps, written and visual sources, data on the building and oral information had been collected. Archives of Istanbul 3rd Regional Directorate of Conservation of Cultural Heritage Board had also been researched, but nothing could be found other than cultural heritage registration document, as the building had been registered in a total registration process. The buildings that were built in the same era, same style and have similarities on their façade order, ornaments, building elements and plan typologies with Ali Osman Köse House, which was reviewed in the previous section of thesis, have been evaluated for developing restitution proposal. Those buildings which are similar to Ali Osman Köse House were evaluated and compared by their photographs with Ali Osman Köse who is the owner of the building for about 70 years.

Deteriorations on the building, needs of users and the problems that they faced have been taken into consideration for developing the restoration project. Use of the building by two families, heat and water insulation problems are main problems that users face. While trying to solve those problems, possibilities for an accessible and sustainable historic building are also questioned; proposals have been supported by detail drawings. “Principles for the Preservation of Historic Timber Buildings” which was published by ICOMOS in 1999 has been considered while taking decisions for intervention proposals.

In this context, wet areas and the attic have been re-designed. As some users of the building are old, the aim of the re-design process was to create suitable areas for those users, according to “design for all” principle. Beside this, all interventions are planned to be reversible. Conservation methods against fire, fungi and insects have been researched and compatibility of these methods and materials with and historical building has been questioned. Immersion impregnate method has been proposed for easily demountable elements of the building, meanwhile diffusion impregnate method has been proposed for non-mountable elements. Furthermore, deeper research is necessary for discovering the effects of boron on human health and the possibilities of use as impregnation material of boron compounds, which are protective against fire and biotic pests.

Global warming and high carbon dioxide emmision values are increasing the importance of energy efficiency. Applying energy efficiency rules on a historic building needs expertise and detailed scientific researches because of the sensitivity of historic buildings. Thus, a literature review has been made about energy efficiency of historic buildings and insulation. After the literature review, natural materials such as sheep’s wool and herbal fibres were considered as suitable insulation materials for historic buildings and cellulose insulation blankets which are made of recycled newspapers were proposed to use. Academic works on use of borax for fire protection of those insulation blankets and production possibilities in Turkey were also mentioned in the thesis. Deeper research is necessary for also use of green energy production devices on historic buildings such as solar panels and wind turbines. Based on sustainability concept, reuse of the original cistern of the building has been purposed for collecting rainwater.

As a result of this research, measurements, drawings and laboratory tests, analytical survey, restitution and restoration project drawings for the building have been prepared, conservation purposes have been developed and the work has been concluded by making a general assessment.

1. GİRİŞ

İstanbul kültüründe önemli bir yer tutan sayfiye geleneğinin merkezi yerleri olan Boğaz köyleri özellikle 19. yüzyılın ortalarından itibaren Birinci Dünya Savaşı'na kadar en parlak dönemini yaşamış, Boğaz'ın iki yakası da birbirinden farklı üsluplardaki yalı ve köşklerle renkli ve zengin bir mimarlık ortamına sahip olmuştur. 1950'lerden sonra oluşan göç hareketleriyle nüfus yoğunluğu artmış ve Boğaziçi mimari mirasının örnekleri niteliksiz yapıların ve yoğunlaşan rant baskısının olumsuz etkilerine maruz kalmıştır.

Sarıyer Yenimahalle'de yer alan Ali Osman Köse Evi özgün işlevini ve mimari özelliklerini büyük ölçüde korumuş olsa da çevresindeki niteliksiz ve yoğun yapılaşmadan dolayı inşa edildiği dönemdeki bir sayfiye evi olma özelliğini kaybetmiştir. Yapılan çalışmayla, Ali Osman Köse Evi barındırdığı ve çevresindeki veriler ile belgelenmiş, çeşitli araştırmalar yapılarak, geleceğe aktarılması amaçlanmıştır.

1.1 Amaç

Sarıyer Yenimahalle'de 743 Ada 2 Parsel'de yer alan Ali Osman Köse Evi, Viktorya Tarzı'nda inşa edilmiş son dönem Osmanlı yapılarındadır. Fıstıklı Bağlar Yolu Sokağı'nın sonunda yer alan yapı, inşa edildiği dönemde Yenimahalle'nin üst sınırını oluşturan bağların hemen bitişiğinde yer alıyordu. Özelikle 1950lerden sonra İstanbul'a doğru artan göçle birlikte yapının bulunduğu çevredeki bağlar da yapılaşmaya açılmıştır. Bölgede sürekli görülen yangınlar da nitelikli sivil mimarlık örneklerinin yok olmasına neden olmuştur. Bu nedenle tez çalışmasının öncelikli amacı, Yenimahalle'de ve Boğaz genelinde günümüze kadar ulaşabilmiş az sayıdaki örnekten biri olan Ali Osman Köse Evi'ni tüm bileşenleriyle birlikte ayrıntılı olarak belgelemek olmuştur. Bu kapsamlı belgelemenin ardından, yapının ve bölgenin tarihine ışık tutan eski harita, fotoğraf gibi görsel belgeler araştırılmış, yapının taşıdığı izler ve araştırma sonuçları ışığında restitüsyon projesi hazırlanmıştır.

Çevrede yer alan birçok yapı gibi artık sayfiye konutu özelliğini kaybeden ve sürekli kullanılan bir yapı haline gelen Ali Osman Köse Evi'nin kimliğine saygılı bir biçimde kullanıcı ihtiyaçlarına cevap verilmesi ve yapıda tespit edilen bozulmaların ortadan kaldırılması için bir restorasyon projesi hazırlanıp, koruma önerileri geliştirilerek benzer durumdaki yapılar için de örnek teşkil etmesi tezin nihai amacı olmuştur.

1.2 Kapsam ve Yöntem

Bu tez çalışması kapsamında ilk olarak yapının bulunduğu çevre ve Yenimahalle'nin tarihsel gelişimi araştırılmış; böylelikle yapının yapıldığı dönem ve öncesindeki koşullar, dönemin mimari ortamı ve yapının mimari dili özümsenmeye çalışılmıştır.

Çalışmalar yapının rölövesinin hazırlanmasıyla devam etmiş, yapının bugünkü durumu belgelenmiştir. Yapının rölövesi çıkarılırken, plan ölçüleri üçgenleme yöntemiyle alınmış, kat planlarının birbiriyle olan ilişkilerinin sağlanması, kesit, görünüş çizimleri ile vaziyet planı hazırlanması için gerekli olan ölçüler ise total station kullanılarak alınmıştır. Yapıdaki bezeme elemanlarının ölçüleri şerit metre ile, profilli olan elemanların ölçüleri ise profil tarağı ile alınarak 1/1 ölçekte çizilmiştir. Vaziyet planları 1/200 ölçeğinde; plan, kesit ve görünüşler 1/50, sistem detayı 1/20; kapı, pencere ve bezeme detayları ise 1/10 ve 1/5 ölçeklerde çizilmiştir. Yapıda kullanılan malzemeler, farklı dönem ekleri ve hasarlar rölöve çizimleri üzerinde çeşitli renk ve tarama teknikleri ile belirtilmiştir. Bununla birlikte yapının cephe kaplaması, pencere doğraması, kapı doğraması ve döşeme kaplaması olmak üzere dört farklı ahşap elemanından alınan örneklerin tür tespitleri ve bozulma analizleri İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi laboratuvarlarında yapılmıştır.

Yapının geçmişine ait belgeler, aynı döneme ait benzer üsluptaki yapılar ve yapı üzerindeki izler incelenerek bir restitüsyon projesi geliştirilmiştir.

Yapının konut işlevinin devamı ve özgün özelliklerinin korunması amaçlanarak, günümüzde oluşan kullanıcı ihtiyaçlarına da cevap verecek şekilde bir restorasyon projesi geliştirilerek, koruma ve onarıma yönelik müdahaleler, lejantlar üzerinde gösterilmiş ve çizimler detaylı anlatımlar ile desteklenmiştir.

2. YAPININ BULUNDUĞU ÇEVRE

2.1 Coğrafi Konum

Şekil 2.1: Yenimahalle'nin İstanbul'daki konumu.

Yenimahalle, İstanbul İli Sarıyer İlçesi'ne bağlı olan ve Boğaz kıyısında yer alan bir yerleşimdir. Güneydoğusunda İstanbul Boğazı, güney ve batı yönlerinde Sarıyer Merkez Mahallesi, kuzeyinde ise Rumeli Kavağı Mahallesi yer alır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2: Yenimahalle ve çevresi.

Yenimahalle yaklaşık 135 m rakımlı Havantepe'nin güneybatı eteklerindeki iki vadi üzerine kurulmuştur. Böylelikle mahallenin vadiler içerisinde kalan kısımları hakim rüzgarlardan biri olan poyrazdan korunaklıdır ancak; diğer bir hakim rüzgar olan lodosa açıktır. Mahallenin yüksek rakımlara doğru yerleşmiş kısımları ise her iki hakim rüzgara da açık konumdadır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3: Yenimahalle mahalle sınırları ve tarihi yerleşim sınırı.

Yenimahalle, kuzeyinde yer alan ormanlar sayesinde doğal bir sınıra sahiptir. Geçmişte batı ve güney yönündeki sınırlarını oluşturan bağların bir kısmı ise 1950lerden itibaren imara açılmıştır. Bugün ise Yenimahalle, güney ve batı yönlerinden Sarıyer Merkez Mahallesi'yle fiziksel olarak birleşmiş durumdadır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4: Yenimahalle tarihi yerleşim sınırı.

2.2 Tarihi, Sosyal ve Ekonomik Gelişim

Yenimahalle, adından da anlaşılacağı üzere Boğaziçi'nin nispeten yeni yerleşim yerlerindendir. Mahallenin kurulu olduğu bölgeden bahseden en eski kaynak Dionysios Byzantios'un MS 1. ve/ veya 2. yüzyıldaki gezi notlarını barındıran "Boğaziçi'nde Bir Gezinti" adıyla Türkçe'ye çevrilen "Ανάπλους Βοσπόρου - Anaplous Bosporou" adlı eseridir. Bu dönemde, bugün Yenimahalle yerleşiminin son bulduğu burun olan Telli Tabya Burnu'nun, o zamanki adıyla Milton Burnu'nun bitişiğinde bir kaptanın evi yer almaktaydı. Milton kelimesi ise "miltos", aşı boyası, toprak rengi anlamına gelmekteydi (Dionysios, 2013).

Yenimahalle'nin kurulu olduğu bölgeden bahseden bir diğer önemli kaynak ise Petrus Gyllius'un 16. yüzyılda yazdığı gezi notlarından oluşan "İstanbul Boğaziçi" adıyla Türkçe'ye çevrilmiş "De Bosporo Thracio" adlı eseridir. Bu dönemde, Yenimahalle'nin bugün kurulu olduğu bölge, kıyı düzlüğünde ekili kirazlardan

dolayı “Kerasia” olarak anılmaktaydı ve bahsedilen düzlük tümüyle üzüm bağlarıyla kaplıydı. Bugün Pazarbaşı olarak anılan bölge ise yine üzüm bağları ve meyve ağaçları açısından zengin bir yerdi (Gyllius, 2000). Bununla birlikte Gkinis, Yenimahalle’de 1530 yılında Vaftizci Yahya (Aya Yani / Ioannes Prodromos) adına bir kilise inşa edildiğini belirtir (Benlisoy, 2008).

Bölgeye 17. yüzyılda gelen Evliya Çelebi, Sarıyer’in 2 Müslüman, 7 Hıristiyan mahallesinden oluştuğundan, Müslüman halkın bağcılık, Rum halkın ise balıkçılık ve meyhanecilik yaptığından bahseder, eserinde Yenimahalle ismi geçmez (Evliya Çelebi,2011) ancak; Aya Yani Kilisesi’nin 1530 yılında kurulmuş olması, Evliya Çelebi’nin Yenimahalle’yi, Sarıyer’in 7 Hıristiyan mahallesinden biri olarak ele almış olabileceğini de düşündürmektedir.

18. yüzyıla gelindiğinde ise Yenimahalle’nin Sarıyer’den sonra gelen, Rumlarla meskun bir köy olduğu kaynaklarda açıkça geçmektedir. İnciciyan, sahil yakınında eski bir kilisenin temellerinin göründüğünü, 1799 yılının 10 Ekim’inde (H. 22 Cemaziyülevvel 1214) Vaftizci Yahya adına yeni bir kilise yapıldığını belirtir (İnciciyan, 2000).

Diğer Boğaz köyleri gibi Yenimahalle de 19. yüzyıldan itibaren en parlak dönemini yaşamıştır. Yüzyıl sonuna doğru Boğaziçi’ndeki sayfiye konutları en büyük sayısına ulaşmış, yeşil alanlar, küçük kıyı meydanları ve geniş çayırlar, genellikle nehirlerin ağzında yer alan parkların dışında Boğaz'ın iki yakasında kesintisiz bir sıra teşkil etmişlerdi. Bu yeşillikler halkın birbiriyle karşılaştığı ve piknik yaptığı gezinti ve mesire yerleriydi. Boğaziçi, yaz- kış oturulan köyler dışında, sayfiye yani mevsimlik bir oturma yeriydi (Eldem, 1979).

Boğaziçi’nde yaşanan bu hareketliliğin ve nüfus artışının en önemli sebeplerinden biri de 1854 yılında Şirket-i Hayriye’nin kurulup, Boğaz köylerindeki yolculara hizmet vermeye başlamasıdır. Bu tarihe kadar “pazar kayığı” olarak adlandırılan teknelerle yapılan yolcu ve yük taşımacılığı yerini Şirket-i Hayriye’nin vapurlarına bırakmış, böylelikle Boğaz köylerine yolcuların ve inşaat malzemelerinin ulaşımı kolaylaşmıştır.

Nüfusunun çoğunluğunu gemici ve balıkçıların oluşturduğu (Bizantios, 1862) Yenimahalle’de 1873 yılında 650 kişi yaşamaktaydı. Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi (Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως) Eğitim

Komitesi'nin hazırladığı bir rapora göre 1885 yılında Yenimahalle'de 200 Rum aile yaşıyordu. 1905 yılına gelindiğinde bu sayı 180'e düşmüştü. Patrikhane kayıtlarına göre ise Birinci Dünya Savaşı'nda Yenimahalle'deki Rum nüfusu 1725'ti (Benlisoy, 2008).

Yenimahalle hakkında bilgiler içeren bir diğer önemli kaynak ise Şirket-i Hayriye'nin 1914 yılında hazırladığı salnamedir. Salname'deki bilgilere göre; Yenimahalle, bir "mahalle"den ibaret yirmi sokağı olan "küçük" bir yerdi. 215 Rum, 80 Ermeni, 10 Müslüman hanesiyle, 1 Rum Kilisesi, 2 Rum Mektebi, 1 Ermeni Mektebi bulunmaktaydı. 1700 Hıristiyan, 40 Müslüman olmak üzere 1740 nüfusa sahipti. Salname'de Yenimahalle'nin nüfusunun giderek arttığı ve bununla birlikte yaz mevsiminde 500 kişinin sayfiye konutlarına geldiği belirtilmektedir (Şirket-i Hayriye, 1914).

Bu tarihte Yenimahalle İskelesi'nin normal bir günde ortalama yolcu sayısı 434, yazın tatil günlerinde 620, sayfiye yolcuları 198 ve günlük ortalama gelir 1015 kuruştu. Aynı yıl Beşiktaş İskelesi'nin ortalama 4828, Arnavutköy'ün 1556, Yeniköy'ün 645 ve Sarıyer'in 689 günlük yolcusu vardı (Şirket-i Hayriye, 1914).

Salname'de Yenimahalle sahilinde çeşitli balık türlerinin avlandığı, Pazarbaşı'nda bir de dalyan bulunduğu belirtilir. Yenimahalle'de balıkçılık geleneği bugün de devam etmektedir. Pazarbaşı'ndaki dalyan ise 70'li yıllara kadar varlığını sürdürmüştür (Balcı, 2006).

Salname, Yenimahalle'nin sosyal hayatına da değinir. Pazarbaşı'nın, Yenimahalle'nin en mamur mahalli olduğu belirtildikten sonra burada bir tiyatro ile üç gazinonun varlığından bahsedilir (Şirket-i Hayriye, 1914). Nitekim bu tiyatroya Osmanlı Arşiv belgelerinde de rastlanır. "Hacı Misak" adlı bir şahsa ait olan bu tiyatroda Yenimahalle Rum Kız ve Erkek Mektepleri yararına da oyunlar düzenlenmiştir. (BOA-1,2) İstibdat Dönemi'nde de Yenimahalle sahip olduğu eğlence ve dinlence mekanlarıyla dikkat çekmekteydi. Semtteki gazinolar ve meyhaneler ile Telli Tabya Burnu'ndaki Fırıldakbahçe Mesiresi (Sema,2008), Havantepe yolundaki Fıstık Ağacı Mesiresi ve Hekimyan Bağı bunlardan bazılarıydı. Fırıldakbahçe dönemin entelektüel isimleri, sanatçıları ve edebiyatçıları tarafından, Fıstık Ağacı Mesiresi orta halli veya fakir aileler tarafından, Hekimyan Bağı ise Ermeni aileler tarafından tercih edilmekteydi (Balcı, 2006).

Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte Boğaz köylerindeki renkli toplumsal yapı ve sayfiye yaşamı da olumsuz yönde etkilendi. Yaşanan mübadeleler ve ekonomik problemlerle bu durum İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam etti. 1949 yılına gelindiğinde Yenimahalle'deki Rum ailelerin sayısı, Patrikhane kayıtlarına göre 80'e düştü (Benlisoy, 2008). 50'li yıllarda başlayan göç dalgasıyla birlikte Yenimahalle'deki nüfus yapısı da değişmiştir. Günümüzde ise Yenimahalle sakinlerinin çoğunluğunu Karadeniz'den gelen aileler oluşturmaktadır; Rum ve Ermeni aileler ise azınlıktadır. Nüfus yapısı değişse de, Yenimahalle sakinlerinin önemli bir kısmı bugün de geçimini denizcilik ve balıkçılıkla sağlamaktadır.

Göç dalgasının bir diğer sonucu olarak Yenimahalle'nin doğal sınırını oluşturan Fıstıklı Bağlar Yolu'nun sonrasında Havantepe'ye doğru olan yüksek kesimlerde de gecekondulaşma başlamış, artan nüfusla birlikte Yenimahalle'nin merkezindeki tarihi konutların büyük bir kısmı da yerlerini niteliksiz betonarme yapılara bırakmıştır.

19. yüzyılda Yenimahalle'deki yapıların neredeyse tamamı ahşaptı (Şekil B.1, Şekil B.2). Boğaz köylerindeki ahşap malzeme tercihini, Alman Büyükelçiliği'nin Tarabya'daki Yazlık Konutu'nun inşaat sorumlusu mimar Armin Wegner hazırladığı inşaat raporunda, ahşap yapıların yapım ve bakım maliyetlerinin kargir yapılara göre daha düşük oluşu, ahşap evlerin iklim koşullarına göre daha sağlıklı ve depremlere karşı daha güvenli olması olarak açıklar (Bachmann, 2008). Çıkan yangınlardan dolayı İstanbul ve Boğaz genelinde ahşap yapı inşa edilmesi yasak olmasına rağmen, Yenimahalle sakinlerinin dilekçesi üzerine Sarıyer ve çevresinde satılan arsalara ahşap bina yapılmasına izin verildiği de Osmanlı Arşivlerinde yer alan belgelerde görülmektedir (BOA-3).

Yenimahalle'de farklı üsluplarda inşa edilmiş sivil mimarlık örneklerinin dışında, yine farklı üsluplarda inşa edilmiş anıtsal yapılar da mevcuttur. Bu yapılar işlevlerine göre şu şekilde sınıflanabilir:

2.2.1 Dini yapılar

Yenimahalle'de üç adet dini yapıdan ikisi korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillidir. Bunlardan ilki 16 Mart 1969 tarihinde tescillenen ve İbni Sina Sokağı 10 numarada bulunan Aya Yani Kilisesi'dir (Şekil B.3).

Aya Yani Kilisesi, Gkinis'e göre ilk olarak Mavromolos (Karataş) Bakire Meryem Manastırı'na bağlı olarak 1530 yılında kurulmuştur. 1656 yılına gelindiğinde ise Terkos Metropolitliği'ne bağlanmıştır (Benlisoy, 2008). İnciciyan'ın bahsettiği "denize yakın kısımdaki kilise kalıntıları" bu kilisenin kalıntıları olmalıdır. 1799 yılının 10 Ekim'inde (H. 22 Cemaziyülevvel 1214) ise aynı yere yeni bir kilise inşa edilmiş (İnciciyan, 2000), Bizantios'un ifadesiyle, 1821'de başlayan Yunan İsyanı'yla birlikte köy yakınındaki tabyalardaki askerler tarafından isyanın ilk dönemlerinde yıkılmış, 1833 yılında ise eskisine göre daha geniş bir şekilde tekrar inşa edilmiştir (Bizantios, 1862). 1833 yılında inşa edilen yapı, bugün halen ayakta olan yapıdır ve Osmanlı Arşiv belgelerine göre 18 Safer 1324 (13 Nisan 1906) tarihinde bir onarım geçirmiştir (BOA-4). 6-7 Eylül 1955 olaylarında zarar gören kilise, 1957 yılında tekrar onarılmıştır.

Yapı, üç nefli bazilikal planlı, kırma çatılı ve kargirdir. Dıştan 23.5x14.5m ölçülerinde ve yaklaşık 8.6m yüksekliktedir. Cepheleri beton sıvalı kilisenin avlusuna, tuğla örgülü bahçe giriş kapısından ulaşılır. Yapının pencereleri düşey dikdörtgen olup beşik kemer ile sınırlandırılmıştır. Bazı pencereler ise yelpaze biçimli yarım kemerler içerisine yapılmıştır.

İkonostasisin üçgen alınlığındaki Son Akşam Yemeği sahnesinin altındaki küçük çerçevelerde Hz. İsa'nın hayatı ile ilgili konular resmedilmiştir. Alt kısımdaki daha büyük çerçevelerde ise soldan itibaren; İoannes Prodromos Genethlion, Meryem ve Çocuk İsa, Hz. İsa, İoannes Prodromos tasvirleri görülür.

Ambonun orta nefe bakan yüzleri Hz. İsa ve İncil Yazarları'nın tasvirleri ile süslenmiştir. Naos tavanına Pantokrator İsa, arşitrav yüzlerine ise havariler resmedilmiştir.

Yenimahalle'de korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli bir diğer yapı ise Yenimahalle Camii'dir. 1958 yılında betonarme olarak inşa edilen, bodrum katında bir lojman, giriş katında kubbe ile örtülü bir harim ile harim mekanında bir asma kat ve farklı kotlardan girilebilen iki katlı bir son cemaat yeri vardır. Yapı, 14.07.1979 tarih 11385 no'lu toplu tescil kararıyla tescillenmiştir.

2.2.2 Eğitim yapıları

Yenimahalle'de bugün faaliyet gösteren tek eğitim yapısı 1965 yılında inşa edilen Balahatun İlkokulu'dur. Faaliyet göstermeyen ancak hâlâ ayakta olan bir diğer eğitim

yapısı ise Haydar Doğ Sokağı'ndaki Pazarbaşı Hekimyan Ermeni Mektebi binasıdır (Şekil B.4). Yakın geçmişe kadar konut olarak kullanılan yapı bugün kullanılmamaktadır.

Zemin üzeri bir çatı katlı ahşap karkas yapıya orta eksendeki tonozlu giriş nişindeki kemerli kapıdan girilmektedir. Beşik çatısı Marsilya tipi kiremit ile kaplıdır.

Hekimyan Ermeni Mektebi'nin açılış tarihine ulaşılamamış olsa da, 1885 yılından önceki bir tarihte eğitim faaliyetlerine başladığı bilinmektedir. Nitekim 1885 yılı yazının sonunda okul yönetiminin, okulun Maarif İdaresi'ne geçip, Hadimü'l-Maarif adıyla eğitime devam etmesi adına verdiği dilekçenin kabul kararına Osmanlı Arşiv Belgeleri arasında rastlanmaktadır (BOA-5).

Şirket-i Hayriye salnamesinde de bahsedilen Rum okulları ise Aya Yani Kilisesi'yle birlikte faaliyet göstermekteydi. Millas, 19. yüzyıl sonunda 120 öğrencili karma bir okuldan bahseder. Bununla birlikte 1906 yılı için hazırlanan Milli Yardımlaşma Derneği ve Kuruluşları (Ημερολόγιον των Εθνικών Φιλανθρωπικών Καταστημάτων του Έτους 1906) takviminde Yenimahalle'deki Aya Yani Kilisesi'nde iki papaz ve bir diyakoz, kiliseye bağlı erkek okulunda iki öğretmen, 148 öğrenci ile kız çocuk bakımevi ve okulunda bir öğretmen, bir yardımcı ve 50 öğrenci kayıtlı olduğu belirtilir (Benlisoy, 2008).

Yenimahalle'de Rum İlkokulu binası olarak bilinen yapı, kilisenin hemen doğusunda Mektep Sokağı'ndaki iki katlı ahşap yapıydı (Şekil B.5). Bu yapı bir yangın sonucu yok olduktan sonra, Rum İlkokulu faaliyetlerine kilise içerisinde devam etmiştir (Balcı, 2006). 20. yüzyıl başından itibaren kaynaklarda Yenimahalle'de kız ve erkek olmak üzere iki ayrı Rum okulunun varlığından bahsedilmesi, Mektep Sokağı'ndaki yapının dışında o dönemde de kilisenin bir bölümünde eğitim faaliyetlerinin yürütülmüş olabileceğini düşündürmektedir.

Yenimahalle'deki Rum okullarının finansmanı kilise vakfı ve dönemin ünlü banker ailelerinden Zafiropoulos ailesi tarafından sağlanmaktaydı (Milli Takvim, 1905). Bunun yanında okullar yararına piyangolar ve Pazarbaşı Hacı Misak Tiyatrosu'nda oyunlar da düzenlenmekteydi (BOA-1,2).

Yenimahalle'deki ilk Türk okulu 1955 yılında, Bağlar Yolu Sokağı'ndaki bir Rum'un köşkünde açılmıştı (Balcı, 2006). Bodrum üzeri iki kat olan yapının üzeri, Marsilya kiremit kaplı üç yöne eğilimli bir kırma çatıyla örtülmüştü. Bodrum katında

sarnıcı mevcuttu ve Boğaz'a bakan güney cephesinde, en üst katında bir de balkon bulunmaktaydı ve yine bu cephede çatı üçgen bir alınlıkla vurgulanmıştı. 1965 yılında Özengi Ağası Sokağı'ndaki Balahatun İlkokulu açıldıktan sonra, bu köşk de konut işlevine geri dönmüştür. 2009 yılında yapının yeni sahibi yapıyı yıkarak yerine dört katlı bir apartman inşa etmiştir.

2.2.3 Askeri yapılar

Yenimahalle'nin kuzey sınırını oluşturan Telli Tabya Burnu, Boğaz'ın Karadeniz girişinde önemli bir konuma sahip olduğundan askeri tesisler kurulması için de uygun bir yerdir. Yenimahalle sınırları içerisinde Telli Tabya ve Yenimahalle'nin eteklerine kurulu olduğu tepeye adını veren Obüstepe (Havantepe) Tabyası dışındaki en önemli askeri yapı Pazarbaşı'ndaki Jandarma Karakolu'dur (Şekil B.6).

Pazarbaşı Karakolu Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde 1891 yılında inşa edilmiştir (Çiftçi ve Seçkin, 2005). Bodrum ve zemin üzeri bir kattır. Güney cephesinde orta eksende yer alan kule ana yapıdan bir kat daha yüksektir. Bu kule ve dendanlar ile kargir karakol yapısı Ortaçağ şatolarına benzer bir görüntü kazanmıştır.

2.2.4 Çeşmeler

Yenimahalle Meydanı'nında yer alan Cezayirli Gazi Hasan Paşa Çeşmesi 1784 yılında inşa edilmiştir. İnciciyan'ın bahsettiği çeşme de bu olmalıdır. Fakat bugün görülen çeşme 1900 tarihli fotograftakinden konum ve biçim olarak oldukça farklıdır. Bu da çeşmenin büyük ihtimalle bir yol genişletme çalışması sırasında taşınmış olabileceğini düşündürmektedir.

Aya Yani Kilisesi Ayazması ise kilise'nin bodrum katında yer almaktadır. Ayazmanın işitme problemlerine ve sıtma hastalığına faydalı olduğuna inanılmaktaydı (Benlisoy, 2008).

Obüstepe Tabyası yakınlarındaki Asker Suyu Çeşmesi ise Birinci Dünya Savaşı döneminde tabyada görevli askerler tarafından inşa edilmiştir (Balcı, 2006). Fakat bugünkü çeşme yapısı herhangi bir nitelik taşımamaktadır.

3. ALİ OSMAN KÖSE EVİ

3.1 Yapının Konumu

Ali Osman Köse Evi, Yenimahalle yerleşiminin kuzey sınırını oluşturan Özengi Ağası Sokağı'nda yer almaktadır. Bu sokak Rumeli Ciheti haritalarında Fıstıklı Bağlar Yolu'nun devamı olarak görülür. Bugün ise Fıstıklı Bağlar Yolu Sokağı, Ali Osman Köse Evi'nin yaklaşık 200 m batısında sonlanmaktadır (Şekil A.3).

Fıstıklı Bağlar Yolu adı, yapının konumu hakkında da bir fikir vermektedir. Çünkü, bu sokağın güneyinde Yenimahalle yerleşimi yer alıyor, kuzey kısmı ise farklı kişilere ait bağlardan oluşuyordu ve Fıstıklı Bağlar Yolu, bugünkü Özengi Ağası Sokağı'nın bittiği yerde, Fıstık Ağacı Mesiresi'nde son bulmaktaydı (Şekil A.3).

Fıstıklı Bağlar Yolu'nun kuzey kısmındaki geniş alanlı bağların içerisinde köşkler ve müştemilatları da yer almaktaydı. Bu köşklerin en dikkat çekicisi olan Sadrazam Mehmet Sait Paşa Köşkü günümüze ulaşamamıştır. Bir bodrum katı ile zemin üzeri iki kat olarak inşa edilen bu kargir yapı, Sadrazam Mehmet Sait Paşa tarafından bir sayfiye konutu ve av köşkü olarak kullanılmaktaydı (Balcı, 1999).

Yolun güney kısmında ise Yenimahalle yerleşimi yer alıyordu. İskele ve çevresindeki yoğun doku, üst kotlara çıktıkça yerini bahçeli evlere bırakmaktaydı (Şekil A.3, Şekil A.4). Fıstıklı Bağlar Yolu ise bağlar ile Yenimahalle arasında bir sınır oluşturuyordu. Ali Osman Köse Evi de yerleşimin doğal sınırını oluşturan Fıstıklı Bağlar Yolu'nun güney kısmında bir bahçe içinde inşa edilmişti.

3.2 Yapının Tarihi

Yapının yapıldığı tarihe ilişkin kesin bir belgeye ulaşılamamıştır. Bu nedenle elde edilen bilgiler, yapının 1950'li yıllardan beri kullanıcısı ve dördüncü sahibi olan Ali Osman Köse'nin sözlü aktarımlarına dayanmaktadır. 1910 yılında çekilmiş olan fotoğrafta yapının bulunduğu parselin boş olduğu göze çarpmaktadır (Şekil B.7).

1920 yılına tarihlenen bir diğer fotoğrafta ise, yapının yerini aldığı görülmektedir (Şekil B.8).

1926 yılında çizilen Rumeli Ciheti Haritaları'nda yapı parselini çevreleyen duvarlar görülmektedir (Şekil A.5). Haritaların ve eldeki fotoğrafların ışığında yapının 1910-1920 yılları arasında inşa edilmiş olduğu söylenebilir. Çatı örtüsünde kullanılan "Guichard Carvin" markalı, arı damgalı kiremitleri üreten Marsilya'daki fabrikanın da bu tip kiremitlerin üretimine 1914 yılında son vermiş olması (Url-1), yapının inşa tarihi hakkında fikir vermektedir.

Ali Osman Köse ve çevre sakinlerinin aktarımlarına göre yapı, İtalyan bir aile tarafından yine İtalyan bir mimara sipariş edilmişti. İtalyan aileden sonra sırasıyla Nakkaş İbrahim Efendi ve Ziya Ekinci Paşa bu yapıda ikamet etmiştir. Ali Osman Köse ise yapının Ziya Ekinci'den sonraki sahibidir. Ali Osman Köse Evi, 14 Temmuz 1979 tarihinde 11385 no'lu toplu tescil kararıyla korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillenmiştir.

3.3 Vaziyet Planı (Şekil F.1)

Tez çalışması kapsamında incelenen yapı ve yapının bahçesi İstanbul Sarıyer Yenimahalle, 99 Pafta, 743 Ada'da üç ayrı parsel üzerinde yer almaktadır. Yapı, 2 nolu, bahçenin batı bölümü 1 nolu, güney bölümü ise 16 nolu parseldedir. Bu parselleri kuzeyde Özengi Ağası Sokağı, doğuda ve güneyde komşu yapıların parselleri ve batıda Asalet Sokağı sınırlar. (Şekil 3.1)

Yapının bahçesine kuzey ve batı yönlerinden olmak üzere iki giriş vardır. Bahçenin batı girişi, zemin kat olarak nitelenen kata giriş kapısıyla yaklaşık olarak aynı kottadır. Kuzey girişinden de zemine oturan beton merdivenle aynı kota ulaşılır. Bahçenin kuzey bölümünde depo olarak kullanılan farklı büyüklüklerde üç adet yapı bulunur. Bahçenin güneye doğru iki farklı kotu daha bulunur ve bu kotlara da beton merdivenlerle ulaşılır. Bahçenin üç farklı kotunda da çam, nar, selvi gibi değişik türlerde ağaçlar bulunur.

Şekil 3.1: Vaziyet planı.

3.4 Genel Tanım

Ali Osman Köse Evi, bir bodrum katı, iki tam kat ve bir çatı katından oluşmaktadır. Tarz olarak "Cottage Tarzı" ya da "İngiliz Kolonyal Tarzı" olarak adlandırılan, Batı etkisindeki "Viktorya Tarzı"nda inşa edilmiştir. Bununla birlikte yapı içerisindeki bezeme ve doğramalarda art-nouveau ve rokoko üsluplarının etkilerine de rastlanır. Eğimli bir arazide konumlanmış olmasından dolayı yapı, üst kottaki Özengi Ağası Sokağı'ndan tek katlı bir yapı gibi algılanır (Şekil C.42). Güney yönünden bakıldığında ise bodrum katı olarak adlandırılan kat dahi toprağa gömülü değildir (Şekil C.44).

Yapının ana girişi kuzey yönünden birinci kata ulaşılan giriştir (Şekil C.42). Kullanıcı tarafından değiştirilen rüzgarlık bölümü özgün giriş kapısının algılanmasını engellemektedir. Zemin kata girişi sağlayan kapı ise bu giriş kapısına göre daha küçük bir kapıdır (Şekil C.45).

Yapının plan biçimlenişi, orta sofalı ve güney yönünde yer alan İstanbul Boğazı'na paraleldir. Odalar doğrudan sofaya açılır. Birinci katta giriş kapısından sofaya ulaşım rüzgarlık ve bir giriş mekanı aracılığıyla olurken, zemin katta bir koridor

aracılığıyla olur. Bu koridor aynı zamanda bodrum katla bağlantıyı sağlayan ve dış mekanda yer alan merdivenlere açılan bir kapıya da sahiptir.

Bugün mevcut olmayan iç merdiven, yapının zemin, birinci ve çatı katları arasındaki bağlantıyı sağlamakta ve sofanın doğusunda yer almaktaydı. Yapı, iki ayrı aile tarafından kullanılmaya başlandıktan sonra ise merdiven kaldırılmıştır.

3.5 Plan Özellikleri

3.5.1 Bodrum kat (Şekil F.2)

3.5.1.1 BK01 Bodrum

Ahşap bir kapıdan geçerek batı yönünden girilen, kuzey-güney doğrultusunda uzanan mekanın alanı yaklaşık olarak 11.94 m²'dir.

Bodrum işleviyle kullanılan bu mekana -1.95 kotundaki bahçeden üç basamakla çıkılan yapı ile yapının batı yönünde kuzey güney doğrultusunda uzanan bahçe duvarı arasındaki üzeri açık koridordan ulaşılmaktadır. Özgün giriş kapısının eşiği -1.45 kotundadır ve mekanın şap ile kaplanmış zemininden 12cm yüksektir.

Mekanı kuzey yönünde çevreleyen kalker taşlarıyla örülü duvar üzerinde hiçbir açıklık bulunmamaktadır.

Mekanı doğu yönünde sınırlayan çimento sıvalı duvarda kullanıcı tarafından sonradan açılan boşluktan BK02 mekanına geçiş sağlanabilmektedir. Bu duvarın üst kısmında BK02 mekanından uzanan I profilli volta döşeme putrelleri de görülmektedir.

Güney yönünü sınırlayan duvarda ise sövesi ve kemeri tuğlarla oluşturulmuş, güney yönündeki bahçeye bakan bir pencere vardır. Basık kemerli pencerenin kemer üzengi kotu -0.28 , kemer üst kotu -0.18 'dir. Pencere boşluğu, niteliksiz metal bir doğrama ve camla kapatılmıştır. Bunun arkasında ise özgün ahşap pencere kasası ve özgün demir parmaklık yer almaktadır. Volta döşemeli tavandan gelen sular nedeniyle özellikle bu duvar üzerinde yosunlanma görülmektedir.

Mekanın tavanı, kuzeyden güneye kadar kısmen ahşap kaplama tahtaları ile kaplanmıştır. Bu kısmın altına bir adet ahşap dikme yerleştirilmiştir. Güney kısmı ise üç adet metal dikme ile de desteklenen, iki kemerli volta döşemedir.

3.5.1.2 BK02 Sarnıç

BK01 Bodrum mekanının doğusunda yer alan sarnıcın alanı ise yaklaşık olarak 8 m²'dir. Mekanın tüm duvarları horasan harcı ile sıvanmıştır ve batı duvarı hariç hiçbir duvarında açıklık yoktur. Mekana ulaşım, yapının zemin katındaki ZK07 Yatak Odası mekanından açılan ahşap bir kapaktan sağlanırken, bugün BK01 mekanıyla sınır oluşturan duvara BK02 mekanının da bodrum olarak kullanılabilmesi amacıyla açılan bir açıklıktan da geçiş sağlanabilmektedir. Bu açıklık açılırken iki adet basamak oluşturulmuştur. BK01 mekanının zemin kotu -1.67 iken, BK02 mekanın zemin kotu -2.17'dir.

Mekanın şapla kaplı zemininin ortasında daire formunda bir iz vardır. Tavan ise doğu-batı aksında uzanan putrellerle oluşturulmuş altı kemerli volta döşemedir. Kuzeydoğu kısmında ise ZK07 mekanına ulaşmayı sağlayan kapak için bir boşluk oluşturulmuştur.

3.5.2 Zemin kat mekanları (Şekil F.3)

3.5.2.1 ZK01 Giriş

Yapının zemin katına, batı yönündeki 0.00 kotundaki bahçeden +0.15 kotundaki bir eşikle girişi sağlayan mekanın alanı yaklaşık olarak 3.34m²'dir. Özgün giriş kapısı PVC bir doğrama ile değiştirilmiştir.

Doğu – batı doğrultusunda uzanan mekan, ZK02 Sofa mekanından bir PVC doğrama ile ayrılmıştır. Mekan doğu ve batı yönlerinden iki PVC doğrama, kuzey ve güney yönlerinden ise sıvalı ve boyalı iki duvar ile sınırlanır. Güney duvarının batı ucunda bugün kullanılmayan ancak geçmişte M1 merdivenine geçişi sağlayan ahşap bir kapı yer alır. Mekanın zemini PVC ile kaplıdır ve tavan kaplamaları ise özgün ve ahşaptır.

3.5.2.2 ZK02 Sofa

ZK03, ZK04, ZK05, ZK06, ZK07 ve ZK08 mekanlarına geçişi sağlayan sofa kare formundadır ve bu mekanın alanı yaklaşık olarak 5,13 m²'dir. Mekanın doğusunda yer alan ve bugün mutfak olarak kullanılan ZK06 mekanında daha önce bulunan ve yapının üst katlarıyla bağlantıyı sağlayan merdivenin ve bu merdiven kovasını sınırlayan ahşap doğramaların kaldırılmasıyla iki mekan bütünleşmiş durumdadır. Kaldırılmış olan doğramaların üst kısmında yer alan, içlerine cam yerleştirilmiş kare

ızgaralı ve kasaya sabit kısım halen mevcuttur. Mekan, ZK01 mekanı dışında, bağlantılı olduğu tüm mekanlardan daha düşük kottadır. Zemini PVC malzeme ile kaplanmış olan mekanın tavan kaplamaları özgün ve ahşaptır.

Mekanı batı yönünden sınırlayan duvarın kuzey kısmında ahşap bir kapı vardır ve 18cm'lik bir kot farkıyla ZK03 mekanına geçiş sağlanır. Kuzey yönündeki duvarda ise iki ahşap kapı yer alır. Batıdaki kapıdan ZK04, doğudaki kapıdan ZK05 mekanlarına geçilir.

Güney yönünü sınırlayan duvarda da iki adet ahşap kapı bulunur. Özgün kasaları korunmuş ancak doğramaları değiştirilmiş bu kapıların doğuda olanından ZK07 mekanına, batıda olanından ZK08 mekanına geçilir.

3.5.2.3 ZK03 Oda

ZK02'den ahşap bir kapıdan geçilerek ulaşılan mekanın duvarlarının tümü kontrplak kaplanmıştır. Mekanın alanı yaklaşık 7.81 m²'dir. Özgün ahşap kapıdan sadece kasa kısmı kalmış, özgün kanat ise ahşap bir kant ile değiştirilmiştir. Kapı eşiği +0.34 kotundadır. Mekanın batı duvarında yer alan özgün pencere doğraması PVC bir doğrama ile değiştirilmiş ancak; ahşap denizlik, kasa ve pervazlar özgün olarak kalmıştır.

Mekanın kuzey duvarında yapının özgün bacasının başlangıcı yer almaktadır. Zemini kare formlu PVC kaplama malzemesi ile kaplı olan mekanın tavanı ise bugünkü kullanıcı tarafından ahşap malzeme ile kaplanmıştır.

3.5.2.4 ZK04 Banyo

Yaklaşık 1.14 m²'lik alana sahip olan mekana ZK02 mekanından ahşap bir kapı ile ulaşılır. Mekanın duvarları +2.30 kotuna kadar seramikle kaplanmıştır. Geri kalan kısımlar ise sıvalı ve boyalıdır. Mekanın kuzey duvarında 10 cm derinliğinde bir niş yer almaktadır. Doğu duvarında ise mekanın havalandırılmasını sağlayan küçük bir pencere yer alır ve bu pencere ZK05 mekanına açılır.

Mekana girişi sağlayan kapının özgün kanatı PVC bir kanatla değiştirilmiş ancak ahşap kasası özgün olarak korunmuştur. Bu kapı hemen bitişiğinde bulunan ve ZK05 mekanına girişi sağlayan ahşap kapıdan yaklaşık 45 cm daha kısadır. Kapının eşiği +0.34 kotundadır. Mekanın zemini de duvarlar gibi seramikle, tavan ise sıva ve boya ile kaplanmıştır.

3.5.2.5 ZK05 Tuvalet

ZK02'den ulaşılan mekanın alanı yaklaşık 3 m²'dir. Mekana giriş sağlayan ahşap kapı tümüyle özgündür. Mekana +0.35 kotundaki eşikten geçilerek girildikten sonra, içeride iki basamak daha yer alır ve zemin +0.65 kotuna ulaşır. ZK04 Banyo mekanının havalandırılmasını sağlayan pencere bu mekanın batı duvarındadır. Doğu duvarında ise bu mekanın havalandırılmasını sağlayan ve dışarıya açılan ahşap bir pencere ve pencerenin dış kısmında metal bir parmaklık vardır. Mekanın girişini sağlayan kapı güney duvarında yer alırken, kuzey duvarı sağırdır.

Zemini ve duvarları +2.35 kotuna kadar seramikle kaplı mekanın içerisindeki alaturka tuvalet taşı da muhdestir. Tavan ise muhdes ahşap kaplamadır.

3.5.2.6 ZK06 Mutfak

Yaklaşık 4.64 m² alana sahip mekan, batısındaki ZK02 mekanından 19 cm'lik bir kot farkıyla ayrılmaktadır. İki mekan arasında başka bir ayırıcı yoktur. Ancak mekanın üst katla bağlantısını sağlayan merdivenin kovası olarak kullandığı dönemde yapıya eklenmiş bir dönem eki olan dört kanatlı kapının üzerinde yer alan ve kare bölümlerden oluşan sabit pencere halen mevcuttur.

Mekanın güney duvarı alçı sıvayla kaplanmıştır ve üzerinde herhangi bir boşluk yoktur. Doğu ve kuzey duvarları yakın geçmişte yapılan niteliksiz bir onarımla seramik kaplanmış, granit tezgah ve mutfak dolapları eklenmiştir. Bu mekanın doğusunda yer alan ZK09 Bodrum mekanından bakıldığında ise ZK05 doğu duvarında ahşap bir kapı bulunduğu ancak yakın geçmişteki onarımda bu kapının tamamen kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Mekanın zemini seramik ile kaplanmıştır. Tavan kısmına ise alçı asma tavan uygulanmıştır.

3.5.2.7 ZK07 Oda

ZK02 mekanının güneyinde yer alan 10.86 m²'lik alana sahip mekana özgün ahşap bir kapıdan girilir ancak; kapının kanadı ahşap bir kanatla değiştirilmiştir. ZK07 mekanı ZK02 mekanına göre 13 cm daha yüksek bir kotta yer almaktadır. Mekanın tüm duvarları alçı sıvalı ve boyalıdır. Doğu ve batı duvarlarında herhangi bir boşluk yer almazken, mekanın girişi kuzey duvarının batı kısmından, balkona çıkış kapısı ise güney duvarında yer almaktadır. Çift kanatlı bu kapı ve iki yanındaki pencerelerin

kanatları sökülerek PVC doğramalar yerleştirilmiştir. Pencerelerin ve kapının üzerinde duvarı boydan boya geçen bir PVC korniş kapatıcı takılmıştır.

Mekanın zemini yakın geçmişte yapılan onarımda laminat parke ile kaplanmıştır. Özgün tavan kaplamaları mekanda halen mevcuttur. Kaplamaları çevreleyen tavan silmesi art-nouveau üslubu özelliklerini taşımaktadır. Silmenin üzerinde iki farklı motif birbirini takip etmektedir, birinci motifin üst kısmında üç adet gül, alt kısımda üç adet yaprak; ikinci motifte ise silme boyunca devam eden ve iki farklı motifin bağlantısını da sağlayan dal, sarmal bir hal almakta bu sarmalın üst kısmında dört, alt kısmında iki adet yaprak bulunmaktadır. Bu motifler yapının diğer mekanlarının tavan silmelerinde de yer almaktadır. Tavanın tam ortasında ise rokoko üslubunda, üzerinde C şeklinde süslemeler işlenmiş bir tavan göbeği bulunmaktadır.

3.5.2.8 ZK08 Oda

ZK02 mekanının güneyinde ZK07 mekanının batısında yer alan mekan, ZK07 mekanıyla benzer özellikler göstermektedir. Mekana girişi sağlayan özgün ahşap kapı kuzey duvarında yer almakta ve ZK02 mekanıyla bağlantıyı sağlamaktadır. Bu kapının kasası özgünken, kanat kısmı ahşap bir kanatla değiştirilmiştir. Duvarlar alçı sıvayla kaplanmış ve boyanmıştır. Yapının güney cephesi boyunca +0.32 kotunda devam eden balkona çıkış için iki kanatlı bir kapı ve bu kapının iki yanında birer pencere yer almaktadır. ZK07 mekanında olduğu gibi bu mekandaki güney duvarında yer alan özgün doğramalara da kanatları sökülerek içlerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir. Mekanın batı duvarında ise bir başka pencere daha yer almaktadır. İki bölmeden oluşan bu pencerenin de kasası korunmuş ancak kanatları sökülerek yerlerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir.

Mekanın zemini laminat parke ile kaplanmıştır. Özgün tavan kaplamaları ve tavan silmesi halen mevcuttur. Tavanın ortasında da bir rozet yer almaktadır. Tavanda yer alan tüm özgün elemanlar ZK07 mekanındakilerle aynı özellikleri göstermektedir.

3.5.2.9 ZK09 Depo

Yapının bu bölümü, özgün yapı ile komşu yapı arasındaki boşluğun ahşap bir çatı sistemiyle örtülerek kapatılmasıyla oluşturulmuş ve bir dönem mutfak olarak kullanılmıştır. Bu amaca bağlı olarak, tek sıra tuğladan oluşmuş kuzey duvarına ve komşu yapıya bitişik olarak, karo mozaikle kaplanmış bir tezgah oluşturulmuştur.

Mekanın üzerini örten ahşap çatı sistemi tavan kaplaması olmadığı için mekanın içerisinden görülebilmektedir. Zemin ise karo mozaikle ve kısmen şapla kaplıdır.

Mekana geçmişte ZK06 mekanından açılan özgün ahşap bir kapıdan girilirken; yakın geçmişte bu kapı kapatıldığı için sadece bahçeden çıkan yedi basamakla yapılabilmektedir. Özgün ahşap kapı hala mekanın batı duvarında görülebilmektedir. Günümüzde mekana giriş için kullanılan kapı ise ahşap ve niteliksizdir.

3.5.2.10 ZK10 Depo

Yapının bu bölümü ise özgün yapı ile yapının kuzeyinde yer alan istinat duvarı arasındaki boşluğun üzeri örtülerek oluşturulmuştur. Mekanın giriş kapısına yapının batı girişinden kuzeye doğru çıkan basamaklar takip edilerek ulaşılır. Mekanın batı duvarını oluşturan bu kısımda bir ahşap kapı ve bir ahşap pencere bulunmaktadır. Mekanın güney duvarında ise yapının özgün tuğla duvarı görülmektedir ve bu duvar tamamen sağırdır. Doğu duvarında ise yine ahşap bir kapı bulunur ve bu kapıdan, komşu yapı ile özgün yapı arasındaki üzeri açık boşluğa ulaşılır. Mekanın kuzey duvarı da niteliksizdir. Tavanda betonarme sistem görülebilmektedir ve zemin şap kaplıdır.

3.5.3 Birinci kat mekanları (Şekil F.4)

3.5.3.1 1K01 Rüzgarlık

Yaklaşık 3.6 m²'lik alana sahip mekan yapının birinci katına girişi sağlamak için sonradan inşa edilmiştir. Mekana kuzeyden metal bir kapıyla girilir ve bu kapının yanında bir de PVC pencere bulunur. Mekanın kuzey duvarı ile sağır olan doğu ve batı duvarları çimento sıvalı ve boyalıdır. Güney duvarında ise özgün yapının kaplama tahtaları sıvanmış ve boyanmıştır. Bununla birlikte yapının özgün giriş kapısı sökülerek 1K02 mekanıyla, bu mekan arasındaki geçiş sağlanmıştır. Özgün giriş kapısının kasası ve tepe pencereleri korunmuştur. Mekanın tavanı muhdes ahşap kaplama tahtaları ile zemini ise seramik ile kaplanmıştır.

3.5.3.2 1K02 Giriş

1K01 mekanının güneyinde yer alan ve özgün yapıya girişi sağlayan mekanın alanı 2.59 m²'dir ve 1K01 mekanından 6 cm yüksektedir. Mekanın kuzey duvarında yapının özgün giriş kapısının kanatlarının sökülmesiyle oluşan boşluk yer alır. Doğu

duvarı alçı sıvalı ve boyalı sağır bir duvarken, mekanı güney ve batıdan ahşap doğramalar sınırlar. Güney kısımdaki kapı dört kanatlıdır ve bu kanatlar kullanıcılar tarafından sabitlenmiştir. Dört kanadın üzerinde kare şeklinde bölümlerden oluşan tepe penceresi bulunur. Batı kısmında ise 1K03 mekanına geçişi sağlayan özgün ahşap kanatlı açıklık yer alır.

Mekanın zemini PVC esaslı bir kaplama malzemesiyle örtülmüştür ve bu örtü sabitlenmiştir. Tavan kaplamaları ise özgünlüğünü korumaktadır ancak art-nouveau özellikteki tavan silmeleri bu mekanda görülmez.

3.5.3.3 1K03 Sofa

Yaklaşık 17.75 m²'lik alana sahip mekan iki bölümden oluşmuştur ve bu katta bulunan tüm mekanlara dağılımı sağlar. Mekanın birinci bölümünü oluşturan batı kısmında, 1K02 mekanından açılan kapının hemen yanında yapının özgün bacası yer alır. Bacadan itibaren devam eden kuzey duvarı, daha önce burada yer alan bir pencere kapatılarak sağır bir duvar haline getirilmiştir. Mekanın ikinci bölümünü ise kuzey yönünden dört kanatlı özgün ahşap bir kapı sınırlar. Bu kapı bugün kullanılmamaktadır ve kanatları sabitlenmiştir. Kuzey duvarındaki bir diğer kapı ise duvarın doğu kısmında yer alan ve 1K04'e geçişi sağlayan özgün ahşap kapıdır.

Mekanın batı duvarında alt kattaki iki bölmeli batı cephesi pencereleriyle benzer özellik gösteren bir pencere yer alır ve yapıdaki diğer pencereler gibi bu pencerenin de özgün kanatları sökülmüş ve yerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir.

Mekanın güney duvarının batı kısmında yapının Boğaz'a bakan cephesine açılan tek bölmeli özgün bir pencere boşluğu yer alır ancak aynı şekilde bu pencerenin de özgün kanatları sökülüp kasası korunarak içerisine PVC bir doğrama yerleştirilmiştir. Güney duvarının devamı ise alçı sıvalı ve boyalıdır. Mekanı kuzey güney doğrultusunda bölen, kanatları sökülmüş çok kanatlı kapının profilli ahşap kasası da güney duvarına sabitlenmiştir. Güney duvarının doğu kısmında ise 1K06'ya geçişi sağlayan tek kanatlı ve 1K07'ye geçişi sağlayan çift kanatlı özgün ahşap kapılar yer alır.

Mekanı doğu yönünde dört kanatlı ahşap bir kapı sınırlandırır ve bu kapı 1K05'e geçişi sağlar. Kapı, yapının özgün ahşap kapılarına göre farklı özellikler taşır. Kapı üzerinde herhangi bir profil yoktur ancak; dolu-boş oranları özgün kapılarla uyum

sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu özellikleri, kapının bir dönem eki olabileceğini düşündürmektedir.

Mekanın zemini PVC esaslı bir kaplama malzemesiyle örtülmüştür ve bu örtü sabitlenmiştir. Tavan kaplamaları ise özgünlüğünü korumaktadır. Bu mekanın tavanında da tıpkı ZK07 ve ZK08'deki gibi Art-Nouveau üslubundaki gül kabartmaları ve rokoko üslubundaki tavan göbeği bulunmaktadır.

3.5.3.4 1K04 Tuvalet

Mekan yapının kuzey-doğu kısmında yer alır ve 3.13 m² alana sahiptir. Mekanın zeminiyle birlikte duvarlar da +5.71 kotuna kadar seramik kaplanmıştır. Kuzey duvarındaki pencere boşluğuna PVC bir doğrama yerleştirilmiştir. Mekanın batı kısmında ise bir duşkabini yer almaktadır. Mekana giriş sağlayan özgün ahşap kapının 1K04'ya bakan kısmındaki yan pervazları yok olmuştur. Mekanın tavanı ise ahşap kaplıdır.

3.5.3.5 1K05 Mutfak

Yaklaşık 4.78 m² alana sahip mekan, batısındaki 1K03'ten dört kanatlı ahşap bir kapıyla ayrılır ve iki mekan arasındaki kot farkı 9 cm'dir. Bu mekan, yapının inşa edildiği dönemde üst ve alt katla bağlantıyı sağlayan merdivenin kovası olarak kullanılmıştır.

Mekanın kuzey, doğu ve güney duvarları +5.41 kotuna kadar seramik, bu kotun üzeri ise ahşap kaplıdır. Güney ve kuzey duvarlarının üzerinde herhangi bir boşluk yoktur. Doğu duvarına tezgah, dolap ve kombi, kuzey duvarına ise sadece dolap eklenmiştir.

Mekanın zemini bir kaplama malzemesiyle örtülmüştür ve bu örtü sabitlenmiştir. Tavan özgün olmayan ahşaplarla kaplıdır ve tavanda çatı katına açılan bir kapak yer alır.

3.5.3.6 1K06 Oda

Mekanın alanı yaklaşık olarak 10.88 m²'dir. Mekana tek kanatlı özgün ahşap bir kapıdan girilir. Mekanın tüm duvarları alçı sıvalı ve boyalıdır. Doğu ve batı duvarlarında herhangi bir boşluk yer almazken, mekana girişi sağlayan kapı kuzey duvarının batı kısmında, balkona çıkışı sağlayan kapı ise güney duvarında yer almaktadır. Kapının özgün kasası halen mevcutken, özgün kanat yerine PVC kanat

takılmıştır. Güney duvarında balkona açılan kapının iki yanında iki adet pencere bulunur. Bu pencerelerin kasaları ve pervazları özgün hallerini korumuşken, özgün kanatlar sökülmüş ve yerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir.

Mekanın zemini PVC esaslı bir kaplama malzemesiyle örtülmüştür ve bu örtü sabitlenmiştir. Tavan kaplamaları ise özgünlüğünü korumaktadır. Bu mekanın tavanında da tıpkı ZK07 ve ZK08'deki gibi Art-Nouveau üslubundaki gül kabarmaları ve rokoko üslubundaki tavan göbeği bulunmaktadır.

3.5.3.7 1K07 Oda

Kuzey yönünden, çift kanatlı özgün ahşap bir kapıyla girilen mekanın alanı yaklaşık 12.07 m²'dir. Mekanın tüm duvarları alçı sıvalı ve boyalıdır. Mekana girişi sağlayan özgün kapı kuzey duvarının batı kısmında, balkona çıkışı sağlayan kapı ise güney duvarında yer almaktadır. Güney duvarında balkona açılan kapının iki yanında iki adet pencere bulunur. Bu pencerelerin kasaları ve pervazları özgün hallerini korumuşken, özgün kanatlar sökülmüş ve yerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir.

Mekanın zemini PVC esaslı bir kaplama malzemesiyle örtülmüştür ve bu örtü sabitlenmiştir. Tavan kaplamaları ise özgünlüğünü korumaktadır. Bu mekanın tavanında da tıpkı ZK07 ve ZK08'deki gibi Art-Nouveau üslubundaki bezeme ve rokoko üslubundaki tavan göbeği dikkati çekmektedir.

3.5.4 Çatı katı mekanları (Şekil F.5)

3.5.4.1 ÇK01 Merdiven boşluğu

1K05'in üzerinde yer alan mekan 5.18 m²'lik alana sahiptir ve 1K05 ile arasında muhdes ahşap döşeme vardır. Mekanda yer alan ve yapının katları arasında bağlantıyı sağlayan özgün merdiven kaldırılmış ve bu ahşap döşeme eklenmiştir. Çatı katına çıkış için döşemeye bir de kapak açılmıştır. Mekanın tüm duvarları ahşap kaplıdır. Doğu duvarı üzerinde çift kanatlı, her bir kanadı iki bölmeli özgün bir ahşap çatı penceresi vardır. Kuzey duvarının batı kısmında ÇK02'ye geçişi sağlayan çift kanatlı ahşap bir kapı bulunmaktadır ancak; bu kapı, mekanın batı duvarında bulunan çift kanatlı özgün ahşap kapıdan farklı özellikler göstermektedir. Bu nedenle bu kapının ve üzerinde bulunduğu kuzey duvarının bir dönem eki olabileceği düşünülmektedir. Güney duvarının üzerinde ise herhangi bir açıklık bulunmamaktadır.

Mekanın tavanı da duvarlar gibi ahşap kaplıdır. Muhdes döşeme üzerinde ise herhangi bir kaplama tahtası yoktur.

3.5.4.2 ÇK02 Çatı arası

2.60 m²'lik alana sahip mekana güney duvarında iki kanatlı ahşap bir kapıyla girilir ancak bu kapı bugün kullanılmamaktadır. Mekanın diğer duvarları üzerinde herhangi bir açıklık yer almaz. Ahşap kaplı olan doğu ve kuzey duvarlarının kaplamalarında bazı parça kayıpları görülmektedir. Özellikle doğu duvarındaki parça kayıpları nedeniyle yapı dışından mekana hava girişi mümkündür. Mekan batı ve güney yönünden ise dikey yerleştirilmiş ve birbirine yatay ahşap elemanlarla bağlanmış ahşap tahtalardan oluşur. Mekanın tavan ve zemini de ahşap kaplıdır.

3.5.4.3 ÇK03 Çatı arası

ÇK01'den ulaşılan mekan 34.76 m²'lik alana sahiptir. Mekan, yapının büyük bir bölümünün üzerini bölüntüsüz olarak kapsar ve planı T formundadır. Giriş kapısı çift kanatlı özgün ahşap bir kapıdır ve bu kapı doğu duvarının üzerinde yer alır. Kuzey duvarında herhangi bir açıklık yer almazken yapının tuğla bacası bu duvara bitişik olarak yükselir. Kuzey duvarının batı kısmında ve baca etrafında bazı parça kayıpları nedeniyle çatının taşıyıcı elemanları da gözlemlenebilmektedir. Batı duvarının kuzey kısmının tam ortasında, ÇK01'deki çatı penceresine simetrik konumda ve aynı özelliklerde özgün bir çatı penceresi yer alır. Bu pencerenin bir diğer eşi ise güney duvarının ortasında yer alır. Kuzey-güney, doğu-batı akslarının kesiştiği noktada, yine kuzey-güney aksı üzerinde ve güney ve batı duvarlarının kesiştiği bölgede olmak üzere üç adet ahşap dikme, çatıyı desteklemektedir.

Mekanın tüm duvarlarıyla birlikte, zemini ve tavanı da ahşap kaplanmıştır. Güney duvarının, doğu duvarı ile kesiştiği bölümün üzerinde ise çatı örtüsünün üzerine çıkmayı sağlayan bir kapak yer alır. Döşeme kaplamalarının bir kısmında ve özellikle baca etrafındaki tavan ve döşeme kaplamalarında bozulmalar görülmektedir.

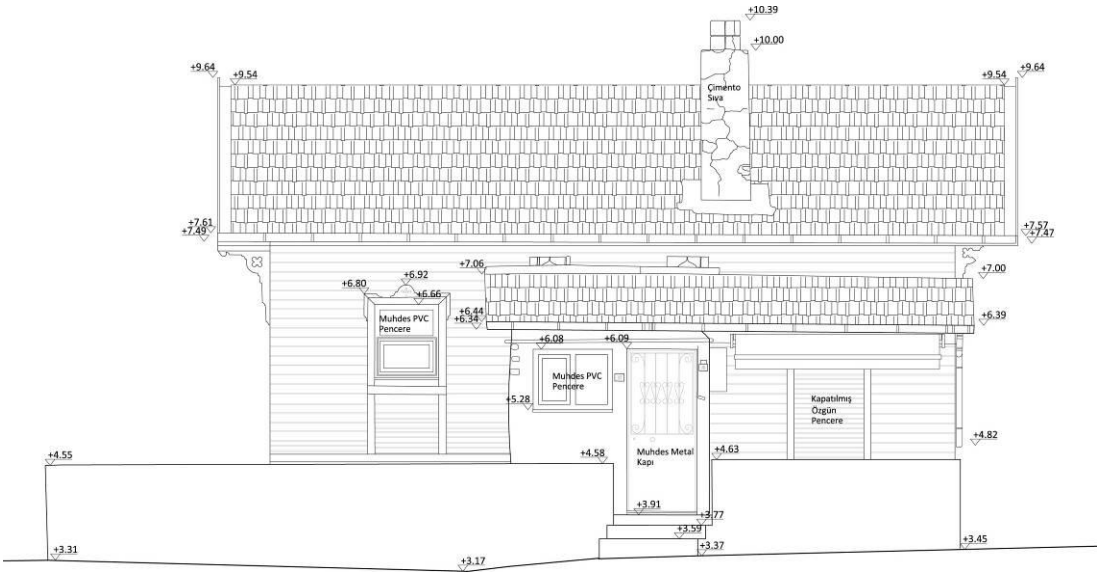
3.6 Cephe Özellikleri

Yapı ayrık nizamda inşa edildiği için dört farklı cephesi bulunmaktadır. Doğu yönündeki komşu yapılardan dolayı, doğu cephesinde sadece bir kapı, bir pencere ve

bir çatı penceresi vardır. Boğaz'a ve Yenimahalle manzarasına bakan güney cephesinde ise boşluklar hakimdir.

3.6.1 Kuzey cephesi (Şekil F.22)

Yapının kuzey cephesi aynı zamanda ana giriş kapısının da bulunduğu cephedir. Eğimli bir araziye oturan yapı, önüne inşa edilen betonarme bir depo mekanı ve üzerindeki veranda nedeniyle bu cepheden tek katlı olarak algılanmaktadır.

Şekil 3.2: Kuzey cephesi.

Orta eksende yer alan betonarme rüzgarlık, özgün cephenin okunmasını zorlaştırmaktadır. Bu mekanı örten sundurma, yapının özgün saçak kotundan daha aşağıda olduğundan özgün giriş kapısının iki yanında yer alan atnalı kemer formlu ahşap bezemeler kısmen görülebilmektedir. Giriş kapısının iki yanında simetrik olarak dikdörtgen pencere boşlukları yer alır fakat, bu pencerelerin batı yönünde olanı kapatılmış, doğu yönündekinin ise doğraması PVC bir doğramayla değiştirilmiştir.

Tuğla örgülü zemin kat duvarları sıva ile, birinci kat duvarları ise ahşap ile kaplanmıştır. Depo mekanının içerisinde kalmış olan tuğla duvar üzerinde, yapının özgün rüzgarlığına ulaşmayı sağlayan merdivenin izleri görülmektedir. Cephenin batı kısmındaki pencerenin alt kotundaki bozulan bazı ahşaplar ise kullanıcı tarafından muhdes ahşap kaplama tahtalarıyla değiştirilmiştir. Pencere boşluklarının etrafında ahşap söveler, sövelerin üzerinde ise yarım daire formunda, üç yaprak biçiminde oyulmuş ahşap bezeme elemanları yer alır. Sövelerin düşey elemanları, ahşap

kaplamanın bitiş kotuna kadar iner ve burada cephe boyunca devam eden bir kapatma tahtasıyla son bulur.

Yapıyı örten kırma çatının kuzey yüzeyinden yükselen baca sıva kaplanmıştır ve üzerine muhdes iki sıra tuğla örülmüştür. Saçakların alt kısmı ise ahşap kaplanmıştır fakat; bu kaplamalar üzerinde herhangi bir bezeme bulunmaz.

3.6.2 Doğu cephesi (Şekil F.21)

Yapının doğu cephesi, yakınında mevcut olan komşu yapıdan dolayı genel olarak sağır bir cephe görünümündedir. Bu cephede yapının bodrum katı görülmez. Zemin kat kotunda ise Ziya Ekinci Paşa'nın yapının sahibi olduğu dönemde muhdes bir mutfak mekanı inşa edilmiştir. Bu mekan komşu yapı ile özgün yapı arasında inşa edilen ahşap bir sundurma ile oluşturulmuştur. Bugün depo olarak kullanılan mekanın üzeri Marsilya tipi kiremitle kaplıdır.

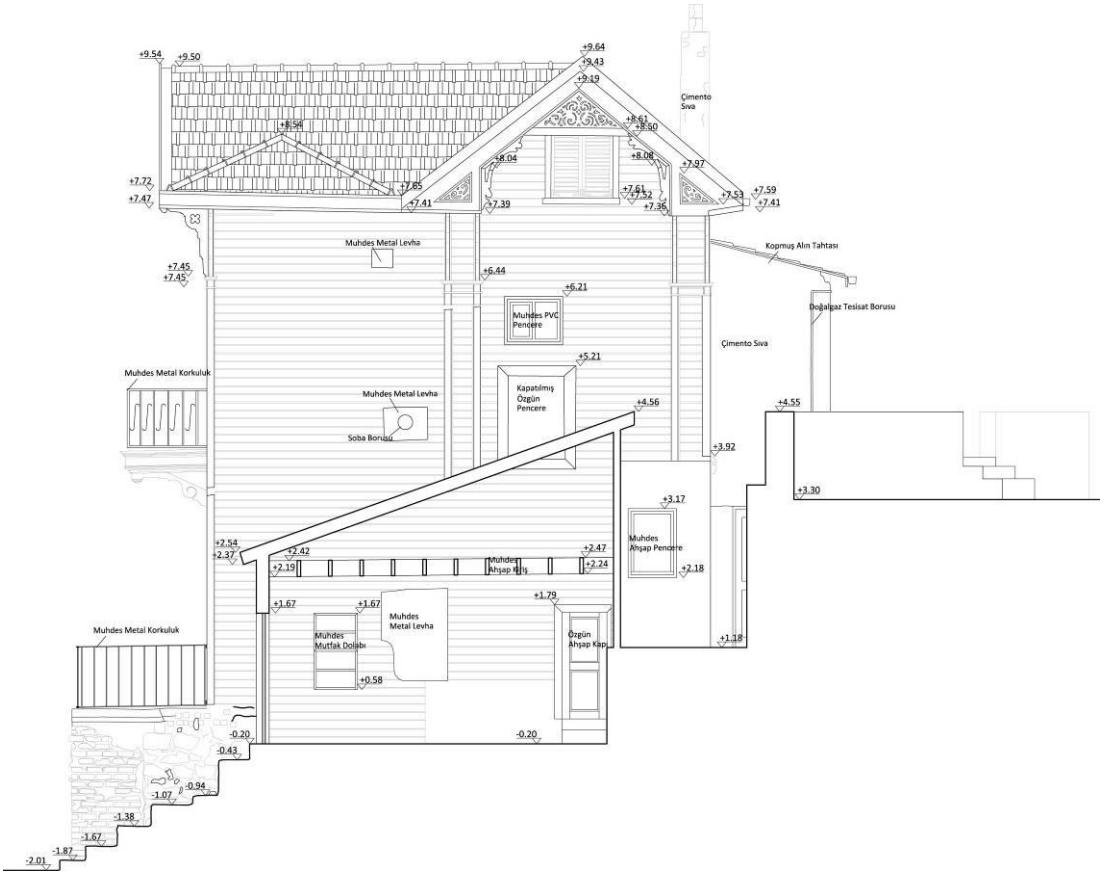
Cephenin güney/sol kısmında bodrum kat seviyesine inen merdiven, bodrum kata ait kireçtaşıyla örülü duvar, zemin kat seviyesinde yer alan ve metal korkuluklarla sınırlandırılmış olan balkonu taşıyan tuğla örgülü ayak görülmektedir.

Zemin kat kotundaki özgün cephe yüzeyinde ise ZK06'dan açılan fakat bugünkü kullanıcılar tarafından iptal edilmiş olan ahşap kapı ile ZK05 mekanının ahşap penceresi bulunur. Cephenin batı kısmındaki bu pencerede demir parmaklıklar mevcuttur. Depo olarak kullanılan ZK09 mekanında kalan cephe yüzeyinde yukarıda bahsedilen özgün kapıdan başka, bazı muhdes dolaplar da eklenmiştir.

Birinci kat kotunda ise, yapının özgün merdivenini aydınlatmak üzere açılmış olan etrafı ahşap söveli dikdörtgen pencere kapatılmıştır. Kapatılan bu pencerenin hemen solunda muhdes bir baca çıkışı yer alır. Bu kottaki tek açıklık bugün mutfak olarak kullanılan 1K05 mekanına ait bir penceredir ve bu muhdes pencerenin sövesi yoktur.

Çatı kotunun kuzey kısmında, çatı katının cepheye üçgen bir formla yansıması görülür. Bu üçgen alınlık üzerinde eğrisel formlarla bezeli ahşap elemanlar yer alır. Alınlığın üst kısmındaki bezemeli üçgen tahtayı desteklemek üzere iki adet ahşap payanda yerleştirilmiştir. Alınlığın alt iki köşesinde de iki ayrı dik üçgen biçiminde bezeme bulunur. Bu alınlığı desteklemek üzere her bir köşeye iki adet olmak üzere dört adet ahşap payanda yerleştirilmiş, payandalar üzerinde dört yapraklı yonca şeklinde oyuklar oluşturulmuştur. Üçgen alınlığı destekleyen ahşap eleman çiftlerinin

aralarında ahşap parçalarla kemer formunda bezemeler oluşturulmuştur. Bu payandalar aynı zamanda yapının tüm cephelerinde saçağı desteklemek amacıyla da kullanılmıştır ve yine tüm cephelerde bu payandaların hemen altında iki ayrı profil ve bu profillerin altından itibaren ahşap kaplamaların bitiş kotuna kadar inen tahtalar yer alır. Alınlığın orta kısmında yer alan çatı penceresi iki kanatlıdır ve önünde metal bir parmaklık vardır. Bu pencere boşluğu iki kanatlı bir panjurla kapatılmıştır.

Şekil 3.3: Doğu cephesi.

Çatı kotunun kuzey kısmında, çatı katının cepheye üçgen bir formla yansıması görülür. Bu üçgen alınlık üzerinde eğrisel formlarla bezeli ahşap elemanlar yer alır. Alınlığın üst kısmındaki bezemeli üçgen tahtayı desteklemek üzere iki adet ahşap payanda yerleştirilmiştir. Alınlığın alt iki köşesinde de iki ayrı dik üçgen biçiminde bezeme bulunur. Bu alınlığı desteklemek üzere her bir köşeye iki adet olmak üzere dört adet ahşap payanda yerleştirilmiş, payandalar üzerinde dört yapraklı yonca şeklinde oyuklar oluşturulmuştur. Üçgen alınlığı destekleyen ahşap eleman çiftlerinin aralarında ahşap parçalarla kemer formunda bezemeler oluşturulmuştur. Bu payandalar aynı zamanda yapının tüm cephelerinde saçağı desteklemek amacıyla da

kullanılmıştır ve yine tüm cephelerde bu payandaların hemen altında iki ayrı profil ve bu profillerin altından itibaren ahşap kaplamaların bitiş kotuna kadar inen tahtalar yer alır. Alınlığın orta kısmında yer alan çatı penceresi iki kanatlıdır ve önünde metal bir parmaklık vardır. Bu pencere boşluğu iki kanatlı bir panjurla kapatılmıştır.

Çatı kotunun güney kısmında ise mahya kotundan daha düşük bir kotta mahyaya sahip, yapının ana çatı örtüsüne saplanan beşik bir çatı örtüsü yer alır. Üçgen alınlıkla, üç yöne eğilimli bu kısmi beşik çatının oluşturduğu derenin altına ise muhdes bir PVC iniş borusu yerleştirilmiştir.

3.6.3 Güney cephesi (Şekil F.19)

Yapının güney cephesi aynı zamanda Boğaz'a bakan cephesidir. Bu cephe, diğer cephelere kıyasla daha fazla boşluğa sahiptir. Cephenin batıdaki kısmı geri çekilmiş, bu çekilmeye zemin kat kotunda bodrum kata ulaşımı sağlayan kapı ve üzeri açık merdiven, birinci kat kotunda ise 1K03 mekanının daha fazla ışık almasını sağlayan pencere boşluğu eklenmiştir.

Şekil 3.4: Güney cephesi.

Kireçtaşıyla örülü bodrum kat duvarları cephenin sol kısmında daha öndedir ve bu çıkma zemin kat kotunda cephe boyunca bir balkon olarak değerlendirilmiştir. Balkonun konsol kısmı ise cephenin sol kısmında tuğla örülü iki ayakla desteklenmektedir. BK01 mekanının penceresi cephede tuğla sövelerle vurgulanmış ve pencere boşluğu metal bir parmaklıkla kapatılmıştır.

Zemin kat kotunda cephe boyunca devam eden balkonun çevresi metal korkuluklarla sınırlandırılmıştır. Aynı kotta cephenin sol ve sağ kısımlarında simetrik şekilde ikişer pencere ve birer kapı boşluğu vardır. Kapı boşlukları, iki pencere boşluğunun arasında kalacak şekilde konumlandırılmıştır. Bu boşluklar birinci katta da aynı düzende tekrar eder. Üstteki pencere boşluklarının altında ahşap çıtalarla oluşturulmuş dikdörtgen bir bölme, bu bölmenin altında iki adet profilli ahşap silme, silmelerin altında ise bir başka dikdörtgen bölme yer alır. Bunların altında da diğer pencere boşlukları yer alır. Tüm boşluklardaki özgün doğramalar PVC doğramalarla değiştirilmiştir. Zemin kat balkonuna çıkış için kullanılan çift kanatlı kapılardan soldaki ZK08'e ait olanın yerine tek kanatlı PVC kapı, sağdaki ZK07'ye ait olanın yerine ise tek kanatlı PVC pencere yerleştirilmiştir.

Birinci kat kotunda, kapı boşlukları önlerindeki iki ayrı ahşap balkona açılır ve bu balkonlar eğrisel bezemeli ahşap ikişer furuşla desteklenmiştir. Özgün balkon korkuluklarının yerini ise muhdes metal korkuluklar almıştır. Bu kattaki özgün doğramalar da PVC doğramalarla yer değiştirmiştir.

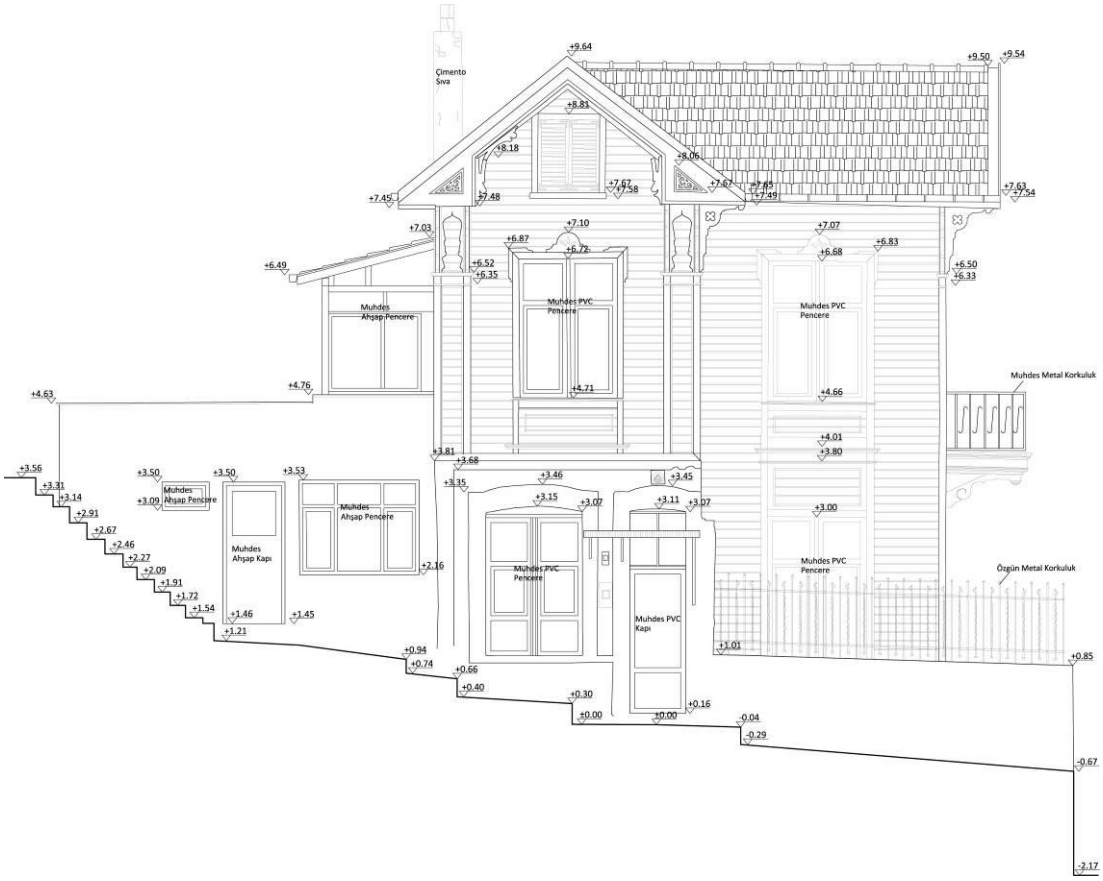
Güney cephesinde yer alan pencere boşluklarının ahşap sövelerinin üzerinde eğrisel formlu ve yine eğrisel biçimlerde oyulmuş bezeme elemanları, kapı boşluklarının üzerinde ise daha geniş boyutlara sahip eğrisel formlu ve yine eğrisel biçimlerde oyulmuş bezeme elemanları yer alır.

Saçakları ve üçgen çatı alınlığını destekleyen yonca şeklinde oymalı payandalar ve bu payandaların altından, ahşap kaplamaların bitiş kotuna kadar uzanan tahtalar bu cephede de uygulanmıştır. Payandalar yapının köşelerine birer adet, üçgen alınlığın her iki köşesine de ikişer adet yerleştirilmiştir. Üçgen alınlığı destekleyen payanda çiftlerinin aralarında bu cephede de kaplama tahtalarıyla atnalı kemer formlu bir ahşap bezeme oluşturulmuştur. Alınlığın orta kısmında yer alan çatı penceresi iki kanatlıdır ve önünde metal bir parmaklık vardır. Bu pencere boşluğu iki kanatlı bir panjurla kapatılmıştır.

Çatı katının cepheye yansıması olan üçgen alınlık, bu cephede de doğu cephesindeki alınlıkla aynı özellikleri taşır. Bezeme elemanları da yine aynı forma sahiptir. Yapının bu cephede sağ kısmını örten beşik çatı ise, üçgen alınlığın devamındaki kırma çatı örtüsüne, mahya kotundan düşük bir kotta saplanır. Cephenin sol kısmındaki geri çekilmenin üzerinde görülen örtü ise çatı katının batı cephesine yansıyan üçgen alınlık kısmını örten çatıdır.

3.6.4 Batı cephesi (Şekil F.20)

Yapıya bahçeden giriş batı cephesindendir. Cephenin sol kısmı üzerindeki diğer cephelerde de görülen alınlıkla birlikte öne çekilmiş ve böylelikle yapının girişi vurgulanmıştır.

Şekil 3.5: Batı cephesi.

Yapının diğer bölümlerinden farklı olarak, cephenin zemin kat kotundaki sol kısmı tuğla örgü duvarlarla inşa edilmiş ve sıva ile kaplanmıştır. Sıva kaplı bu bölüm sol ve üst taraftan sıvaişi sövelerle sınırlandırılmıştır. Öne çıkan bu kısmın hizasında güney yönüne doğru tuğla örülü duvar üzerindeki özgün metal korkuluklarla devam eder.

Bu duvarın arkasında ise zemin kat seviyesinden , bodrum kat seviyesine inen üzeri açık basamaklar bulunur.

Sıva kaplanmış olan cephenin zemin kat kotundaki sol kısımda yer alan pencere ve kapı boşlukları dikdörtgen formludur ve basık kemerlerle sonlandırılmıştır. Her iki boşluğun etrafında da sıva işi söveler vardır. Pencere boşluğundaki özgün doğramanın giyotin kanatları kaldırılmış ve bu kanatların yerine iki adet PVC doğrama yerleştirilmiştir. Pencere ve kapı boşluklarının arasına bir elektrik saati ile sigorta kutusu yerleştirilmiş, kapı boşluğunu kesecek şekilde plastik ondüle bir levha ile muhdes bir giriş saçağı oluşturulmuştur. Kapı boşluğunun üzerine ise üzerinde "Allah" yazan bir karo yerleştirilmiştir. Özgün kapı doğramasının tepe penceresi kısmı korunmuş, kanat kısmının yerine PVC bir kapı doğraması eklenmiştir.

Yapının kargir olan bu kısmının üzerinde, zemin kat kotu iki bölümlü dikdörtgen formlu bir pencere boşluğu yer alır. Diğer pencereler gibi bu pencerenin de özgün doğramaları çıkarılarak yerlerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir. Pencere boşluğunun etrafı ahşap söveyle çevrilidir. Sövenin üstünde diğer pencerelerde de görülen üç yaprak şeklinde oymalı yarım daire formunda ahşap bir bezeme elemanı yer alır. Boşluğun profilli denizliğinin altında ahşap çıtalarla oluşturulmuş dikdörtgen bir bölme vardır. Pencerenin sağ alt kısmında muhdes bir baca çıkışı görülür.

Çatı kotunda ise, doğu cephesine simetrik olacak şekilde üçgen çatı alınlığı cepheye yansıtılmıştır, fakat bu alınlıkta bazı malzeme kayıpları görülmektedir. Özellikle eğrisel formlarla oyulmuş üçgen ahşap levha ile bu levhayı destekleyen sağ payanda günümüze ulaşmamıştır. Alınlığın orta kısmında yer alan çatı penceresi iki kanatlıdır ve önünde metal bir parmaklık vardır. Bu pencere boşluğu iki kanatlı bir panjurla kapatılmıştır. Üçgen alınlığı destekleyen payanda çiftlerinin aralarında bu cephede de kaplama tahtalarıyla atnalı kemer formlu bir ahşap bezeme oluşturulmuştur. Çatının güney kısmı, güney cephesinde vurgulanmış olan üçgen alınlığın devamı olarak doğu-batı aksındaki kırma çatı örtüsüne saplanır.

Cephenin geriye çekilmiş olan güney/sağ kısmında zemin katında ve birinci katta birbirini tekrar eden iki pencere yer alır. Bu pencereler de, bu cephede yer alan diğer pencereler gibi iki bölmelidir, özgün kanatları sökülerek yerlerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir. Pencerelerin söveleri de diğer pencerelerde olduğu gibi ahşaptır.

Üstteki pencerenin sövesinin üzerinde yarım daire formlu üç yaprak şeklinde oymalı ahşap bezeme elemanı yer alır. Üstteki pencere boşluğunun altında ahşap çıtalarla oluşturulmuş dikdörtgen bir bölme, bu bölmenin altında iki adet profilli ahşap silme, silmelerin altında ise bir başka dikdörtgen bölme yer alır. Bunların altında da diğer pencere boşluğu yer alır.

Bodrum kat kotunda duvarlar kireçtaşıyla örülmüştür ve batı cephesinde bu duvar sıva ile kaplanmıştır. Bu duvarda BK01 mekanına açılan ahşap bir kapı da bulunur.

3.7 Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri

3.7.1 Temeller

Yapının temellerinin araştırılması için herhangi bir kazı veya sondaj çalışması yapılamamıştır. Fakat 52cm ve 64cm kalınlıklarındaki, kireçtaşıyla örülü bodrum kat duvarları yapının temel duvarları hakkında da fikir vermektedir.

3.7.2 Duvarlar

Yukarıda da belirtildiği üzere yapının bodrum kat duvarları kireçtaşıyla örülüdür.

Zemin katta kuzey ve batı yönündeki tuğla örülü duvarlar 26 cm, ahşap karkas üzeri bağdadi çıtalı ve üzerine alçı sıva kaplı iç mekan duvarları ile, çam kaplama tahtalarıyla kaplı doğu, güney ve batı yöndeki beden duvarları 18-19 cm kalınlığındadır. Bu duvarlarda herhangi bir sıva dökülmesi ya da kaplama elemanı kaybı olmadığı için ahşap iskeletin yapım sistemi görülememiştir.

Birinci katta da tüm cephelerdeki beden duvarları ile iç mekan duvarları 18-19 cm kalınlığındadır fakat ahşap iskeletin yapım sistemi bu katta da görülememiştir fakat; cephe kaplama tahtaları üzerindeki çivilerin arasındaki mesafe 45 cm olarak ölçülmüştür, bu da ahşap dikmelere ait aks aralığı hakkında bir fikir vermektedir.

Çatı katında ise herhangi bir bölücü duvar yoktur. Doğu, batı ve güney cephelerine üçgen alınlıkların altında yansıyan beden duvarları ise diğer katlardaki ahşap duvarlar gibi 18-19 cm kalınlığındadır fakat diğer duvarlardaki alçı sıva uygulamasının aksine bu katta duvarın her iki yüzü de ahşap kaplıdır.

Beden duvarlarının kaplamasında kullanılan özgün kaplama tahtalarının yapılan laboratuvar analizleri sonucunda çam ağacından üretilmiş olduğu tespit edilmiştir.

3.7.3 Döşemeler

Yapıda üç farklı döşeme türü görülmüştür. Bunlar zemine oturan döşeme, ahşap kirişli döşeme ve volta döşemedir.

Zemine oturan döşemeler bodrum kat mekanlarında ve zemin kat sofası ve kuzeyinde kalan mekanlarında uygulanmış bir yöntemdir.

Volta döşeme, yapının bodrum katında yer alan mekanların üzerinin örtülmesinde kullanılmış, I tipi metal profillerin arasına kemer şeklinde tuğla örülmesiyle oluşturulmuştur. Volta döşemelerin üzerine herhangi bir sıva uygulaması yapılmamıştır. BK01 mekanını örten volta döşeme günümüze ulaşmamış, yerini ahşap kirişli bir döşeme almıştır. BK02 mekanının üzerini örten volta döşemeye ise üst kattaki mekana ulaşmak için bir boşluk bırakılmış ve bu boşluk ahşap bir kapakla kapatılmıştır.

Ahşap kirişli döşemeler ise birinci kat ve çatı katının zeminlerinde görülür. Döşeme kirişlerinin aks aralığı ölçülemese de cephe kaplama tahtaları üzerideki çivilerin arasında 45 cm olarak ölçülen mesafe, döşeme kirişlerine ait aks aralığı hakkında da fikir vermektedir. Birinci kat mekanlarındaki döşeme kaplamalarının üzeri PVC kaplamayla kapatılmıştır ancak; çatı katındaki kaplama tahtalarının üzerinde herhangi bir örtü yoktur. Bu sayede, çatı katı döşemesinden örnek bir parça alınabilmiş ve bu tahtaların göknar ağacından üretilmiş olduğu laboratuvar analizleri sonucunda tespit edilmiştir.

3.7.4 Merdivenler

Yapı içerisinde bulunan ve zemin kat, birinci kat ile çatı katı arasındaki ulaşımı sağlayan özgün merdiven günümüze ulaşmamıştır. Yapı kullanıcılarının sözlü aktarımlarına göre özgün merdiven ahşaptı ancak; günümüzde bu merdivenin herhangi bir izi yapı üzerinde okunamamaktadır.

Bodrum katına ulaşımı sağlayan merdiven dış mekanda yer alır. Dökme mozaik basamaklarla oluşturulan merdiven, batı cephesinde yapının çıkma yaptığı bölümün güney kısmından açılan bir kapının önüne yerleştirilmiştir.

Yapı üzerinde izi okunan fakat günümüze ulaşmayan diğer merdiven ise, batı cephesinin solunda zemin kat kotundan ana giriş kapısına kuzey cephesi üzerinden ulaşan merdivendir.

Yapının dışında bulunan bir diğer merdiven ise bahçeden, zemin kat kotundaki ZK09'a çıkışı sağlamaktadır. Bu merdivenin basamakları kireç taşı üzeri, kesme mermerlerle oluşturulmuştur.

3.7.5 Çatı

Yapının özgün çatı örtüsü iki farklı bölüm olarak değerlendirilmiştir ve her iki bölüm de "Guichard Carvin et Cie" markalı Marsilya tipi kiremitlerle örtülüdür. Çatı örtüsü doğu, güney ile batı cephelerinde ahşap payandalarla desteklenen ve dört cephede de devam eden bir saçakla sonlandırılmıştır.

Ana çatı olarak nitelendirilen bölüm T şeklindedir ve doğu-batı doğrultusunda uzanır. Çatının üç kolu da cephelere üçgen alınlıklarla yansır. Çatının T şeklindeki ve beşik formlu ana kısmının altında çatı katı mekanları bulunur. Çatının altında mekan bulunmayan kısmı ise kırma çatı formundadır ve ana çatının güney koluna doğu yönünden saplanır. Ana çatının batı ve güney uçlarında ve kırma çatının güney ve doğu kenarlarında çinko kaplı gizli oluk yapılarak suların uzaklaştırılması sağlanmıştır. Kırma çatı ile ana çatının doğu kolu arasında oluşan dere de çinko kaplanmış ve verilen eğimle buradaki sular da uzaklaştırılmıştır. Çatının bu bölümünün, yapıda su ile ilgili problemler yaratacağı düşünülse de, herhangi bir problem gözlemlenmemiştir ancak; kesin bir yargıya varabilmek için bu bölümün alt katında yer alan duvarlarda sıva raspası yapılıp, ahşap elemanların gözlemlenmesi gerekmektedir. Dikkat çeken bir diğer konu ise, bu noktanın sarnıçta görülen pişmiş topraktan imal edilmiş künkün tam üzerinde yer almasıdır. Bu da, bahsedilen noktada toplanan suların bir iniş borusu aracılığıyla bu pişmiş toprak künke iletilip oradan da sarnıçta birikmesinin sağladığını düşündürmektedir. Çatıya özgün yağmur olukları dışında, kuzey ve batı cephelerinde PVC yağmur olukları da eklenmiş, PVC yağmur iniş borularıyla suların uzaklaştırılması sağlanmıştır. Yapıdaki bir diğer çatı örtüsü ise muhdes rüzgarlık mekanının üzerini örten sundurma çatıdır. Bu muhdes ek Marsilya tipi kiremitlerle kaplanmıştır.

3.8 Bozulmalar

3.8.1 Kullanıcı kaynaklı bozulmalar

Yapıda farklı kullanıcılar tarafından farklı dönemlerde değişiklikler yapılmıştır. Özellikle yapıda iki ayrı ailenin yaşamaya başlamasından itibaren, yapıyı iki ayrı

ailenin yaşamasına uygun hale getirmek adına yapılan değişikliklerle yapı bugünkü durumunu almıştır.

BK01 mekanının üzerini örten volta döşeme kısmen kaldırılarak yerine ahşap kirişli bir döşeme yapılmıştır. Buradaki tavan kaplamaları, bu müdahalenin erken bir dönemde yapıldığını düşündürmektedir. BK01 mekanında kaldırılmamış olan volta döşeme metal dikmelerle desteklenmiştir. BK01 ile özgün işlevi sarnıç olan BK02 arasındaki duvarda bir boşluk açılmış ve bu mekan da depo olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bodrum kattan zemin kata çıkan üzeri açık merdivenin ulaştığı kapı sabitlenmiş ve üzerindeki tepe penceresi kapatılmıştır.

Bahçeden yapıya girişi sağlayan özgün kapı PVC bir doğramayla değiştirilmiş, özgün tepe penceresi korunmuştur. ZK01'den ZK02'ye geçişte ahşap tepe pencereli, PVC kanatlı bir kapı eklenmiştir.

ZK02 mekanında ise ZK03, ZK04, ZK07, ZK08 mekanlarına açılan kapıların özgün kasaları korunmuş fakat kanatları değiştirilmiştir. ZK03, ZK07, ZK08 mekanlarına açılan kapı kanatları ahşap kanatlarla, ZK04 mekanına açılan kapı kanadı ise PVC kapı doğramasıyla değiştirilmiş, bu doğramanın kasası, özgün ahşap kasa üzerine oturtulmuştur.

Özgün işlevi mutfak olan ZK03'ün duvarları kontrplak kaplanmıştır ve özgün ahşap pencerelerin kasaları korunarak, özgün kanatlar yerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir.

Islak hacim olarak kullanılan ZK04 ve ZK05 mekanlarının zemin ve duvarlarına seramik kaplanmış, ZK05'te hela taşı değiştirilmiştir. İki mekan arasındaki duvara havalandırma amaçlı kare şeklinde bir boşluk açılmıştır.

Yapının özgün merdiveni ZK06 mekanında bulunmaktaydı. Bu merdivenin altından, sonradan mutfak işleviyle kullanılmak için üzeri kapatılmış olan boşluğa, ZK09'a açılan bir kapı vardı. Yapı iki aile tarafından kullanılmaya başlandıktan sonra merdiven kaldırılmış, ZK06 mekanı mutfak olarak değerlendirilmiştir. Mutfak mekanının ihtiyaçlarına göre su tesisatı, tezgah, mutfak dolapları eklenmiş, döşeme ve duvarlar seramik kaplanmış, merdiveni sofadan ayıran dönem eki kapının tepe penceresi korunmuş, kanatları sökülmüştür.

ZK07 ve ZK08'de özgün döşeme kaplamalarının üzeri PVC esaslı kaplama malzemeyle kaplanmıştır. Her iki mekandaki pencere ve kapıların özgün kasaları

korunarak, özgün kanatları yerine PVC doğramalar yerleştirilmiştir. ZK09 ve ZK10 mekanları ise yapının doğu ve kuzey yönlerine tamamen sonradan eklenmiş bölümlerdir.

Bahçeden birinci kata ulaşan merdiven kaldırılarak inşa edilen ZK10 mekanının üzerinde yapının ana girişindeki 1K01 mekanı rüzgarlık işlevinde kullanılmaktadır. Duvarları çimento sıvalıdır ve zemini seramik kaplanmıştır.

1K02'ye geçişteki özgün ahşap ana giriş kapısı kaldırılmış ve böylece 1K01 ve 1K02 birbirine bağlanmıştır. Bu giriş mekanından sofaya geçişteki dört kanatlı özgün kapının kanatları sabitlenmiştir. 1K03'e geçiş, bu özgün kapının kasasına dik olarak sabitlenmiş tek kanatlı özgün ahşap kapıdan yapılmaktadır.

1K03 mekanı, yapının özgün planında sofa mekanından ayrılmaktaydı. İki mekanı ayıran dört kanat kaldırılmış, iki mekan birleştirilmiştir. Özgün kasa halen mevcuttur. Mekanın batı ve güney yönlerindeki özgün pencerelerinin kasaları korunmuş, kanatların yerine ise PVC doğramalar oturtulmuştur. Mekanın kuzey yönünde, bacanın yanında yer alan penceresi ise kapatılmıştır.

1K04'te zemin seramik kaplanmış, özgün pencere doğraması tamamen sökülerek, yerine PVC doğrama yerleştirilmiştir. Mekan içerisine bir de duş kabini eklenmiştir.

Yapının özgün planında merdivenin bulunduğu 1K05, yapının iki aile tarafından kullanılmaya başlamasının ardından mutfak olarak kullanılmaya başlanmış ve bu işleve bağlı olarak mekana tezgah, mutfak dolapları, su tesisatı gibi eklemeler yapılmıştır. Mekanın duvarları ise seramik ve ahşap kaplanmıştır. Daha önce merdivenin aydınlatılması amacıyla açılmış özgün pencere boşluğu kapatılmış, bunun yerine daha üst bir kotta yeni bir pencere boşluğu açılmış ve PVC bir doğrama yerleştirilmiştir.

1K06, 1K07 mekanlarında yer alan özgün pencerelerin ve balkonlara açılan özgün kapıların kasaları korunmuş ancak; kanatları sökülerek yerlerine PVC doğramalar eklenmiştir. Bu mekanlardan ulaşılan balkonların özgün döşeme kaplamaları ve korkulukları değiştirilmiştir.

Yapının zemin katındaki ve birinci katındaki ıslak hacimler ve depolama mekanları dışındaki tüm mekanların zemini PVC örtü ile kaplanmıştır ve yine bu katlardaki özgün sıvalar raspa edilip, yenilenmiştir.

ÇK01 olarak tanımlanan özgün merdiven kovasının bulunduğu boşluk, merdiven kaldırıldıktan sonra bu boşluk ahşap kirişli bir döşemeyle kapatılmış ve çatıya çıkış için bir kapak bırakılmıştır. ÇK03 mekanına çatıyı desteklemek üzere bazı ahşap dikmeler yerleştirilmiştir.

3.8.2 Doğa kaynaklı bozulmalar

Ali Osman Köse Evi halen kullanıldığı için yapıda oluşmuş olabilecek doğa kaynaklı bozulmaların tümünü görebilmek adına, sıva raspası, boya sökümü vb. işlemler yapılamamıştır. Bununla birlikte yapıda kullanılan ahşap malzemelerin türü ve oluşan bozulmalar hakkında daha detaylı bilgi sahibi olabilmek adına yapıdan dört adet örnek alınmış ve bu örnekler İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Laboratuvarları'nda Doç. Dr. Dilek Doğu ve Araş. Gör. Kamile Tırak Hızal tarafından değerlendirilmiştir.

Yapının kullanımda olmasına bağlı olarak, alınan örnekler yapının kullanılan kısımlarından alınamamıştır. Seçilen örnekler sırasıyla; daha önceden yapıdan ayrılmış bir cephe kaplama tahtası, çatı katında ÇK03 mekanının zemininden alınan zemin kaplama tahtası, yapıdan önceki bir dönemde sökülen kapı ve pencere doğramalarıdır. Bahsedilen örneklerden alınan sonuçlar, yapının tümü için geçerli olmamakla birlikte, yapının tümünde görülen ve görülebilecek olan bozulmalar hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Yapının ana yapım malzemesi ahşaptır, bunun yanında bodrum katta volta döşemeler için demir profiller de kullanılmıştır. Doğal koşullara duyarlı olan bu malzemeler sürekli bakım gerektirmekte, sürekli bakım yapılmadığında çeşitli bozulmalara maruz kalmaktadırlar. Yapının denize olan yakınlığı, hakim rüzgar yönlerine açık oluşu gibi etkenler bozulmaların hızlanmasına yol açmıştır.

Yapının bodrum katında bir sarnıç bulunması, mekanların üzerinin balkon olması gibi nedenlerle bu kat sürekli rutubete maruz kalmıştır. Rutubetlenme sonucunda volta döşemelerin I profilli metal kirişlerinde korozyon, taş duvarlarda ise yosunlanma görülmektedir. Bodrum katta görülen bu korozyonun BK01 mekanını örten volta döşemenin de kaldırılma sebebi olabileceği düşünülmektedir.

Yapının ahşap olan katlarının iç mekanlarında bozulmalar gözlemlenemese de, cephe kaplamalarında doğal koşulların etkileri görülmektedir. Çam ağacından üretildiği tespit edilen bu kaplama tahtalarında renk değişimi, doku bozulması, yıpranma gibi

bozulmalar görülmekle birlikte, laboratuvar çalışmalarında kullanılan 1 numaralı cephe kaplama tahtası örneğinde böcek uçma delikleri, yüzey erozyonu, derin çatlaklar ve mantar hüfleri tespit edilmiştir.

Dış etkilere maruz kalan bir diğer bölüm ise çatı katıdır. Bu katta yer alan tavan ve döşeme kaplamalarında da özellikle baca çevresinde renk değişimi gibi bozulmalar görülmektedir. Laboratuvar analizleri için çatı katı zemin kaplamalarından baca yakınından seçilen ve göknar olduğu tespit edilen 2 numaralı örnekte de böcek uçma delikleri ve mantar hüfleri gözlemlenmiştir. Çatı katı zemin kaplamalarında bazı bölümlerde mantarların etkisiyle malzemenin ufalandığı da görülmektedir.

Laboratuvar analizleri için alınan 3 ve 4 numaralı örnekler sırasıyla iç mekan kapı doğraması ve pencere doğramasıdır. Bu örneklerden kapı doğramasının ladin, pencere doğramasının ise çam ağacından üretildiği tespit edilmiştir.

Birinci kattaki balkonların alt kısımlarında ve saçak altı tahtalarında da renk değişimi ve malzeme kayıpları gözlemlenmektedir. Cephelerde görülen ahşap kaplama değişimlerinin nedeni de yine özgün ahşap kaplama tahtalarının bozulmaya maruz kalmaları olmalıdır.

3.8.3 Strüktürel bozulmalar

Yapıdaki strüktürel bozulmalar genel olarak bodrum katında görülmektedir. Üst katlarda ciddi bir sehim gözlemlenmemişse de, BK02 sarnıç mekanının doğu duvarındaki çapraz çatlaklar, yapının üzerinde bulunduğu zeminde arazinin eğim yönüne doğru bir oturma gerçekleşmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Bodrum kattaki diğer strüktürel bozulma ise yukarıda da bahsedilen volta döşemelerin metal I profillerindeki korozyondur.

4. YAPININ İSTANBUL AHŞAP KONUT MİMARİSİNDEKİ YERİ

4.1 Boğaziçi'ndeki Konutlarda Ahşap Kullanımı ve Görülen Mimari Üsluplar

Ahşap yapım tekniği, ahşap malzemenin İstanbul'un iklim özelliklerine uyumlu oluşu, yerel bir malzeme olmasından dolayı düşük maliyetli onarıma olanak sağlaması, bol ışıklı mekanların elde edilebilmesine uygun bir yapım sistemi olması nedeniyle İstanbul'da ve Boğaziçi'nde sıkça uygulanmıştır.

Ayrıca bu sistemin deprem bölgeleri için uygun bir yapı tarzı olduğu da bilinmektedir. Ahşap kullanımının bir diğer sebebi de yangın sonucu bir anda yok olan mahallelerin ahşap ile kısa sürede yeniden inşa edilebilme olanağıydı (Günay, 2014).

Ahşap yapım tekniğinin konutlarda sıkça kullanılmasında, toplumun hayata bakış açısının da rolü vardır. İnsan hayatının geçici olmasına bağlı olarak ev, geçici bir ikametgah olarak görülmekte ve yaptıran kişiye bağlı sayılmaktaydı (Eldem, 1986; Günay, 2014). Konutların geçici olması düşünülürken, toplum yapıları ve dini yapıların kalıcı olması gerektiği kabul edilerek bu yapılar taş ve tuğladan inşa edilmekteydi (Günay, 2014). 1911 yılında İstanbul'u ziyaret eden Le Corbusier bu durumu şu şekilde ifade eder: "İstanbul sıkışık bir yerleşme; fanilerin evleri ahşaptan, Allah'ın bütün evleriyse taştan." (Le Corbusier, 2009).

Bununla birlikte özellikle İstanbul halkı, yeni ve dönemin modasına uygun evlerde oturmayı tercih etmekteydi (Eldem, 1984). Belirli bir süre sonra eskiyen ahşap evler, yenilendiğinde dönemin sanatına uyum sağladığı kadar ailenin yeni ihtiyaçlarını da karşılamaktaydı. Yangınlar da yenilenmeye yol açan etkenlerden biriydi (Günay, 2014). Bu nedenle İstanbul'da 18. yüzyıla ait çok fazla konut görülemez ve Eldem, İstanbul'un eski evleri hakkında bilgi edinebilmek için Marmara Bölgesi'ndeki diğer evlere başvurmak gerektiğini belirtir (Eldem, 1984).

Eldem, Türk Evi'nin gelişimini 17.yy, 18.yy ve 19.yy olarak üç ayrı devirde inceler (Eldem, 1984). Bu bakış açısıyla İstanbul evleri de üç ayrı devirde incelenebilir. Bugün, Boğaziçi'nde bu devirlerin birincisi için verilebilecek en eski örnek 1699

yılına tarihlenen Amcazade Köprülü Hüseyin Paşa Yalısı'dır. Selamlık köşkü olan bu yapı bugün tek mekanlı olsa da aslında arkasında sofası ve iki odası daha vardı. Ayakta kalan mekanı üç kanatlı bir plana sahiptir ve ortasında mermer bir fıskiye bulunur. Fıskiyenin üzerindeki bölüm ahşap bir kubbeyle örtülüdür. Mekanın yüksek tavanına rağmen, dönemin diğer örneklerinde görülen tavan pencereleri, bu yapıda kullanılmamış ve ilgi dış manzaraya yönlendirilmiştir. Pencere üstünü dolaşan çepeçevre rafın üst tarafı tavana kadar tepe pencerelerini andıran kemerli panolarla bezenmiştir. Pano içlerinde, mavi-beyaz Çin vazoları içinde çeşitli çiçekler resmedilmiştir (Günay, 2014).

Osmanlı elçisi Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin 1724'te Fransa'yı ziyaretinin ardından gördüklerinden övgüyle bahsetmesi, sarayda büyük merak uyandırmış, Paris'ten birçok saray ve bahçe planları getirtilmiştir. Bu örneklerden esinlenerek Kağıthane'de büyük bir düzenleme yapılmıştır. Bu durum Afife Batur'un ifadesiyle mimarlık tarihçileri tarafından Osmanlı mimarlığının Batı'ya açılışının başlangıcı olarak da kabul edilmektedir. Aynı yıllarda, İstanbul'da konutlarda batılı bezeme öğeleri yer almaya başlamış fakat genel tasarımda, kitle, hacim ve planlarda büyük değişimler görülmemiştir (Batur, 1995).

1751 yılına tarihlenen Bebek'teki Kavafyan Köşkü, ikinci devir için örnek gösterilebilir. Yapıda üst iki katın planı orta sofalı ve dört eyvanlıdır. Eyvanın birinde merdiven, diğerinde küçük bir oda yer alır. Dört köşedeki odalara pahlı köşelerden girilir. Odalarda seki altı yüklük dolap düzeni (musandıra) vardır. Bu tipik plan çok kullanılmıştır. Arazi eğiminden dolayı iki ayrı giriş vardır. Zemin katta büyük bir taşlık ve bir kuyu bulunur. Dar yokuşa bakan cepheden bahçeye ve ikinci kata girilir. Aynı cephede furuşlarla taşınan çıkmalar görülür. Furuşlar ve zemin katın taşıyıcı dikmelerinin arasındaki tuğla dolgu, zamanımıza kadar özgün olarak gelmiştir. Üst kat oda ve eyvanlarında tepe pencereleri vardır. Evin dışı ahşap kaplamalı olup bazı bölümleri daha dar tahtalarla yenilenmiştir (Günay, 2014). Yapının bir diğer özelliği peyzaj ve mimari konulu duvar resimlerinin görüldüğü bilinen ilk örnek olmasıdır (Arslan, 2014). Bu resimlerin önemi, mimarlık konusundaki özlemleri, imgelemi ve kavramlaştırılmamış eğilimleri göstermeleridir. Batur, en çok işlenen temaların İstanbul, Kağıthane ve Sadabad gibi belirli veya bir su veya havuz kenarındaki yalı köşkleri gibi belirsiz veya hayali yerler, manzaralar oluşunu doğaya açılış özleminin yansıması olarak niteler ve yüzyıl başındaki

Kağıthane imajının, yaşama biçimi ve çevre olarak canlılığı anlamlandıracak bir özellik olduğunu belirtir (Batur, 1995).

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Boğaziçi, İstanbul'a entegre bir alan olmaya başlamıştır. İstanbul'un seçkin ailelerinin, İstanbul'da yaşayan yabancıları, elçiliklerin rağbet ettikleri Boğaziçi kıyıları hızlı bir gelişim göstermiştir. Batur, İstanbul'da Avrupa tarzında inşaatın yayılması, çeşitlenmesi ve çoğalmasının bu yıllarda olduğunu düşünür (Batur, 1995).

Eldem'in üçüncü devir olarak tabir ettiği 19. yüzyılda Osmanlı, her alanda önemli değişimler yaşamıştır. Tanzimat Dönemi'nde Ebniye Nizamnameleri'yle günümüz imar hukukunun temelleri atılmış, kentlerimizin biçimini belirleyecek olan birçok kural, yasa ve yönetmelik düzenlenmiştir. Ebniye Nizamnameleri'yle birlikte ilk kez yapım işleri bütünlük içinde kurallara bağlanmış, kısıtlama ve haklar belirlenmiş, yasallık ve süreklilik getirilmiştir (Batur, 1995). Ahşap konutların, 1848 tarihli Ebniye Nizamnamesi'nde 16.5 m, 1849 tarihli 2. Ebniye Nizamnamesi'nde 10.5 m, 1883 tarihli Ebniye Kanunu' da ise 15 m yüksekliğe kadar yapılmasına izin verilmiştir (Soygeniş, 1995). Ayrıca Ebniye Nizamnameleri'nde, yangına karşı önlem olarak, yanan yapıların yerine inşa edilen binaların kargir yapılması yönünde şart konulmuştur (Soygeniş, 1995; Çelik,1996). Bu nizamnamelerde, yol genişliği, kat yüksekliği, malzeme ve yapı denetiminden başka, çıkma saçak, üst kata mehtabiye eklenmesi, avlular, oda ve diğer mahallerin içerecekleri hizmet birimleri, konut, han, dükkan yapım süreçleri belirlenmiştir (Batur, 1995).

Batur'a göre, Tanzimat'ın getirdiği hukuk eşitliği ilkesinin mimarlık alanına bazı önemli yansımaları olmuştur. Tanzimat öncesinde müslim-gayrimüslim ve reayanın yapım işlerinde yer seçimi, bina yüksekliği, kat sınırı ve hatta malzeme seçimi konusunda ayırım yapılmaktadır. Kat yüksekliği konusundaki eşitsizliğin giderilmesine rağmen, Müslüman mahallelerinde yabancıların ve reayanın mülk sahibi olmamasına bir süre daha dikkat edilmiştir ancak 19. yüzyılın ortasına gelindiğinde özellikle Boğaziçi'ndeki yeni yerleşim alanlarında etnik veya dini gruplara ait sınırlar silinmeye başlamıştır (Batur, 1995).

Tanzimat sonrası dönemde, İstanbul mimarları arasında önce yabancı ve Levantenler ağırlık gösterse de ilerleyen yıllarda Rum ve Ermeni mimarlar da etkinlik göstermeye başlamıştır. 1876'da başlayan Sultan II. Abdülhamid döneminde, İstanbul'da

mimarlık hizmetleri yaygınlaşır. 1868 yılında altı mimarın serbest bürosu varken bu sayı 1880'de on, 1881'de ise on dokuza yükselmiştir. Bu dönemde İstanbul, mimarlığı bir uzmanlık olarak benimsemeye başlar. 1880, 1881, 1890 yıllıklarında adı geçen mimarların tamamı gayrimüslimler, Levantenler ve yabancılardan oluşmaktadır. 19. yüzyıl sonuna gelindiğinde ise İstanbul'daki mimarların çoğunluğunu İstanbullu mimarlar oluşturmaktadır. II. Meşrutiyet sonrası İstanbul sosyal, siyasal ve ekonomik hayatında yabancılar daha etkin rol oynamaya başlamışsa da 1912 yılına ait Annuaire Oriental'de (Şark Ticaret Yıllığı) kayıtlı yüz otuz serbest mimarlık bürosunun hiçbiri yabancılara ait değildir (Can, 1993).

Sultan II. Abdülhamid döneminde; Batıcılık, Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük gibi çok yönlü siyasi arayışların etkisi, İstanbul mimarisinde; gelenekselin yeniden yorumlanması, batı tarzı ile yerelin bağdaştırılması, Osmanlı Barok mimarisinin yeniden kullanımı, Oryantalist eğilimler, Neo-klasik ve Art-Nouveau gibi çok yönlü yansımalar yaratmıştır (Can, 1993). Dönemin etkin mimarları ise Alexandre Vallaury ve Raimondo D'Aronco'dur. Ortak çalışmaları da olan bu iki mimarın eserlerinde batı tarzı örnekler yanında yerel mimariyi araştıran, tarihsel formları kullanan bir yaklaşım izlenir. Vallaury'nin İstanbul sivil mimarlık geleneklerini sürdüren başarılı uygulamaları yanında, D'Aronco'nun Osmanlı Barok yorumları ve Art-Nouveau yapıları İstanbul mimarisine yeni değerler kazandırmıştır (Can, 1993). 19. yüzyıl İstanbul'unda neoklasik akımın etkileri de oldukça geniş çaplıdır. Klasik Yunan, Rönesans ve Fransız ampir üsluplarının değişik dönemlerinden serbestçe ve eklektik derlemeler yapılmıştır (Çelik, 1998). Bu uygulamalarla, İstanbul'un daha çok gayrimüslimlerin yaşadığı büyük bir bölümüyle birlikte Arnavutköy, Ortaköy, Büyükdere, Tarabya ve Kuzguncuk gibi Boğaz yerleşmelerinde, Anadolu yakasında ve Adalar'da da önemli değişimler yaşanmış ve kent yeni bir görünüm kazanmıştır (Can, 1993; Çelik, 1996).

19. yüzyıl ortalarında, Müslüman üst sınıfların yaşadığı konaklar da Çelik'in ifadesiyle evrim geçirmiştir. Geleneksel plan tipleri üzerine Batılı "aplike" cepheler uygulanmış, yeni yapılan kargir konaklarda, özellikle klasisizmden alınan mimari özellikler kullanılmaya başlanmıştır, iç mekanlarda ise sofalı plan tiplerinin kullanımına devam edilmiştir (Çelik, 1998). Batur ise 18. yüzyıl sonlarından 19. yüzyılın ortalarına kadar büyük yalı ve konaklarda ortaya çıkan ve yaygın olarak kullanılan eliptik planlı orta sofaların ve Barok üslup motifi olarak oval planın

İstanbul'da ve Anadolu'da orta sofalı geleneksel konut şemasına entegre edilmesinden bahseder ve bu oluşumu 18. yüzyılın özgün bir yorumu olarak değerlendirir (Batur, 1995). Klasik unsurlar, ahşap konut mimarisine de etki etmiş ve mahalli ustalar tarafından geleneksel biçimlerle uyarlanarak başta Boğaziçi olmak üzere, İstanbul'un her yerinde uygulanmıştır (Çelik, 1998).

19 yy.da İstanbul'da kent içinde demir, kara ve deniz yolları ile ulaşımın sağlanması ile birlikte ticarette yaşanan hareketlilik ve yeni semtlerin gelişmesi, özellikle 1890-1925 yılları arasında ahşap yapıların yoğunlaşmasına neden olmuştur (Ciner, 1979). 1 Haziran 1930 tarihinde ise ahşap yapı inşaatı tekrar yasaklanmıştır (Binan, 1999). Böylelikle, geleneksel konut mimarisini yaşatan en önemli etmen olan ahşap yapım tekniği yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir (Atabeyoğlu, 2008).

4.2 İstanbul Ahşap Sayfiye Konutlarında Viktorya Tarzı

Viktorya Tarzı, II. Abdülhamid döneminde özellikle İstanbul'un yeni gelişen sayfiyelerinde görülür. Eldem, Türk Evi adlı eserinde bu tarzla inşa edilmiş konutlardan Üçüncü Devir başlığı altında, "Erenköy Tipi Evler" olarak bahseder (Eldem, 1984).

II. Abdülhamid devri, Günay'ın ifadesiyle eklektik etkiler altındadır ve II. Abdülhamid ile başlayan bu hareketi Ampir'in sadeliğine karşı bir tepki olarak yorumlar (Günay, 2014). Genelde köşk olarak anılan (Eldem, 1986), doğayı doyasıya yaşamak için geniş bahçeler, ağaçlar (çam, sedir, manolya) ve çiçekler içinde yapılan bu konutlar, İsviçre şalelerinden ve İngiliz kolonyal evlerinden esinlenmiş ancak İstanbul'daki mevcut ev tipine uyarlanmış uygulamalardır (Günay, 2014). Çatıları, fronton ve alınlarla, duvarları galerilerle zenginleştirilmiş ve cepheleri Eldem'in ifadesiyle dantela gibi ahşap dekupaj işleri ile süslenmiştir.

Ciner, son Osmanlı dönemi İstanbul ahşap konutlarındaki cephe bezemelerini incelediği tez çalışmasında, Viktorya tarzında inşa edilmiş yapıları Art-Nouveau ve Neo-klasik üslupların birlikte yer aldığı örnekler başlığı altında inceler (Ciner, 1982). Ciner, başlıktaki "Neo-klasik" adlandırmasının nedenini ise şu şekilde açıklar: "Adı geçen örnekler, sivri kuleyi andıran çatılarıyla bir anlamda Neo-Gotik'e yaklaşırken, diğer yandan akroterli, antefiksli alınlıklarıyla Neo-Grek bir anlam taşırlar. Bu nedenle biz gruplamamızda tümünü Neo-Klasik olarak adlandırdık." Ciner, ayrıca bu

yapılarda Art-Nouveau motiflerin yanında oyma olarak yapılan ve belli bir üslubun ifadesi sayılamayan bezemelere de yer verildiğini belirtir (Ciner,1982).

Viktorya tarzı, 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başında, İstanbul'un sayfiyeleri olan Kadıköy, Bakırköy, Adalar ve Boğaziçi'nin kuzeyinde yapılmış çok sayıdaki ahşap konutta kütle, plan özellikleri, yapı elemanları ile bölümleri ve bezeme stili, dönemin Avrupa ve Amerika konutlarında görülen ifadeyi yansıtmaktadır. Bu konutların sahipleri önemli devlet memurları, yüksek rütbeli asker ve Levantenler ile yabancılardır. Bu kişiler, bilindiği kadarıyla 19.-20. yüzyıl dönümüne tarihlenen konutlarını genellikle Sultan II. Abdülhamit'in "jurnal"le kurduğu baskıcı yönetimden kaçarak sayfiyede yerleşmek için yaptırmışlardır (Kalafatoğlu, 2009). İstanbul'un ardından, Edirne, Trabzon, Samsun, Bursa ve İzmir'deki sayfiye yerlerinde de bu tarz da köşkler inşa edilmiş (Eldem, 1986), 20. yüzyıl başında Vallaury, Montani Efendi, Kemaleddin Bey gibi mimarlar tarafından da yorumlanmış, Neo-Osmanlı tarzına uyarlanmıştır. (Günay, 2014).

Kalafatoğlu, Viktorya tarzının İstanbul sayfiyelerindeki uygulamalarıyla ilgili yaptığı tez çalışmasında bu tarzı ve örneklerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Viktorya tarzında inşa edilen evler ilk bakışta genellikle asimetrik oluşlarıyla dikkat çekmektedir. Dik kırma çatıları, balkonlar ve çıkmalar, çatı pencereleri ve ahşap bezemeleri yapıları geleneksel konuttan farklı kılmaktadır. Plan da genellikle asimetriktir (Kalafatoğlu, 2009).

Evler genellikle bir bodrum kat, iki normal kat ve bir çatı katından oluşmaktadır. Bodrum kat taş duvarlıdır. Yapının geri kalan bölümleri ahşaptır. Bodrum katta depo, ısıtma ve servisle ilgili mekanlar ve bazen mutfak bulunur. Zemin katta salon, yemek odası, bazen kütüphane olduğu saptanmaktadır. Yalnız, bazı evlerde bodrum olarak nitelenen kat aslında toprak kotunun üzerindedir. Evin girişi böyle durumlarda bu katta değil, merdivenle çıkılarak ulaşılan ve asıl yaşama mekanlarının bulunduğu üst kattadır. Giriş merdiveni bazen gösterişli ve mermer kaplamalıyken, bazen birkaç ahşap basamaktan ibarettir (Kalafatoğlu, 2009).

Cephelerdeki ahşap bezemelerde eğrisel ya da soyut bitkisel formlar görülmektedir. Çatı kotundaki ahşap alınlıkta ise bitkisel formlar ağırlıktadır. Balkon korkuluklarında da geometrik formlu bezeme görülmektedir (Kalafatoğlu, 2009).

Bazı bezeme detayları Osmanlı veya genel anlamıyla İslam sanatı dağarcığından alınmış gibi görünmektedir. Bazen de Art-Nouveau öğeler tanınabilmektedir. Bu gibi durumlarda da bu bezemeler genel Viktorya tarzı etkisinin içinde kalmaktadır (Kalafatoğlu, 2009).

Dik kırma çatı, çatı pencereleri, balkon ve verandalar, "Japon tipi" küçük kare gözlü pencereler, kuleler, ahşap bezemeli alınlıklar gibi ortak özellikler Viktorya tarzının İstanbul'daki yansımalarıdır (Kalafatoğlu, 2009).

4.3 Ali Osman Köse Evi ile Karşılaştırılan Yapılar

Yapının, İstanbul ahşap konut mimarisindeki yerini tespit ve restitüsyon problemlerine yanıt aramak için kaynak taraması yapılmış, bununla birlikte yapının yakın çevresindeki ve yapıyla benzer üslup özellikleri gösteren diğer yapılar da incelenmiştir. Bu yapıların en dikkat çekicisi Yeşilköy'deki Edouard Crespin Köşkü'dür. 20. yüzyılın başında inşa edilen köşkün mimarı Carlo Amancich'tir. (Tuna, 2006)

Bugün otel olarak kullanılan yapının üzerine bir kat daha eklenmiştir, fakat üçgen çatı alınlığı günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bu alınlık formu ve bezeme elemanlarıyla, Ali Osman Köse Evi'nin üç cephesinde görülen çatı alınlıklarına büyük ölçüde benzemektedir (Şekil 4.1).

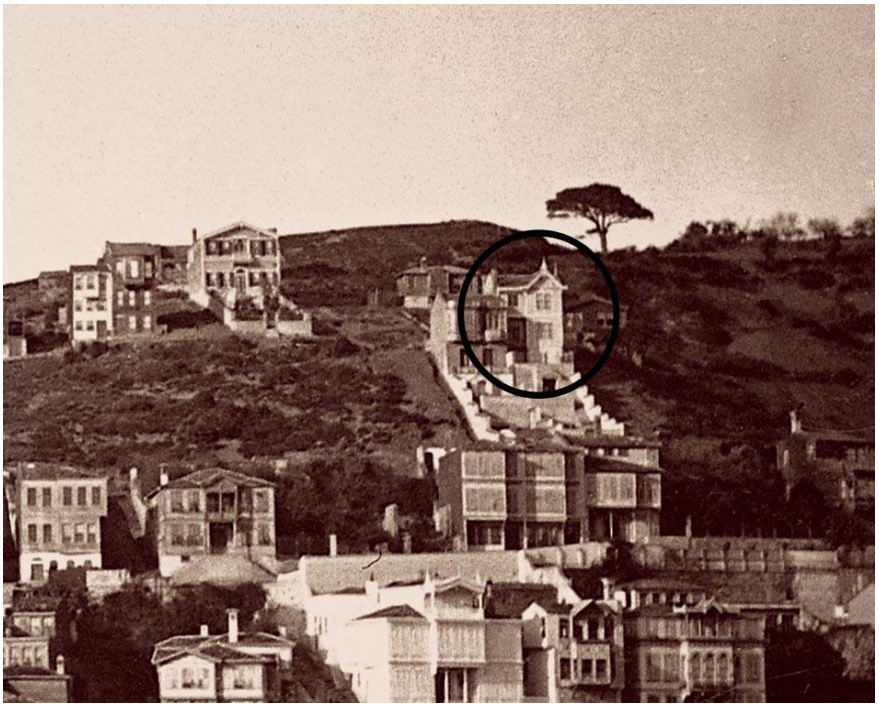
Şekil 4.1 : Edouard Crespin Köşkü, Yeşilköy İstanbul Caddesi (Tuna, 2006).

Edouard Crespin Köşkü, Ali Osman Köse Evi'nden farklı olarak cephelerinde "Art-Nouveau" üslubunda bezemelere sahiptir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 : Edouard Crespin Köşkü, Yeşilköy İstanbul Caddesi.

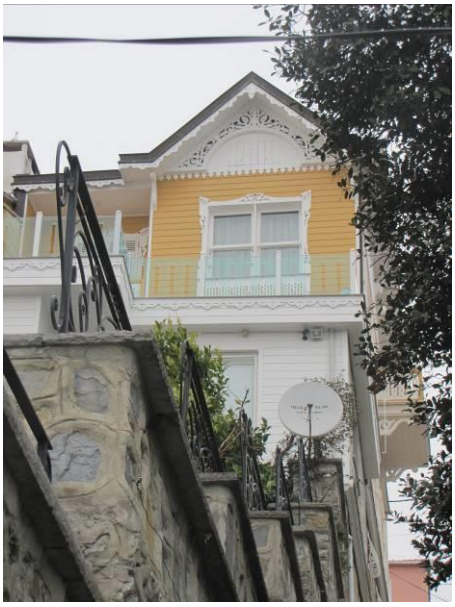
Yapının yakın çevresinde benzer bir üslup ve forma sahip bir yapı bulunmaktadır. Avukat Reşit Efendi Sokağı'nda yer alan bu yapı bezeme özellikleriyle bazı farklılıklar gösterse de genel olarak Yenimahalle'de Ali Osman Köse Evi'ne en çok benzerlik gösteren yapıdır (Şekil 4.3, Şekil 4.4, Şekil 4.5)

Şekil 4.3 : Av. Reşit Efendi Sokağı'ndaki Köşk,1900 (Genim,2012).

Şekil 4.4 : Av. Reşit Efendi Sokağı'ndaki Köşk, kuz. cep.

Şekil 4.5 : Av. Reşit Efendi Sokağı'ndaki köşk, gün. cep.

Ali Osman Köse Evi, kullanılan yapı malzemeleri, dik kırma çatısının altındaki çatı katı gibi özellikleriyle Viktorya tarzı konutlarıyla bazı ortak özelliklere sahiptir ancak, Viktorya tarzında inşa edilmiş diğer sayfiye konutlarının genelinden farklı olarak orta sofalı plan tipine sahiptir. Bu özellik, yapının mimarının yerel mimari verileri de tasarımında değerlendirmiş olduğunu düşündürmektedir.

Ali Osman Köse Evi'nin tavan bezemeleri de üslup olarak kendi içerisinde farklılıklar göstermektedir. Yapının ikinci kullanıcısı Nakkaş İbrahim Efendi'nin yapıya eklediği tavan silmesi bezemeleri Art-Nouveau üslubunun özelliklerini taşırken (Şekil 4.6), tavan göbekleri rokoko etkilerini taşımaktadır (Şekil 4.7).

Şekil 4.6 : Ali Osman Köse Evi tavan silmesi üzerindeki art-nouveau bezemeler.

Şekil 4.7 : Ali Osman Köse Evi tavan göbeği.

5. RESTİTÜSYON

5.1 Restitüsyon Önerilerine Temel Oluşturan Kaynaklar

Restitüsyon önerileri geliştirilirken eski haritalar, yazılı ve görsel kaynaklarla birlikte, yapı üzerindeki veriler ve sözlü aktarımlarla elde edilen bilgiler de değerlendirilmiştir. İstanbul III. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivinde de bir araştırma yapılmış ancak; yapı toplu tescil kararıyla kayıt altına alındığı için tescil kararı dışında herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır. Çalışmanın bir önceki bölümünde incelenen aynı dönem ve üsluba ait, cephe düzeni, bezeme ve yapı elemanları ile plan tipolojileri benzerlik gösteren yapılar, Ali Osman Köse Evi ile karşılaştırılarak restitüsyon kararlarının geliştirilmesinde değerlendirilmiştir.

Yapının yaklaşık 70 yıldır kullanıcısı olan Ali Osman Köse'nin görüşlerine başvurulurken de benzer özellik gösteren yapılara ait görseller üzerinden karşılaştırma ve değerlendirmeler yapılmıştır.

5.2 Yapıda Görülen Restitüsyon Problemleri

5.2.1 Vaziyet planı ölçeğinde görülen restitüsyon problemleri

Eğimli bir araziye oturmuş olan yapının bahçesindeki kotlar ve bahçenin sınırları zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. Yapının özgün bahçesi, yapı parseli ile sınırlı iken, 1940larda bahçe genişletilmiştir. Genişletilen bahçeye ise zaman içerisinde depolama işleviyle kullanılmak üzere yeni mekanlar eklenmiştir.

Yapının ana girişine kuzey cephesine bitişik ve batı-doğu doğrultusundaki merdivenle ulaşılırken, bugün kuzey cephesine bir depolama mekanı eklenmiş, bu mekanın üzeri veranda olarak değerlendirilmiştir ve yapının ana girişine ulaşım sokak kotundan sağlanmıştır.

5.2.2 Mekanlarla ilgili restitüsyon problemleri

Bodrum katta sarnıç olarak kullanılan BK02 mekanına ulaşım için BK01 ile arasındaki duvarda bir boşluk açılması ve BK01 mekanını kısmen örten ahşap tavan kaplamaları bu kattaki problemler olarak göze çarpmaktadır.

Yapının iki aile tarafından kullanılmaya başlanmasından itibaren, plan şemasında bazı zorunlu değişiklikler yapılmıştır. Böylelikle, yapının katları arasındaki bağlantısını sağlayan merdiven kaldırılmış ve buraya her iki katta da mutfak mekanları yerleştirilmiştir.

Zemin kat planında görülen en önemli değişiklik merdiven kovasına mutfak işlevi verilmiş olmasıdır. Özgün merdiven kaldırılmadan önce, ZK09 mekanı mutfak olarak kullanılmaktayken, yapıya ZK09 mekanı eklenmeden önceki dönemde özgün mutfak mekanının, tuğla duvarlara sahip ZK03 olduğu düşünülmektedir. Yapı bacasının bu mekandan başlıyor oluşu da bu görüşü desteklemektedir.

Birinci katta da zemin katta olduğu gibi merdiven kovasına mutfak işlevi verilmiştir. Ayrıca bugün tek bir mekan olarak kullanılan 1K03'ü ikiye bölen doğramalar kaldırılmıştır. Çatı katında, bu kata ulaşan özgün merdivenin kaldırılmış olması dışında herhangi bir restitüsyon problemi görülmemektedir.

5.2.3 Cephelerde görülen restitüsyon problemleri

Yapının restitüsyon konusunda en problemli cephesi kuzey cephesidir. Bu cephenin önüne eklenmiş olan depo mekanı ve bu mekanın üzerindeki rüzgarlık, cephe bütünlüğünü bozmaktadır. Bir diğer problemli cephe ise ZK09 mekanının eklenmiş olduğu doğu cephesidir. Bu cephede yer alan merdiven aydınlık penceresi de kapatılmış bunun yerine daha üst bir kotta mutfak penceresi açılmıştır. Yapının tüm cephelerindeki ahşap kapı ve pencerelerin yerine PVC doğramalar ya da niteliksiz ahşap doğramalar yerleştirilmiştir. Özgün ahşap panjurların pek çok yerde yalnız menteşeleri günümüze ulaşmış, sadece çatı katı pencerelerindeki ahşap panjurlar korunabilmiştir. Güney cephesindeki balkonların özgün ahşap korkulukları da günümüze ulaşamamıştır.

5.3 Restitüsyon Önerileri

Ali Osman Köse Evi, günümüze kadar özgün işlevi olan konut kullanımını devam ettirmiştir. Bu nedenle genel olarak plan ve cephe özelliklerini korumuştur. Yapının farklı kullanıcıları, yapıya çeşitli müdahalelerde bulunmuş ve bunların nitelikli olanları dönem eki olarak değerlendirilmiştir.

Tavan silmelerinde görülen ve yapının ikinci sahibi Nakkaş İbrahim Efendi'nin yaptığı söylenen Art-Nouveau bezemeler, yapıdaki en nitelikli eklerdendir. Yapının tahminen 1940'lardan itibaren Ziya Paşa ve askerleri tarafından kullanılmaya başlanması çeşitli ihtiyaç değişikliklerine neden olmuş böylelikle yapıya yeni bir mutfak mekanı eklenmiştir. Bu mekan niteliksiz bir ektir ve yapının doğu cephesinin algılanmasını güçleştirmektedir. Isı kaybını önlemek amacıyla da merdivenlere geçişlere kapılar yerleştirilmiştir. Bu ekler ise korunabilecek niteliktedir.

Cephelerdeki en önemli değişiklikler ise ahşap rüzgarlığın yerine çimento sıvalı bir rüzgarlık inşa edilmesi ve yapıdaki çatı katı hariç tüm pencerelerin PVC pencerelerle değiştirilmesidir.

5.3.1 Vaziyet planı restitüsyonu

Rumeli Ciheti Haritaları'nda yapının bulunduğu parseli çevreleyen duvarlar görülmektedir. Buna göre, bugün batı cephesindeki çıkma hizasında güneye devam eden duvar aynı şekilde kuzeye de devam etmekteydi ve parseli tamamen çevrelemekteydi.

5.3.2 Plan restitüsyonu

5.3.2.1 Bodrum kat planı restitüsyonu

Yapının bodrum katında, bugün depolama mekanı olarak kullanılan BK02'nin, mekanda görülen pişmiş toprak su boruları, zeminde görülen ve kuyu olabileceği düşünülen daire formundaki iz, duvarlardaki sıva ile kullanıcının sözlü aktarımları nedeniyle özgün işlevinin sarnıç olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bodrum kattaki iki mekan arasındaki duvarda herhangi bir boşluk bulunmadığı kesindir.

BK01 mekanında görülen ahşap tavanın ise bir dönem eki olduğu, ahşap tavandan önce burada da mekanın doğu duvarında görülen kesilmiş I profillerin devam ettiği

düşünülmektedir. Mekanın güney duvarındaki pencere boşluğuna ise yapının özgün halinde, ahşap bir doğrama yerleştirilmiş olmalıdır.

Bugün şapla kaplı olan BK01 mekanı döşemesi karo mozaik, BK02 Sarnıç mekanının döşemesi ise duvarlardakiyle aynı nitelikte horasan sıvasıyla kaplı olmalıdır.

5.3.2.2 Zemin kat planı restitüsyonu

Zemin katta herhangi bir duvar kaldırılmamış ya da eklenmemiş olsa da, önemli işlev değişiklikleri yapılmıştır. Bunların en önemlisi bugün mutfak olarak kullanılan ZK06 mekanında yer alan ve üst katlarla bağlantıyı sağlayan çift kollu ahşap merdivenin kaldırılmasıdır. Bu mekana mutfak işlevi verilmeden önce, bu mekandan dışarıya açılan bir de ahşap kapı yer almaktaydı. Bu kapı halen, muhdes ZK09 mekanından görülebilmektedir. ZK06 mekanı girişinde bugün mevcut olan ahşap tepe penceresinin, diğer doğramalara göre farklı özellikler gösterdiği için bir dönem eki olduğu düşünülmektedir ve ZK06 mekanına mutfak işlevi verilmesiyle birlikte, merdivene çıkış kapısı olan bu doğramanın kanatları sökülmüş, sadece tepe penceresi bırakılmıştır.

Mutfak işlevi ZK06 mekanına aktarılmadan önce, ZK03 mutfak olarak kullanılmaktaydı ve mutfağın ocağı doğrudan yapının özgün bacasına bağlı durumdaydı.

Bugün yapıda bulunan PVC pencerelerin yerinde ahşap giyotin pencereler yer almaktaydı. ZK07 ve ZK08 mekanlarında bulunan ve balkonlara geçiş için açılan kapı boşluklarında ise iki kanatlı ahşap kapılar bulunmaktaydı.

Ali Osman Köse'yle yapılan görüşmede Edouard Crespin Köşkü merdiven korkuluklarının Ali Osman Köse Evi'nin bugün mevcut olmayan merdiven korkuluklarıyla benzer özellikler taşıdığı öğrenilmiştir (Şekil 5.1). Benzerlik gösteren bir diğer eleman ise çift kanatlı ahşap kapılardır (Şekil 5.2).

Bugün PVC örtü malzemesiyle kaplı olan mekanların döşemeleri, özgün halinde ahşap kaplıdır. ZK02, ZK04 ve ZK05 mekanları ise terrazo kaplanmış olmalıdır.

Şekil 5.1 : Edouard Crespin Köşkü, merdiven detayı.

Şekil 5.2 : Edouard Crespin Köşkü, ahşap kapı.

5.3.2.3 Birinci kat planı restitüsyonu

Yapının birinci katta yer alan ana girişine bugün olduğu gibi bir rüzgarlıktan geçilerek ulaşılmaktaydı ancak; bu rüzgarlık ahşaptı ve rüzgarlığa da zemin kat kotundan başlayan ve kuzey cephesine bitişik olarak üst kota yükselen merdivenle ulaşılmaktaydı. Kullanıcıların aktarımlarına göre bu merdivenin başlangıcında bir de metal kapı yer almaktaydı. Rüzgarlığı geçtikten sonra varılan ana giriş kapısı iki kanatlıydı ve günümüze ulaşmamış olan kanatlar da ahşaptı.

1K02 mekanından 1K03 mekanına geçişte yer alan ve kanatları sabitlenmiş ahşap kapı ile, bu doğramayla batı yönünde dik açı oluşturan tek kanatlı ahşap kapının

devamında bugün kasası mevcut olan fakat kanatları sökülmüş olan dört kanatlı bir ahşap kapı yer almaktaydı ve bu kapı 1K03 mekanını ikiye bölmekteydi. 1K03 mekanının kuzey duvarında bacanın yanında bir pencere daha yer almaktaydı.

Mutfak olarak kullanılan 1K05 mekanında ise çatı katı ve zemin katla olan bağlantıları sağlayan çift kollu ahşap merdiven yer alıyordu. Doğu cephesinden de görülebilen ve mevcut mutfak penceresinin alt kotunda yer alan boşlukta ise merdiveni aydınlatmak için ahşap bir pencere bulunmaktaydı.

Bu katta bulunan PVC pencerelerin de yerinde ahşap giyotin pencereler yer almaktaydı. 1K06 ve 1K07 mekanlarında bulunan ve balkonlara geçiş için açılan kapı boşluklarında ise iki kanatlı ahşap kapılar bulunmaktaydı.

Bugün PVC örtü malzemesiyle kaplı olan mekanların döşemeleri, özgün halinde ahşap kaplıdır.

5.3.2.4 Çatı katı planı restitüsyonu

Yapının çatı katı günümüze kadar özgünlüğünü korumuştur. Bu kattaki pencere doğramaları, korkulukları, kapakları ve panjurları özgün olarak günümüze ulaşmıştır. ÇK03 mekanını ayıran ahşap duvar ve bu duvar üzerinde yer alan çift kanatlı kapının da özgün olduğu varsayılarak ÇK01 mekanını ayıran ahşap bölücüler ve çift kanatlı kapının farklı profillere sahip oluşu bu bölücü ve kapının bir dönem eki olabileceğini düşündürmektedir.

5.3.3 Çatı restitüsyonu

Yapının Marsilya tipi kiremit örtülü ahşap çatısı günümüze kadar özgün haliyle ulaşmıştır. Baca ise çimento esaslı sıvayla kaplanmış ve üzerine tuğlalar eklenmiştir.

5.3.4 Cephe restitüsyonu

Yapının eski fotograflarında dikkati çeken açık rengi, yapının aşı boyasından farklı bir renkte boyanmış olduğu düşündürmektedir. Ali Osman Köse'nin sözlü aktarımlarıyla yapının geçmişte "açık kiremit rengi" boyalı olduğu öğrenilmiştir.

Yapının doğu cephesi genel olarak özgün durumunu korumuştur ancak, sonradan inşa edilen ZK09 mekanı cephenin algılanmasını güçleştirmektedir. Ayrıca merdiven aydınlatma penceresi ve üzerindeki muhdes mutfak penceresi cephenin değişen kısımlarıdır.

Yapının güney cephe düzeni özgün halini korumaktadır. Cephede görülen PVC doğramalar, özgün ahşap doğramaların yerlerini almışlardır. Güney cephesindeki balkonların özgün korkulukları ise ahşaptı. Ali Osman Köse'yle birlikte yapılan görüşmede Büyükdere Fuat Paşa Köşkü'nde ve Yeşilköy'deki 20.yy başına tarihlenebilecek çeşitli yapılarda görülen ahşap korkuluk formu tespit edilerek, restitüsyon önerisine eklenmiştir (Şekil 5.3, Şekil 5.4, Şekil 5.5).

Şekil 5.3 : Büyükdere Fuat Paşa Köşkü (Genim, 2012).

Batı cephesi de büyük ölçüde özgün düzenini korumaktadır ancak; cephenin sol tarafına inşa edilen ek mekanlar yapının özgün halinden farklı algılanmasına neden olmaktadır. Ek mekanların yerinde özgün bahçe duvarı ve özgün bir metal kapı ile birinci kat kotundaki ana giriş kapısına ulaşan merdiven yer almaktaydı.

Şekil 5.4 : Yeşilköy, Serbesti Caddesi No:40-42.

Şekil 5.5 : Yeşilköy, Serbesti Caddesi No:15.

Batı cephesinde çatı katının cephede vurgulandığı üçgen çıkmadaki bezemeli alınlık ve bu alınlığı destekleyen bir payanda günümüze ulaşmamıştır. Bu bölüm özgün halinde diğer cephelerde de görülen çatı alınlıklarıyla aynı elemanlara sahiptir (Şekil 5.6).

Şekil 5.6 : Ali Osman Köse Evi batı cephesi, 1930'lar (Dişmengil Ailesi Arşivi).

Yapının kuzey cephesinde ise bugünkü çimento sıvalı rüzgarlık mekanının yerinde ahşap korkuluklarla çevrili bir giriş sahanlığı bulunmaktaydı ve bu sahanlık bahçe

kotuna cephe üzerinden batı yönüne doğru devam eden bir merdiven ile bağlanmaktaydı. Cephede, sol tarafta yer alan 1K04 mekanı penceresine simetrik olarak bir pencere daha bulunuyordu.

Yapının tüm cephelerindeki pencerelerin ahşap panjurlarının olduğu yapının eski fotograflarından ve pencere boşluklarının yanındaki menteşelerden anlaşılmaktadır (Şekil 5.7, Şekil 5.8).

Şekil 5.7 : Ali Osman Köse Evi güney cephesi, 1910'lar (Kasap Ailesi Arşivi).

Şekil 5.8 : Ali Osman Köse Evi güney cephesi, 1920 (Genim,2012).

6. RESTORASYON

6.1 Restorasyon Kararlarına Temel Oluşturan Etmenler

Restorasyon kararları geliştirilirken, yapıda görülen bozulmalarla birlikte yapının kullanıcılarının ihtiyaçları ve karşılaştıkları problemler de göz önünde bulundurulmuştur. Bunların başında yapının iki aile tarafından kullanımının sürecek olması, yapıdaki ısı ve su yalıtım problemleri gelmektedir. Bu problemlere çözüm getirilmeye çalışılırken, kararların ICOMOS tarafından 1999 yılında yayınlanan "Ahşap Tarihi Yapıların Korunması İçin İlkeler" bildirisine uygun olmasına dikkat edilmiştir.

6.2 Onarım ve Müdahale Kararları

6.2.1 Eklerden arındırma ve temizleme

BK01 mekanının üzerini örten volta döşeme kısmen kaldırılarak inşa edilen ahşap kirişli döşeme kaldırılacaktır. BK01 mekanında kaldırılmamış olan volta döşemedeki I profiller temizlenerek, değişmesi gereken elemanlar değiştirilecektir. BK01 ile özgün işlevi sarnıç olan BK02 arasındaki duvarda açılan boşluk etrafındaki çimento sıvalar kaldırılacaktır. Bodrum kattan zemin kata çıkan üzeri açık merdivenin ulaştığı sabitlenen kapı özgün detaylarla yeniden üretilecektir.

Bahçeden yapıya girişi sağlayan muhdes PVC doğrama kaldırılacaktır. ZK01'den ZK02'ye geçişte ahşap tepe pencereli, PVC kanatlı muhdes kapı sökülecektir. ZK02 mekanında ZK03, ZK04, ZK07, ZK08 mekanlarına açılan kapıların muhdes kanatları ve ekleri kaldırılacaktır.

Özgün işlevi mutfak olan ZK03'ün duvarlarındaki kontrplak kaplamalar kaldırılacaktır ve özgün ahşap pencere kasasına oturtulmuş muhdes PVC pencere sökülecektir. Islak hacim olarak kullanılan ZK04 ve ZK05 mekanlarının zemin ve duvarlarındaki seramik kaplamalar ve tesviye betonları kaldırılacaktır.

ZK06'daki mutfak mekanının ihtiyaçlarına göre eklenmiş olan su tesisatı, tezgah, mutfak dolapları gibi ekler ile döşeme ve duvarlardaki seramik kaplamalar, mutfak mekanı tarihi yapıya uyumlu ve zarar vermeyecek şekilde yeniden tasarlanmak üzere kaldırılacaktır.

ZK07 ve ZK08'de özgün döşeme kaplamalarının üzerinde yer alan PVC esaslı kaplama malzemesi kaldırılarak özgün döşeme kaplamalarının görünmesi sağlanacaktır. Her iki mekandaki pencere ve kapıların özgün kanatları yerine yerleştirilen PVC doğramalar sökülecektir ve yerlerine özgün detaylarına uygun ahşap doğramalar takılacaktır.

Yapıya sonradan eklenmiş olan ZK09 ve ZK10 mekanları kaldırılarak yapının kuzey ve doğu cephelerinin daha iyi algılanması sağlanacaktır. ZK10 mekanının kaldırılmasıyla birlikte, bu mekanın üzerinde yer alan 1K01 mekanı da kaldırılacaktır.

1K02'den 1K03'e geçişte yer alan ve kanatları sabitlenmiş olan kapı üzerindeki boyalar temizlenecek ve kapı yeniden kullanılabilir duruma getirilecektir. 1K03 mekanının batı ve güney duvarlarındaki muhdes PVC doğramalar kaldırılacaktır. Kuzey duvarındaki pencere boşluğu yeniden açılacaktır.

1K04'teki seramik kaplamalar, tesviye betonu, duş kabini ve PVC pencere doğraması gibi ekler kaldırılarak, bu mekan yapıya uyumlu ve zarar vermeyecek şekilde aynı işleviyle yeniden tasarlanacaktır.

1K05'deki mutfak mekanının ihtiyaçlarına göre eklenmiş olan su tesisatı, tezgah, mutfak dolapları gibi ekler ile döşeme ve duvarlardaki seramik kaplamalar, mutfak mekanı tarihi yapıya uyumlu ve zarar vermeyecek şekilde yeniden tasarlanmak üzere kaldırılacaktır.

1K06 ve 1K07 mekanlarındaki muhdes PVC doğramalar sökülecektir. Bu mekanlardan ulaşılan balkonların muhdes döşeme kaplamaları kaldırılacak ve muhdes korkulukları sökülecektir.

Yapının zemin kat ve birinci katındaki zemini PVC örtü ile kaplı tüm mekanlarda özgün döşemenin açığa çıkması sağlanacaktır ve bu mekanlardaki muhdes sıvalar raspa edilecektir.

ÇK01 mekanının üzerini örten muhdes ahşap döşeme ve ÇK03 mekanındaki muhdes dikmeler kaldırılacaktır. Çatı saçaklarındaki muhdes kaplamalar sökülecektir.

6.2.2 Sağlamlaştırma

6.2.2.1 Taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması

Yapının bodrum katının üzerini örten volta döşemelerde görülen korozyona neden olan rutubete karşı önlemler alındıktan sonra, hasarlı metal elemanlar temizlenmeli ve yenilenmesi gerekenler yenilenmelidir.

BK02 mekanında görülen çapraz çatlakların nedenlerinin araştırılması için yapı temellerinde ve yapının oturduğu zeminde gerekli araştırmalar yapılmalı ve görülen problemler giderilmelidir.

Yapının üst katlarındaki ahşap taşıyıcıların durumlarının gözlemlenebilmesi için sıva raspaları yapılmalıdır ve ahşap taşıyıcılar suya, zararlılara ve yangına karşı emprenye edilmeli, değiştirilmesi gereken kısımlar özgün detaylara uygun olarak yenilenmelidir.

6.2.2.2 Yapı elemanlarının sağlamlaştırılması

Yapıdan alınıp laboratuvarda incelenen dört örnekte de böcek uçma delikleri ve mantar hüfleri gözlemlenmiştir. Yapının birinci kat balkonlarının altları ve saçak altı gibi kısımlarında da benzer bozulmalar görülmektedir. Bu nedenle yapıdaki tüm ahşap elemanlar temizlenmeli, suya, zararlılara ve yangına karşı emprenye edilmeli, değiştirilmesi gereken kısımlar ek parçalarla sağlamlaştırılmalı ya da özgün detaylara uygun olarak yenilenmelidir.

6.2.3 Bütünleme

Yapının cephelerindeki muhdes mekanlar ve ekler temizlendikten sonra ortaya çıkan eksik kaplama tahtaları ile ahşap bezeme elemanları özgün detaylarına uygun olarak bütünlenmelidir.

Bodrum katta ve kuzey cephesinde yer alan taş ve tuğla örülü duvarlardaki kırıklar ile çimento sıvaların kaldırılmasıyla oluşan boşluklar, uygun harç ile tamamlanmalıdır.

6.2.4 Yenileme / yeniden yapma

BK01 mekanının üzerini örten muhdes ahşap döşeme kaldırıldıktan sonra, bu mekanın üzeri restitüsyon projesinde belirtildiği gibi volta döşeme ile yeniden örtülmelidir.

Bahçeden yapıya girişi sağlayan ve özgün tepe penceresi halen mevcut olan özgün kapı ile ZK02 mekanında ZK03, ZK04, ZK07, ZK08 mekanlarına açılan kapıların özgün kanatları restitüsyon projesine göre yeniden üretilecektir.

ZK03 mekanında kontrplak kaplamalar kaldırıldıktan sonra ortaya çıkan sıvalar raspa edildikten sonra uygun harçla yenilenmelidir. Mekandaki pencere kanatları restitüsyon projesiyle aynı görünüşte fakat çift camlı olarak yeniden üretilecektir. ZK04 ve ZK05 mekanları ıslak hacim olarak kullanılmaya devam edeceğinden bu mekanlar uygun harç ve terrazo karolarla yeniden kaplanacaktır. ZK07 ve ZK08 mekanlarındaki pencere ve kapıların kanatları restitüsyon projesiyle aynı görünüşte fakat çift camlı olarak yeniden üretilecektir.

1K03 mekanını sofadan ayıran doğramanın kanatları yeniden üretilerek özgün kasasına takılacak, 1K03 mekanının kuzey duvarındaki kapatılmış pencere restitüsyon projesiyle aynı görünüşte fakat çift camlı olarak yeniden üretilecektir.

1K04 mekanı ıslak hacim olarak kullanılmaya devam edeceğinden uygun harç ve terrazo karolarla yeniden kaplanacak ve bu mekanın penceresi restitüsyon projesiyle aynı görünüşte fakat çift camlı olarak üretilecektir.

1K06 ve 1K07 mekanlarındaki pencere ve kapı kanatları ile bu mekanlardan ulaşılan balkonların döşeme kaplamaları ve korkulukları özgün detaylarıyla yeniden üretilecektir.

Yapının zemin katındaki ve birinci katındaki muhdes sıvalar raspa edilecek ve bu mekanlar uygun harçla yeniden sıvanacaktır. Tüm cephelerdeki muhdes saçak altı kaplamaları özgün detay ve malzemeyle yenilenecektir ve tüm pencerelerin panjurları yeniden üretilecektir.

6.2.4.1 Sürdürülebilir bir tarihi yapı için öneriler

Küresel ısınma, karbon salınımı değerlerinin yüksek oluşu gibi etmenler yapılarda enerji verimliliği konusunun önemini artırmaktadır. Bu durum enerji üretiminde de sürdürülebilir kaynakların kullanımını gündeme getirmiştir.

Ülkemiz yeşil enerji kaynakları açısından zengindir ancak; rüzgar ya da güneşten enerji üretilmesini sağlayan türbin veya fotovoltaik panellerin tarihi yapılara veya çevrelerine uygulanabilirliği dikkatle ele alınması gereken bir konudur. Günümüzde kiremit formunda üretilen fotovoltaik paneller mevcuttur fakat Ali Osman Köse Evi gibi özgün kiremitlerini günümüze kadar korumuş yapılara bu panellerin uygulanması koruma ilkeleri açısından uygun değildir. Özgün çatı kaplamaları zarar görmüş yapılarda bu panellerin kullanılabilmesi için ise özel detay çözümleri gerekmektedir. Bu nedenle, rüzgar türbinleri ya da fotovoltaik panellerin tarihi yapılara ve özgün detaylarına uyumlu hale getirilmesi ayrıca çalışılması gereken bir konudur.

Sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer konu ise yağmur sularının etkin kullanımıdır. Boğaziçi'ndeki tarihi konutların birçoğunda yağmur sularının toplanması için tasarlanmış sarnıçlar mevcuttur ve Ali Osman Köse Evi bu konutlardan biridir. Sarnıçlı tarihi yapılar, sarnıçlarının yeniden aktif hale getirilmesiyle bu konuda avantajlı hale getirilebilir.

Sürdürülebilirlik konsepti, enerji verimliliği, kullanılan malzemelerin doğaya saygılı oluşu ve kullanımın sürdürülebilir olması gibi konuları da içermektedir. Bahsedilen konulara ilerleyen başlıklarda değinilmeye çalışılmıştır.

6.2.4.2 Yalıtım problemlerine karşı öneriler

Ali Osman Köse Evi, bir sayfiye konutu olarak inşa edilmiştir fakat; bugün sadece yaz mevsiminde değil, dört mevsim boyunca kullanılmaktadır. Yapının yaz kullanımı için tasarlanmış olması beraberinde yalıtım problemlerini getirmektedir.

Yalıtım ve enerji verimliliği konusunda herhangi bir müdahaleden önce, yapının özgün haline dönmesi için gerekli onarımlar yapılmalıdır. Zira tarihi yapılar, genelde bulundukları çevrenin koşullarına uyumlu yapılardır. Yapının dış şartlara karşı özgün performansına ulaşmasını sağlayacak onarımların yapılmasının ardından çeşitli test ve gözlemler yapılarak enerji kayıplarına neden olan noktalar belirlenerek, bir müdahale planlaması yapılmalıdır. Bu sayede yapıdaki müdahale seviyesi en aza indirilirken, en etkin sonuçlar elde edilebilir (English Heritage, 2012). Bu test ve gözlemler aşağıdaki gibidir:

- Hava basınç testi; kapı boşluklarına yerleştirilen fanlarla yapıdan kaçan hava miktarı tespit edilmektedir.

- Kızılötesi termografi; kızılötesi fotoğraf makinesi ile, yapının en çok ısı kaybettiği bölgeler tespit edilmektedir.

- Rütubet ölçümü

- Yerinde ısıl geçirgenlik katsayısı (U) ölçümü; kış mevsiminde yapılan bu ölçümde, ölçümü yapan aletlerin belirli bir süreliğine yapıda kalmaları gereklidir.

- Boroskop/kapalı devre tv tetkiki; boroskop yardımıyla, yapının görülemeyen yerlerindeki problemler tespit edilmektedir.

- Enerji harcamalarının takibi

- Çevresel değerlerin kaydı; özellikle müze gibi önem derecesi yüksek yapılarda uygulanan bu sistemde, ortamdaki sıcaklık ve nem değerleri günlük olarak kayıt alına alınmaktadır (English Heritage, 2012).

Müdahale kararları verilmeden önce dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus ise, yapılacak müdahalenin geri döndürülebilir ve mümkün olan minimum düzeyde olmasıdır. Bununla birlikte, kullanılacak yeni malzemeler çağın özelliklerini yansıtmalı ve özgün malzemelerle birlikte çalışmaya uygun nitelikte olmalıdır (Venedik Tüzüğü, 1964).

Tarihi yapıların enerji verimliliğini artırmak için yapılacak müdahalelerde kullanılması planlanan malzemelerin özgün malzemelerle birlikte çalışırken, özellikle "nefes alabilir" olması tercih edilmelidir (English Heritage, 2012). Bu durumda, doğal lif kaynaklı yalıtım malzemelerinin tercih edilmesi isabetli bir seçim olacaktır. Yün, gazetelerin geri dönüşümünden elde edilmiş selüloz, odun, keten ve kenevir lifleri bu malzemelere örnek gösterilebilir (Changeworks, 2008; Sutton ve diğ., 2011; English Heritage, 2012). Bu malzemeler, nem geçişlerine izin vermelerinin yanı sıra, lifleri sayesinde nemi bünyelerinde hapsedebilir ve buharlaşma yoluyla tekrar serbest bırakabilirler. Sentetik yalıtım malzemeleri, taş ve cam yünleri böyle bir özelliğe sahip değildirler (English Heritage, 2012).

Lif kaynaklı yalıtım malzemeleri bu özellikleriyle, birlikte kullanıldıkları hassas malzemelere etki eden fazla nemin de etkisini azaltabilmektedir. Örneğin, ahşap karkas elemanlarının arasına yerleştirildiklerinde, mekanda bulunan fazla nem sadece ahşaba etki etmeyecek, aynı zamanda lif kaynaklı yalıtım malzemeleri tarafından da

emilecektir ve şartlar değiştiğinde buharlaşma yöntemiyle tekrar serbest bırakılacaktır (English Heritage, 2012).

Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı yapıda ısı yalıtımı amacıyla, gazete kağıtlarının geri dönüşümünden elde edilmiş selüloz esaslı esnek yalıtım şiltesi kullanımı önerilmiştir. Malzemenin geri dönüştürülmüş gazete kağıtlarından üretiliyor olması, sürdürülebilir bir tarihi yapı konsepti ile de uyumludur. Malzemenin yangın dayanımının artırılması amacıyla selüloz, boraks ile zenginleştirilmektedir. Henüz Türkiye'de üretimi yapılmayan bu tür şilteler ve verimliliklerinin artırılması üzerine ülkemizde yapılmış bilimsel çalışmalar da mevcuttur (Karaağaçlıoğlu, 2012).

Şilteler, çatıda merteklerin arasına uygulanacaktır. Su yalıtımı olarak da kiremitlerin altına buhar geçişine izin veren membran yerleştirilecektir. Duvarlarda ve döşemelerde ise şilteler ahşap dikmelerin ve kirişlerin arasına uygulanacaktır. Buhar kesici uygulaması yapılmayacaktır. English Heritage, yayınlarında buhar kesicilerden şu şekilde bahsetmektedir: "Buhar kesicilerin geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş yapılara eklenmesi, genelde etkili bir çözüm değildir ve hatta bu malzemeler nemin yoğunlaşmasına sebep olarak yapıya daha çok zarar verebilir." (English Heritage, 2012).

Pencere ve duvarların özgün durumunu koruyanları hava geçirmezlik bantlarıyla desteklenecek, önceki yıllarda PVC doğramalarla değiştirilmiş ve yeniden üretilmesi gerekenler ise özgün detaylarla aynı görünüşte fakat çift camlı olarak imal edilecektir. English Heritage, Historic Scotland gibi kurumların yayınlarında (English Heritage, 2012; Historic Scotland, 2012) pencere ve kapılara iç kapak eklenmesi önerilmişse de, detayların özgünlüğünü bozmamak adına iç kapak uygulanması düşünülmemektedir.

6.2.4.3 Yangın dayanımı ve ahşap malzemenin korunması için öneriler

Ahşap yapılar için önemli tehditlerden biri de yangındır. İstanbul'un tarih boyunca geçirdiği yangınlar göz önüne alındığında yangın güvenliğinin önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Yangın güvenliğinde ilk adım, yangının çıkmasını engelleyici önlemlerin alınmasıdır. Tarihi yapılar özelinde, yapıda kullanılacak malzemelerin yangına karşı özellikleri, elektrik tesisatının tasarımı, ev aletlerinin doğru kullanımı gibi konular önem taşımaktadır.

Ahşap yanıcı bir maddedir. Bu bakımdan ahşap malzemenin yanmaya karşı direncinin artırılması gerekmektedir. Bu direnci artırma yöntemlerinden biri de ahşap malzemenin uygun maddelerle emprenye edilmesidir. Bu işlem, kullanılan malzemelere bağlı olarak, ahşaba zarar veren mantar ve böceklere karşı önlem olarak da uygulanabilmektedir.

Emprenye, sıvı, katı ve gaz halinde bulunan maddelerin ahşabın bünyesine geçirilme işlemi olarak tanımlanmaktadır. Bu işlem, fırçayla sürme, daldırma ya da basınçla emdirme gibi yöntemlerle yapılabilir (Uysal, 1997; Bozkurt, 2008; Zakar, 2013). Bu yöntemlerden en etkilisi basınçla emdirme yöntemi olsa da (Uysal, 1997), yüksek sıcaklık ve yüksek basınç uygulamaları nedeniyle tarihi yapılar için tavsiye edilmemektedir. Bununla birlikte tarihi yapılara yapılacak müdahalelerde kullanılacak olan yeni ahşap elemanlar için bu yöntem önerilmektedir (Bozkurt, 2008).

Tarihi yapılarda yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri daldırma yöntemidir (Zakar, 2013). Bu yöntemde, basınçla emdirme yöntemi kadar olmasa da emprenye maddeleri ağaç türüne bağlı olarak malzemenin içine nüfuz edebilmektedir. Sıcaklık ya da basınç uygulanmayışı bu yöntemi basınçlı yöntemlere göre avantajlı kılsa da yerinde uygulama yapılamayışı önemli bir dezavantajdır. Bununla birlikte, yapının kolayca sökülebilen elemanları için uygulanabilir bir yöntemdir (Bozkurt, 2008).

Sürme, püskürtme ve enjeksiyon yöntemleri, yerinde uygulama olanağı sağladıkları için tarihi yapılar için uygun yöntemlerdir (Bozkurt, 2008; Zakar, 2013). Fakat fırçayla sürme ve püskürtme yöntemlerinde sağlanan nüfuz derinliği düşük olduğu için, en fazla birkaç yıl koruma sağlayabilmektedir. Enjeksiyon yöntemi ise tarihi yapı elemanlarında delik açılması tercih edilmeyeceğinden, sadece böceklerin açmış olduğu, mevcut deliklerden uygulanabilmektedir (Bozkurt, 2008, Zakar, 2013).

Yerinde uygulanabilen bir diğer emprenye yöntemi ise difüzyon tekniklerinin kullanımıdır. Difüzyon, aralarında yoğunluk farkı olan maddelerin, ortalama bir denge değerine ulaşıncaya kadar, çok yoğun ortamdan az yoğun ortama doğru hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Ahşap malzeme yüzeyine, konsantre emprenye tuzları içeren kimyasal maddeler uygulandığında, hücre içerisinde serbest halde bulunan suyun etkisiyle bir konsantrasyon farkı oluşmakta ve emprenye maddesinden ahşap malzemenin içine doğru bir yayılma gerçekleşmektedir. Bu

temel prensip sayesinde emprenye çözeltisinin, malzemenin derinliklerine nüfuz ettirilmesi mümkün olabilmektedir (Bozkurt, 2008). Difüzyon tekniklerini tarihi yapılarda da uygulamak mümkündür. Boğaziçi gibi nem seviyesinin yüksek olduğu bölgelerde ve özellikle yapıların sürekli neme maruz kalan bölümlerinde difüzyon etkisi yükseleceğinden yöntemin daha başarılı olabileceği tahmin edilmektedir.

Bugün bilinen yaklaşık 2500 emprenye maddesi vardır ve bunlar yağlı emprenye maddeleri, organik emprenye maddeleri ve suda çözünen emprenye maddeleri olarak üçe ayrılabilir (Bozkurt, 2008). Suda çözünen emprenye malzemelerinden biri de bor bileşikleridir. Bor ve bor bileşiklerinin ülkemizde bolca elde edilmesi, bu bileşiklerin hem yangına hem de mantar ve böcekler gibi zararlılara karşı etkili olması nedeniyle (Örs ve diğ., 1999; Bozkurt, 2008; Kaya, 2011; Merdan, 2011), Ali Osman Köse Evi'ne ait ahşap elemanlarda bor bileşiklerinin emprenye malzemesi olarak kullanılması düşünülmektedir.

Emprenye işleminden önce yapının tamamını kapsayacak şekilde fümigasyon uygulaması önerilmiştir. Böcek ve diğer biyolojik oluşumları öldürmeye yönelik fümigasyon işlemi, insan sağlığını tehdit eden kalıntılara yol açmamaya özen göstererek uygulanmalıdır. Fümigasyon işleminde gaz halindeki kimyasallar çok hızlı ve homojen bir şekilde ahşabın bünyesine işlemekte ve biyolojik oluşumların tümünü öldürmektedir. Ahşap elemanlar, mobilyalar veya daha küçük objelerin kapalı bir ortamda gaz halindeki kimyasallarla bekletilmesiyle uygulanabilen fümigasyon işlemi, yapı bazında, bir mekanın içerisine gaz verilmesiyle veya tüm yapının özel bir çadır içerisine alınarak bütünüyle gaza tabi tutulmasıyla da uygulanabilmektedir (Zakar, 2013).

Yapıdaki niteliksiz PVC pencere ve kapı doğramalarının yerine üretilecek ahşap doğramalar için basınçla emdirme yönteminin uygulanması öngörülmektedir; fakat bu yöntem yapının özgün elemanlarına uygulanmayacaktır. Sert çamlar grubuna ait bir ağaç türünden imal edildiği laboratuvar incelemelerinde tespit edilen cephe kaplamaları için numaralandıralarak söküm yapılarak, daldırma yöntemiyle emprenye uygulaması önerilmiştir. Kaya, tez çalışmasında yaptığı deneyler sonucunda sarıçam odununu yanmaya dayanıklı hale getirmek için "Disodyum Pentaborat Dekahidrat" (Na2-5B2O3-10H2O) bileşiği ile %15 çözeltide 1 hafta süre ile emprenye uygulaması yapılmasını önermektedir (Kaya, 2011).

Yapıdaki dikmeler ve kirişler gibi sökülmesi mümkün olmayan ahşap elemanlar için difüzyon yöntemlerinden, bandaj uygulaması önerilmiştir. Bozkurt, difüzyon prensibine dayanan bandaj metodunu şu şekilde açıklamaktadır: "Bu metod ahşap tel direklerinin dikili haldeyken dayanma sürelerinin uzatılabilmesi için kullanılmaktadır. Tel direklerinde çürüme zonu, toprak-hava hattının 30-40 cm altında ve 20-30 cm üzerindedir. Bu nedenle direklerin etrafında 50-60 cm derinlikte çepeçevre bir çukur açılmakta, direkte bulunan çürükler ve toprak temizlendikten sonra, bulamaç haldeki emprenye maddesi direğe sürülmekte ve su geçirmeyen bir örtü malzemesi ile sarılarak, çukur doldurulmaktadır. İç yüzeyden ahşap direğin rutubeti ile ıslanan bulamaç halindeki emprenye maddesi, difüzyon yolu ile direğin içine doğru yayılır. Dıştaki örtü tabakası ise yıkanmayı engeller. Bandaj ortalama beş yılda bir yenilendiğinde, tamamen doğa şartlarına açık durumda olan direklerin çok uzun yıllar dayanması mümkün olmaktadır." (Bozkurt, 2008).

Borlu bileşiklerin insan sağlığına etkileri konusunda farklı bilim insanları tarafından birçok çalışma yapılmıştır. Avrupa Komisyonu'nun görüşü ise hayvanlar üzerinde yapılan deney sonuçlarına bağlı olarak borlu bileşiklerin yüksek dozlarda alındığında üreme sistemine zarar verebileceği yönündedir (Avrupa Komisyonu, 2010, 2013). Buna karşılık önceki dönemlerde Türkiye'de bor madeni işçileri ve madenlerin etki alanlarında yaşayan insanlar üzerinde yapılan araştırmalarda bor ve bor bileşiklerinin üreme sistemini olumsuz etkilediği yönünde bir sonuca varılmamıştır (Çöl ve diğ., 2000, 2003); fakat Avrupa Komisyonu bu çalışmaları dar kapsamlı ve yetersiz görmekte, bu nedenle hayvanlar üzerinde yapılmış çalışmaları dikkate almaktadır (Avrupa Komisyonu, 2010).

Ülkemizde geniş rezervleri bulunan bor elementi ve bileşikleri, yangın geciktirici etkiye sahip oluşu, ahşaba zarar veren mantar ve böcekleri engelleyici etkileri nedeniyle çalışma kapsamında ele alınmaya çalışılmıştır. Emprenye malzemeleri arasında ekonomik ve etkili bir alternatif olarak geliştirilebilecek birer malzeme olan bor bileşikleri üzerinde akademik çalışmalar artırılmalıdır ve insan sağlığı üzerindeki etkileri hakkında daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır. Yangın önleyici tedbirler kadar, erken uyarı da yangınla mücadele konusunda önemli bir konudur. Isı ve dumanı algılayabilen detektörlü erken uyarı sistemleri, yangını nispeten ufak ve kolay söndürülebilir durumda iken haber verebilir. Küçük yangınlar daha az hasar

verdikleri ve bu durum binanın ileri derece hasar görerek çökmesini engellediği için insanların zarar görmesini engeller (Kılıç, 2003).

Yangın başladıktan sonraki ilk dakikalar yangının kontrol altına alınabilmesi açısından hayati önem taşımaktadır ve günümüzde yangın riski taşıyan mekanlarda yangının yayılmadan söndürülmesi amacıyla çeşitli yangın söndürme sistemleri geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları; sabit-boru hortum sistemleri, otomatik sprinkler sistemleri, su sprey sistemleri, köpük sistemleri, köpük-su sprinkler sistemleri, sabit kuru kimyasal söndürme sistemleri ve gazlı sistemler olarak sıralanabilir (Kılıç, 2003; Arvidson, 2006; Safer Scotland, 2014). Söndürme sistemleri iç mekanlara uygulanabildiği gibi, yapıların cephelerine de uygulanabilmektedir (Arvidson, 2006).

Tarihi yapılara yangın söndürme sistemlerinin eklenmesi hassas bir konudur. Sistemi besleyecek tesisatın, detektörlerin ve sprinklerlerin kurulumu geri dönebilir olmalı, tarihi yapının görsel düzenine ya da yapısal özelliklerine zarar vermemelidir (Arvidson, 2006).

Ali Osman Köse Evi özelinde bakıldığında, günümüzde kullanılmayan ve yaklaşık 18 m^3 hacme sahip sarnıcın söndürme sistemini besleyecek bir depo olarak kullanılabileceği düşünülmektedir fakat; Arvidson'un incelediği tüm örneklerde söndürme sistemlerini beslemek amacıyla oluşturulmuş depolar tarihi yapıdan uzakta kurulmuştur. Buna rağmen, Boğaziçi'ndeki tarihi yapıların birçoğunda bulunan ve günümüzde kullanılmayan sarnıçların bu amaçla kullanılma olasılıkları araştırılmalıdır.

6.2.4.4 Engelsiz bir tarihi yapı için öneriler

Ülkemiz ve dünya nüfusu gün geçtikçe yaşlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerin çoğunda nüfusun yaklaşık %20'den fazlası 65 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır (Farage ve diğ., 2012). 2012 TÜİK verilerine göre ise nüfusumuzun %7.5'i, 65 yaş üzerindedir (Ergenoğlu, 2013). İnsanlar yaşlandıkça, görme, duyma gibi duyularında, denge, koordinasyon ve hafızalarında kayıplar yaşayabilmektedirler (Farage ve diğ., 2012). İngiltere'de yapılan araştırmalara göre, 65 yaş ve üzeri kişilerin %11'i yalnız yaşamaktadır (HLIN, 2009). Ülkemiz için bu oranın daha düşük olacağı düşünülse bile, gelecekte bugüne göre artacağı açıktır.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise engelliler ve fiziksel çevreden engelsiz bir şekilde yararlanabilme haklarıdır. O zamanki adıyla Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yaptığı araştırmaya göre nüfusumuzun %12.78'i engellidir (DİE, 2002).

Toplumdaki bütün bireyler için tam ve fiziksel yeterlilik geçici bir durumdur. Herkes yaşamının bir bölümünü bazı kısıtlılıklarla geçirmektedir. Bir çocuk, bir hamile, bacağı kırılmış bir kişi, çocuk arabası ile bir ebeveyn, yaşlı bir kişi örnek olarak verilebilir. Bütün hayatı boyunca sağlıklı ve özürsüz olabilenler pek azdır (Ergenoğlu, 2013). Bu nedenlerle mimari çözümlerin her bireyin ihtiyaçlarına cevap verebilir olması önemli bir konudur.

Tarihi yapıları koruma esasları ile yapıların herkes için erişilebilir hale getirilmesi esaslarının ortak bir noktada buluşturulması için dikkatle planlanması gereken bir çözüm stratejisi gereklidir (English Heritage, 2004). Ali Osman Köse Evi'nin iki katını, birbiriyle akraba olan iki aile kullanmaktadır. Zemin katı kullanmakta olan ailenin bireylerinden biri çocukken geçirdiği bir hastalık nedeniyle kısıtlı öğrenme problemi yaşamaktadır. Birinci katı kullanmakta olan ailenin üç bireyinden ikisi 65 yaş üzerindedir. Yapının bedensel engelli herhangi bir kullanıcısı bulunmamaktadır fakat yapı için yeni ekler tasarlanırken yukarıda belirtilen kullanıcılar ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur.

Tarihi yapılara yapılacak müdahalelerin geri döndürülebilir olması, koruma açısından önemli bir esastır. Herkes için tasarım esaslarından biri ise tasarımların değişebilecek ihtiyaçlara uyarlanabilecek şekilde esnek olmasıdır (HLIN, 2009). Herkes için tasarımın farklı disiplinlerde daha rahat anlaşılıp uygulanabilmesi amacı ile, evrensel tasarım kavramının da çıkış yeri olan Evrensel Tasarım Merkezi (The Center for Universal Design) tarafından yedi ilke belirlenmiştir. Bu yedi ilkenin, mevcut tasarımları değerlendirme süreçlerinde kullanılabileceği, tasarım süreçlerinde yol gösterici olabileceği ve daha kullanışlı ürün ve çevrelerin özellikleri ile ilgili tasarımcı ve tüketicileri eğitebileceği öngörülmüştür (Ergenoğlu, 2013). Bu ilkeler aşağıdaki gibidir:

- Eşit kullanım; Her türlü kullanıcı için aynı kullanım şeklinin sağlanması; aynısı olamıyorsa benzeri veya eşdeğerinin sunulması,

- Kullanımda esneklik; tasarımın bireysel tercihler ve yetenekler konusunda geniş seçenekler içermesi,

- Basit ve sezgisel kullanım; tasarımın kullanımının kullanıcının deneyimine, bilgisine, dil yeteneklerine ve mevcut konsantrasyon düzeyine bağlı olmadan, kolay anlaşılabilir olması,

- Algılanabilir bilgi; tasarım ürününün, çevre ve mekan kullanımı ile ilgili gerekli bilgilendirmeyi, kullanıcısına çevrenin şartlarından ve kullanıcının algılama yeteneklerinden etkilenmeyecek şekilde verebilmesi,

- Hatalara dayanım; tasarım ürününün, tehlikeleri, kaza veya irade dışı hareketlerin kötü sonuçlarını en aza indirmesi,

- Düşük fiziksel çaba: tasarım ürünleri ve mekanların minimum güçle efektif olarak ve konforlu şekilde kullanılabilmesi, mekan ve çevrelere minimum güç harcanarak konforlu şekilde erişilebilmesi,

- Yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan: her türlü kullanıcının vücut boyutu, duruş şekli ve hareketlilik özelliklerine uyum gösterecek yaklaşım, erişim ve kullanım boyut ve alanının sağlanması (Ergenoğlu, 2013).

Ali Osman Köse Evi restorasyon projesinde yapının yeniden tasarlanacak bölümleri özellikle ıslak hacimlerdir. Bu mekanların zaten özgünlüklerini kaybetmiş olması, tasarım ve müdahale kararlarının yapının özgün bölümlerine göre daha rahat alınmasını sağlamıştır. Yaşlı bireylerin yaşadığı ev kazalarının çoğunun ıslak hacimlerde oluşu bu mekanlar için bazı tasarım kuralları geliştirilmesini sağlamıştır (Savut, 2007). Ali Osman Köse Evi'nin ıslak hacimleri yeniden tasarlanırken, Savut'un Amerika merkezli National Kitchen and Bath Association'ın (Ulusal Mutfak ve Banyo Birliği) yayınlarından yararlanarak hazırladığı "Yaşlıların Kullanacağı Mutfak ve Banyolarda Göz Önünde Bulundurulması Gereken Tasarım Kuralları" adlı çalışmasında değindiği konular da dikkate alınmıştır. Bununla birlikte, tasarımın sadece yaşlılara yönelik değil, ileride değişebilecek ihtiyaçlara bağlı olarak tüm kullanıcılar için uygun olmasına özen gösterilmiştir.

6.2.5 Kullanıma ilişkin öneriler

Yapının işlevinde herhangi bir değişiklik öngörülmemektedir ve yapının bugün olduğu gibi iki aile tarafından kullanımına devam edilecektir. Müdahale ve kullanım önerileri de bu doğrultuda şekillenmiştir.

Yapının farklı parseller üzerine yayılmış bahçesinde mülkiyet problemleri nedeniyle radikal müdahalelerden kaçınılmıştır. Bahçedeki niteliksiz ekler kaldırılmış, yapının batısında yer alan çardak yeniden tasarlanmış ve kotlar arasında geçişi sağlayan merdivenlerin onarılması önerilmiştir.

Yapının kuzey cephesinde yer alan ve depo olarak kullanılan ZK09 mekanının, yapıya temas etmeyecek şekilde, taş ve çelik malzeme kullanılarak yeniden inşa edilmesi önerilmiştir. Bahçedeki niteliksiz ek yapılarda depolanan araç ve gereçlerin BK01 Bodrum ve ZK09 Depo mekanlarına taşınması öngörülmüştür. Soba ile ısınan yapı için doğalgaz kullanan merkezi ısıtma sistemi önerilmiş ve sisteme ait kazanın ZK09 mekanına yerleştirilmesi düşünülmüştür. İlk etapta, kazanın BK02 Sarnıç mekanına yerleştirilmesi düşünülse de, bu tür kazanların doğrudan havalandırılamayan bir mekana yerleştirilemeyeceği ve özgün sarnıç duvarlarına baca çıkışı açmanın uygun olmayacağı göz önünde bulundurularak bu karardan vazgeçilmiştir. Yapıyı kullanan ailelerin birbiriyle akraba oluşu merkezi sistemin kullanımı için sorun teşkil etmemektedir ve gelecekte yapının tüm katlarının yeniden birlikte kullanılması durumunda da uygun olacağı düşünülmektedir. BK02 Sarnıç mekanı, özgün yağmur iniş boruları onarıldıktan sonra yeniden sarnıç işleviyle kullanılacaktır ve sarnıçta biriken sudan ıslak hacimlerdeki sifonlar ile bahçe sulamasında yararlanılacaktır. Böylelikle, yapının sürdürülebilir ve özgün bir işlevi yeniden canlandırılmış olacaktır.

Özgün işlevi mutfak olan ZK03 mekanının oda olarak kullanımına devam edilmesi öngörülmüştür. Zira, ZK06 Mutfak mekanının alanı, ZK03 mekanını yatak odası olarak kullanan üç kardeş için yeterli değildir. ZK05, ZK06, 1K04 ve 1K05 mekanları ıslak hacimler olarak kullanılmaya devam edecektir. Bu işlevler devam ederken, burada yer alan tesisatların ahşap yapıya zarar vermemesi ve müdahalelerin geri döndürülebilir olmaları, gelecekte yapılması muhtemel koruma çalışmalarına engel teşkil etmemeleri önem taşımaktadır. Bu amaçla, ZK06 ve 1K05 Mutfak mekanları için sökülebilir ahşap mutfak sistemleri tasarlanmıştır. 1K05 mekanındaki mutfak modülü çatı katına erişimi sağlayan bir merdiveni de içermektedir. Böylelikle, çatı katının da yeniden aktif kullanımı amaçlanmıştır.

7. SONUÇ

Döneminin nitelikli yapılarından ve Yenimahalle'de günümüze ulaşabilmiş az sayıdaki tescilli eserden biri olan Ali Osman Köse Evi, taşıdığı mimari özellikleriyle Boğaziçi'ndeki kültürel zenginliğe katkıda bulunan yapılardan biridir. Yapı, tez kapsamında detaylı olarak belgelenmiş, problemleri tespit edilmiş ve yapının yaşayabilmesi için özgün işlevi olan konut kullanımına devam edilmesi önerilmiştir. Yapıda görülen bozulma ve kullanım problemlerine yönelik olarak temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme ve yeniden yapım yöntemleri ile yapının kapsamlı onarımını öneren bir restorasyon projesi hazırlanmıştır ve proje kapsamında sürdürülebilir bir tarihi yapı için öneriler tartışılmıştır.

1910-1920 yılları arasında inşa edildiği tahmin edilen Ali Osman Köse Evi, yapının siparişini veren ve ilk kullanıcısı olduğu tahmin edilen İtalyan aile tarafından, yine İtalyan olduğu tahmin edilen bir mimarın tasarımıyla kültür mirasımıza kazandırılmış, yapının ikinci kullanıcısı Nakkaş İbrahim Efendi ise eklediği tavan bezemeleriyle yapıyı zenginleştirmiştir. Yapıyı vefat ettiği 1949 yılına kadar kullanan Kurtuluş Savaşı'mızın önemli subaylarından Ziya Ekinci Paşa ve sonrasında ailesi yapıyı bugünkü sahibi olan Köse ailesine iletmiştir. Tez konusu yapının günümüze ulaşabilmesindeki en önemli faktörlerden biri de yapının 1950'lerden bu yana kullanıcısı olan Köse ailesinin yapıyı yaşatma arzusudur. Bazı niteliksiz onarımlar geçirmiş olsa da yapı, varlığını günümüze kadar sürdürebilmiştir.

Yenimahalle ve diğer Boğaz köylerinde yer alan ahşap sayfiye konutları, Suriçi, Eyüp ve Üsküdar'daki ahşap yapıların yaşadığı mülkiyet, niteliksiz onarım ve yangın gibi problemlerin yanında, inşa amacı ve coğrafi konumlarına bağlı olarak da farklı problemlerle karşı karşıyadır.

Bu problemlerin başında, yapıların yazlık konut olarak tasarlanmış olması ve buna bağlı olarak, Boğaziçi'nde şehir merkezine göre daha sert geçen kış mevsimindeki kullanım zorlukları gelmektedir. Zira günümüzde Boğaz köylerindeki sayfiye konutlarının büyük çoğunluğu dört mevsim kullanılmakta, kullanıcılar karşılaştıkları

ısınma ve yalıtım problemlerini koruma esaslarına uygun olmayan yöntemlerle çözmeye çalışmakta ve istemeden de olsa bu yapılara zarar vermektedirler.

Yapıdaki onarımlar genel olarak kullanım ve yalıtım problemleriyle ilgilidir. Yapının iki farklı aile tarafından kullanılmaya başlanmasının ardından düşey sirkülasyonu sağlayan ahşap merdiven kaldırılmış, merdiven kovasının zemin kat ve birinci kat kotlarında mutfak mekanları oluşturulmuştur. Dikkat çeken müdahalelerden biri de yapıdaki ahşap kapı ve pencerelerin yerine PVC kapı ve pencerelerin yerleştirilmesidir.

Yapının belgelenmesi ve problemlerinin tespiti sürecinde, yapılan alınan örnekler İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi laboratuvarlarında incelenmiş, buna göre; cephe kaplama tahtalarının ve pencere doğramalarının çam, çatı katı zemin kaplama tahtalarının göknar, kapı doğramalarının ise ladin cinsi ağaç kullanılarak üretildiği tespit edilmiştir. İncelenen dört örnekte de böceklerin ve mantarların zararlı etkilerine rastlanmıştır.

Restitüsyon çalışması için yapılan araştırmalarda kaynak taramasının yanında benzer özellikteki yapılar da incelenmiştir. Ele alınan yapılardan biri olan, Carlo Amancich'in tasarladığı Yeşilköy Eduard Crespin Köşkü'nün Ali Osman Köse Evi'ne benzerliği, Ali Osman Köse Evi'nin de Carlo Amancich ya da Amancich'le ilişkili bir mimar tarafından tasarlanmış olabileceğini düşündürmektedir fakat; elde edilen bilgiler, yapının mimarının tespiti için yeterli değildir.

Restorasyon projesi hazırlanırken sürdürülebilirlik kavramının tarihi bir yapıda uygulanabilirliği araştırılmıştır. Bu bağlamda, yapının iki aile tarafından konut işleviyle kullanımına devam edilmesi öngörülmüş, ıslak hacimler ve çatı katı yeniden çözümlenmiştir. Yapının bazı kullanıcılarının yaşlı olduğu göz önünde bulundurularak, herkes için tasarım düşüncesi benimsenmiş, mekanların bu kişilerin kullanımına uygun olması amaçlanmıştır. Bununla birlikte yapılan tüm müdahalelerin geri döndürülebilir olmasına da dikkat edilmiştir.

Yapının yangından, mantarlar ve böcekler gibi zararlılardan korunması için ahşap elemanların emprenye edilmesi öngörülmüştür. Yapılan araştırmalar sonucunda, sökümü kolay olan elemanların daldırma yöntemiyle, sökülemeyecek elemanların ise bandaj yöntemiyle emprenye edilmesi önerilmiştir. Emprenye maddesi olarak, yangın ve biyotik zararlılara karşı etkili olan ve ülkemizde geniş rezervleri bulunan

bor bileşiklerinin kullanılabilme olasılıkları ile insan sağlığına etkilerinin kapsamlı bir şekilde araştırılması tavsiye edilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda, yalıtım malzemesi olarak gazetelerin geri dönüştürülmesi ile elde edilmiş şiltelerin kullanımı öngörülmüştür. Bu şiltelerin yangına karşı dayanımı için boraks kullanımını ve üretim olanaklarını araştıran çalışmalara devam edilmesi ve artırılmasının, hem koruma uygulamaları açısından, hem de ülke ekonomisi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yeşil enerji kaynaklarından enerji üretimi için gerekli olan rüzgar türbinleri ile güneş panellerinin tarihi yapılarda kullanımı ve bu yapıların detaylarına uygun üretimlerinin yapılması, üzerinde çalışılması gereken bir başka konudur.

Ülkemizde tarihi yapıların korunması bilinci henüz yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bu nedenle, Boğaz köylerindeki ve tüm Türkiye'deki kültür varlıklarımızın korunması adına halkımız bilinçlendirilmeli, öğrenciler ilköğretim düzeyinden başlamak üzere yaşadıkları çevre ve sahip oldukları değerler hakkında bilgilendirilmelidir. English Heritage ve Historic Scotland gibi kurumlar örnek alınarak, kullanıcıları sahip oldukları tarihi yapılar ve bu yapıların bakım ve onarım süreçleri hakkında bilgiler verecek bröşürler ve yayınlar hazırlanmalıdır. Bu kurumlar gibi tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin yanında, bakım-onarım ve laboratuvar hizmetleri de veren İBB KUDEB gibi oluşumlar desteklenmeli ve sayıları artırılmalıdır. Bunlarla birlikte, koruma kurulları ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü arasında koordinasyon sağlanmalı ve bürokratik işlemler azaltılarak vakit kayıpları önlenmelidir.

Ali Osman Köse Evi ve benzer durumdaki yapıların korunabilmesi için yapının kullanıcılarının ihtiyaçlarına da cevap verebilecek koruma projeleri hazırlanmalıdır. Kullanıcıların ihtiyaçlarıyla ve koruma ilkeleriyle bağdaşmayan onarım önerileri kültür mirasımızın önemli öğelerinden olan bu yapıların yok olma sürecini hızlandırdığından, koruma projelerinin bilimsel yöntemlerle ve dikkatle geliştirilmesine özen gösterilmelidir.

KAYNAKLAR

Atabeyoğlu, G. (2008). Sarıyer Yenimahalle Caddesi 118 No'lu Yapının Restorasyon Projesi, İTÜ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bachmann, M. (2008). Ahşap İstanbul: Konut Mimarisinden Örnekler, Alman Büyükelçiliği'nin Yazlık Konutu, İstanbul.

Balcı, İ. (1999). Simas'tan Sarıyer'e, Kişisel Yayın, İstanbul.

Balcı, İ. (2006). Sarıyer Aşiyan'dan Kısırkaya'ya, İlkbiz Yayınevi, İstanbul.

Balcı, İ. Kişisel Fotoğraf Arşivi.

Batur, A. (1995). Batılılaşma Dönemi Osmanlı Mimarlığı, Mimarlık, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul.

Bektaş, C. (1996). Türk Evi, YEM Yayınları, İstanbul.

Binan, C. (1999). Erken Cumhuriyet Basınında Osmanlı Mimari Mirasına Bakış, Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı Uluslarüstü Bir Miras, YEM Yayınları, İstanbul.

Bizantios, S. (1862). Η Κωνσταντινούπολις, ή περιγραφή τοπογραφική, αρχαιολογική και ιστορική, vol. 2, Atina.

Bozkurt, Ö. (2008). Tarihi Yapıların Restorasyonunda Ahşabın Biyolojik Bozulmalarına Karşı Yerinde Emprenye Tekniklerinin Uygulanabilirliği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

Can, M.C. (1993). İstanbul'da 19. Yüzyıl Batılı ve Levanten Mimarların Yapıları ve Koruma Sorunları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Ciner, S. (1982). Son Osmanlı Dönemi İstanbul Ahşap Konutlarında Cephe Bezemeleri, İTÜ, Doktora Tezi, İstanbul.

Çelik, Z. (1998). 19.Yüzyılda Osmanlı Başkenti - Değişen İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Çiftçi, A. , Seçkin, N. (2005). Megaron Dergisi, Sayı:1, 19.yy'da İnşa Edilen Askeri Yapıların Koruma Sorunları, İstanbul.

Çöl, M., Şaylı, B.S., Genç Y., Erçevik, E., Elhan, A.H., Keklik, A. (2000). An Assessment of Fertility in Boron-Exposed Workers in Turkey: An Epidemiological Approach, Türkiye Klinikleri Journal of Case Reports, Volume:18, Issue:1, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Çöl, M., Şaylı, B.S., Elhan, A.H., Genç, Y. (2003). Assessment of Fertility and Infertility in Boron-Exposed Turkish Subpopulations 6: Relevant Data From All Centers, Journal of Ankara Medical School, Volume: 25 No:4, 165-174, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Dağdelen, İ. (2005). Rumeli Ciheti Haritaları, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.

Dionysios Byzantios (2013). Boğaziçi'nde Bir Gezinti, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Dişmengil Aile Fotoğraf Arşivi.

Eldem, S.H. (1979). Boğaziçi Anıları, Alarko Eğitim Tesisleri A.Ş.,İstanbul.

Eldem, S.H. (1984). Türk Evi Osmanlı Dönemi Cilt:1, TAÇ Vakfı, İstanbul.

Erdenen, O. (1994). Boğaziçi Sahilhaneleri Cilt:3 Sarıyer-Yeniköy, İBB Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı, İstanbul.

Ergenoğlu, A.S. (2013). Mimarlıkta Kapsayıcılık: Herkes İçin Tasarım, YTÜ Yayınları, İstanbul.

Evliya Çelebi (2011). Seyahatname, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Eyice, S. (2007). Bizans Devrinde Boğaziçi, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

Farage, M.A., Miller, K.W., Ajayi, F., Hutchins, D. (2012). Design Principles to Accommodate Older Adults, Global Journal of Health Science Vol. 4 No. 2, Canadian Center of Science and Education, Toronto.

Genim, S. (2012). Konstantiniyye'den İstanbul'a From Konstantiniyye to İstanbul: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Boğaziçi'nin Rumeli Yakası Fotoğrafları, İstanbul.

Günay, R. (2014). İstanbul'un Kaybolan Ahşap Konutları, YEM Yayınları, İstanbul.

Gyllius, P. (2000). İstanbul Boğazı, Eren Yayıncılık, İstanbul.

İnciciyan, G.V. (2000). Boğaziçi Sayfiyeleri, Eren Yayıncılık, İstanbul.

Kalafatoğlu, E.P. (2009). Yüzyıl Dönümü İstanbul Mimarlığında "Viktorya Tarzı" Sayfiye Konutları, İTÜ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karaağaçlıoğlu, İ.E. (2012). Bor ve Mineral Katkılı Selülozik Yalıtım Malzemesi Üretimi ve Karakterizasyonu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kasap Aile Fotoğraf Arşivi.

Kaya, O. (2011). Ahşap Emprenyesinde Bor Bileşiklerinin Kullanımının Ahşabın Yanmasına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Köse, A.O. (2013). Kişisel Görüşme.

Le Corbusier (2009). Şark Seyahati, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Merdan, R. (2011). Ahşap Yapı Elemanlarının Borlu Bileşiklerle Farklı Çalışma Şartlarında Emprenye Edilebilirliğinin Araştırılması, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Milli Yardımlaşma Derneği ve Kuruluşları Takvimi (1905). Ημερολόγιον των Εθνικών Φιλανθρωπικών Καταστημάτων του Έτους 1906, İstanbul.

Sema, S. (2008). Eski İstanbul Hatıraları, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Soygeniş, M. (1995). Ondokuzuncu Yüzyılda İstanbul Evinin Mekansal Değişimi ve Nedenlerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul.

Şirket-i Hayriye Salnamesi (1914). İstanbul.

Tuğlacı, P. (2000). Tarih Boyunca İstanbul Adaları, Say Yayınları, İstanbul.

Tuna, T. (2006). Deniz Fenerinin Işığında Yeşilköy Ayastefanos, Karakter Color A.Ş., İstanbul.

Uysal, B. (1997). Çeşitli Kimyasal Maddelerin Ağaç Malzemenin Yanmaya Dayanıklılığı Üzerine Etkileri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, H. (2008). Sultan II. Abdülhamid Arşivi İstanbul Fotoğrafları, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul

Zakar, L. (2013). Restorasyon Uygulamalarında Kullanılan Çağdaş Teknikler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Arslan, H. (2014). Boğaziçi'nde 18. Yüzyıldan Kalma Bir İstanbul Evinin Durumu Hakkında Sanat Tarihi Bağlamında Yeni Değerlendirmeler, METU Journal of Faculty of Architecture 2014/1 (31:1), 97-117, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/2014/cilt31/sayi_1/97-117.pdf>*

Arvidson, M. (2006). An Overview of Fire Protection of Swedish Wooden Churches, Borås. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://www-v2.sp.se/publ/ViewDocument.aspx?RapportId=7164>*

Avrupa Komisyonu (2010). Opinion On Boron Compounds, Scientific Committee on Consumer Safety. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/consumer_safety/docs/sccs_o_027.pdf>*

Avrupa Komisyonu (2013). Opinion On The Safety of Boron Compounds in Cosmetic Products, Scientific Committee on Consumer Safety. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/consumer_safety/docs/sccs_o_146.pdf>*

Benlisoy, F. (2008). Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Κωνσταντινούπολη Alındığı tarih: 10.12.2013, adres:

<http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11360>

Changeworks (2008). Energy Heritage: A Guide to Improving Energy Efficiency in Traditional and Historic Homes, Edinburgh. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://www.changeworks.org.uk/sites/default/files/Energy_Heritage.pdf>*

Devlet İstatistik Enstitüsü (2002). Türkiye Özürlüler Araştırması. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<www.turkstat.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=14>*

English Heritage (2004). Easy Access to Historic Buildings, Swindon. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres:

<http://www.disabilityaction.org/fs/doc/website/eheasyaccess2004.pdf>

English Heritage (2012). Energy Efficiency and Historic Buildings, Londra. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://www.english-heritage.org.uk/publications/energy-efficiency-historic-buildings-ptl/eehb-partl.pdf>*

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye (1901). Rumeli-i Şahane Haritası, İkinci Pafta-Dersaadet, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi Beşinci Fen Şubesi Matbaası, İstanbul. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://nrs.harvard.edu/urn-3:FHCL:922806?n=4>*

Historic Scotland (2012). INFORM: Improving Energy Efficiency in Traditional Buildings, Edinburgh. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://www.historic-scotland.gov.uk/informguide-energy-efficiency.pdf>*

Housing Learning and Improvement Network (2009). Homes for Our Old Age: Independent Living by Design, Bristol. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<https://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/homes-for-our-old-age.pdf>*

ICOMOS (1999). Ahşap Tarihi Yapıların Korunması İçin İlkeler, Mexico City Alındığı tarih:07.06.2010, adres: *<http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_094368500135367 0528.pdf>*

Kılıç, M. (2003). Yapılarda Yangın Güvenliği ve Söndürme Sistemleri, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, Bursa. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://mmfdergi.uludag.edu.tr/article/viewFile/5000082701/5000076 901>*

Örs, Y., Atar, M., Peker, H. (1999). Sarıçam Odununun Yanma Özelliklerine Bazı Borlu Bileşikler ve Su İtici Maddelerin Etkileri, Turkish Journal of Agriculture and Forestry, Issue: 23, 501-509, Tübitak, Ankara. Alındığı tarih: 28.01.2015 adres: *<http://journals.tubitak.gov.tr/agriculture/issues/tar-99-23-5/tar-23-5-5-98049.pdf>*

Safer Scotland (2014). Practical Fire Safety for Care Homes, Edinburgh. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://www.scotland.gov.uk/Resource/0044/00444923.pdf>*

Savut, Y. (2007). Yaşlıların Kullanacağı Mutfak ve Banyolarda Göz Önünde Bulundurulması Gereken Tasarım Kuralları, Dosya 04- Tasarım ve Özgürlük: Engelli İnsanlar ve Herkes İçin Tasarım, Bülten:46, Ocak 2007, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara. Alındığı tarih:28.01.2015, adres: *<http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya4.pdf>*

Sutton, A., Black, D., Walker,P. (2011) Natural Fibre Insulation: An Introduction to Low-Impact Building Materials, Watford. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: *<http://www.bre.co.uk/filelibrary/pdf/projects/low_impact_materials/IP18_11.pdf>*

Venedik Tüzüğü (1964). International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites, Venedik. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: <*http://www.international.icomos.org/charters/venice_e.pdf*>

BOA-1: Tarih: 10/Ha/1323 Dosya No:29 Gömlek No:80 Fon Kodu: ZB.

BOA-2: Tarih: 08/Ca/1325 (Hicrî) Dosya No:1001 Gömlek No:36 Fon Kodu: MF.MKT.

BOA-3: Tarih: 13/Ra/1293 (Hicrî) Dosya No:480 Gömlek No:16 Fon Kodu: A.}MKT.MHM.

BOA-4: Tarih: 18/S /1324 (Hicrî) Dosya No:2804 Gömlek No:210289 Fon Kodu: BEO

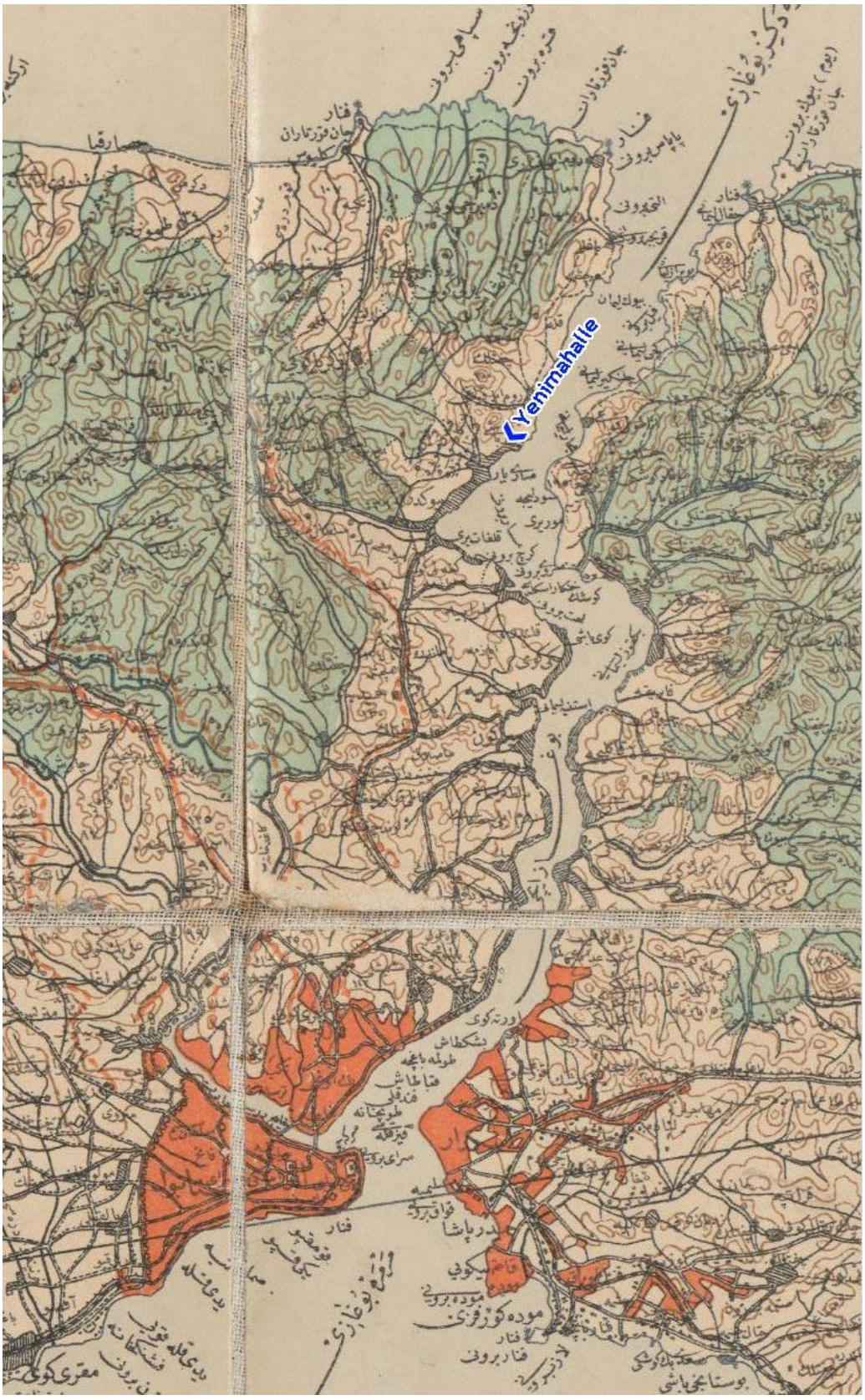
BOA-5: Tarih: 14/Z /1302 (Hicrî) Dosya No:87 Gömlek No:134 Fon Kodu: MF.MKT.

URL-1: http://www.powerhousemuseum.com/collection/database/?irn=190742

EKLER

EK A: Haritalar
EK B: Yenimahalle Yerleşimine Ait Fotoğraflar
EK C: Yapının Mevcut Durumunu Belgeleyen Fotoğraflar
EK D: Ahşap Analiz Raporu
EK E: ICOMOS Ahşap Tarihi Yapıların Korunması İçin İlkeler
EK F: Çizimler

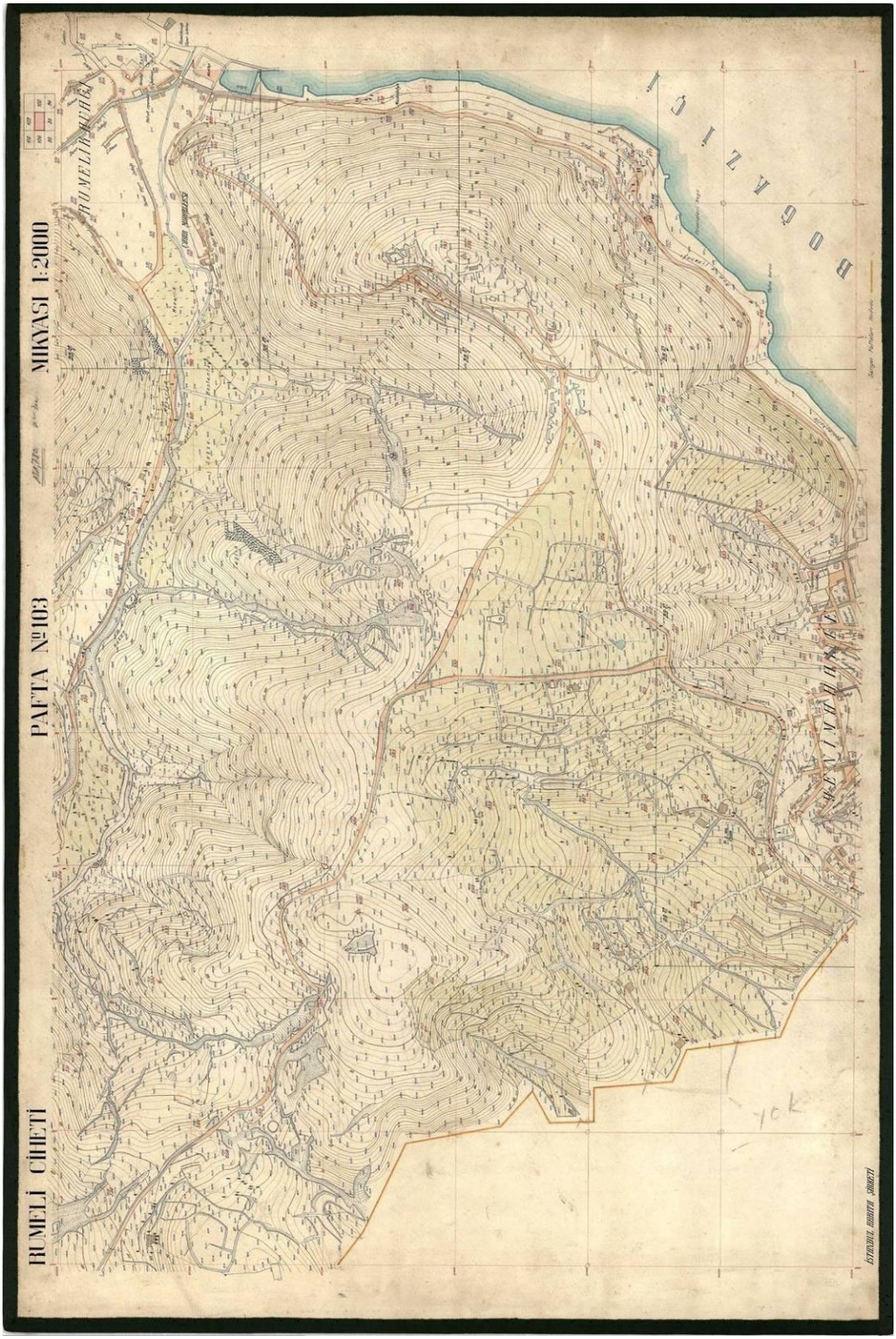
EK A

Şekil A.1 : Rumeli-i Şahane Haritası - Dersaadet Paftası'nda Yenimahalle, 1901 (Erkan-ı Harbiye-i Umumiye,1901).

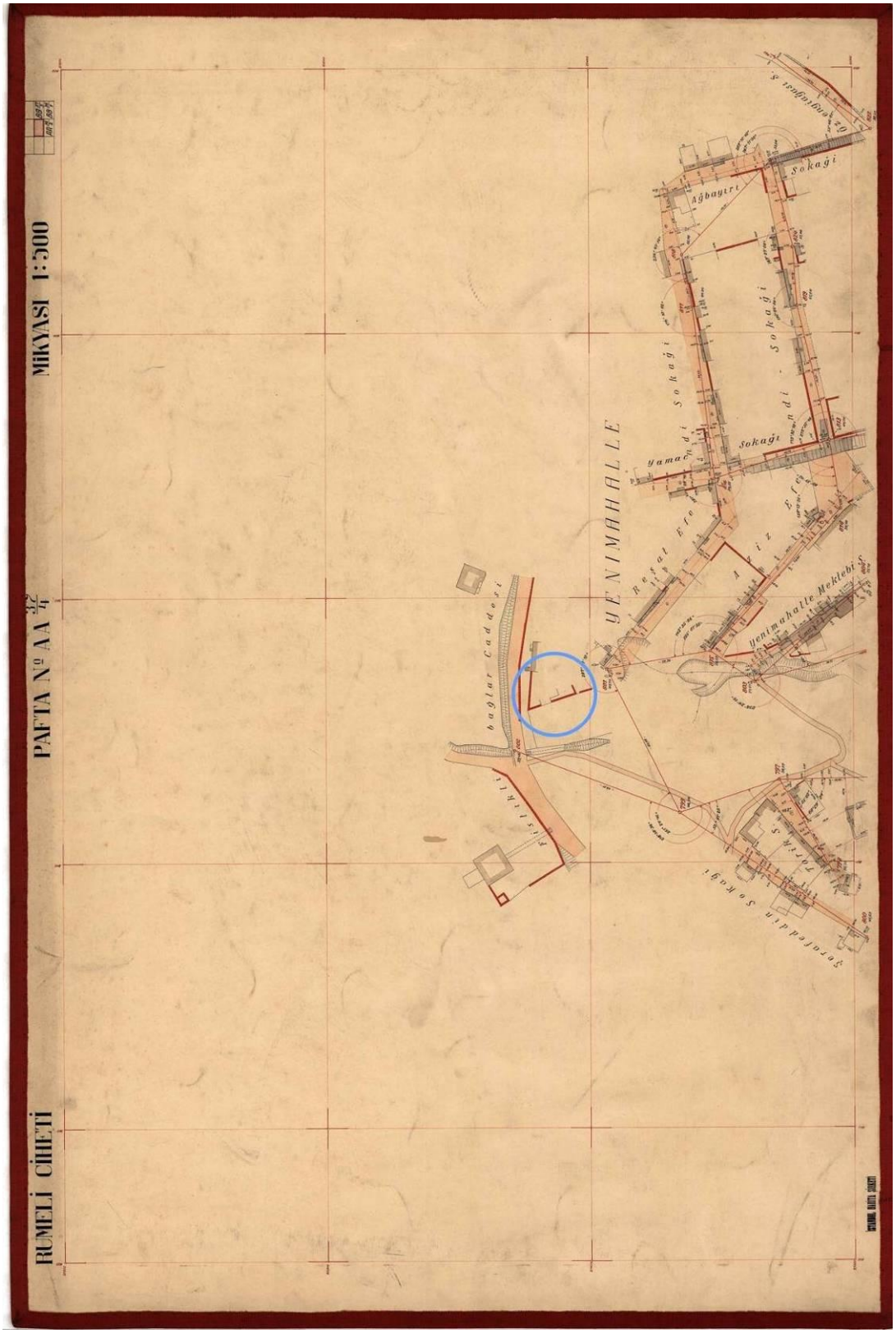
Şekil A.2 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta: 95 Sarıyer -Yenimahalle (Dağdelen, 2005).

Şekil A.3 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta : 103, Yenimahalle - Rumelikavağı (Dağdelen, 2005).

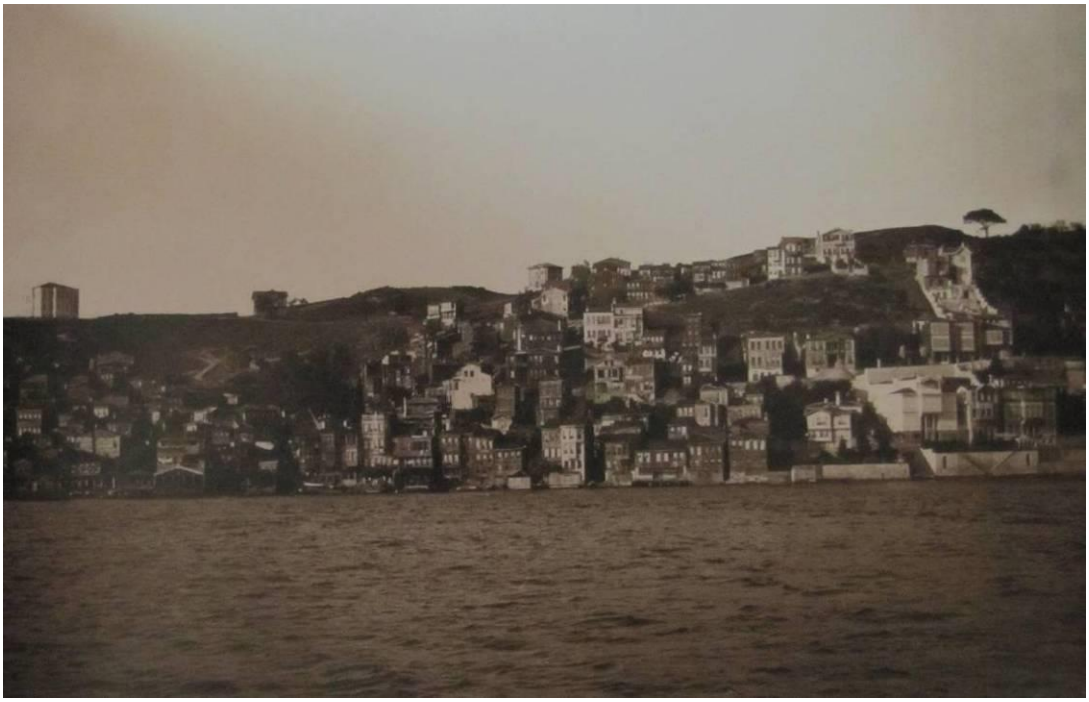

Şekil A.4 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta : AA36/2, Yenimahalle - İskele çevresi (Dağdelen, 2005).

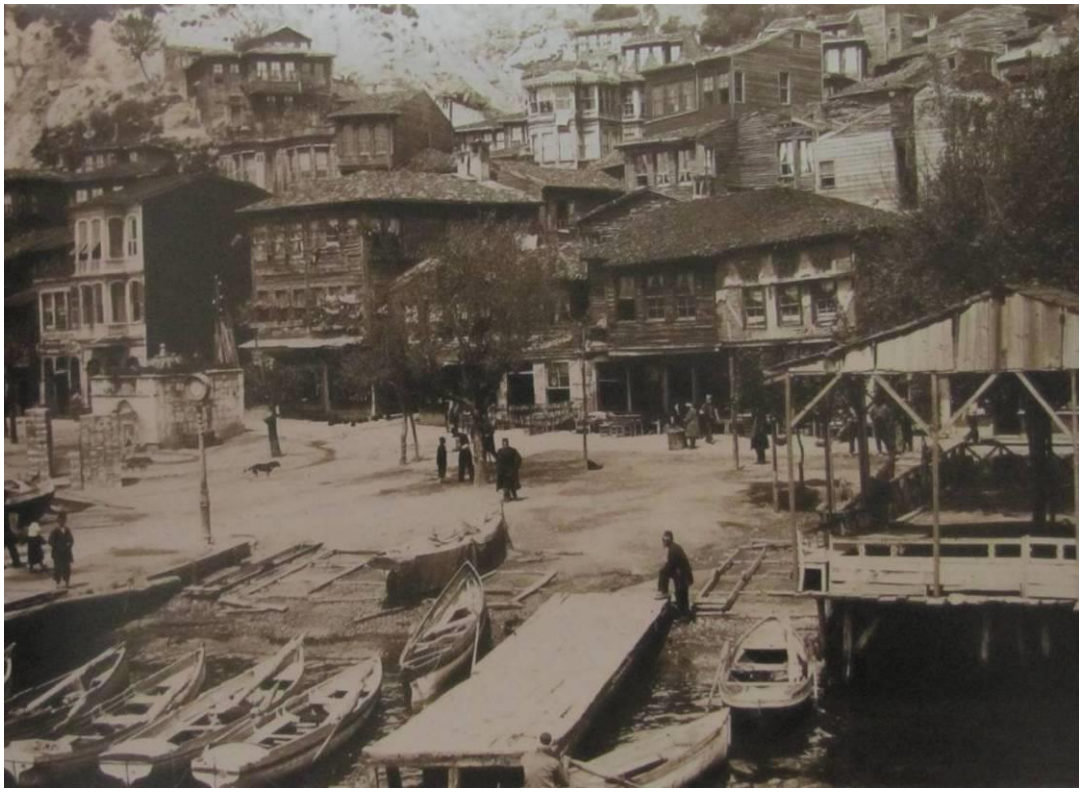

Şekil A.5 : Rumeli Ciheti Haritası, Pafta : AA37/4, Yenimahalle – Fıstıklı Bağlar Yolu Sokağı çevresi (Dağdelen, 2005).

EK B

Şekil B.1: Yenimahalle, 1900 (Genim, 2012).

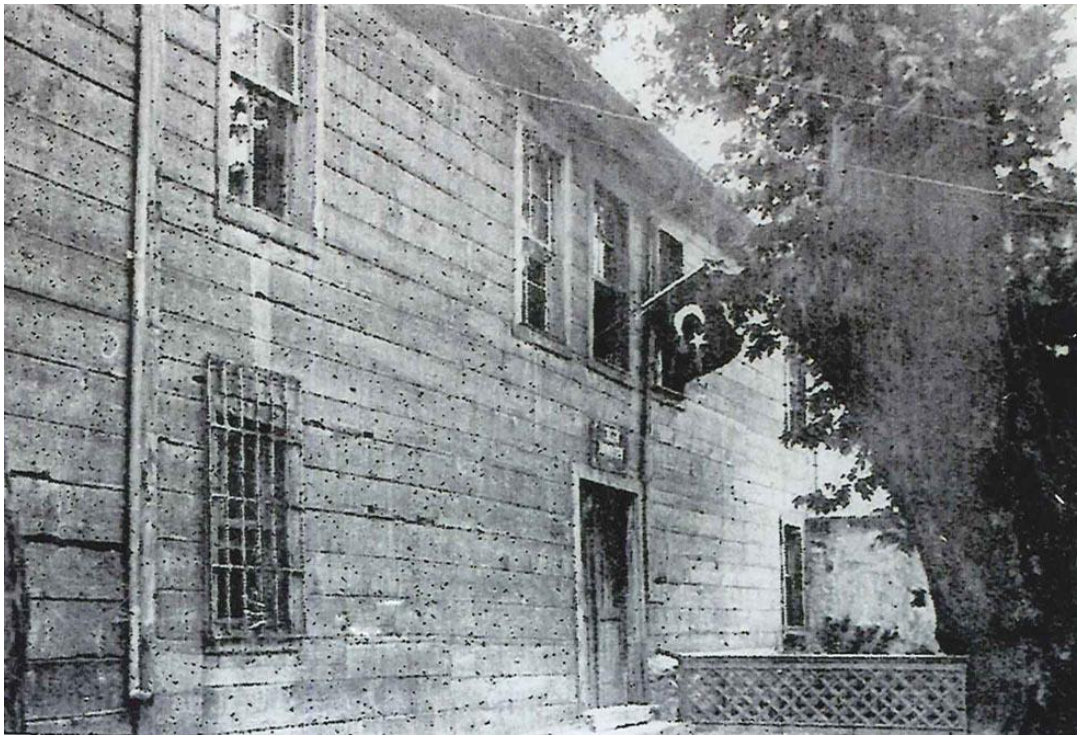
Şekil B.2: Yenimahalle İskelesi ve çevresi, 1900 (Genim, 2012)

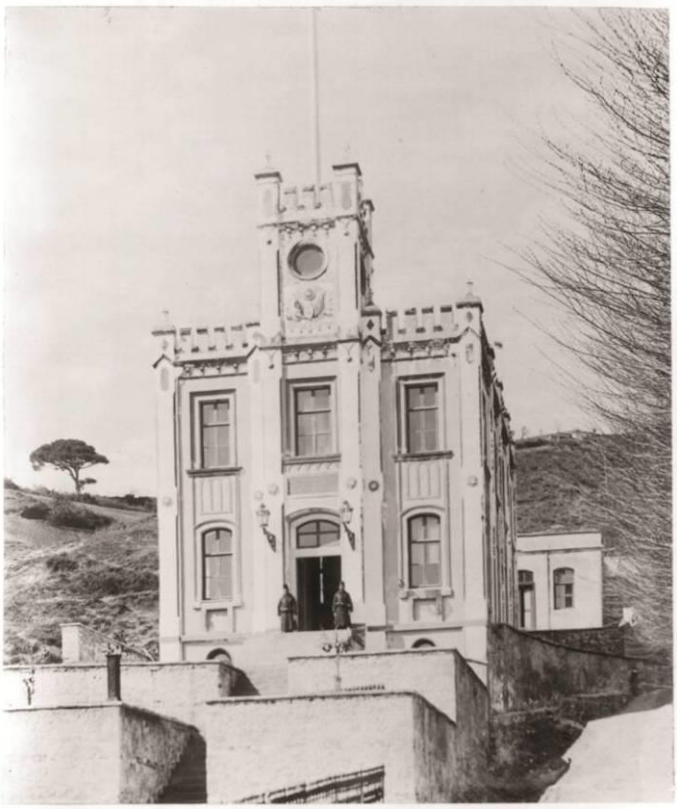
Şekil B.3: Yenimahalle Aya Yani Rum Ortodoks Kilisesi.

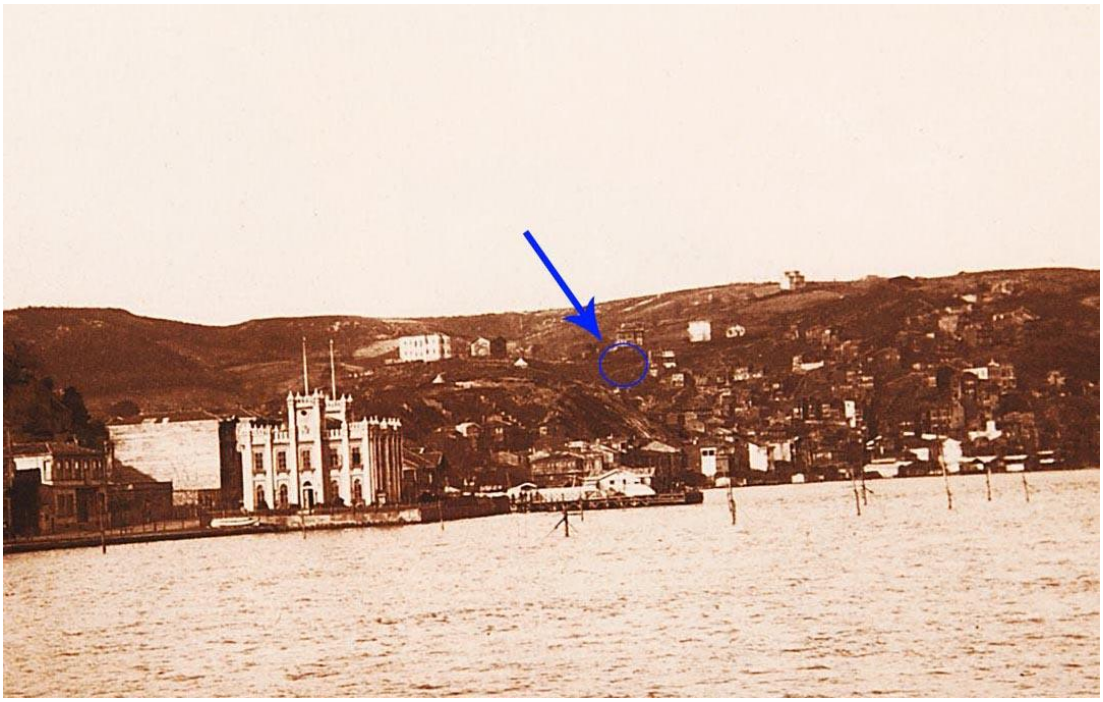
Şekil B.4: Pazarbaşı Hekimyan Mektebi Binası.

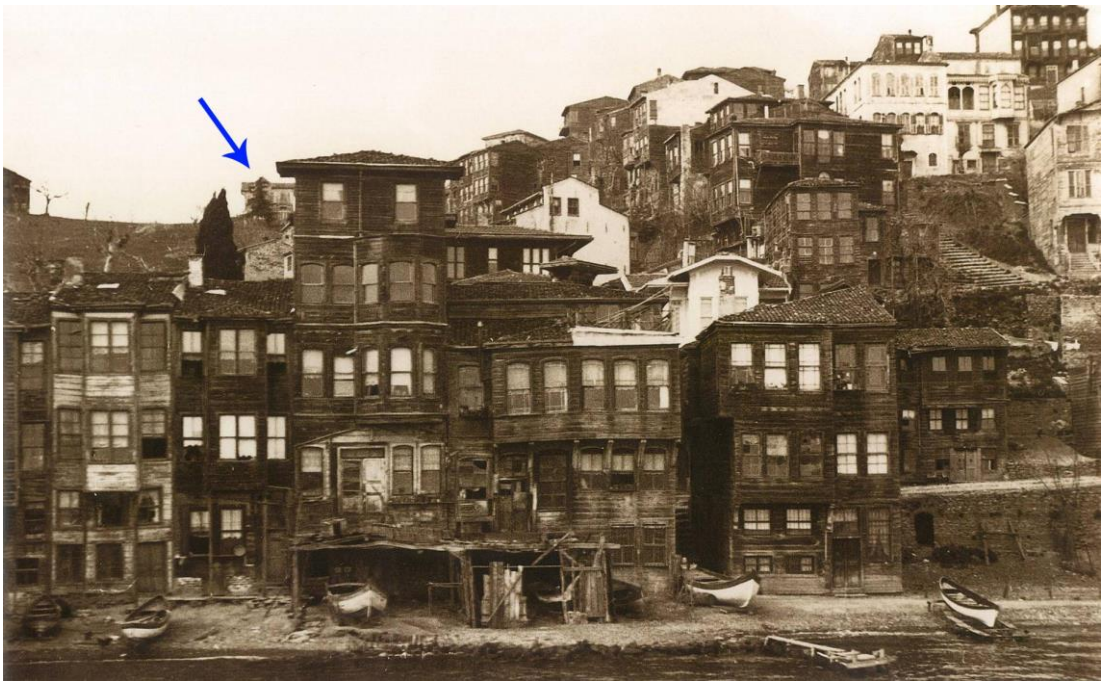
Şekil B.5: Yenimahalle Rum İlkokulu (İbrahim Balcı Arşivi).

Şekil B.6: Pazarbaşı Karakolu (Yılmaz, 2008).

Şekil B.7: Sarıyer'den Yenimahalle'ye bakış, 1910 (Genim, 2012).

Şekil B.8: Yenimahalle, 1920 (Genim, 2012).

EK C

Şekil C.1: BK01 Bodrum.

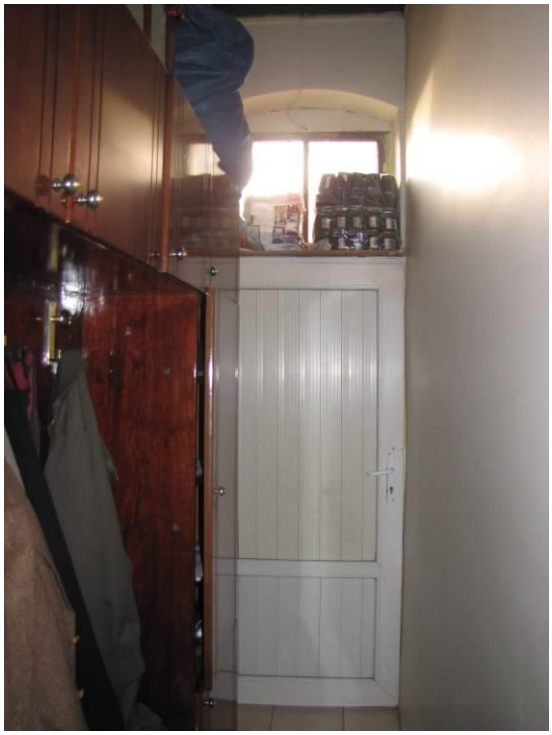
Şekil C.2: BK01 Bodrum.

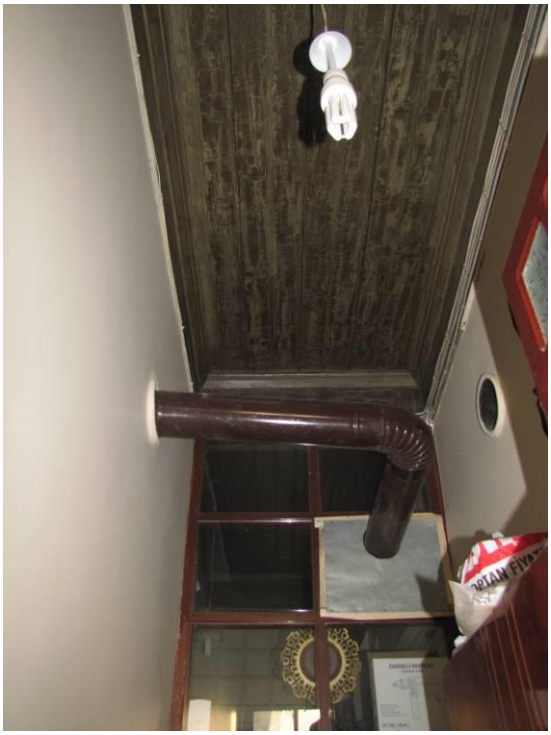
Şekil C.3: BK02 Bodrum (Sarnıç).

Şekil C.4: BK02 Bodrum (Sarnıç).

Şekil C.5: ZK01 Giriş.

Şekil C.6: ZK01 Giriş.

Şekil C.7: ZK02 Sofa.

Şekil C.8: ZK02 Sofa.

Şekil C.9: ZK02 Sofa.

Şekil C.10: ZK03 Oda.

Şekil C.11: ZK04 Banyo.

Şekil C.12: ZK05 Tuvalet.

Şekil C.13: ZK06 Mutfak.

Şekil C.14: ZK07 Oda.

Şekil C.15: ZK07 Oda.

Şekil C.16: ZK08 Oda.

Şekil C.17: ZK08 Oda.

Şekil C.18: ZK09 Depo.

Şekil C.19: ZK09 Depo.

Şekil C.20: ZK10 Depo.

Şekil C.21: 1K01 Rüzgarlık.

Şekil C.22: 1K01 Rüzgarlık.

Şekil C.23: 1K02 Giriş.

Şekil C.24: 1K03 Sofa.

Şekil C.25: 1K03 Sofa.

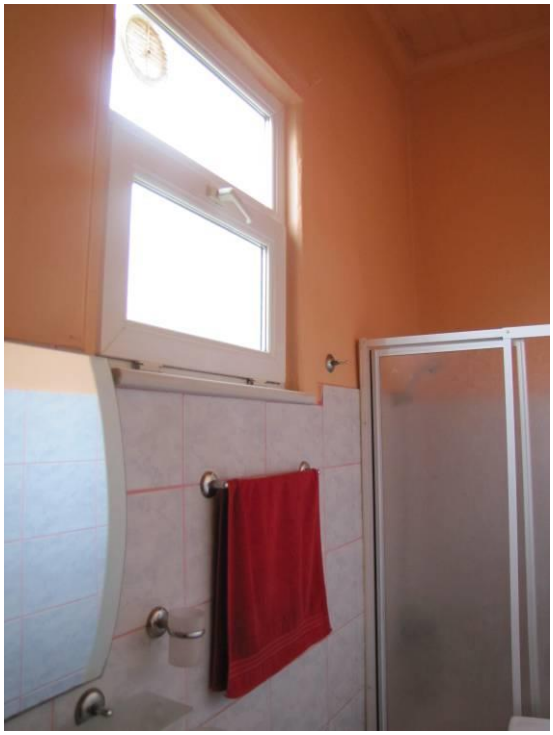
Şekil C.26: 1K03 Sofa.

Şekil C.27: 1K03 Sofa.

Şekil C.28: 1K03 Sofa.

Şekil C.29: 1K04 Tuvalet.

Şekil C.30: 1K05 Mutfak.

Şekil C.31: 1K06 Oda.

Şekil C.32: 1K06 Oda.

Şekil C.33: 1K07 Oda.

Şekil C.34: 1K07 Oda.

Şekil C.35: ÇK01 Merdiven boşluğu.

Şekil C.36: ÇK02 Çatı arası.

Şekil C.37: ÇK03 Çatı arası.

Şekil C.38: ÇK03 Çatı arası.

Şekil C.39: ÇK03 Çatı arası.

Şekil C.40: ÇK03 Çatı arası mekanında özgün baca.

Şekil C.41: ÇK03 Çatı arası mekanı döşeme kaplamalarında bozulma.

Şekil C.42: Kuzey cephesi.

Şekil C.43: Doğu cephesi.

Şekil C.44: Güney cephesi.

Şekil C.45: Batı cephesi.

Şekil C.46: Çatı alınlığı.

Şekil C.47: Bahçedeki muhdes depo mekanları.

Şekil C.48: Çatı.

Şekil C.49: Çatı.

EK D

RAPOR

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Mimarlık Fakültesi
Sayın Doç.Dr. Deniz MAZLUM Dikkatine

08.11.2013 tarihli yazınız ile Dekanlığımıza yaptığınız başvuruda araştırılması istenen konuyu inceleme görevi tarafımıza verilmiştir.

İncelenmesi İstenen Konu:

İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. Deniz Mazlum'un başvuru yazısı ekinde *"Sarıyer Yenimahalle 743 Ada 2 Parsel'deki Ali Osman Köse Evi Restorasyon Projesi"* başlıklı danışmanlığını yapmakta olduğu Yüksek Lisans Tezi kapsamında ahşap yapıdan alınan 4(dört) adet numunenin ağaç cinsi tayininin ve bozunma analizlerinin yapılması talep edilmiştir.

Yapılan Tespitler:

Tarafımıza ilgili yazınız ekinde gönderilen 4 adet ahşap örneği makroskopik ve mikroskopik yöntemlerle incelenmiş, elde edilen sonuçlar, Sonuç ve Kanaat Bölümünde belirtilmiştir. Mikroskopik incelemeler için örneklerden mikrotom yardımıyla yaklaşık 20 µm kalınlığında kesitler alınmıştır. Bu kesitler daha sonra safranin ve pikro anilin ile boyanarak daimi preparat haline getirilmiştir. Her dört örnekten hazırlanan enine, radyal ve teğet kesitler ışık mikroskopu ile incelenmiştir. Ayrıca, örneklere ait makroskopik ve mikroskopik görünüşler verilmiştir.

SONUÇ VE KANAAT:

Söz konusu binadan alındığı yerlere göre isimlendirilmiş olan örnekler tarafımızca aşağıdaki gibi numaralandırılmış, böylece örneklerin takibi kolaylaştırılmıştır.

1. Cephe kaplaması
2. Çatı katı zemin kaplaması
3. Kapı doğraması
4. Pencere doğraması

A- ÖRNEKLERİN TEŞHİSİ

1, 2, 3 ve 4 numaralı ahşap örnekler üzerinde yapılan incelemeler sonucunda ağaç cinsleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1- *Pinus* spp. (Çam) (Sert çamlar grubu)
2- *Abies* spp. (Göknar)
3- *Picea* spp. (Ladin)
4- *Pinus* spp. (Çam) (Sert çamlar grubu)

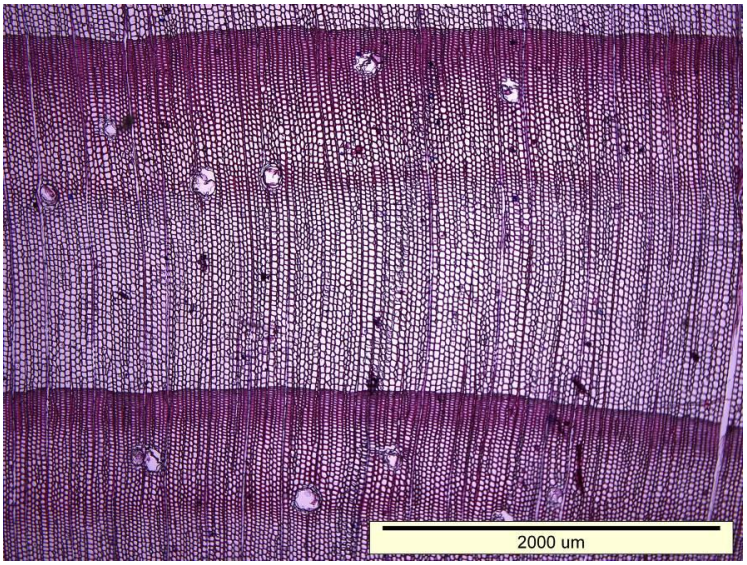
1 ve 4 numaralı örnekler sahip oldukları anatomik özellikleri ile Sert Çamlar Grubunda yer alan *Pinus sylvestris* L. (sarıçam) ve *Pinus nigra* Arnold. (karaçam)'a benzer bulunmuştur. Bu iki çam türünün anatomik özellikleri çok benzer

olduğundan, hangi ağaç türünden alındığı belli olmayan örnekler için tür adının kesin olarak verilmesi bilimsel açıdan uygun bulunmamaktadır.

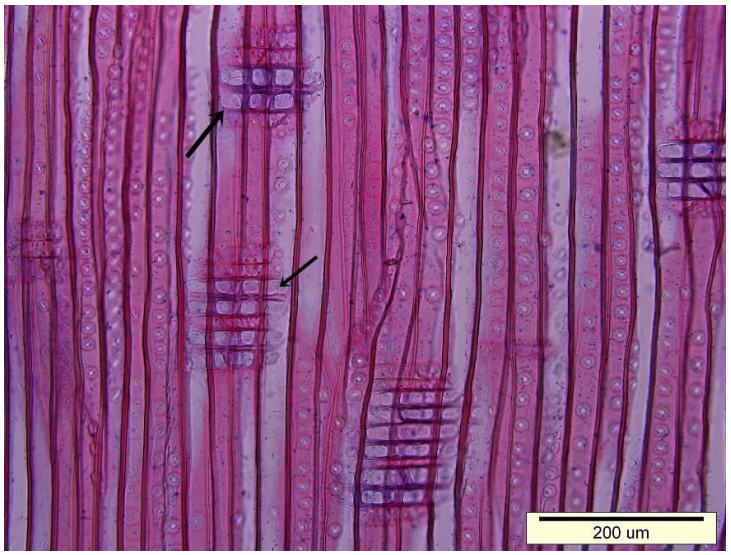
B- TEŞHİSLERİ YAPILAN ÖRNEKLERİN MİKROSKOPİK ÖZELLİKLERİ

1. No'lu örnek (*Pinus* spp.)

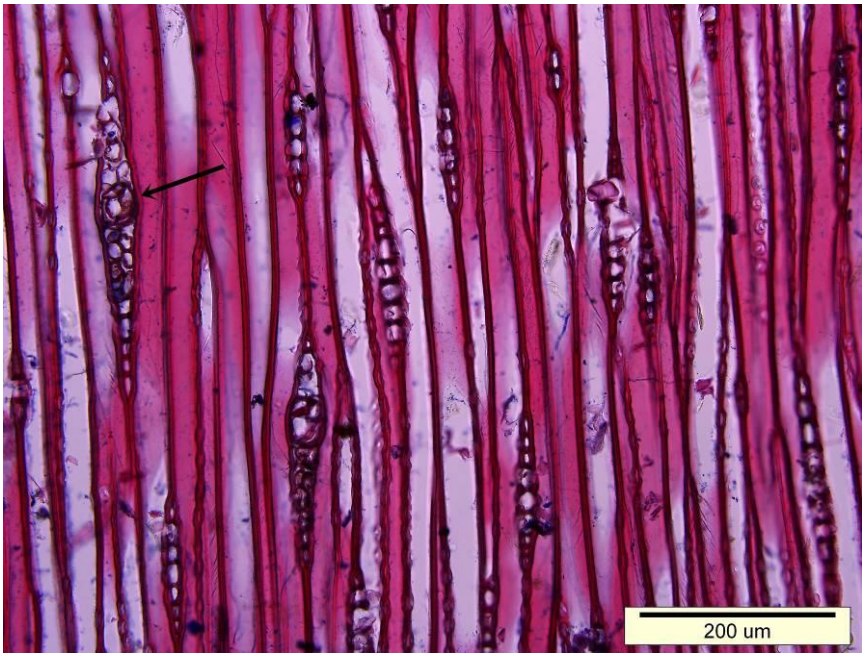
Pinus spp. (Çam) örneğine (1 numaralı örnek) ait enine, radyal ve teğet kesit görünüşleri Şekil B.1.1, Şekil B.1.2, Şekil B.1.3'te verilmiş ve gerekli açıklamalar şekil altlarında yapılmıştır.

Şekil B.1. 1 numaralı örnek enine kesiti (yıllık halka sınırları belirgin, ilkbahar odunu tabakasından yaz odunu tabakasına geçiş hızlı, boyuna reçine kanallarının etrafındaki epitel hücreler ince çeperli)

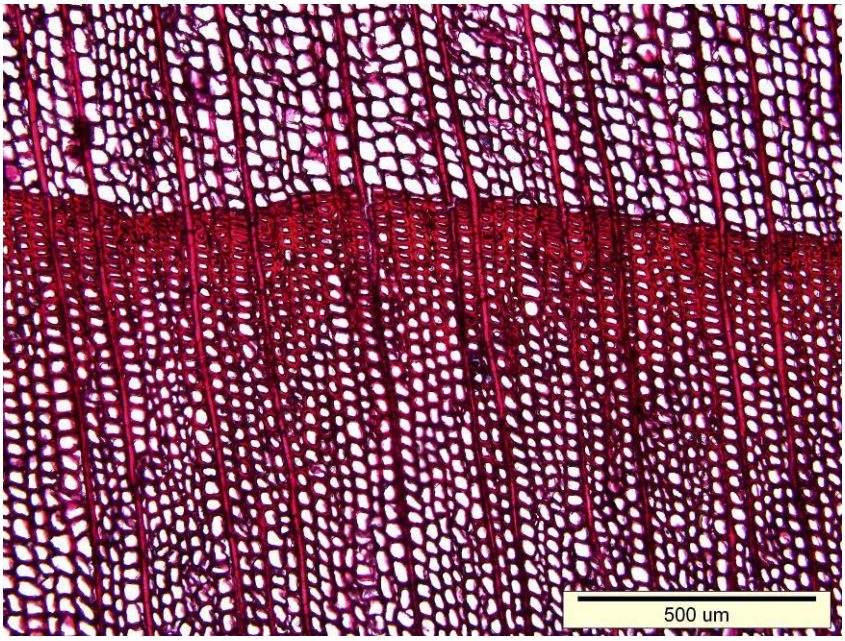
Şekil B.1.2. 1 numaralı örnek radyal kesit (öz ışınları heterojen yapıda, öz ışını traheidlerinin çeperleri kaba dişli yapıda, karşılaşma yeri geçitleri pencere tipinde (oklar), boyuna traheidlerin radyal çeperleri üzerinde bulunan kenarlı geçitler tek sıralı).

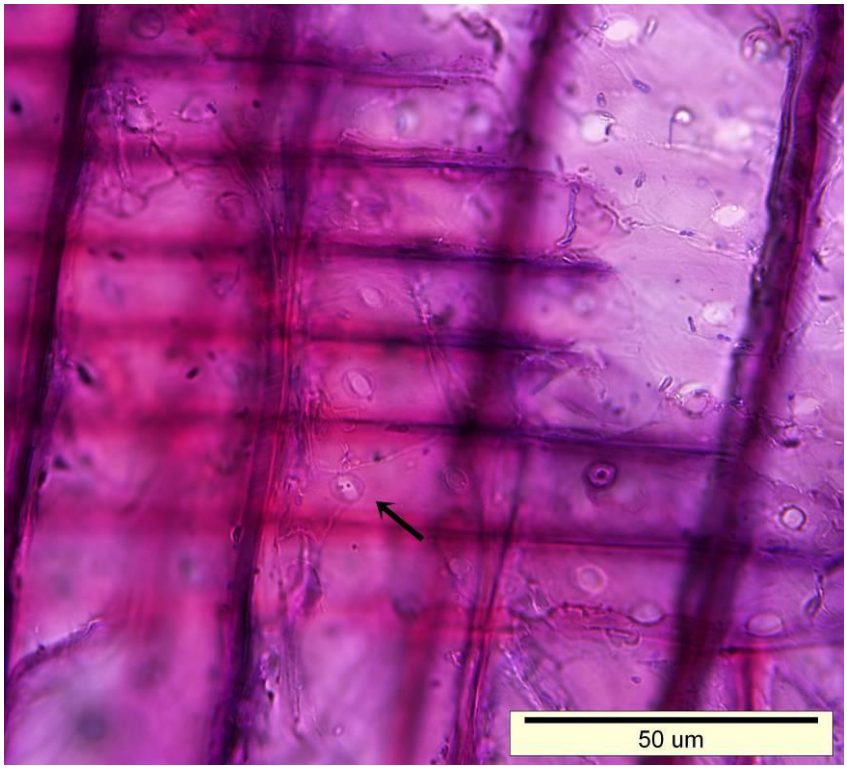
Şekil B.1.3. 1 numaralı örnek teğet kesiti (enine reçine kanalları bulunmakta(ok), öz ışınları çoğunlukla 1-12 hücre yüksekliğinde)

2. No'lu örnek (*Abies* spp.)

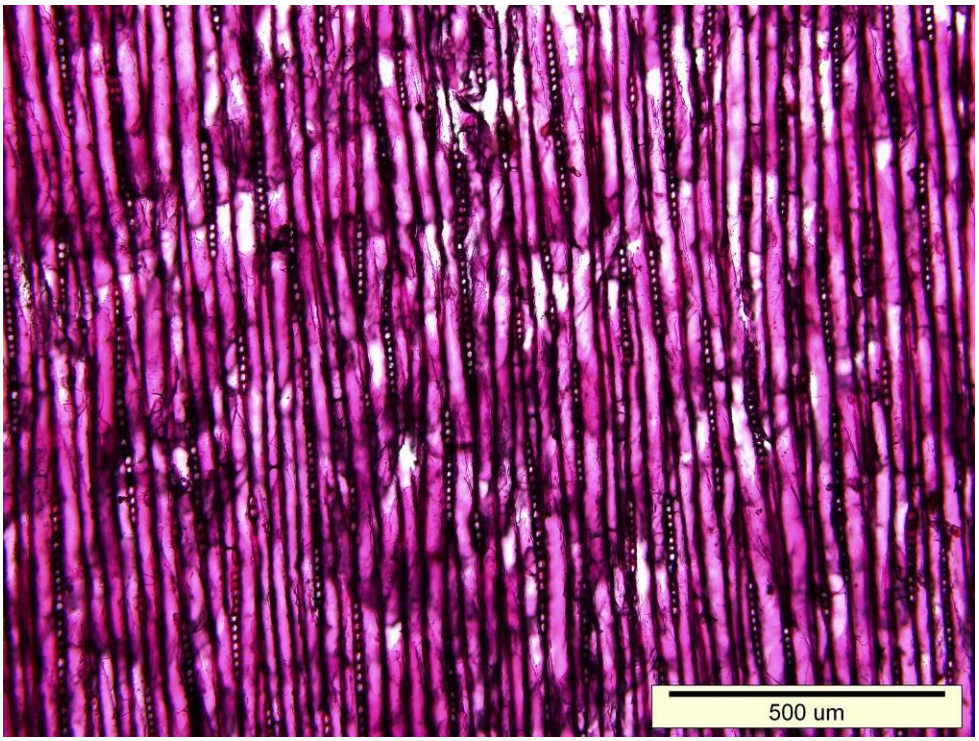
Abies spp. (Göknar) örneğine (2 numaralı örnek) ait enine, radyal ve teğet kesit görünüşleri Şekil B.2.1, Şekil B.2.2, Şekil B.2.3'te verilmiş ve gerekli açıklamalar şekil altlarında yapılmıştır.

Şekil B. 2.1. 2 numaralı örnek enine kesiti (yıllık halka sınırları belirgin, ilkbahar odunu tabakasından yaz odunu tabakasına geçiş yavaş, boyuna reçine kanalı bulunmamakta)

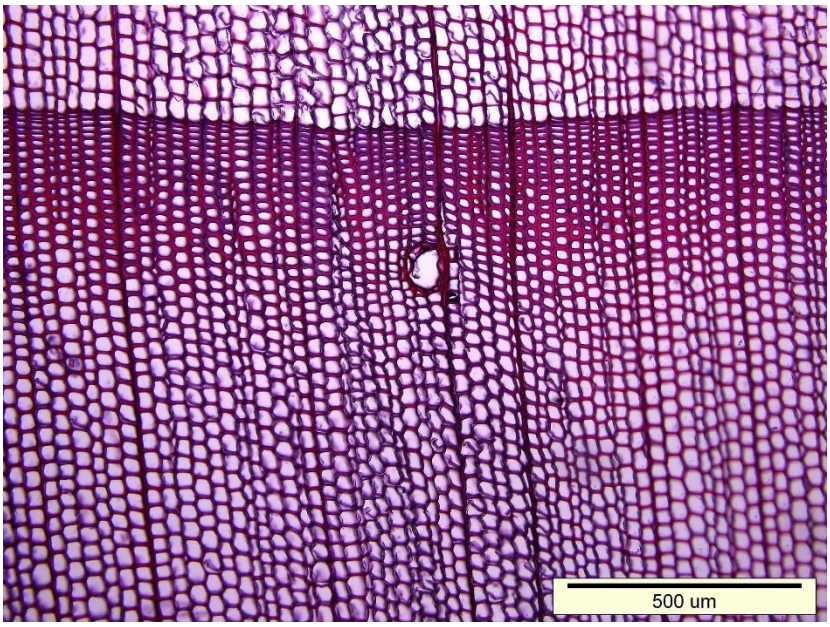
Şekil B.2.2. 2 numaralı örnek radyal kesiti (öz ışınları homojen yapıda, karşılaşma yeri geçitleri taxodioid tipte (ok), boyuna traheidlerin radyal çeperleri üzerinde bulunan kenarlı geçitler tek sıralı

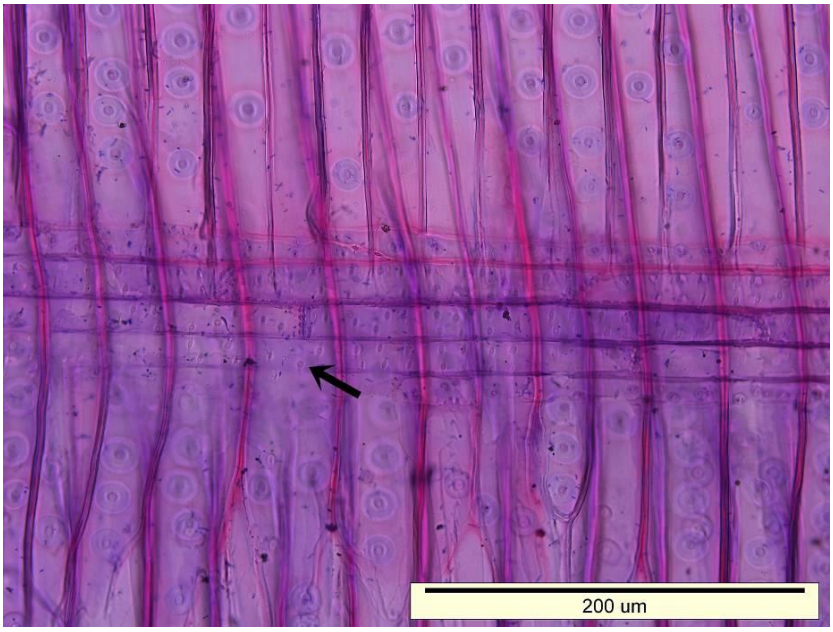
Şekil B.2.3. 2 numaralı örnek teğet kesiti (öz ışınları tek sıralı, 1-40 hücre yüksekliğinde)

3. No'lu örnek (*Picea* spp.)

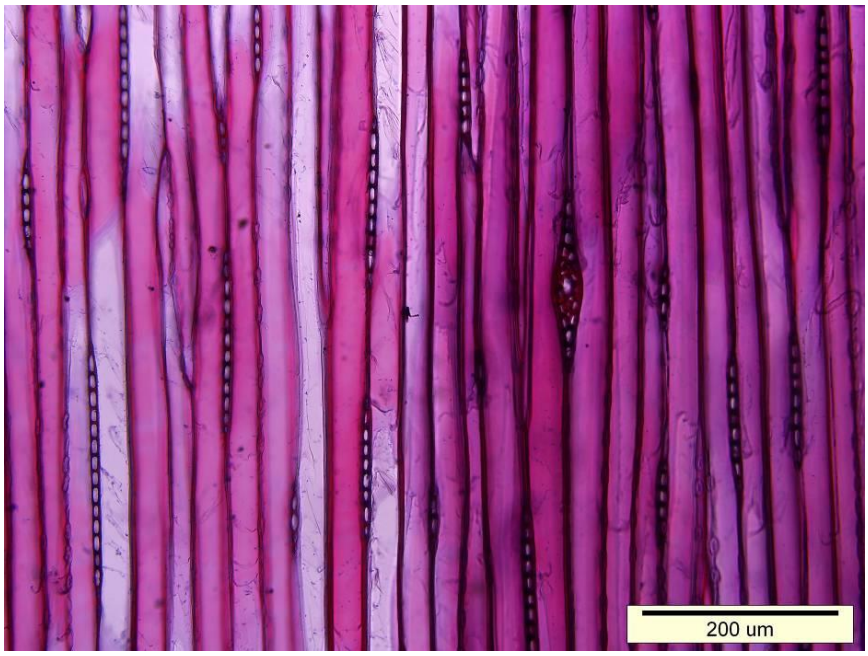
Picea spp. (Ladin) örneğine (3 numaralı örnek) ait enine, radyal ve teğet kesit görünüşleri Şekil B.3.1, Şekil B.3.2, Şekil B.3.3'te verilmiş ve gerekli açıklamalar şekil altlarında yapılmıştır.

Şekil B. 3.1. 3 numaralı örnek enine kesiti (yıllık halka sınırları belirgin, ilkbahar odunu tabakasından yaz odunu tabakasına geçiş yavaş, boyuna reçine kanallarının etrafındaki epitel hücreler kalın çeperli)

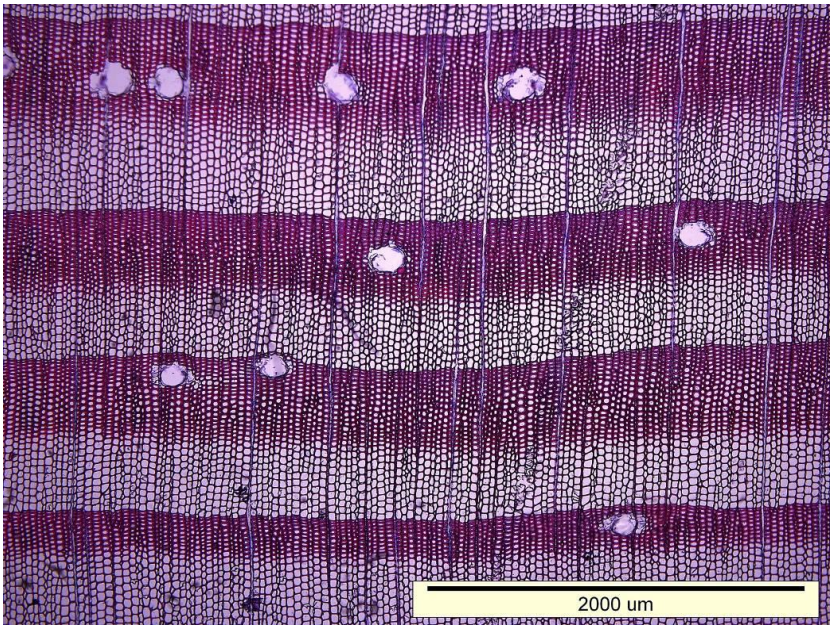
Şekil B.3.2. 3 numaralı örnek radyal kesiti (öz ışınları heterojen yapıda, öz ışını traheidlerinin çeperleri ince ve dalgalı, karşılaşma yeri geçitleri piceoid tip (ok), boyuna traheidlerin radyal çeperleri üzerinde bulunan kenarlı geçitler tek sıralı)

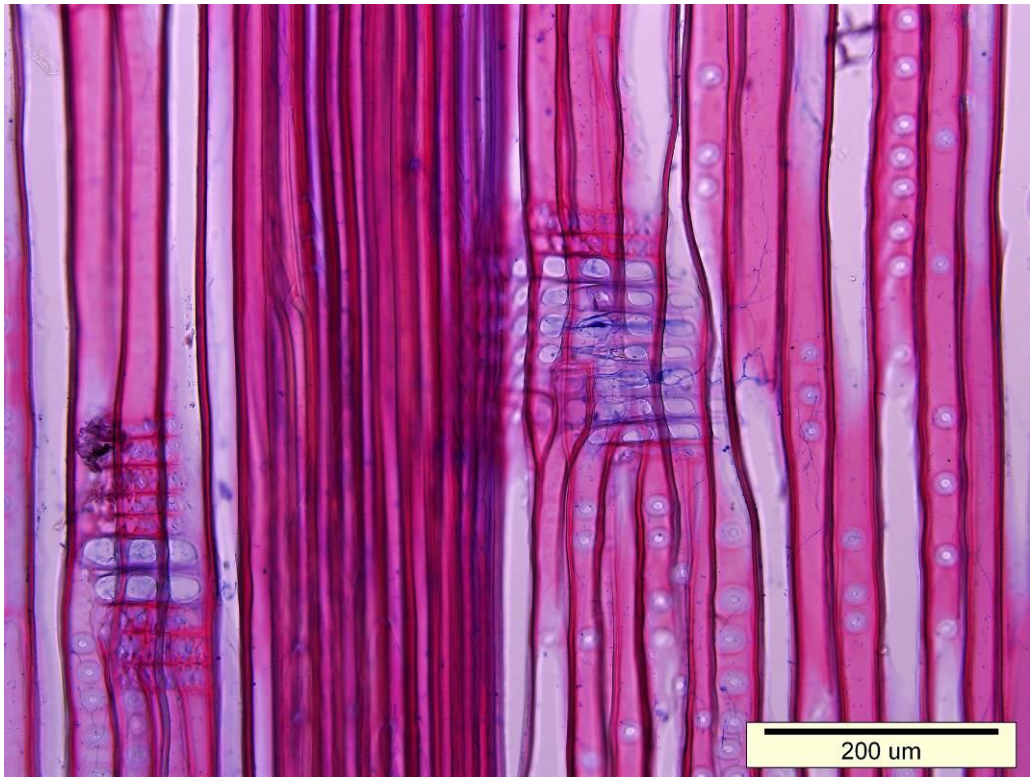
Şekil B.3.3. 3 numaralı örnek teğet kesiti (enine reçine kanalları bulunmakta, enine reçine kanallarını çevreleyen epitel hücreleri 7-9 adet, öz ışınları çoğunlukla 3-11 hücre yüksekliğinde)

4. No'lu örnek (*Pinus* spp.)

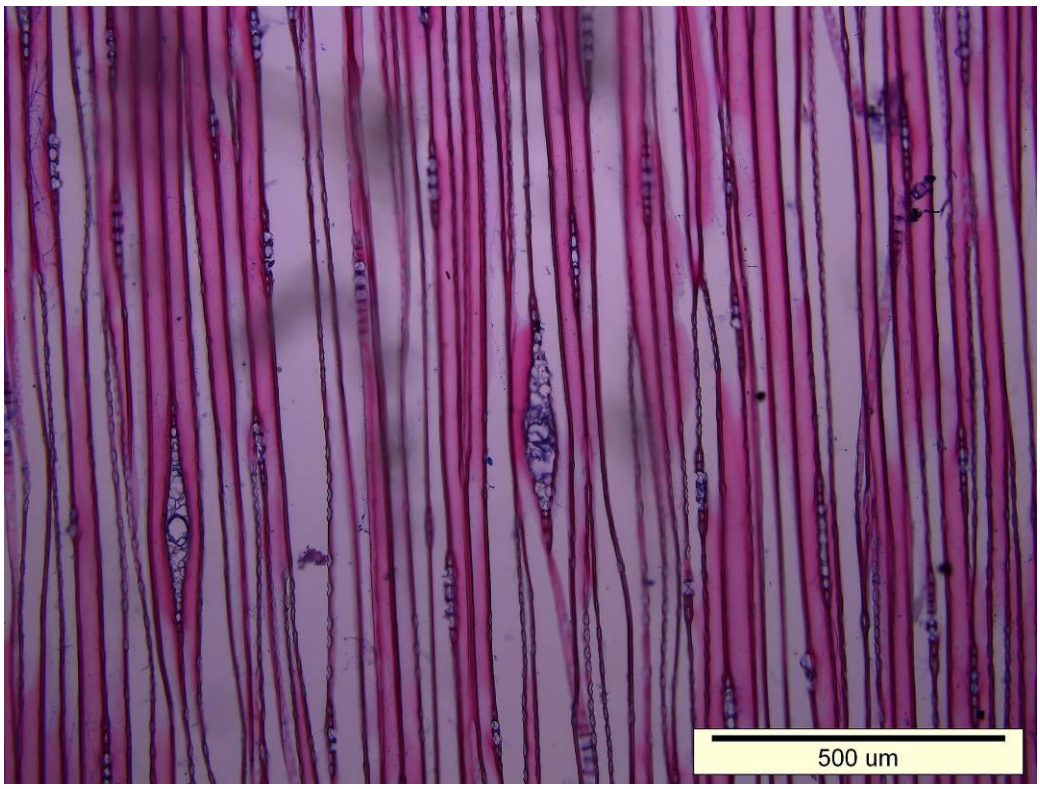
Pinus spp. (Çam) örneğine (4 numaralı örnek) ait enine, radyal ve teğet kesit görünüşleri Şekil B.4.1, Şekil B.4.2, Şekil B.4.3'te verilmiş ve gerekli açıklamalar şekil altlarında yapılmıştır.

Şekil B. 4.1. 4 numaralı örnek enine kesiti (yıllık halka sınırları belirgin, ilkbahar odunu tabakasından yaz odunu tabakasına geçiş hızlı, boyuna reçine kanallarının etrafındaki epitel hücreler ince çeperli)

Şekil B.4.2. 4 numaralı örnek radyal kesit (öz ışınları heterojen yapıda, öz ışını traheidlerinin çeperleri kaba dişli yapıda, karşılaşma yeri geçitleri pencere tipinde, boyuna traheidlerin radyal çeperleri üzerinde bulunan kenarlı geçitler tek sıralı).

Şekil B.4.3. 4 numaralı örnek teğet kesiti (enine reçine kanalları bulunmakta, öz ışınları çoğunlukla 1-12 hücre yüksekliğinde)

C- MANTAR, BÖCEK VE HAVA ŞARTLARININ ETKİLERİ

Ahşap yapılardan alınan örnekler üzerinde mevcut durumun belirlenmesi (mantar, böcek ve hava şartlarının etkisi sonucu oluşan zararların tespiti) kapsamında yapılan makroskopik ve mikroskopik incelemeler sonucunda böcek ve mantar zararının etkisi belirlenmiştir. Ayrıca, atmosferik şartların etkisi ile örneklerde renk koyulaşması gözlenmiştir.

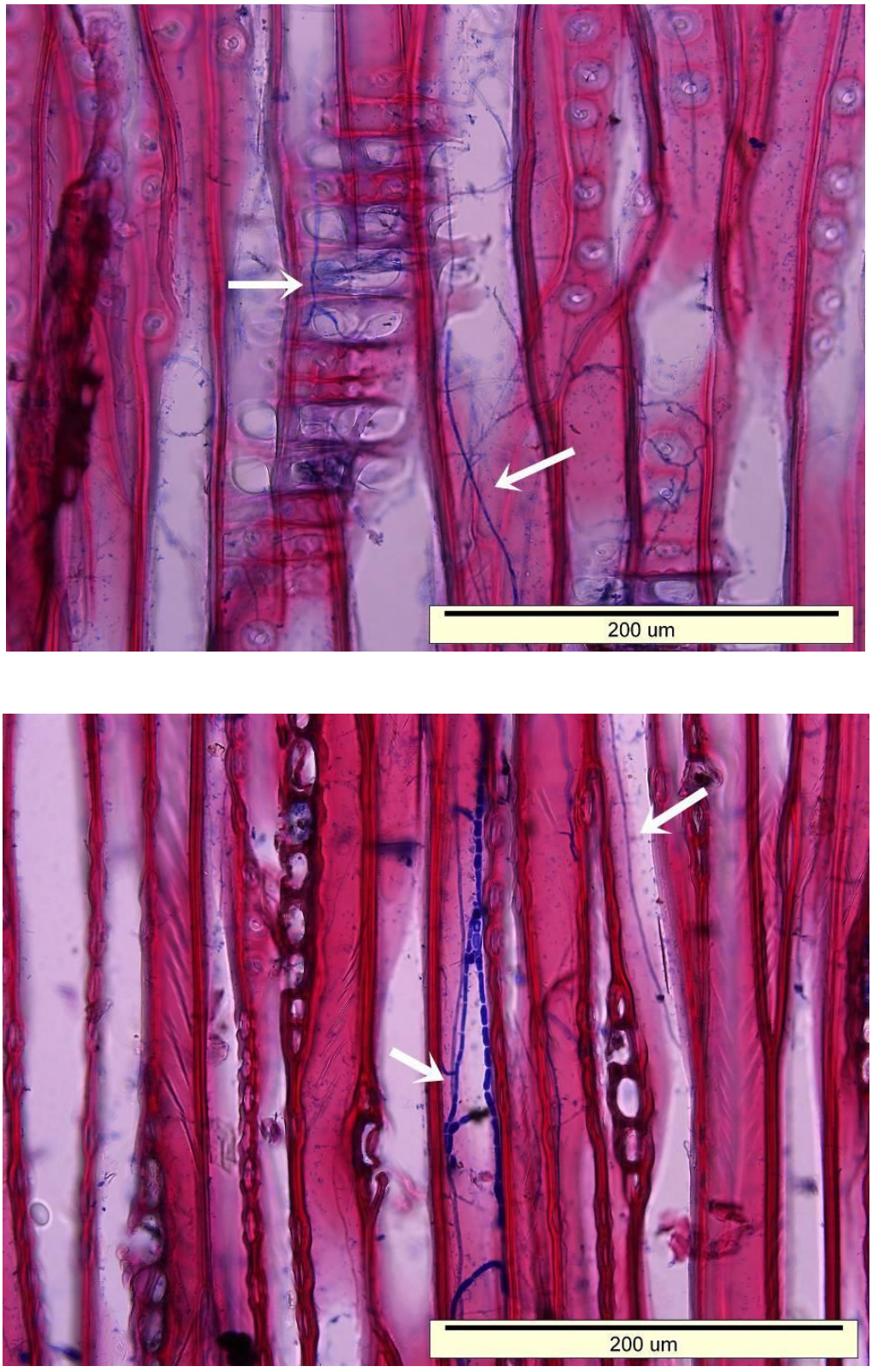
1. No'lu örnek (*Pinus* spp.)

Makroskopik incelemeler sonucunda örneklerin yüzeylerinde böcek uçma delikleri görülmektedir. Atmosferik şartların etkisi ile örneklerde renk koyulaşması, yüzey erozyonu ve derin çatlaklar oluşmuştur.

Şekil C.1. 1 Numaralı örneğin makroskopik görüntüleri; A, B, C- Hava koşullarının ağaç malzeme yüzeyinde meydana getirdiği derin çatlaklar, yüzey erozyonu ve renklenmeler (ok ile gösterimde böcek delikleri) , A, D- Böceklerin açmış olduğu delikler

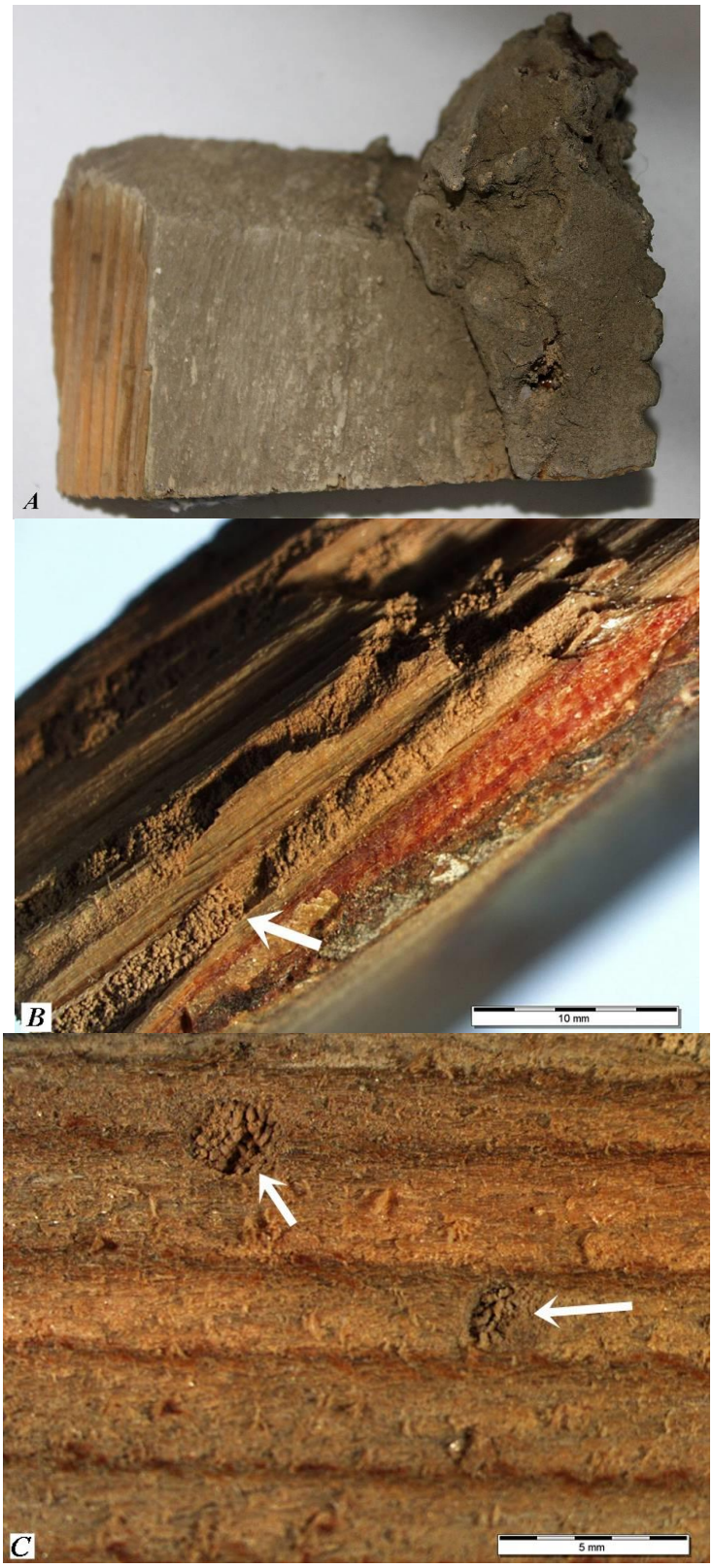
Mikroskopik incelemeler sonucunda mantar hüflerine rastlanmış ve fotoğraflar ile gösterilmiştir.

Şekil C.2. 1 Numaralı örneğin mikroskopik görüntüleri; mantar hüfleri (oklar)

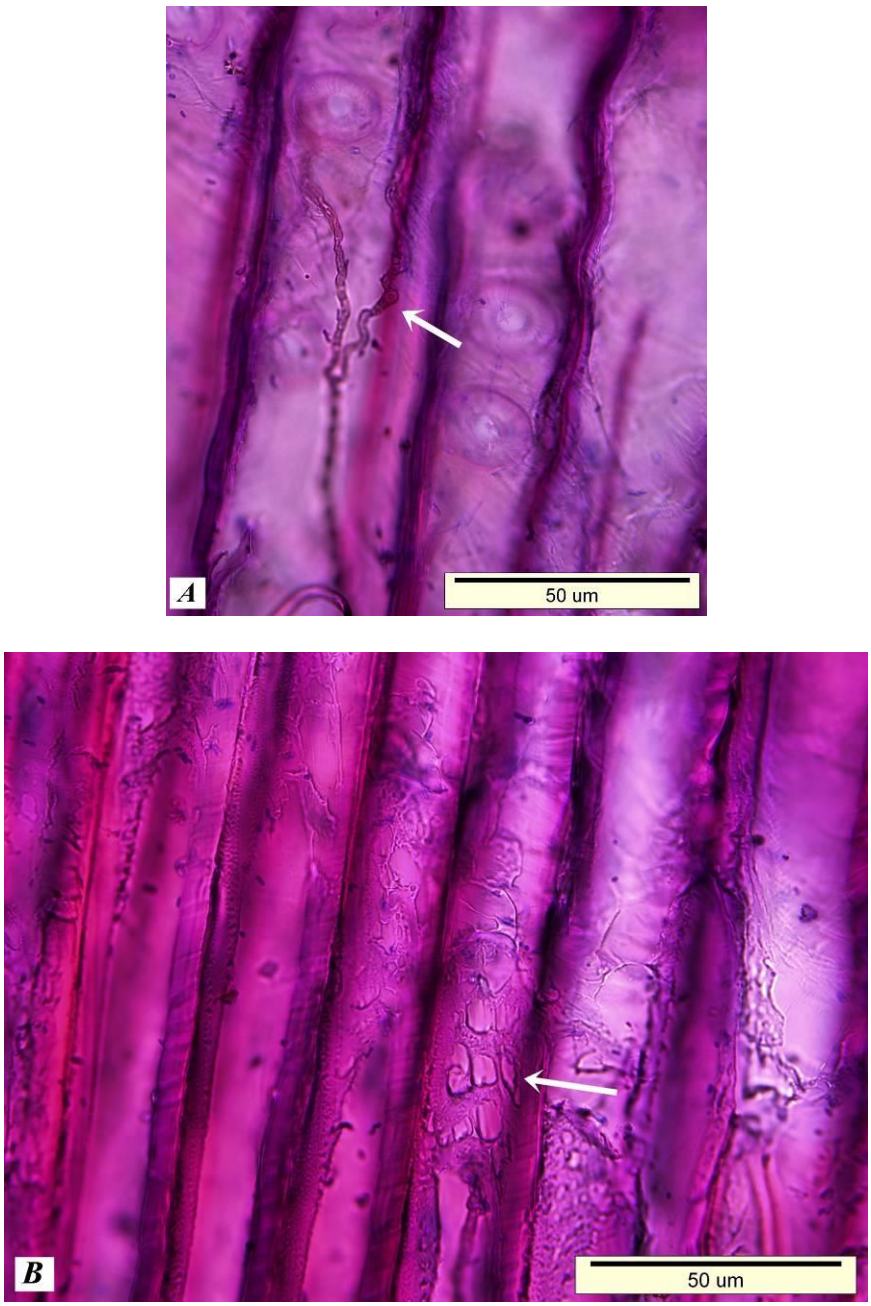
2. No'lu örnek (*Abies* spp.)

Makroskopik incelemeler sonucunda örneklerin yüzeylerinde böcek uçma delikleri, böcekler tarafından açılan galeriler ve odun öğüntüleri görülmektedir.

Şekil C.3. 2 Numaralı örneğin makroskopik görüntüleri; A- Genel görünüş, B-C Böceklerin açmış olduğu uçma delikleri, galeriler ve odun öğüntüleri (oklar)

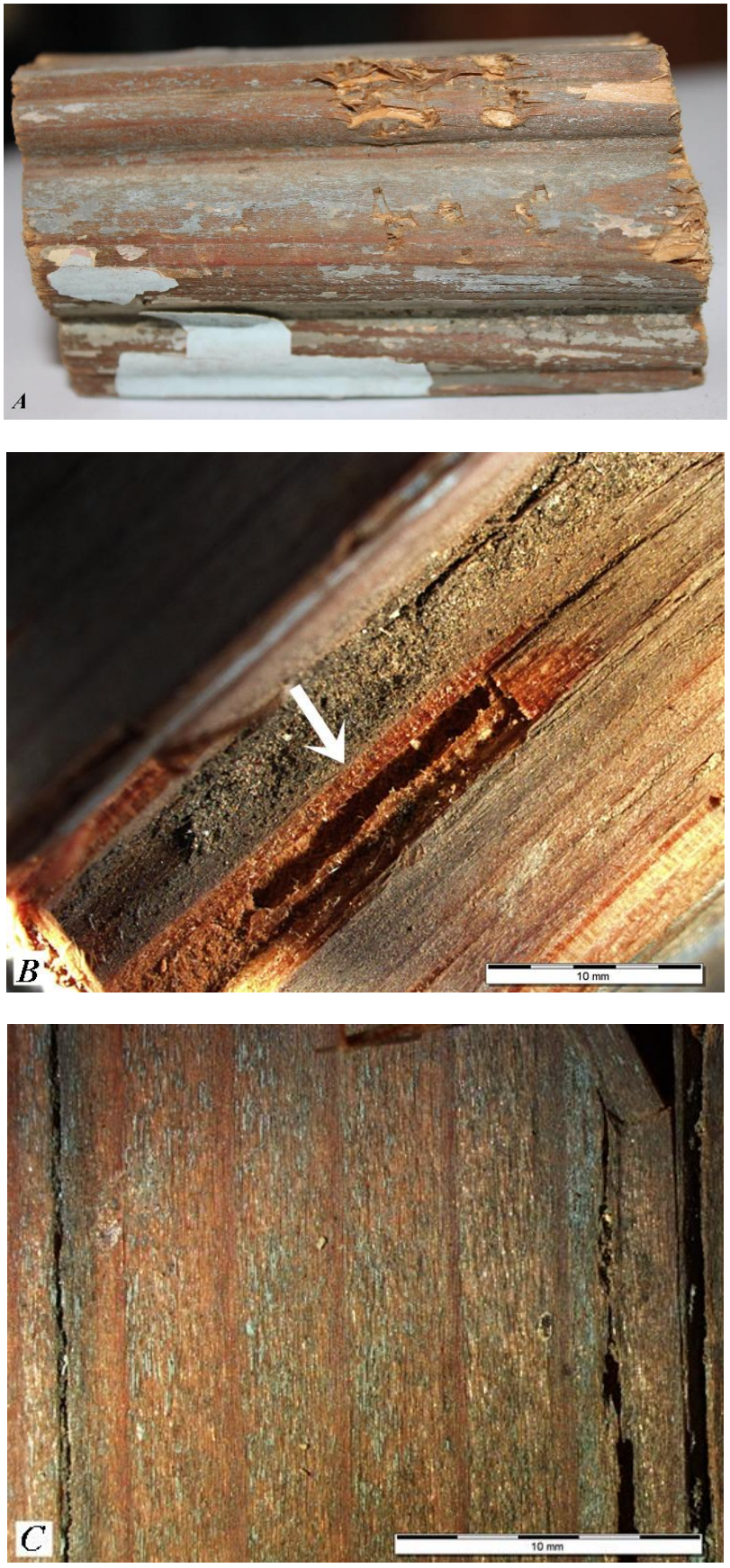
Mikroskopik incelemeler sonucunda mantar hüflerine rastlanmış ve fotoğraflar ile gösterilmiştir.

Şekil C.4. 2 Numaralı örneğin mikroskopik görüntüleri; A- Mantar hüfleri (ok), B- Traheid çeperlerinde meydana gelen tahribat (ok)

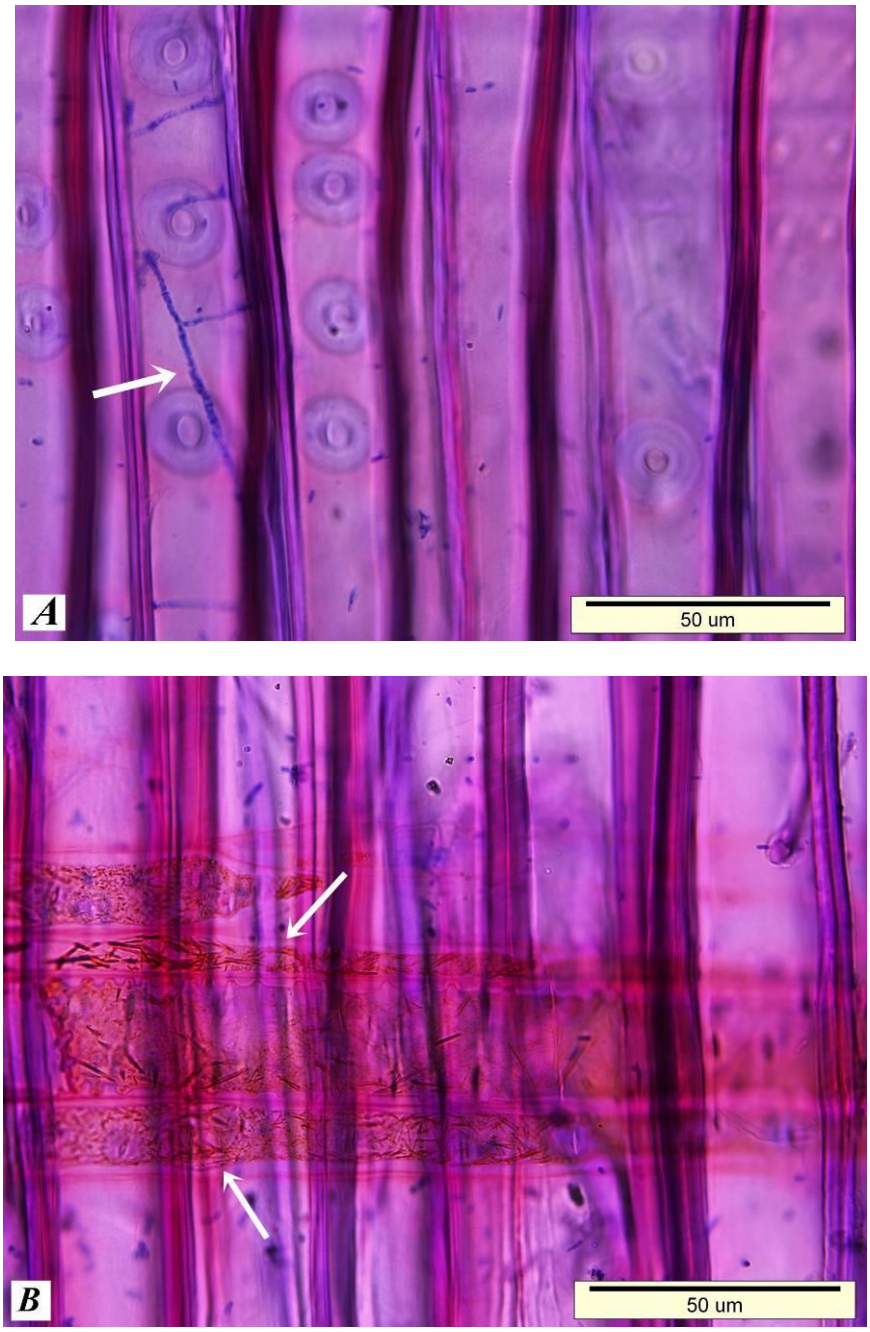
3. No'lu örnek (*Picea* spp.)

Makroskopik incelemeler sonucunda örneklerin yüzeylerinde böcek uçma delikleri, böcekler tarafından açılan galeriler ve odun öğüntüleri görülmektedir.

Şekil C.5. 3 Numaralı örneğin makroskopik görüntüleri; A- Genel görünüş, B- Böceklerin açmış olduğu galeriler ve odun öğüntüleri (oklar), C- Yüzeylerde meydana gelen renklenme ve çatlaklar

Mikroskopik incelemeler sonucunda mantar hüflerine rastlanmış ve fotoğraflar ile gösterilmiştir.

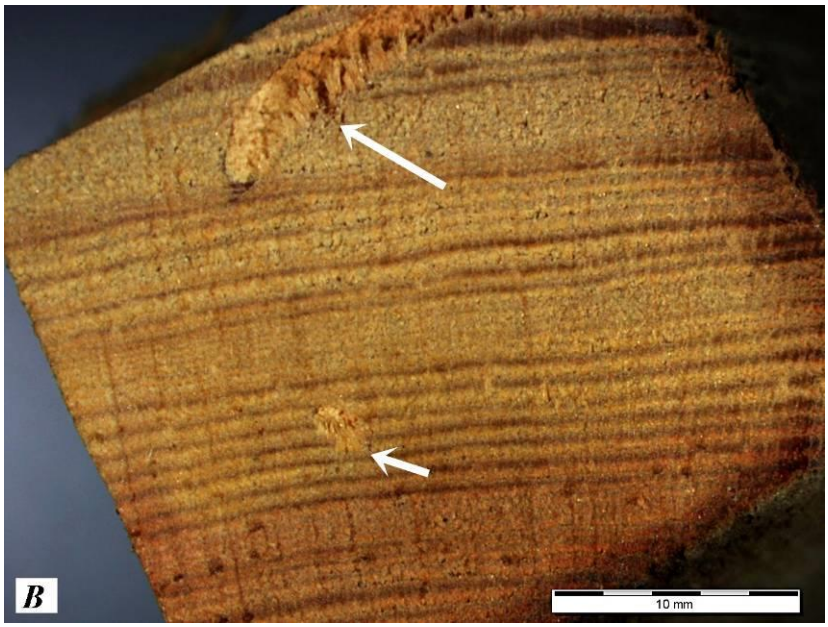

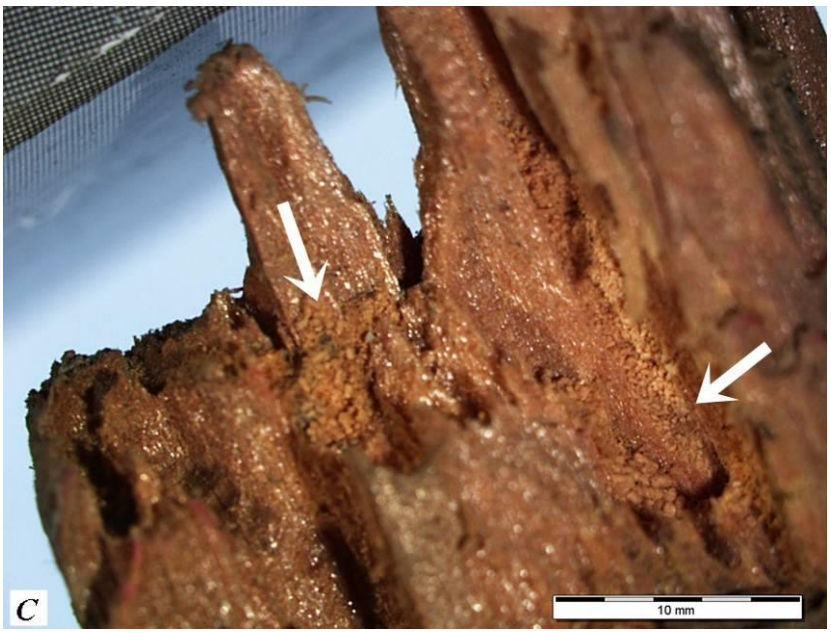
Şekil C.6. 3 Numaralı örneğin makroskopik görüntüleri; A- Boyuna traheid çeperinde ve kenarlı geçitlerde mantar hüfleri, B- Öz ışını paranşimlerinde böceklerin oluşturduğu odun öğüntülerinin kalıntıları.

4. No'lu örnek (*Pinus* spp.)

Makroskopik incelemeler sonucunda örneklerin yüzeylerinde böcekler tarafından açılan galeriler ve odun öğüntüleri görülmektedir.

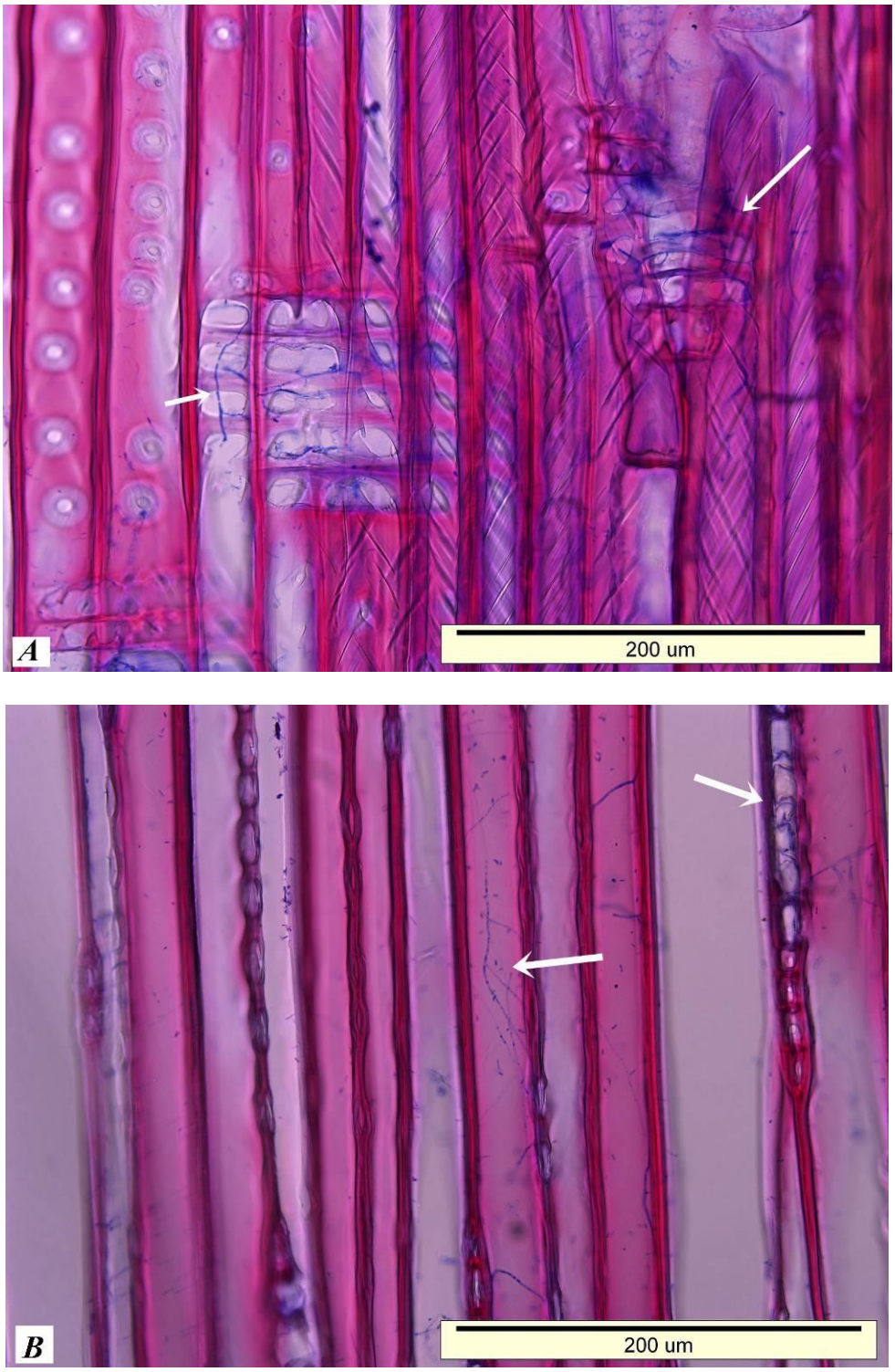

Şekil C.7. 4 Numaralı örneğin makroskopik görüntüleri; A- Genel görünüş, B-C Böceklerin açmış olduğu galeriler, odun öğüntüleri (oklar).

Mikroskopik incelemeler sonucunda mantar hüflerine rastlanmış ve fotoğraflar ile gösterilmiştir.

Şekil C.8. 4 Numaralı örneğin makroskopik görüntüleri; A- Öz ışını paranşimlerinde mantar hüfleri, B- Boyuna traheid çeperinde mantar hüfleri.

İş bu rapor tarafımızdan tanzim edilmiştir. 05.12.2013

Doç.Dr. Dilek DOĞU
İ.Ü. Orman Fakültesi
Orman Endüstri Mühendisliği
Bölümü

Araş. Gör. Kamile TIRAK HIZAL
İ.Ü. Orman Fakültesi
Orman Endüstri Mühendisliği
Bölümü

EK E

ICOMOS AHŞAP TARİHİ YAPILARIN KORUNMASI İÇİN İLKELER 1999

Ekim 1999'da Mexico'da yapılan ICOMOS 12. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Bu belgenin amacı tarihi ahşap yapıların korunması ve onarımı için kültürel önemlerine saygı gösteren temel ve evrensel ilke ve uygulamaları tanımlamaktır. Buradaki tarihi ahşap yapı deyimi kısmen veya tümü ahşaptan yapılmış ve kültürel anlamı olan veya tarihi bir bölgenin parçası olan her tür bina ve yapıyı kapsamaktadır.
Bu tür yapıların korunması amacıyla konulan ilkeler:

- Her dönemden ahşap yapının dünyanın kültürel mirasının bir parçası olarak önemini takdir etmekte,
- Tarihi ahşap yapıların büyük farklılıklar gösterdiğini kabul etmekte,
- Ahşap yapıların yapımı için değişik tür ve nitelikte ağaçların kullanıldığını göz önünde tutmakta,
- Kısmen veya tümü ahşap yapıların nem değişiklikleri, ışık, mantar ve böcek, aşınma, yangın ve diğer felaketler gibi değişik çevresel ve iklimsel koşulların etkisiyle kolayca bozulup, çürüyebileceklerini hesaba katmakta,
- Kolay zarar görebilmeleri, kötü kullanım ve geleneksel tasarım ve yapım tekniklerinin unutulması nedeniyle ahşap yapıların gittikçe enderleştiklerini bilerek,
- Bu kültür mirası kaynaklarının yaşatılması ve onarımı için gerekli olan eylem ve işlemlerin çeşitliliğini gözönünde tutmakta,
- Venedik Tüzüğü, Burra Kartası, UNESCO ve ICOMOS'un konuyla ilgili kuramsal metinlerini dikkate alanak ve bu genel ilkeleri tarihi ahşap yapıların yaşatılması ve korunmasına uygulamaya çalışılması gereğini benimsemektedir ve aşağıdaki tavsiyeler geliştirilmiştir:

İNCELEME, SAPTAMA VE BELGELEME

1. Venedik Tüzüğü'nün 16. Maddesi ve ICOMOS'un Anıtların , Yapı guruplarının ve Sitlerin Belgelenmesi ile İlgili İlkeleri gereği, henhangibir müdahaleden önce yapının ve bileşenlerinin durumu ve uygulama sırasında kullanılan malzemeler dikkatle belgelenmelidir. Yapıdan çıkarılan malzemelerle ilgili örnekler de dahil olmak üzere, her tür belge ve geleneksel sanatlar ve tekniklerle ilgili bilgiler toplanmalı, tasnif edilmeli ve gerektiğinde ulaşılabilecek şekilde uygun bir yerde saklanmalıdır. Belgeleme onarım için seçilen malzeme ve yöntemlerle ilgili açıklamaları da içermelidir.
2. Her müdahaleden önce ahşap yapının mevcut durumu, hasarların ve yapısal bozulmanın nedenlerini araştıran ayrıntılı bir çalışma yapılmalı, teşhis güvenilir olmalıdır. Teşhis kesin verilere, fiziksel inceleme ve analize dayandırılmalı, gerekirse hasar vermeyen deney yöntemleri kullanılmalı ve fiziksel ölçümler yapılmalıdır. Bu gerekli küçük müdahaleleri ve acil önlemleri engellememelidir.

İZLEME VE BAKIM

3. Tarihi ahşap yapıların ve kültürel anlamlarının korunması için sürekli izleme ve bakım etkinliğini kapsayan tutarlı bir strateji izlenmesi gereklidir.

MÜDAHALELER

4. Koruma ve yaşatmanın temel amacı kültür varlığının tarihi özgünlüğünü ve bütünlüğünü korumaktır. Her müdahale uygun araştırma ve değerlendirmelere dayandırılmalıdır. Sorunlar mevcut koşul ve gereksinimlere göre, yapının estetik ve tarihi değerlerine, tarihi yapının veya sitin fiziksel ütünlüğüne saygı göstererek çözümlenmelidir.

5. Önerilen müdahaleler tercihan,
a) geleneksel yöntemleri izlemeli,
b) teknik olarak mümkünse, geri dönüşümlü olmalı veya,
c) gelecekte yapılacak koruma çalışmalarını engellememeli ve
d) yapının bünyesinde barındırdığı izlere ulaşılmasını engellememelidir.
6. İdeal olan, ahşap bir tarihi yapının dokusuna olabildiğince az müdahale edilmesidir. Bazen minimum müdahale ahşap yapıların tümüyle veya kısmen sökülüp tekrar birleştirilmesini gerektirebilir.
7. Müdahalelerde tarihi yapı bir bütün olarak ele alınmalı, taşıyıcı ögeler, dolgu panoları, dış kaplama, çatı, kapı ve pencereler dahil olmak üzere tüm malzeme eşit ilgi görmelidir. Temel ilke mevcut alzemeyi olabildiğince yerinde tutmaktır. Koruma sıva, boya, kaplama, duvar kağıdı gibi bitirme ayrıntılarını da kapsamalıdır. Eğer sıva vb. yüzeylerin yenilenmesi gerekirse, olabildiğince özgün malzemelere, yapım tekniklerine ve yüzey dokularına sadık kalınmalıdır.
8. Restorasyonun amacı tarihi yapıyı, onun taşıyıcılığını korumak ve Venedik Tüzüğü'nün 9-13. Maddelerinde belirtildiği gibi, mevcut tarihi verilerin sağladığı sınırlar içinde kalarak yapının özgün tasarımını, tarihi bütünlüğünün okunabilirliğini arttırarak kültürel değerlerini açığa çıkarmaktır. Sökülen ögeler ve tarihi yapının diğer bileşenleri kataloglanmalı ve tipik örnekler belgelemenin bir parçası olarak saklanmalıdır.

ONARIM VE YENİLEME

9. Tarihi bir yapının onarımında yeni ahşap, tarihi ve estetik değerlere saygı çerçevesinde kalınarak ve harap ve çürümüş kısımları değiştirmek, ya da restorasyonun gereklerini karşılamak amacıyla kullanılabilir. Yeni öge veya parçalar aynı tür ağaçtan ve eğer uygunsa, yenilenecek parçalardakinden daha iyi kalitede ahşaptan yapılmalıdır. Yeni ahşabın nem miktarı ve diğer fiziksel özellikleri mevcut yapıyla uyumlu olmalıdır. İşçilik ve yapım teknolojisi kullanılan alet ve makineler mümkün olduğunca ilk yapımdakine uymalıdır. Çiviler ve ikincil malzemeler, durum uygunsa, özgünlerin benzeri olmalıdır. Strüktürel gereksinimler açısından aykırı bir durum yoksa, bir ögenin kısmen yenilenmesi gerektiğinde, mevcut ve yeni kısımlar, geleneksel ahşap geçme tekniği kullanılarak bağlanmalıdır.
10. Yeni ögelerin veya parçaların eskilerden ayıredilebilir olması kabul edilmelidir. Kaldırılan ögelerin doğal bozulma ve deformasyonlarının kopya edilmesi istenmez. Uygun geleneksel veya veya iyi denenmiş çağdaş yöntemler kullanılarak eski ve yeni kısımların renk uyumu sağlanabilir. Bu işlemin ahşap ögenin yüzeyine zarar vermeyecek veya onu bozmayağından emin olunmalıdır.
11. Daha sonra diğerlerinden ayırt edilebilmeleri için, yeni kısım veya ögelerin üstlerine yakarak, kazıyarak veya başka yöntemlerle işaret konulmalıdır.

TARİHİ ORMAN ALANLARI

12. Ahşap yapıların korunması ve onarımı için gerekli uygun ağaçların sağlanabilmesi için yedek orman alanları oluşturulması ve mevcut orman ve koruların korunması desteklenmelidir. Tarihi yapı ve sitlerin korunmasından sorumlu kuruluşlar, onarım için uygun ahşapların bulundurulduğu depoların oluşturulmasını desteklemelidir.

ÇAĞDAŞ MALZEME VE TEKNOLOJİLER

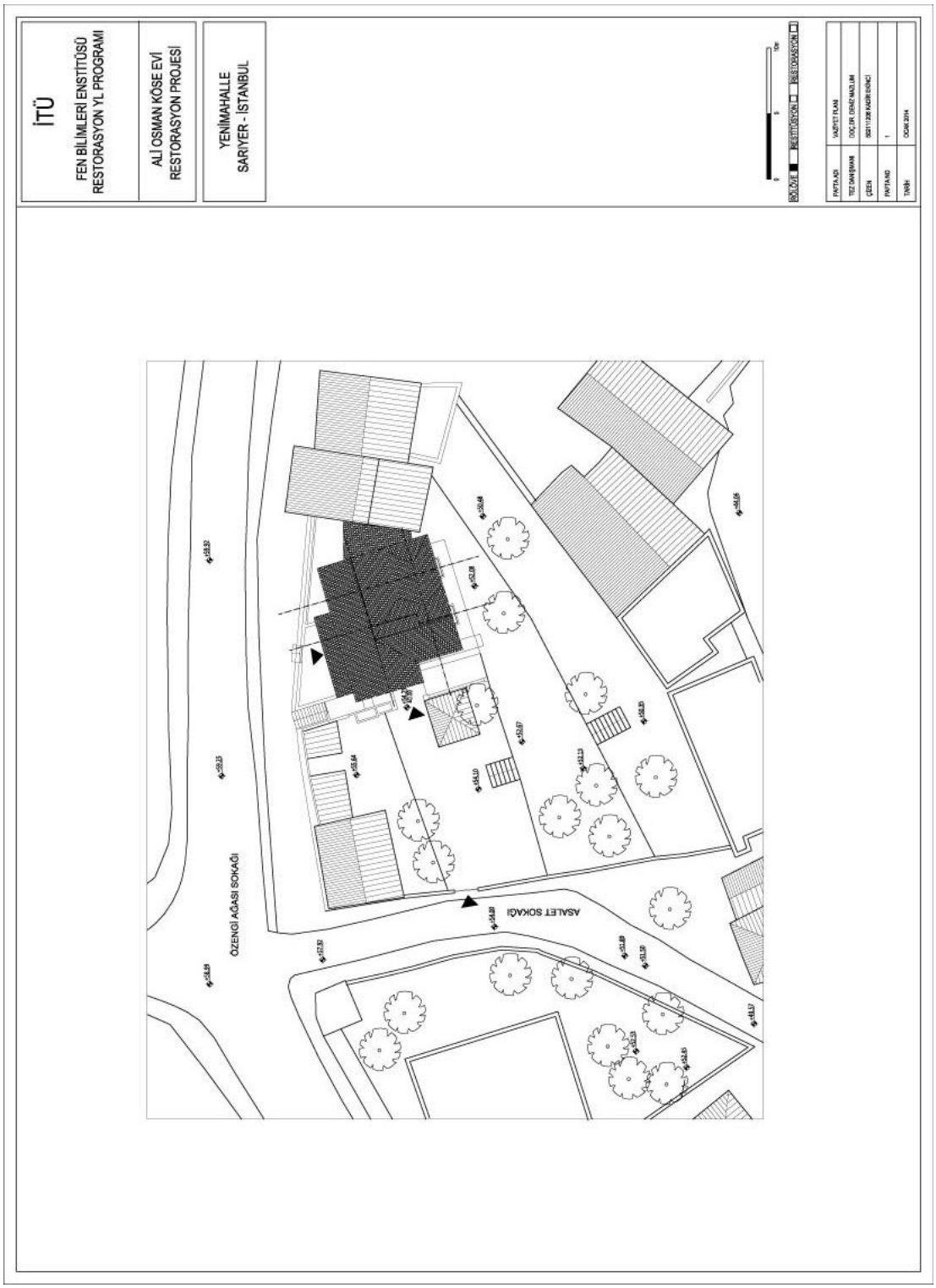
13. Epoksi reçineler gibi çağdaş malzemeler ve çelikle strüktürel destekleme gibi yeni müdahale teknikleri, ancak malzemelerin ve yapım tekniklerinin dayanımları ve strüktürel davranışları yeterli bir süre denenerek kanıtlandıktan sonra , çok dikkatle seçilmeli ve kullanılmalıdır. Isıtma, yangın uyarı ve önleme sistemleri gibi tesisat yapının veya sitin tarihi ve estetik önemi gözetilerek yerleştirilmelidir.

14. Kimyasal koruyucuların kullanımı dikkatle denetlenmeli veizlenmeli, mutlak yarar beklendiği, kamu ve çevresel güvenliğin etkilenmediği ve uzun vadede başarı olasılığının önemli olduğu durumlarda kullanılmalıdır.

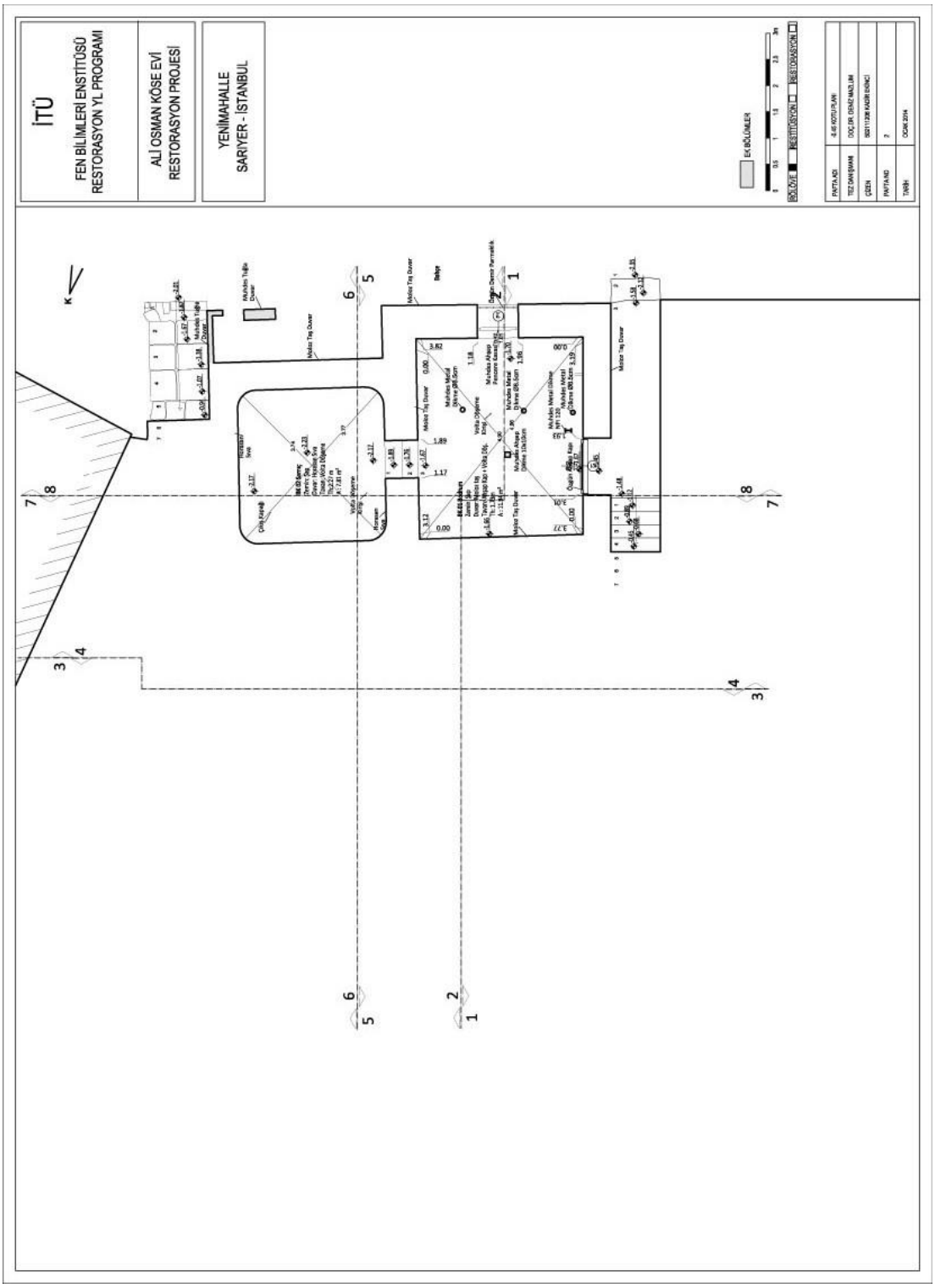
EĞİTİM VE ÖĞRETİM

15. Tarihi ahşap yapıların kültürel önemine ilişkin değerlerin eğitim programları aracılığıyla canlandırılması sürdürülebilir koruma ve gelişim politikasının temel koşuludur. Tarihi ahşap yapıların korunması onarımı ve bakımı ile ilgili eğitim programlarının oluşturulması ve geliştirilmesi teşvik edilmektedir. Bu tür eğitimler sürdürülebilir üretim ve tüketimin gereksinimleriyle bütünleşen kapsamlı bir stratejiye dayandırılmalı ve yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde programlar içermelidir. Programlar konuyla ilgili tüm meslek ve işkollarına, özellikle mimar, konservatör, mühendis, zanaatkar ve alan yöneticilerine hitap etmelidir.
Çeviri: Z. Ahunbay, Ocak 2004

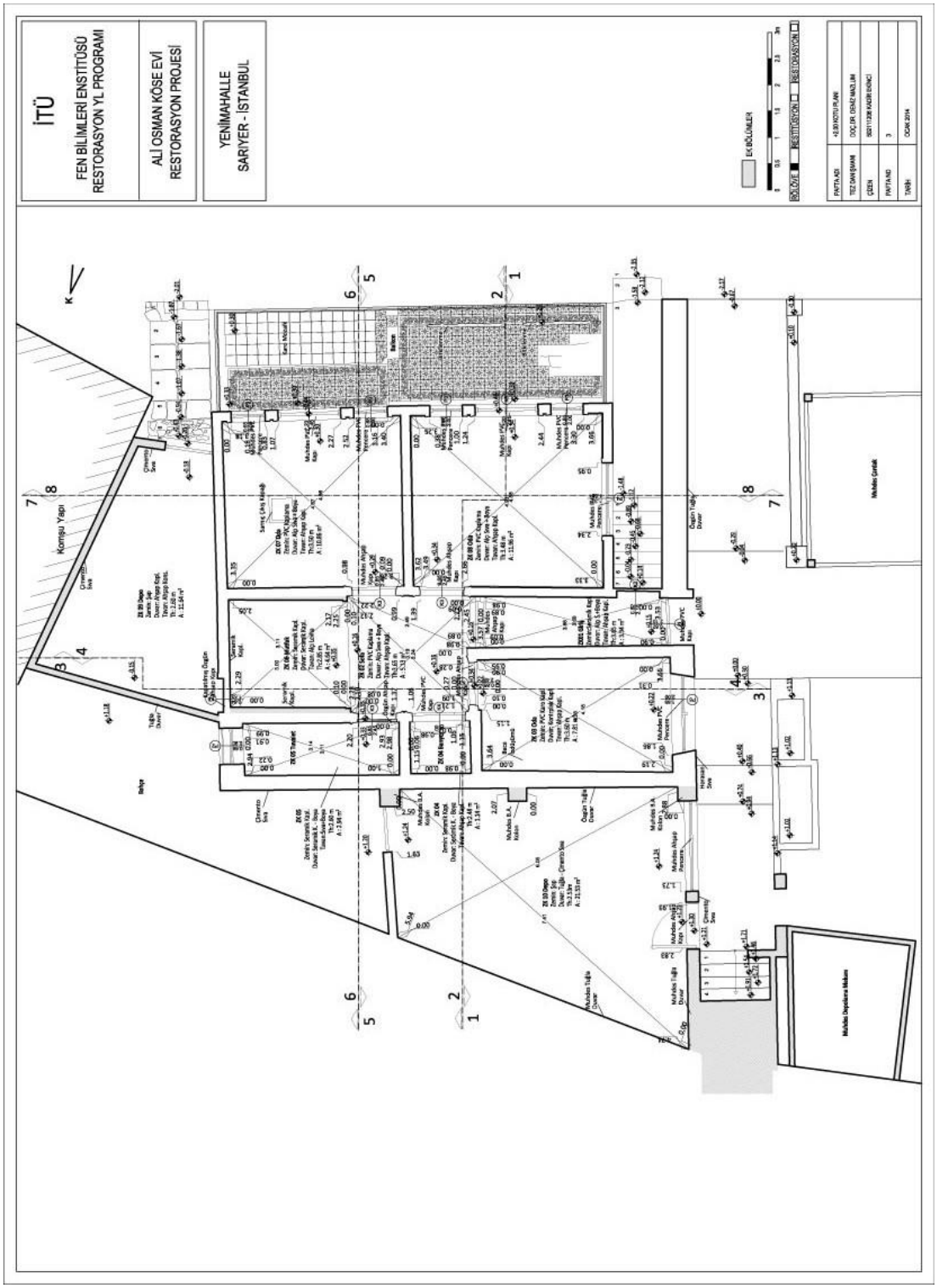
EK F

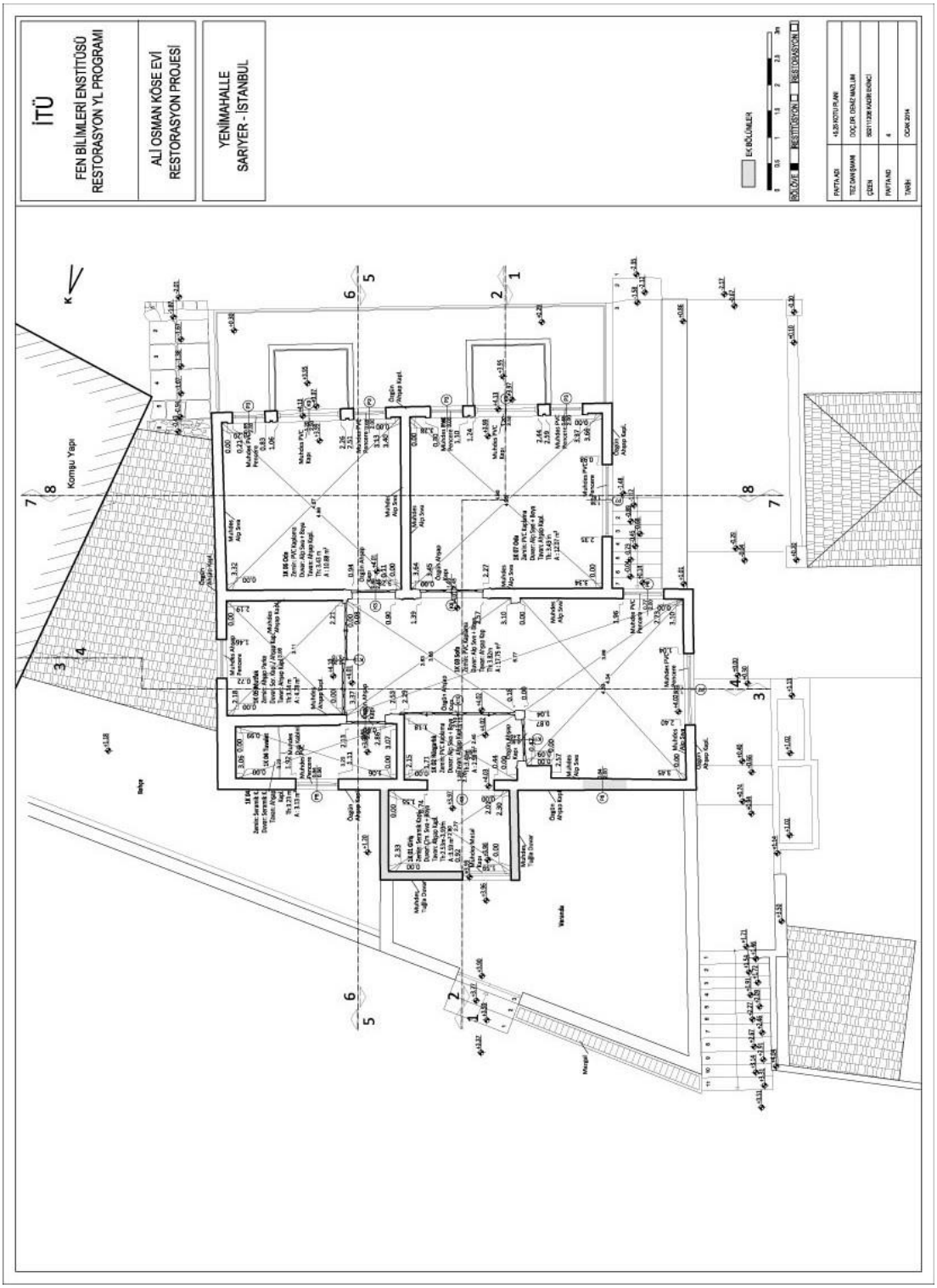
Şekil F.1: Rölöve – Vaziyet planı.

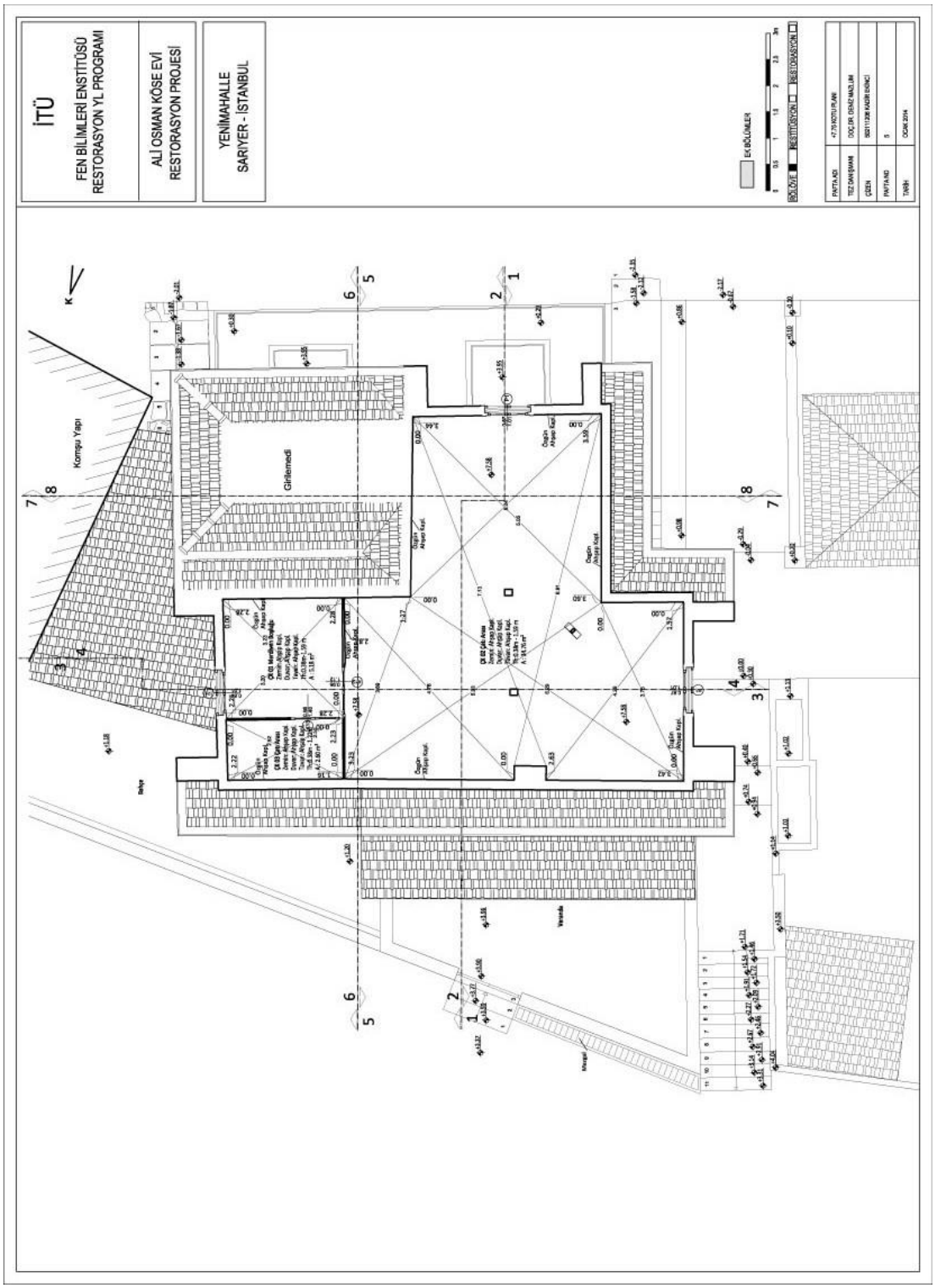
Şekil F.2: Rölöve – -0.45 kotu planı.

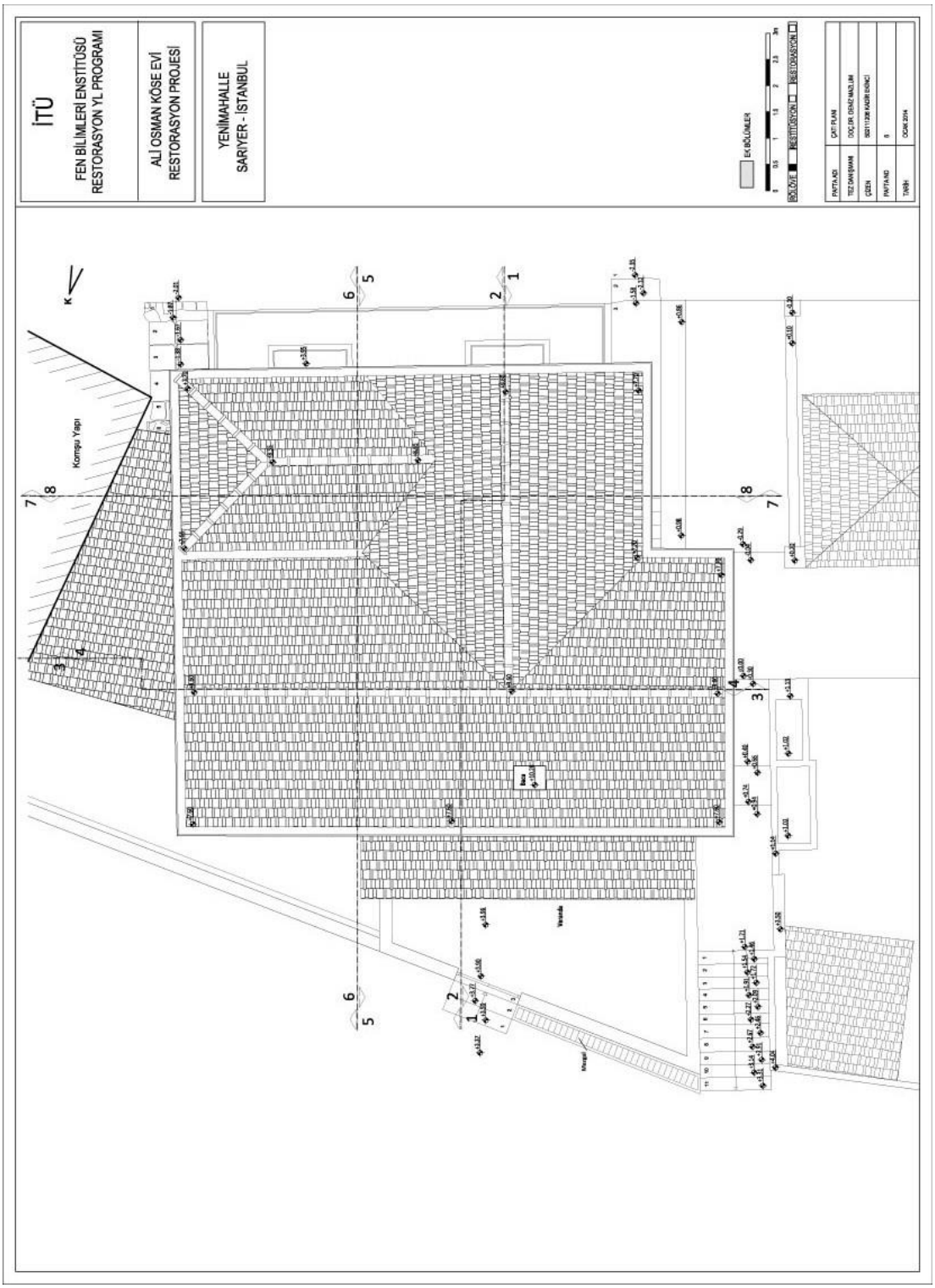

Şekil F.3: Rölöve – +2.00 kotu planı.

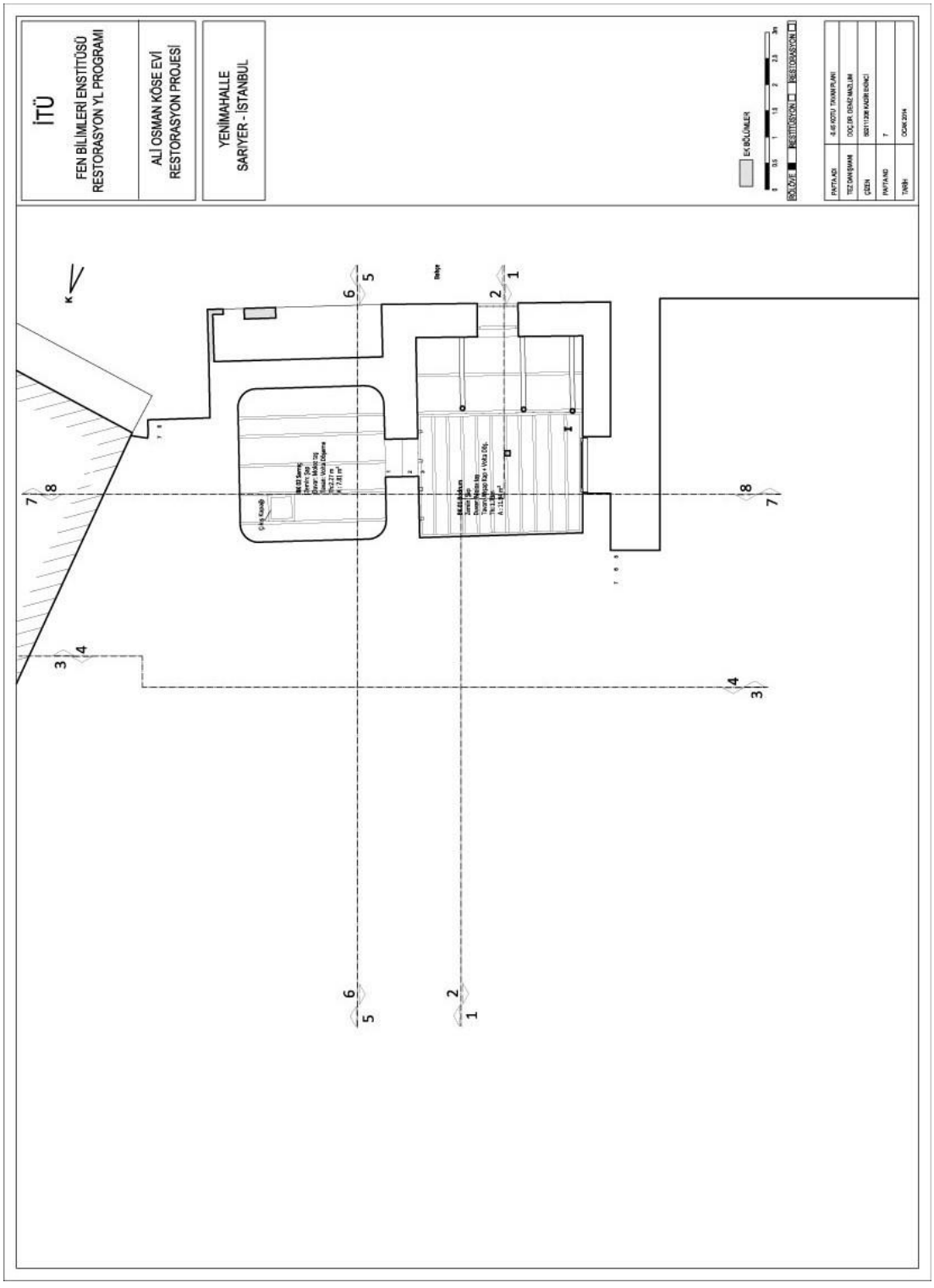

Şekil F.4: Rölöve – +5.25 kotu planı.

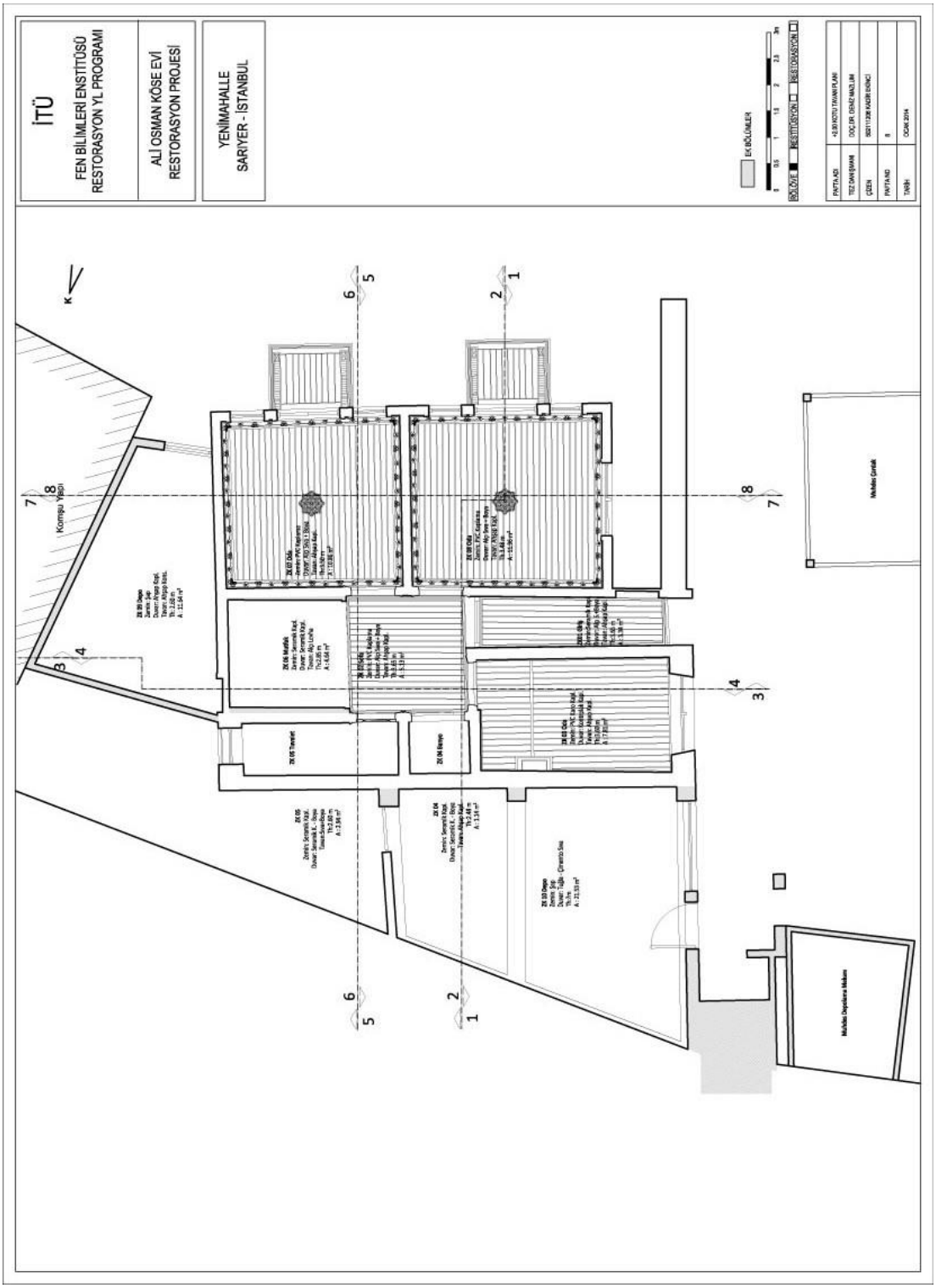

İTÜ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON YL PROGRAMI
ALİ OSMAN KÖSE EVİ
RESTORASYON PROJESİ
YENİMAHALLE
SARIYER - İSTANBUL
Komşu Yapı
Girilemedi
Ahşap Kat
Ahşap Kat
Ahşap Kat

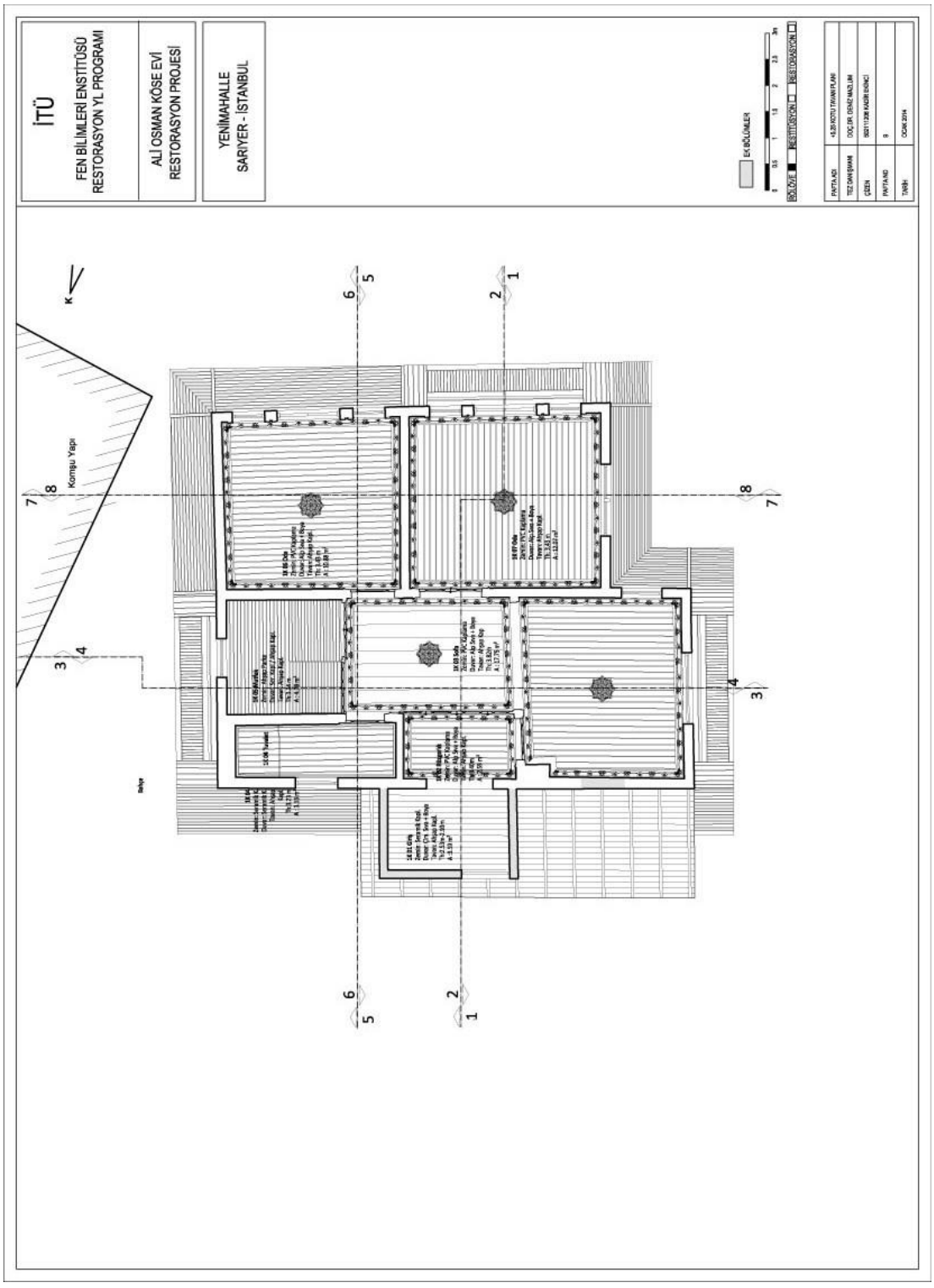
Şekil F.6: Rölöve – Çatı planı.

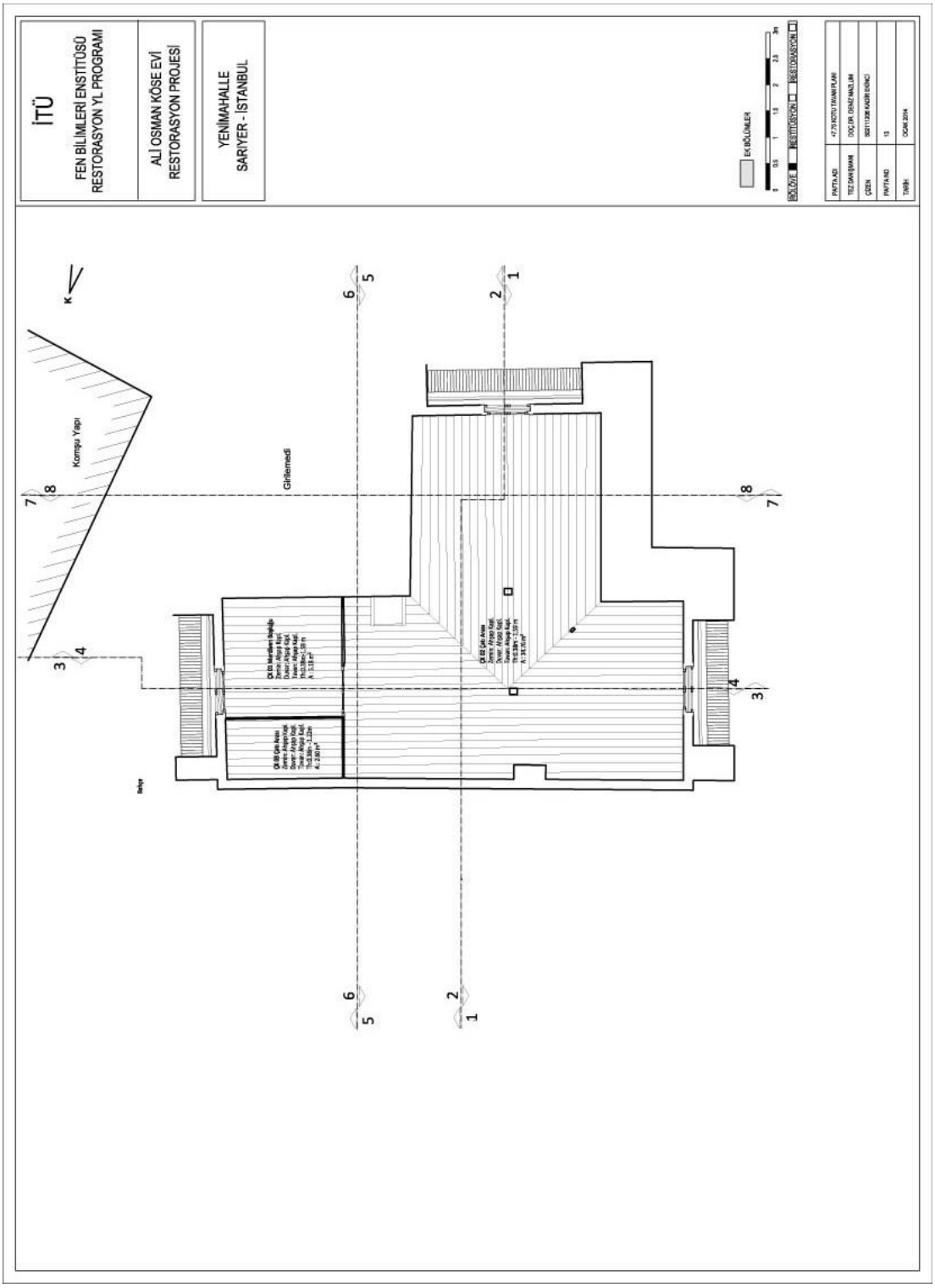
Şekil F.7: Rölöve – -0.45 kotu tavan planı.

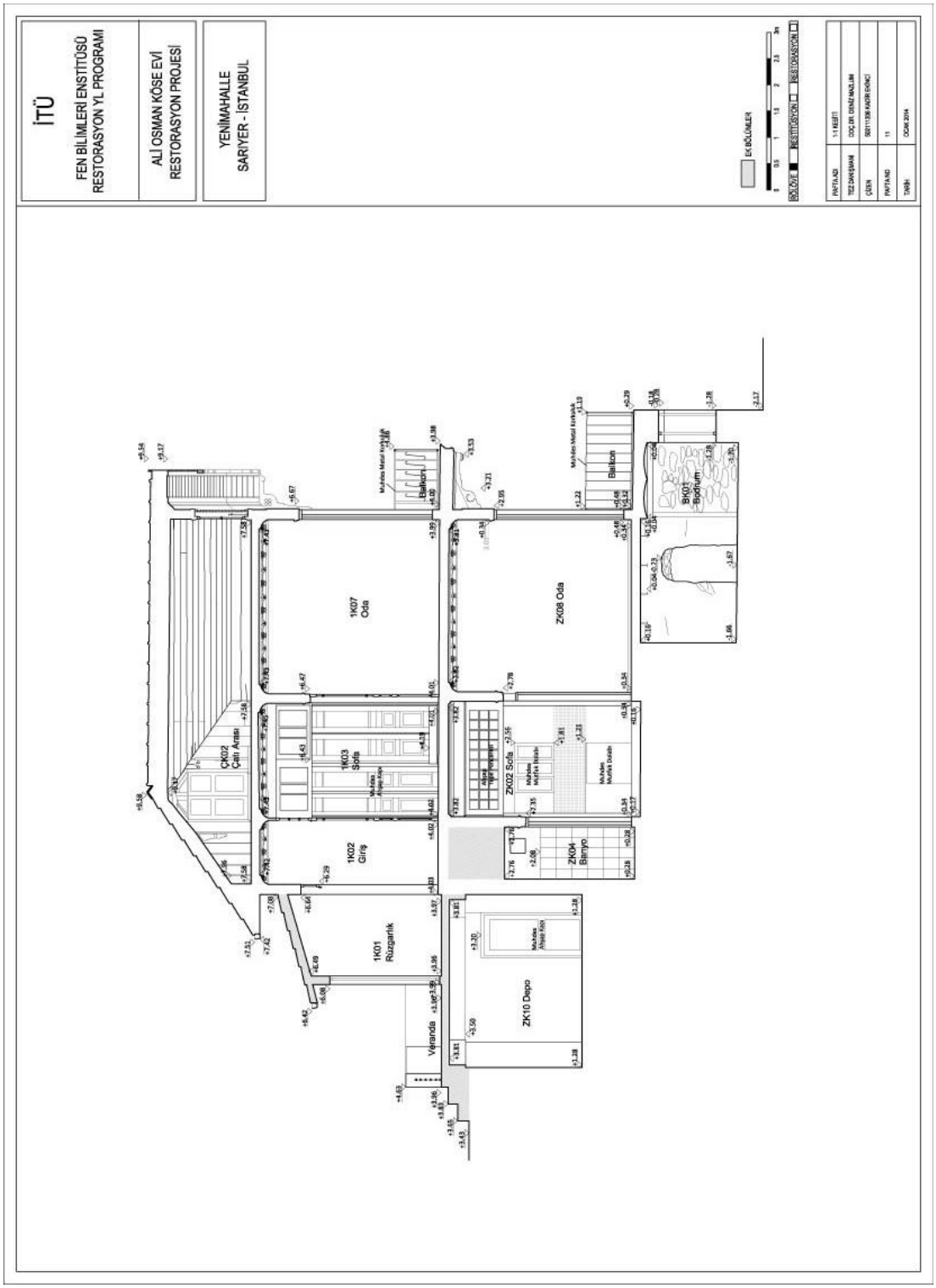
Şekil F.8: Rölöve – +2.00 kotu tavan planı.

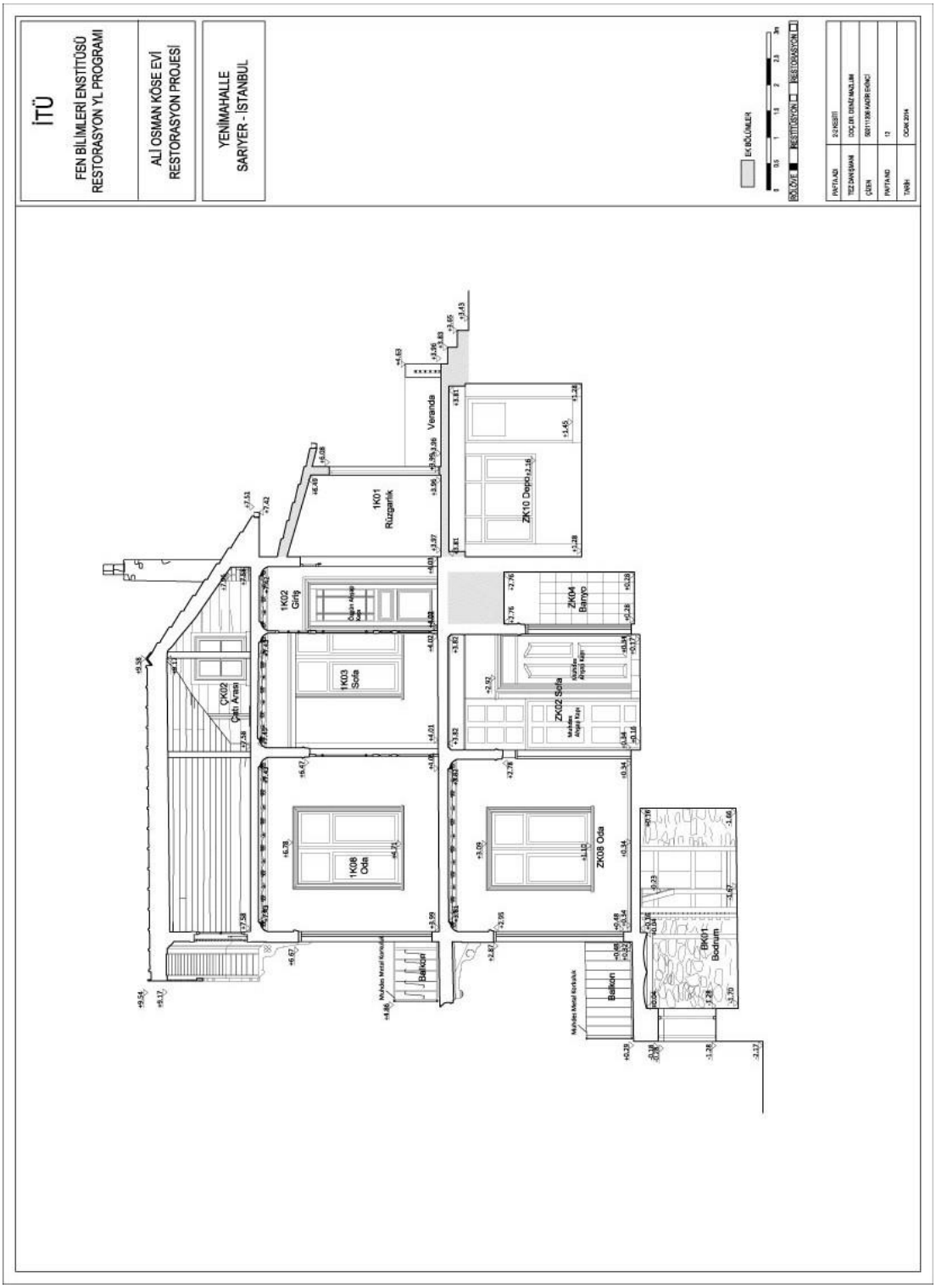
Şekil F.9: Rölöve – +5.25 kotu tavan planı.

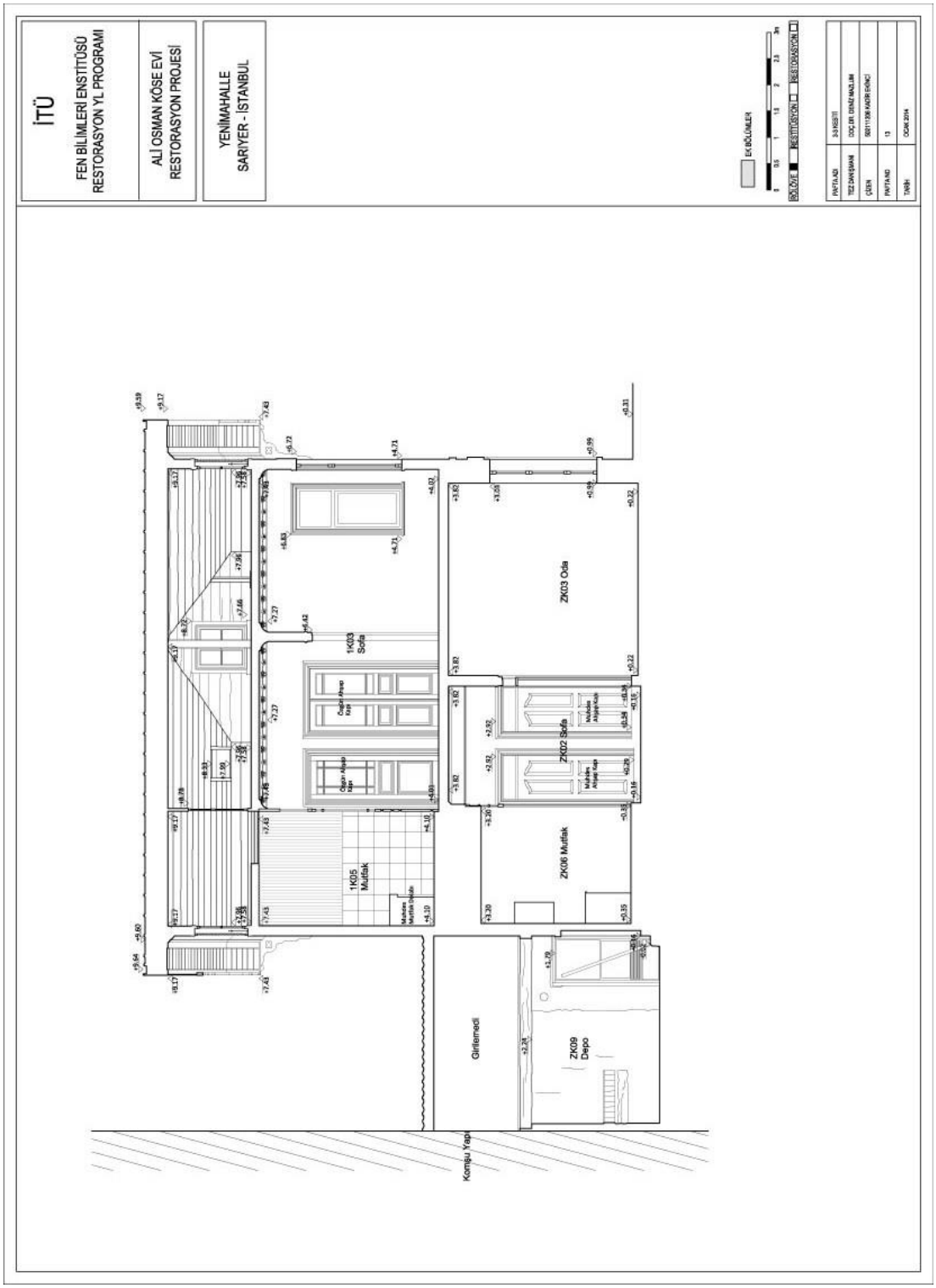
Şekil F.10: Rölöve – +7.75 kotu tavan planı.

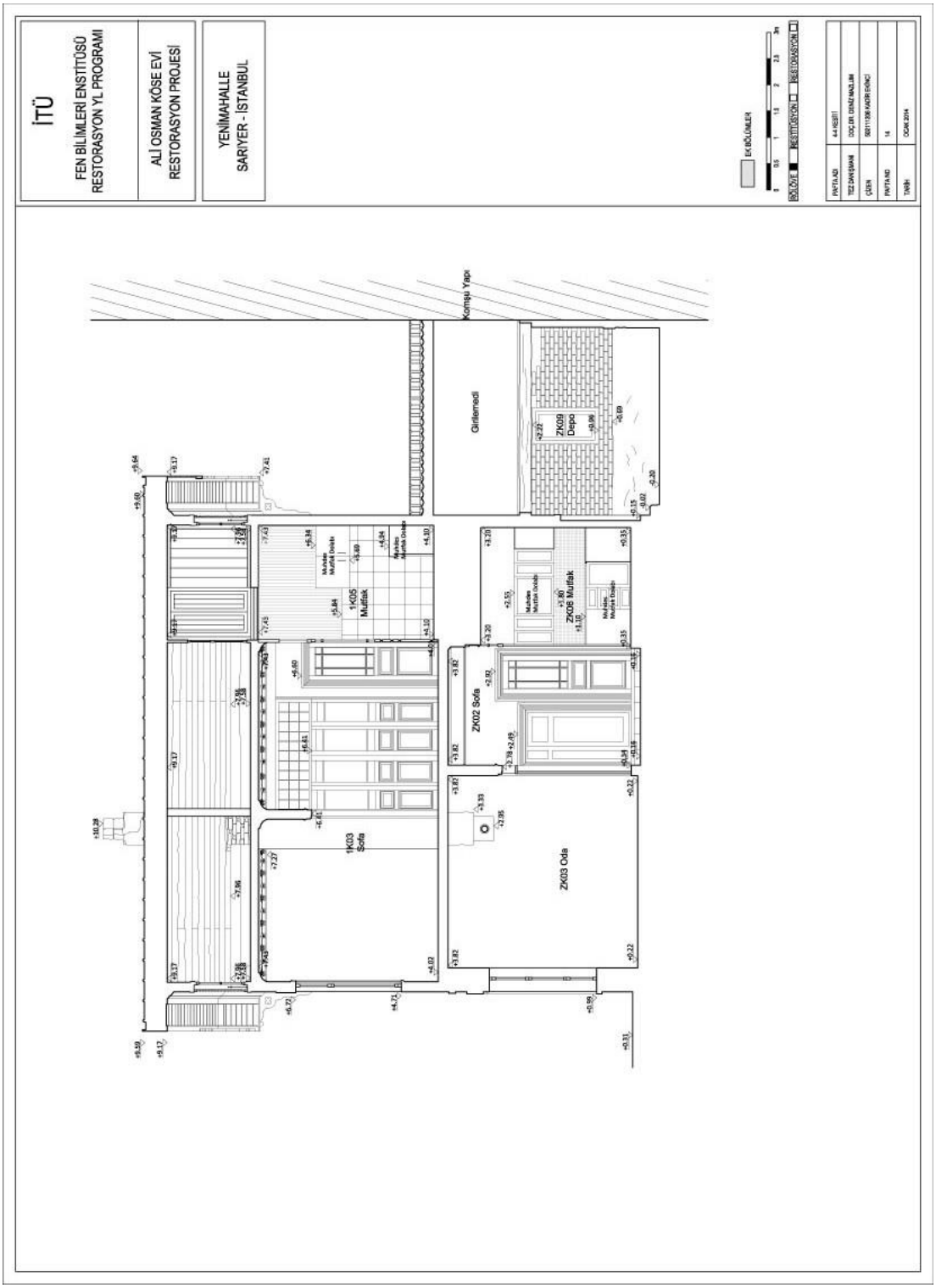
Şekil F.11: Rölöve – 1-1 kesiti.

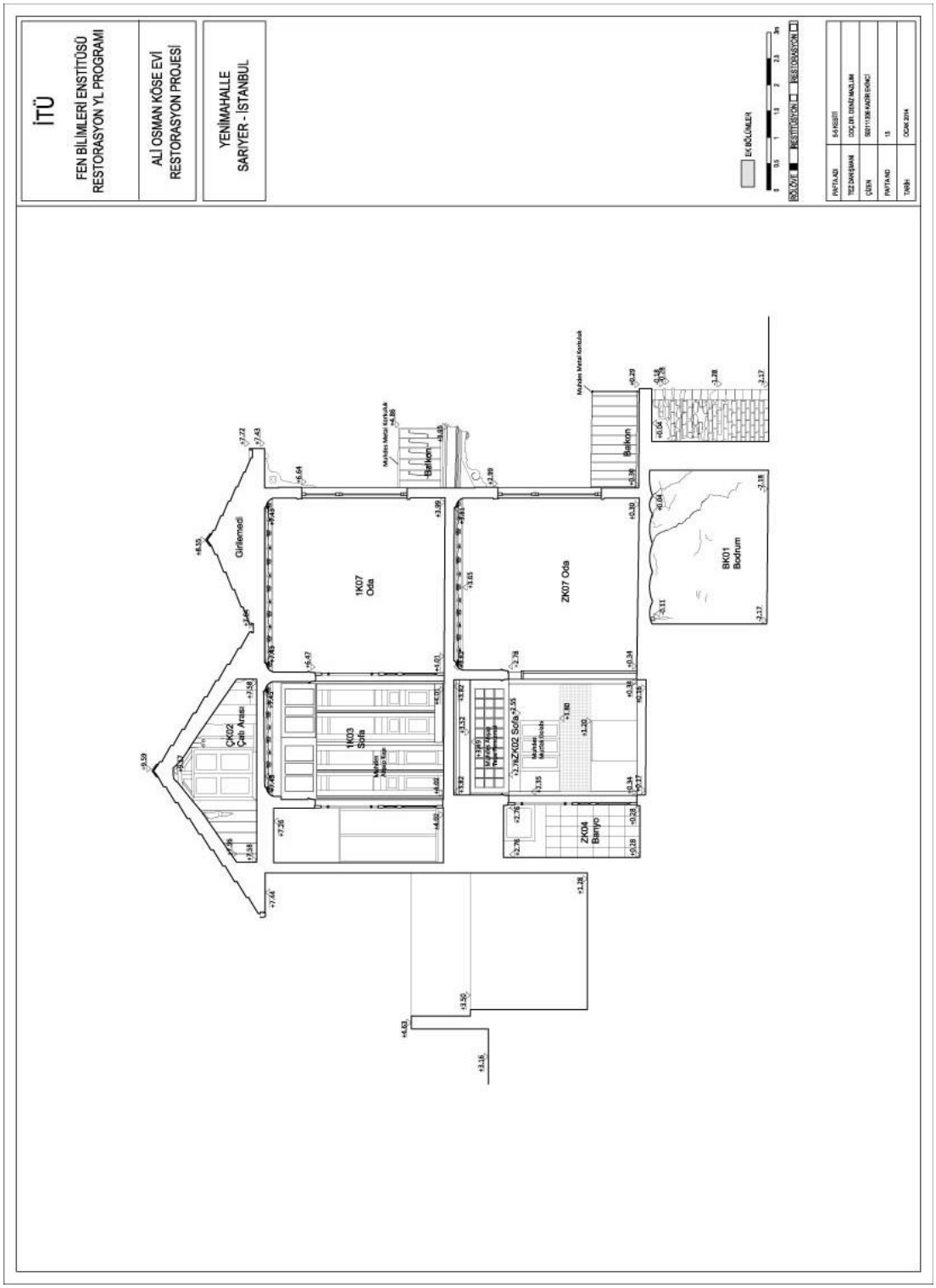
Şekil F.12: Rölöve – 2-2 kesiti.

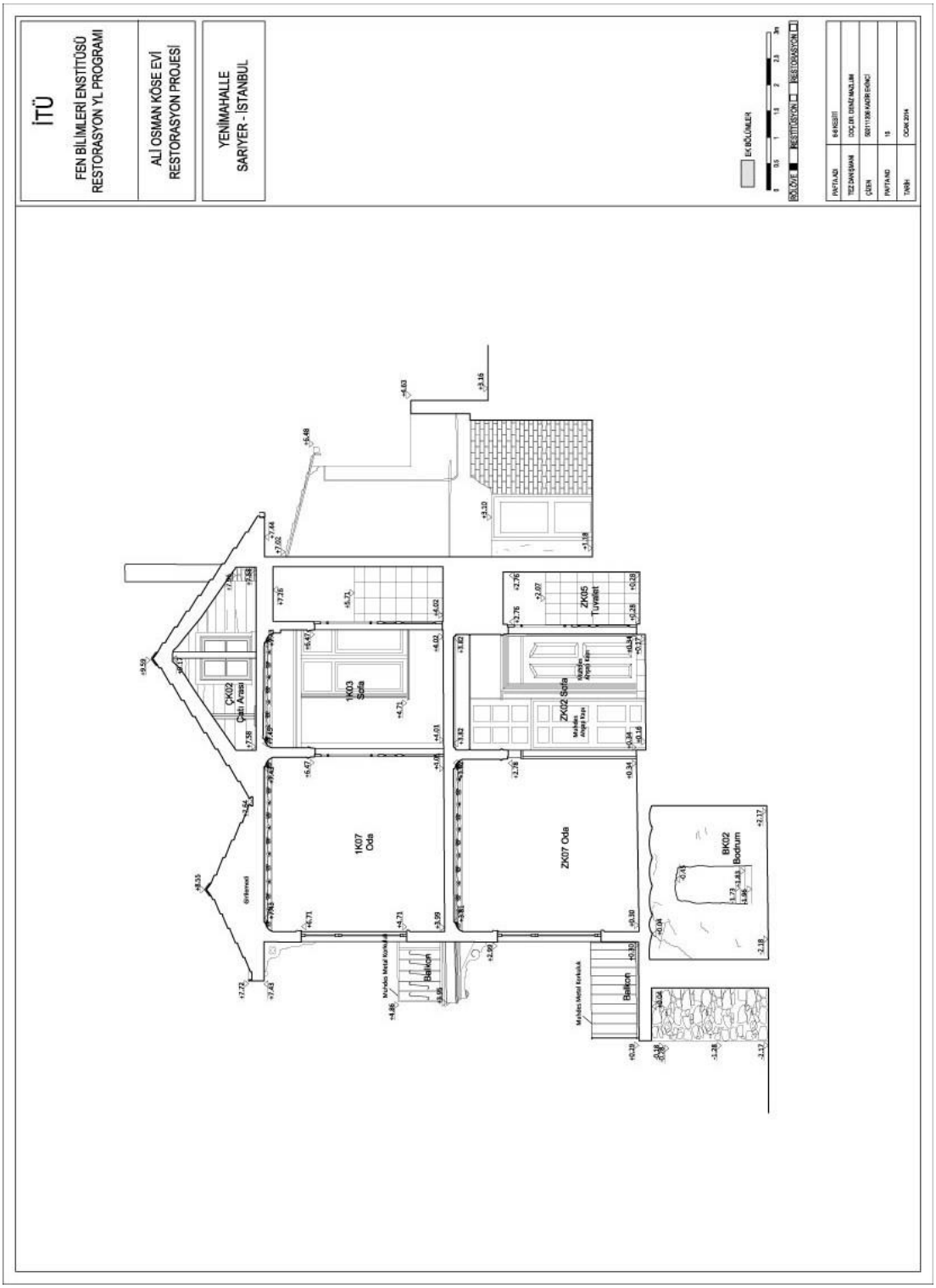
Şekil F.13: Rölöve – 3-3 kesiti.

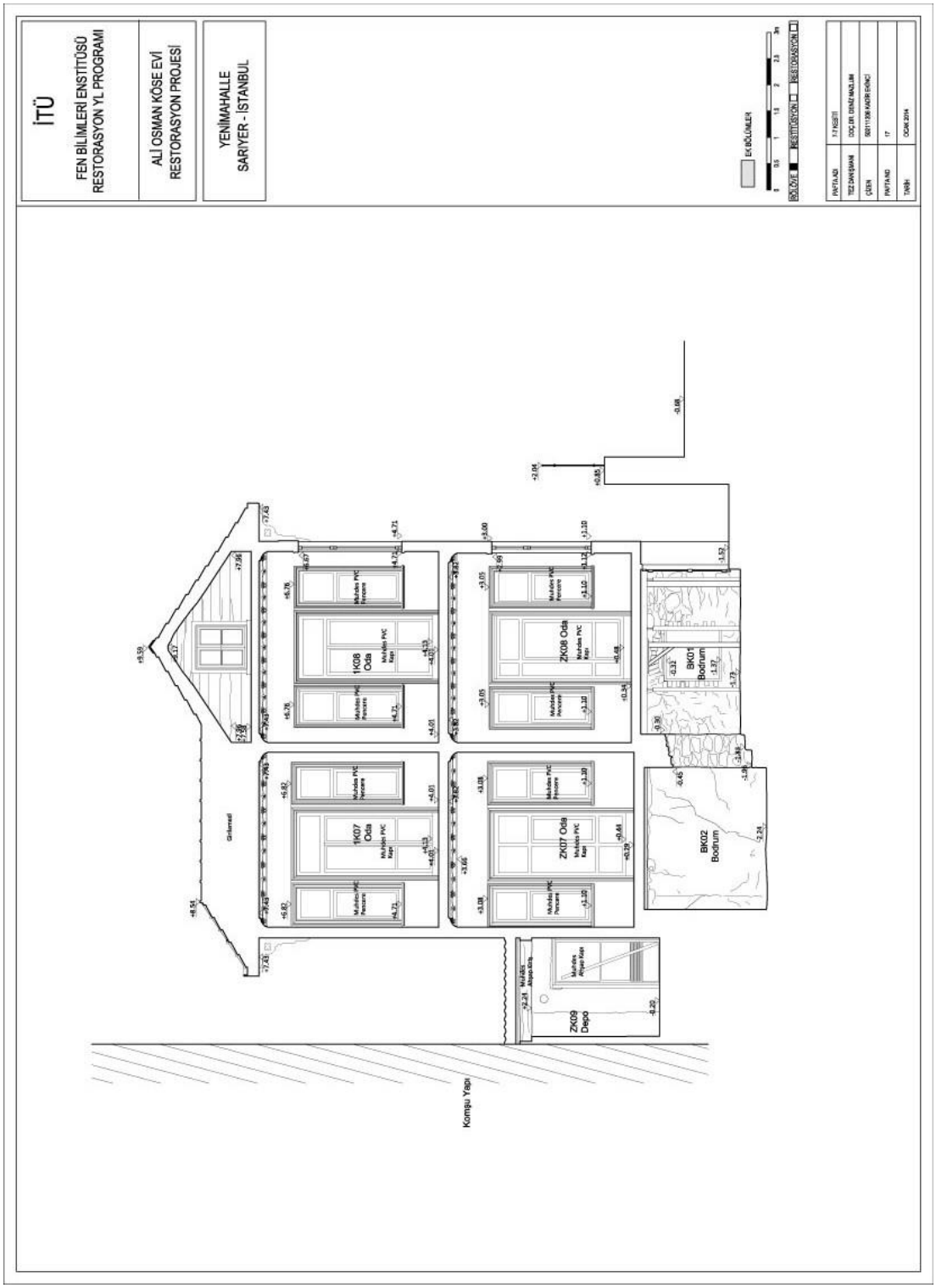
Şekil F.14: Rölöve – 4-4 kesiti.

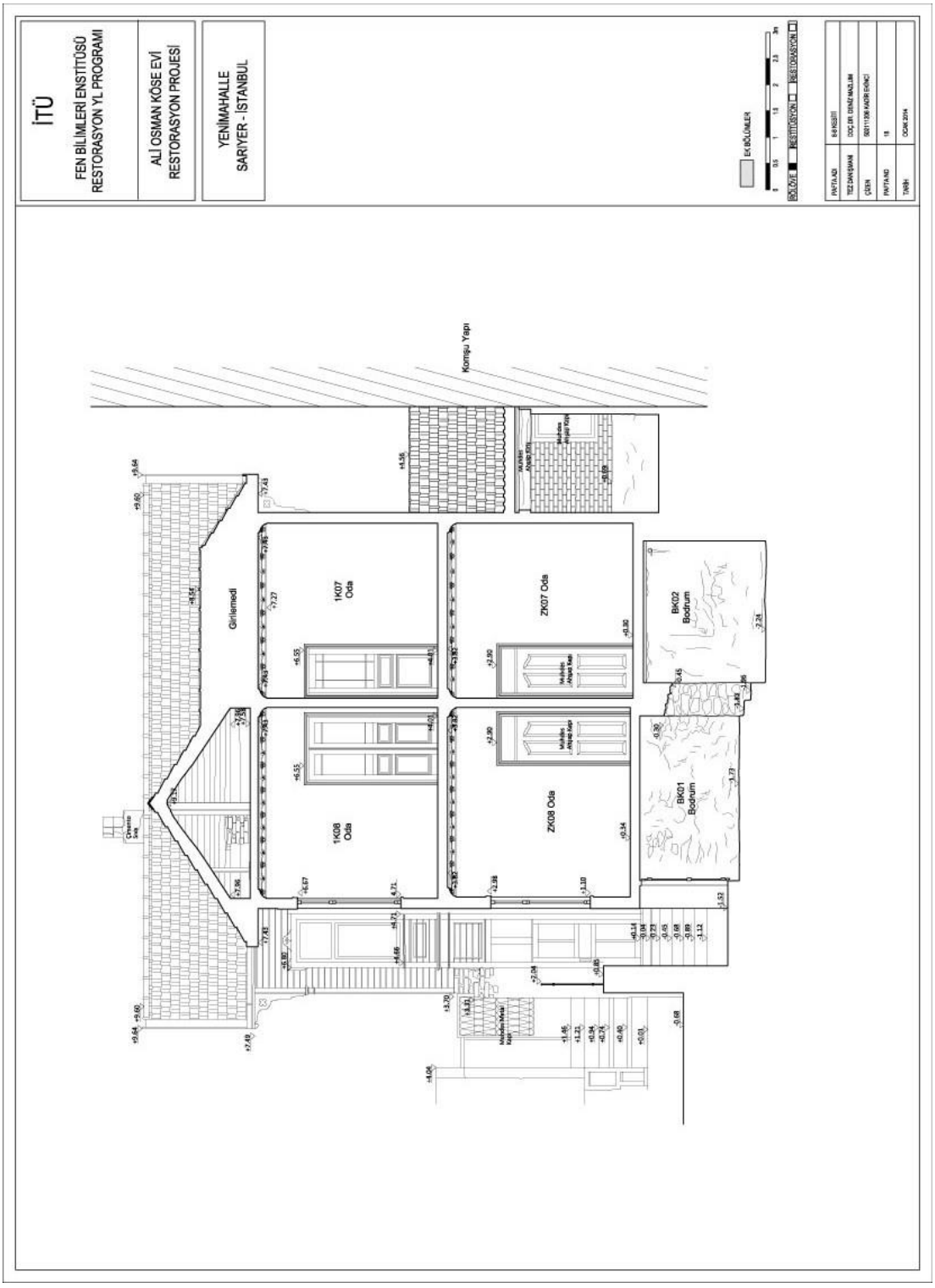
Şekil F.15: Rölöve – 5-5 kesiti.

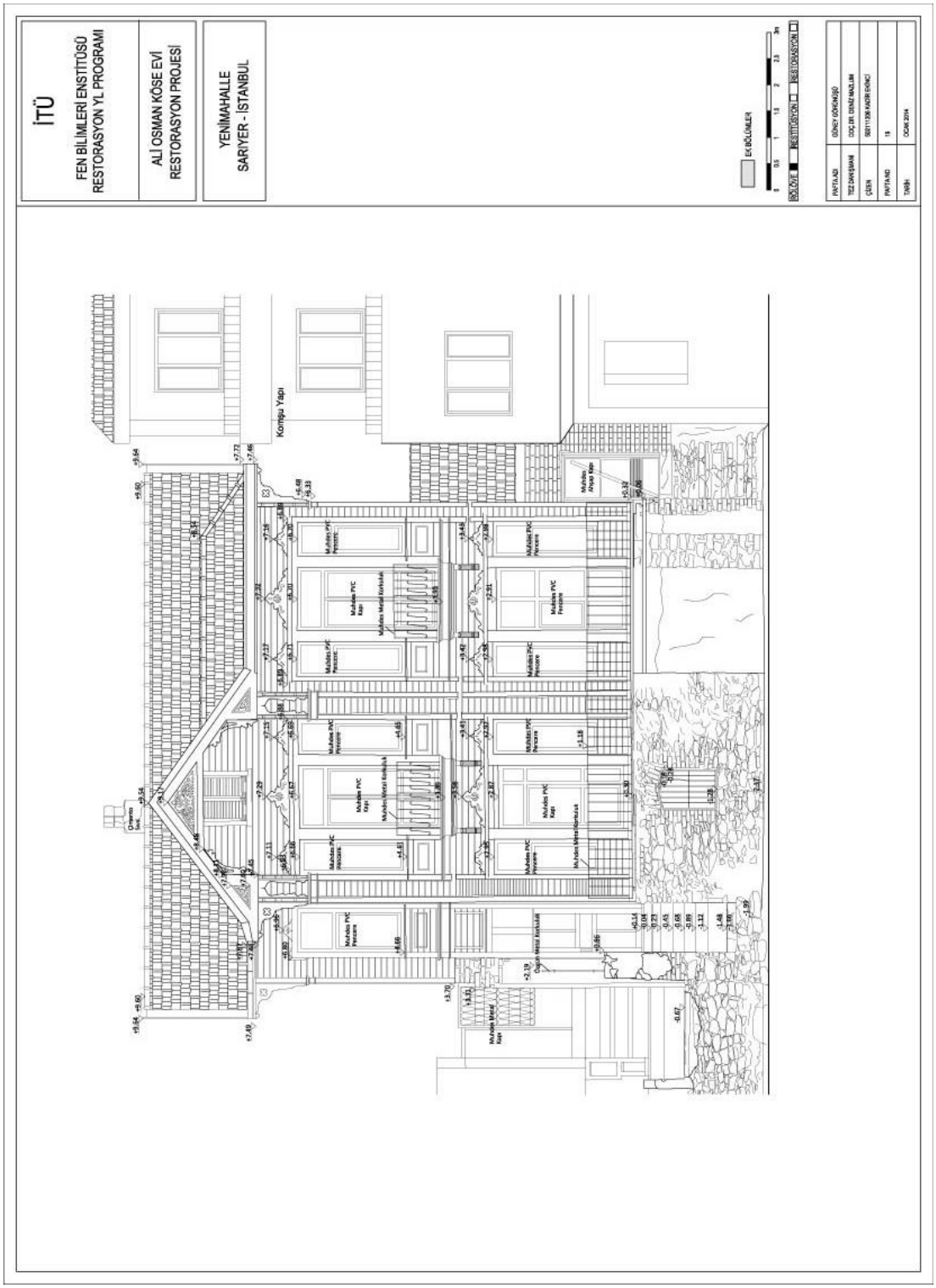
Şekil F.16: Rölöve – 6-6 kesiti.

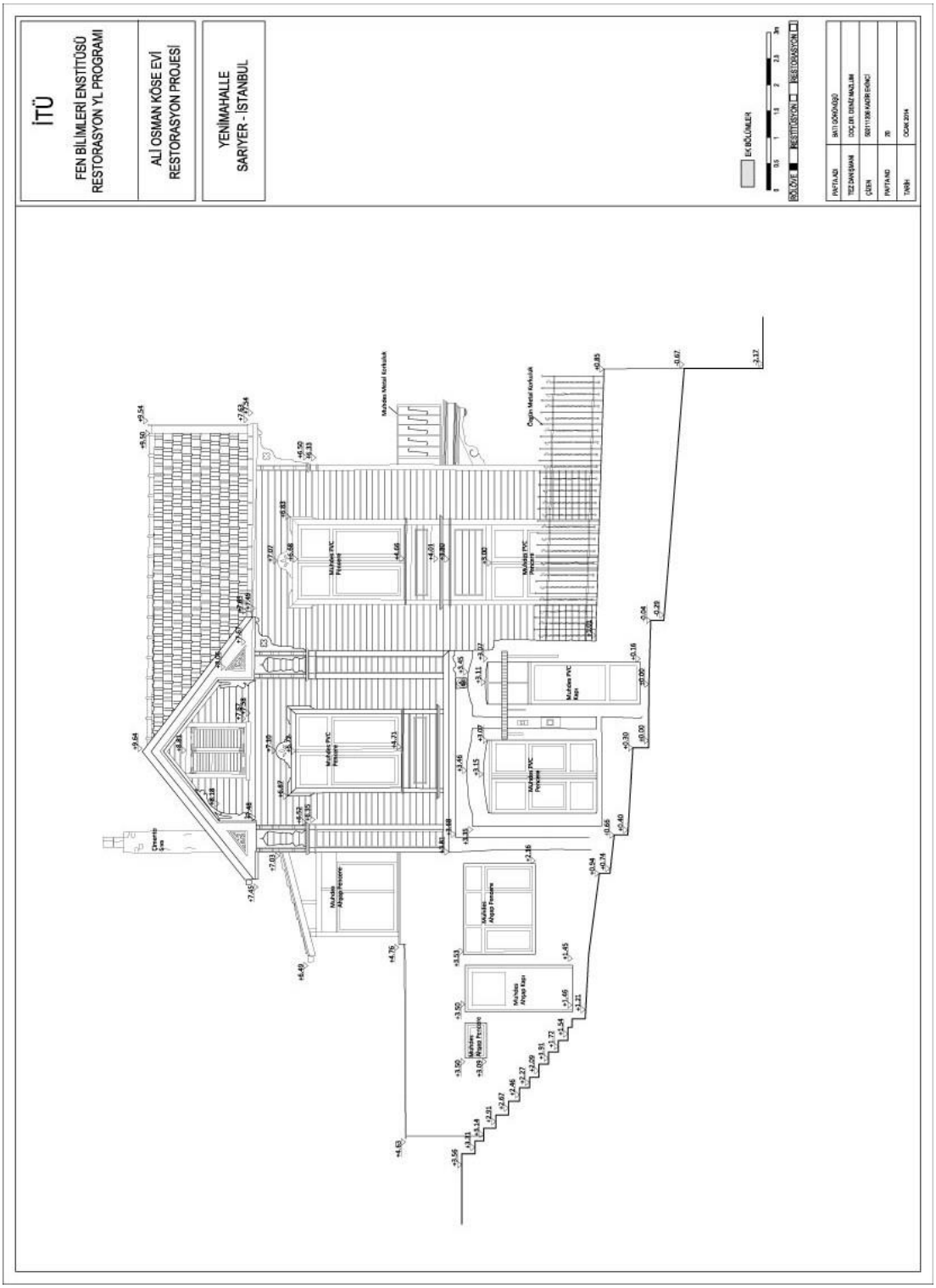
Şekil F.17: Rölöve – 7-7 kesiti.

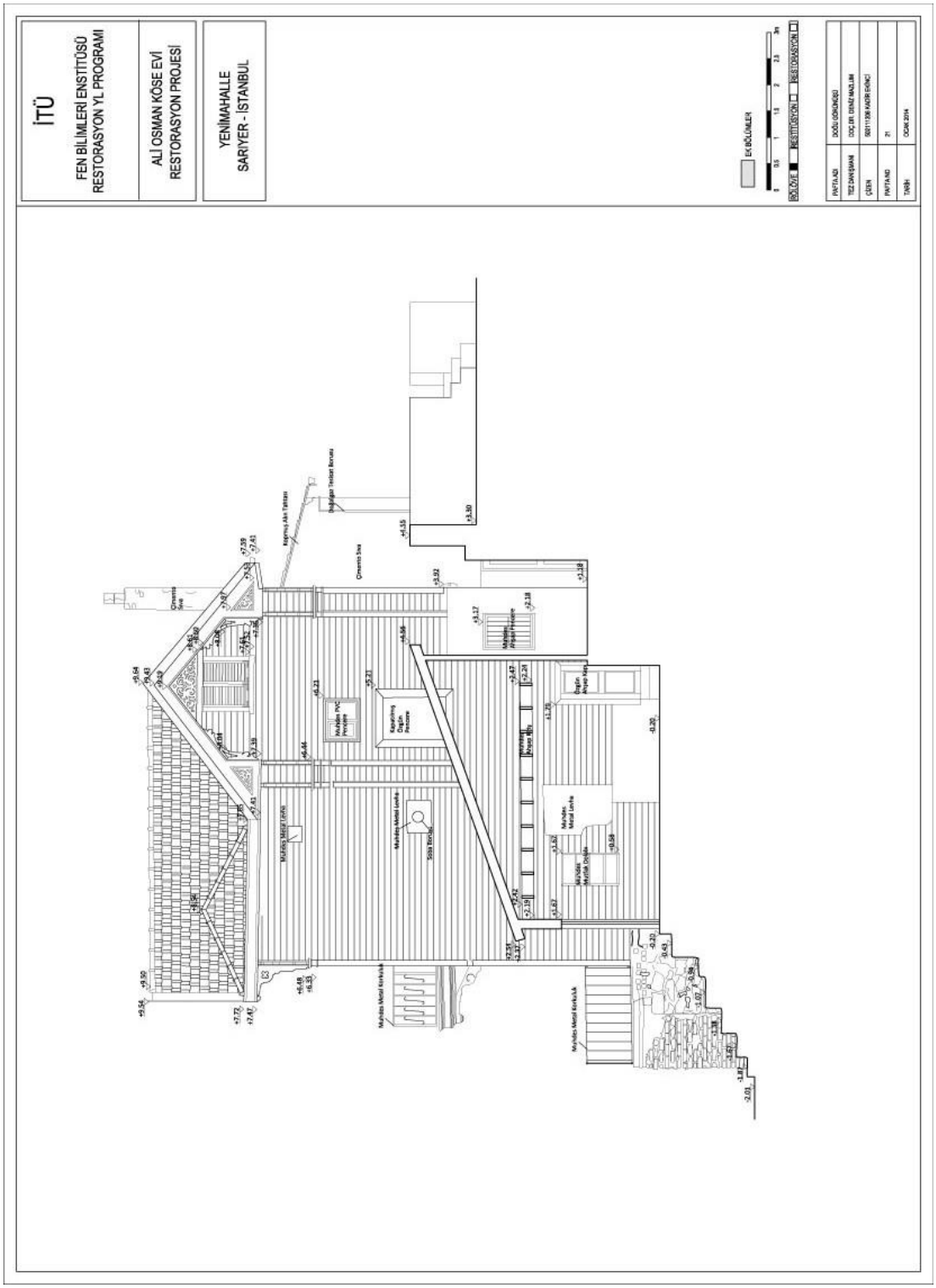
Şekil F.18: Rölöve – 8-8 kesiti.

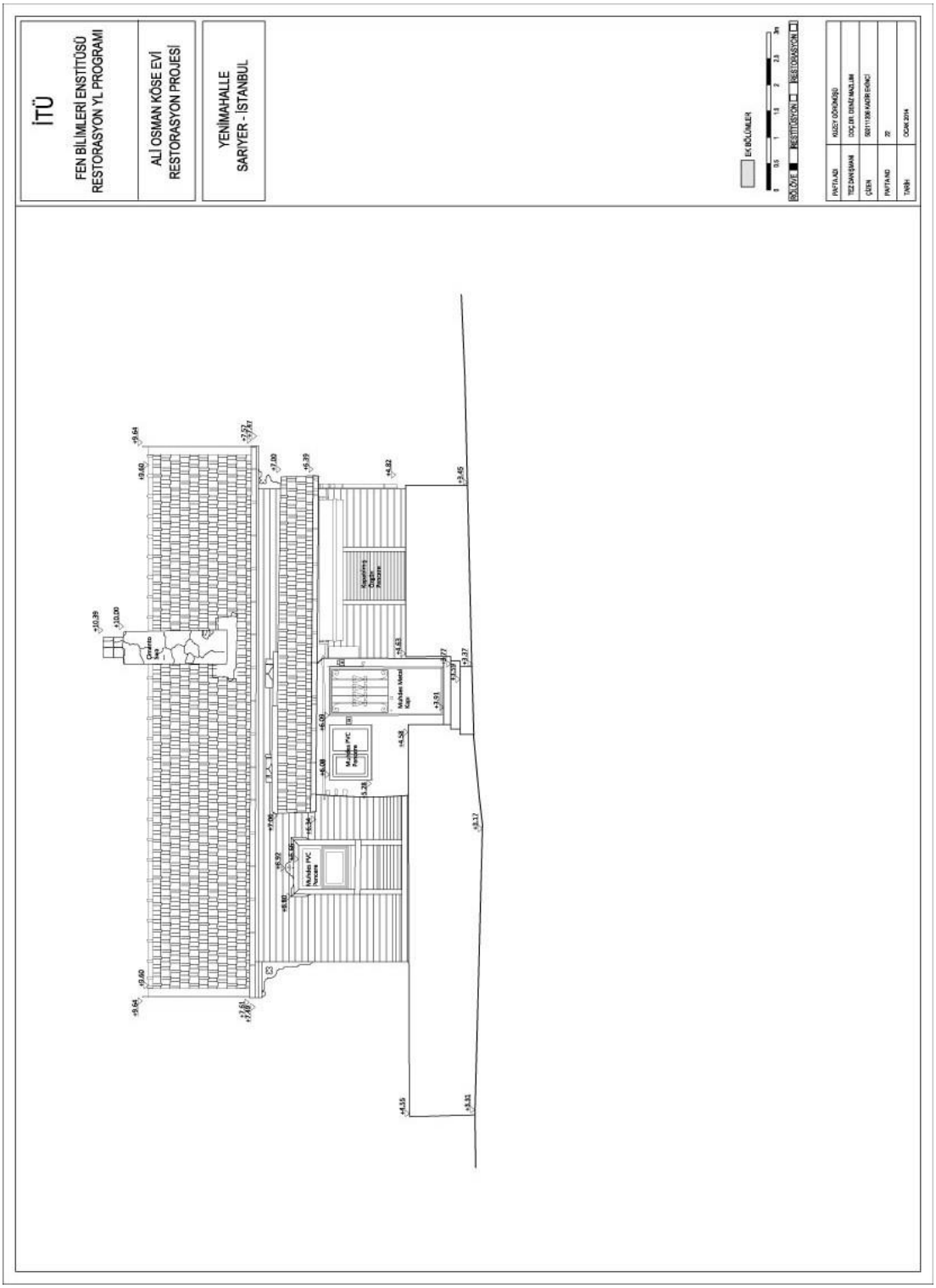
Şekil F.19: Rölöve – Güney görünüşü.

Şekil F.20: Rölöve – Batı görünüşü.

Şekil F.21: Rölöve – Doğu görünüşü.

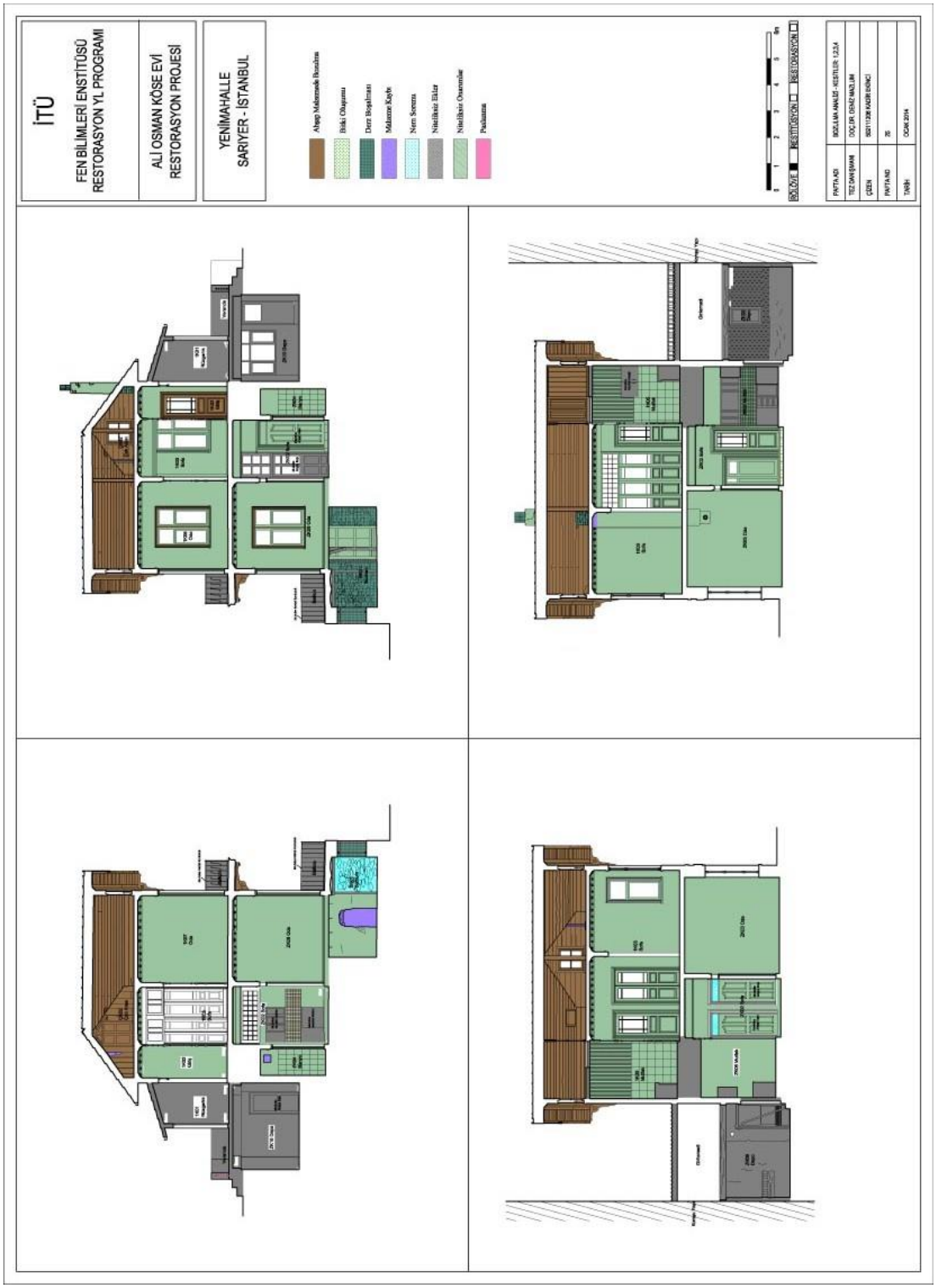
Şekil F.22: Rölöve – Kuzey görünüşü.

Şekil F.23: Bozulma analizi – Planlar.

Şekil F.24: Bozulma analizi – Tavan planları.

Şekil F.25: Bozulma analizi – Kesitler: 1,2,3,4.

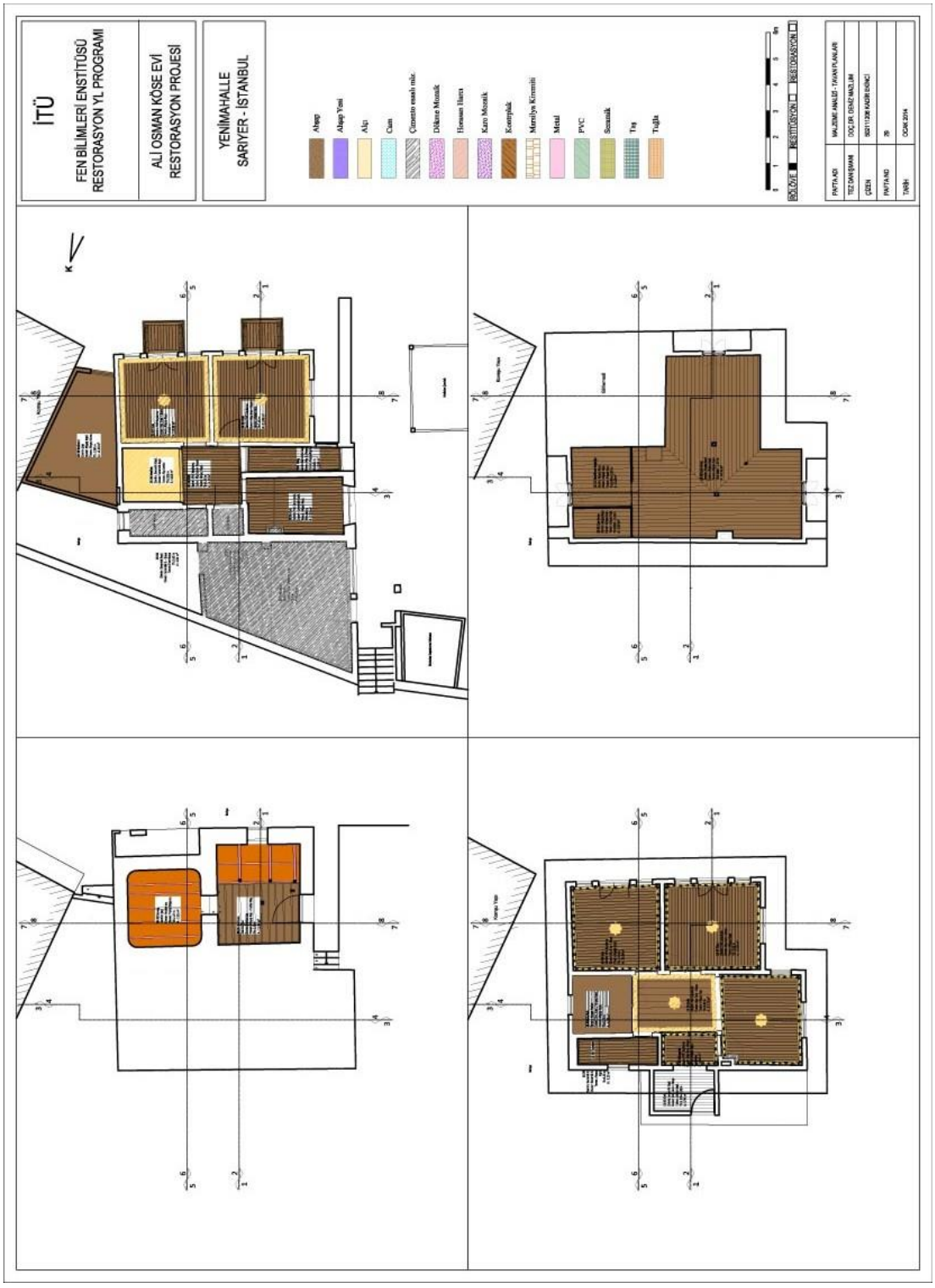
Şekil F.26: Bozulma analizi – Kesitler: 5,6,7,8.

Şekil F.27: Bozulma analizi – Görünüşler.

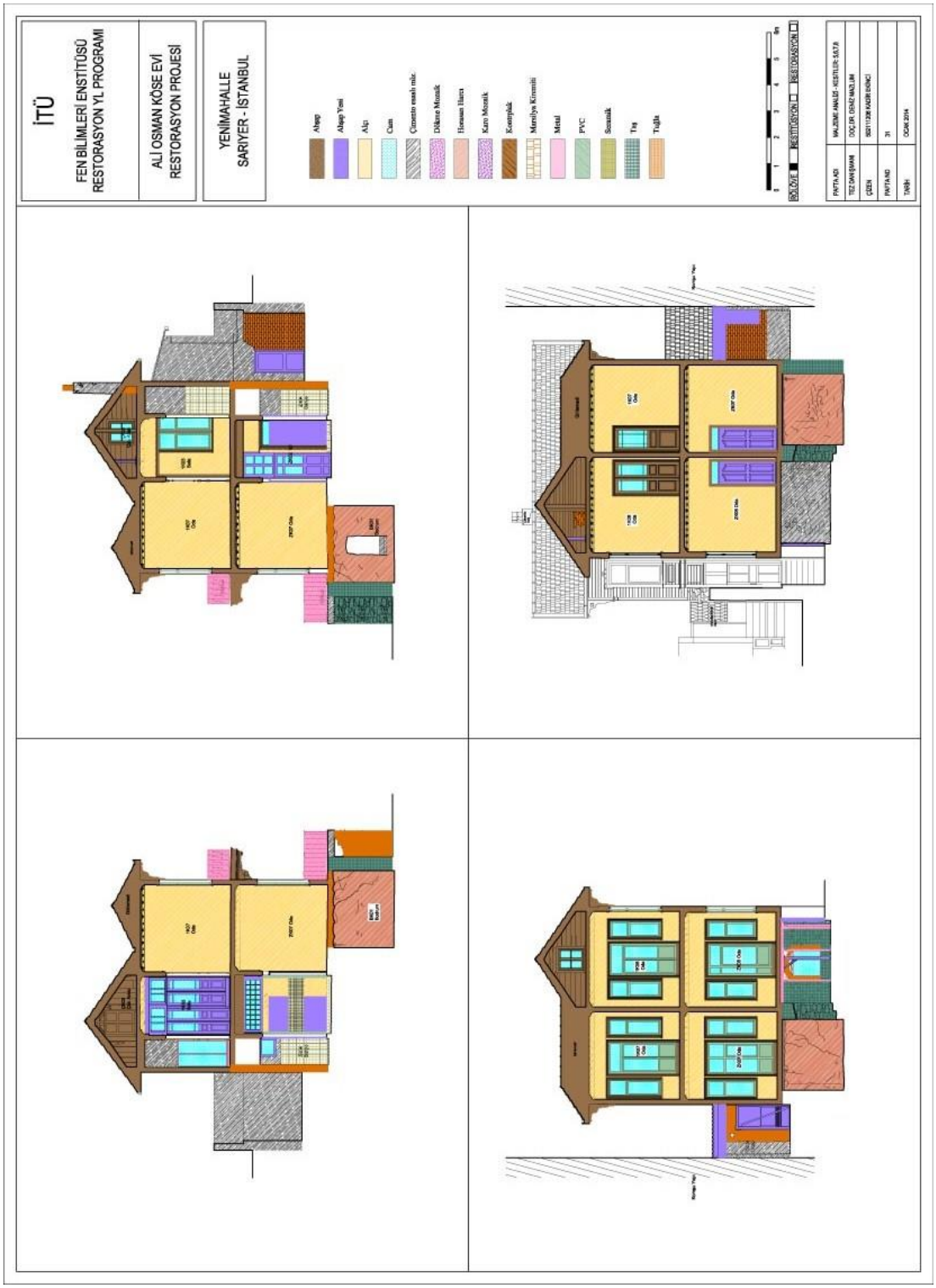
Şekil F.28: Malzeme analizi – Planlar.

Şekil F.29: Malzeme analizi – Tavan planları.

Şekil F.30: Malzeme analizi – Kesitler: 1,2,3,4.

Şekil F.31: Malzeme analizi – Kesitler: 5,6,7,8.

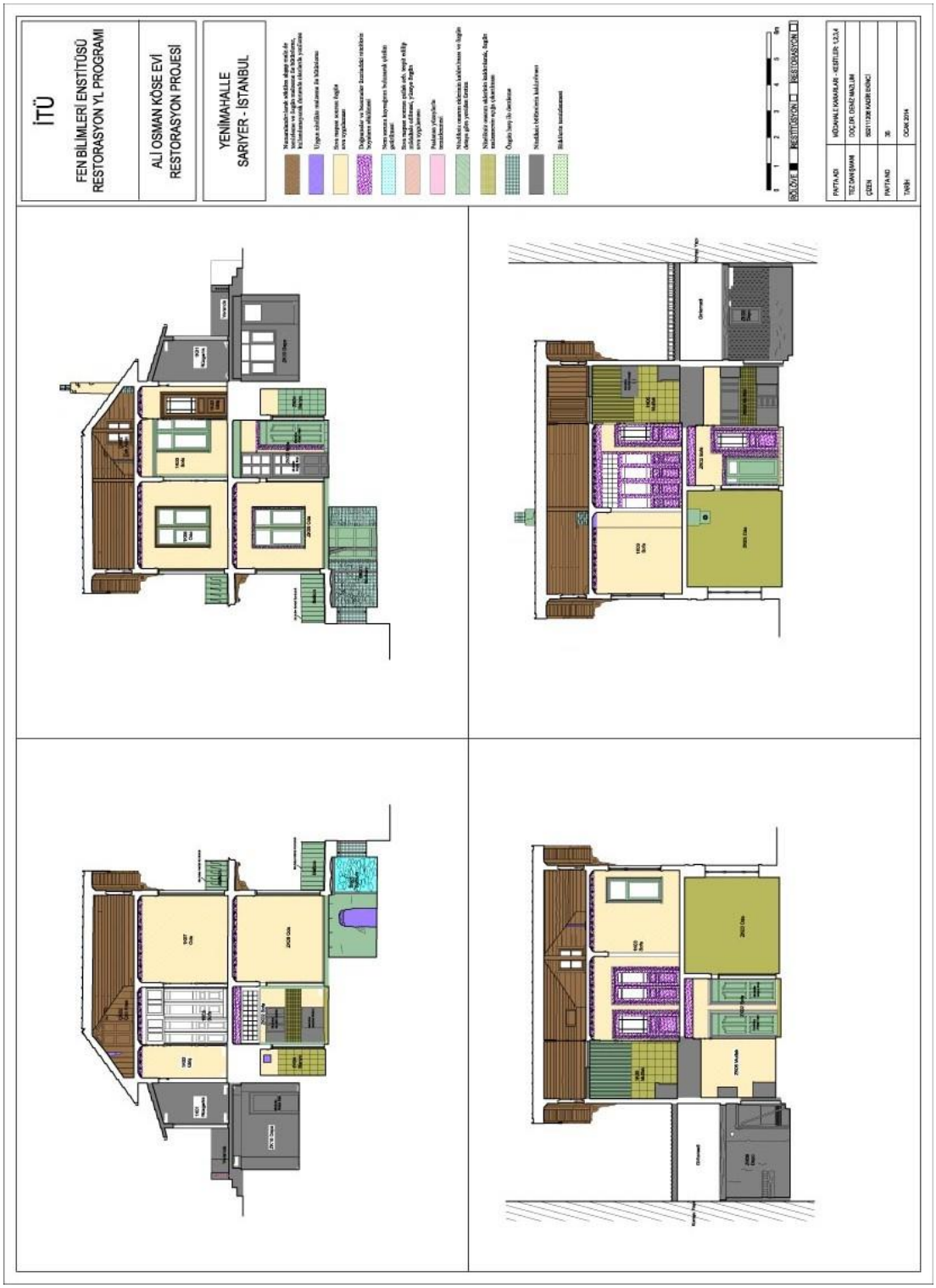
Şekil F.32: Malzeme analizi – Görünüşler.

Şekil F.33: Müdahale kararları – Planlar.

Şekil F.34: Müdahale kararları – Tavan planları.

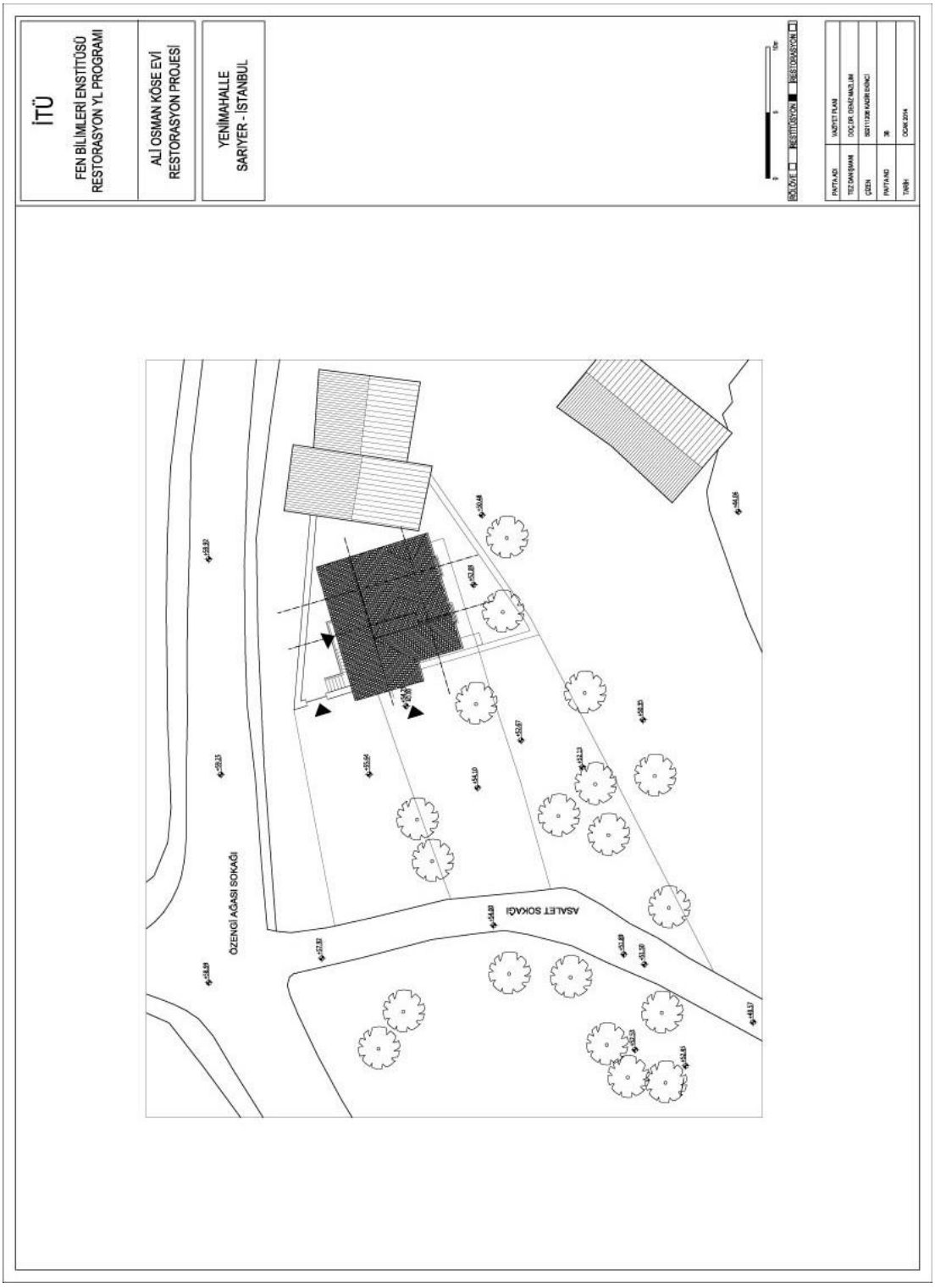
Şekil F.35: Müdahale kararları – Kesitler: 1,2,3,4.

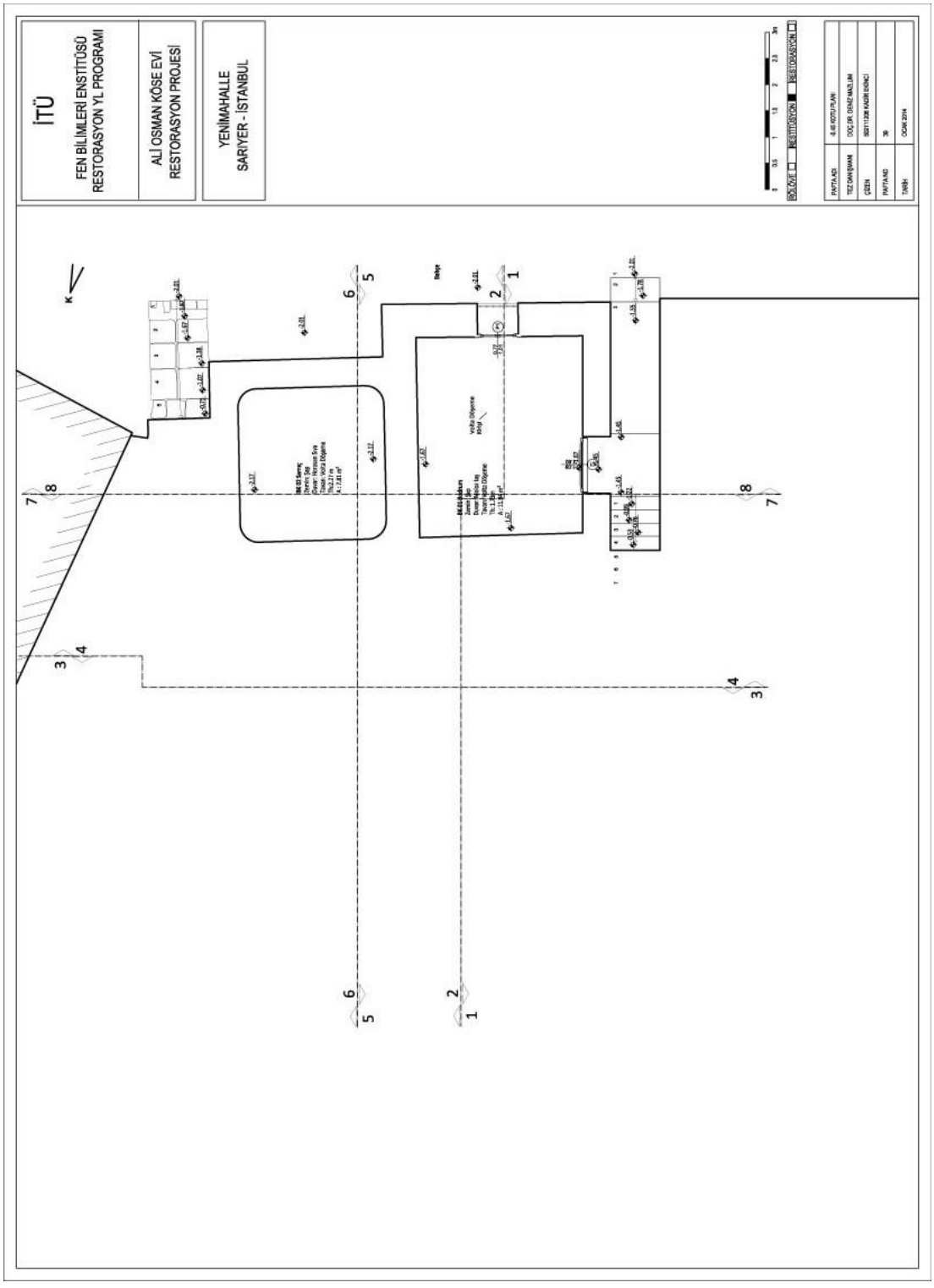
Şekil F.36: Müdahale kararları – Kesitler: 5,6,7,8.

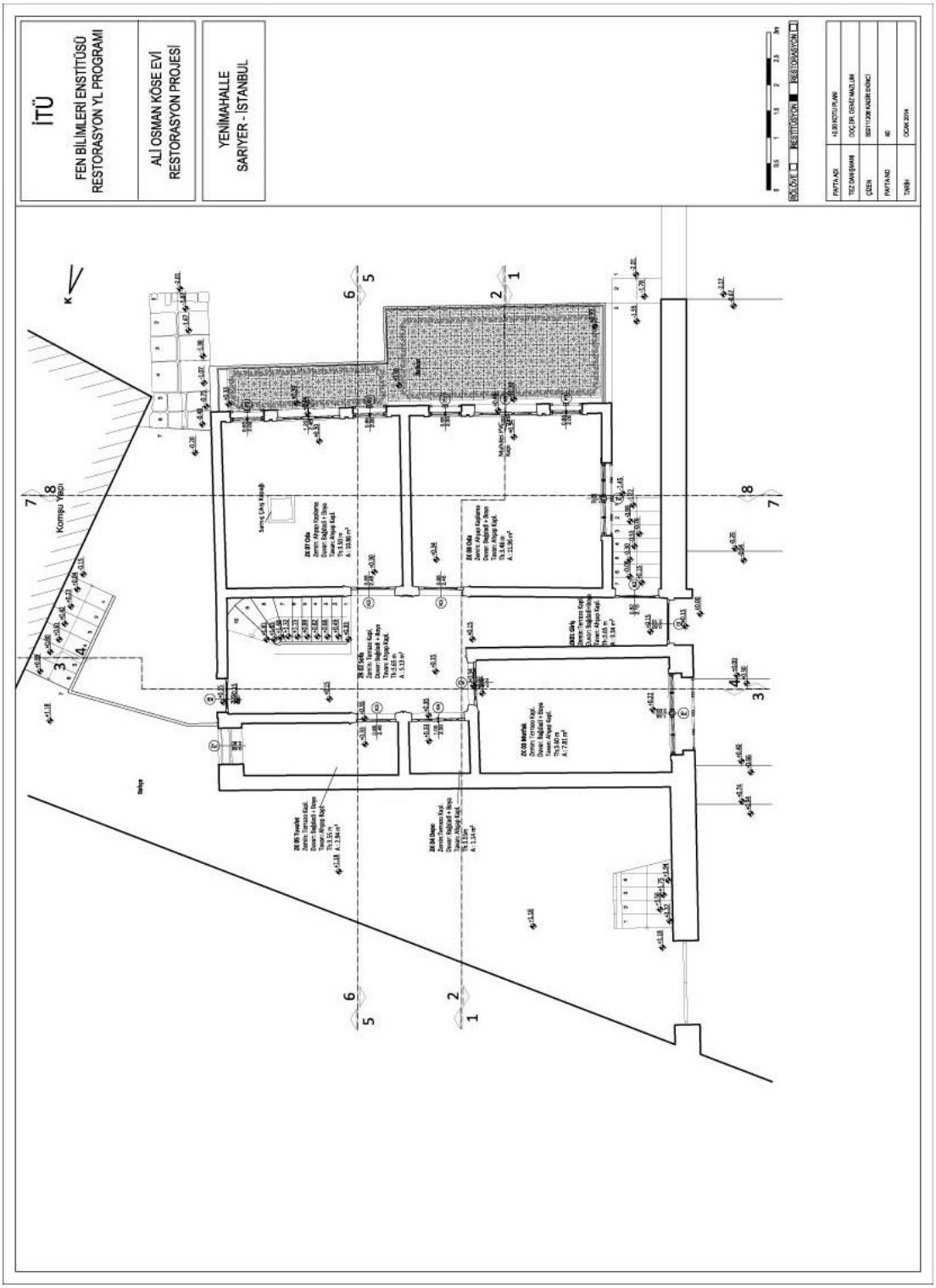
Şekil F.37: Müdahale kararları – Görünüşler.

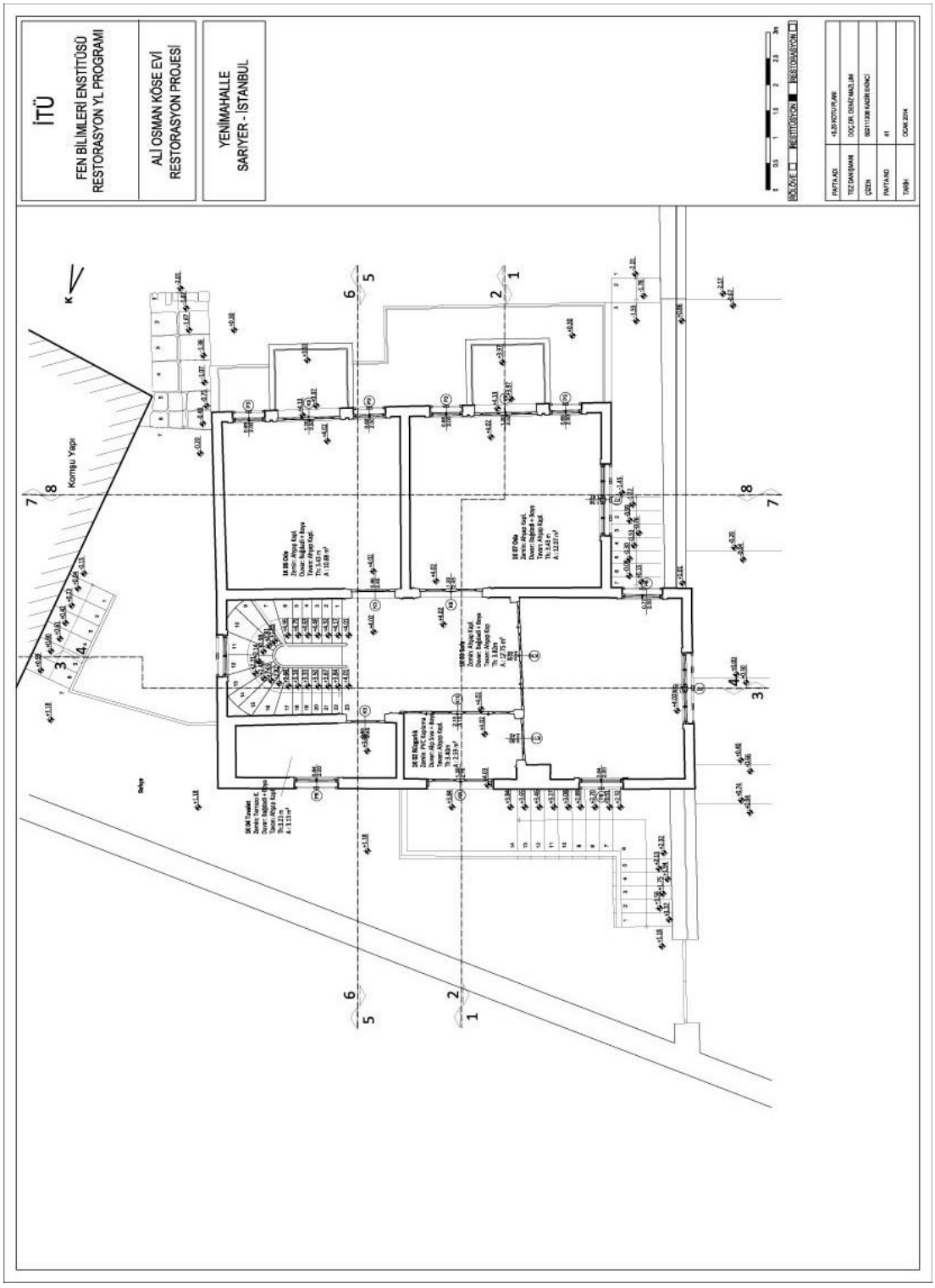
Şekil F.38: Restitüsyon – Vaziyet planı.

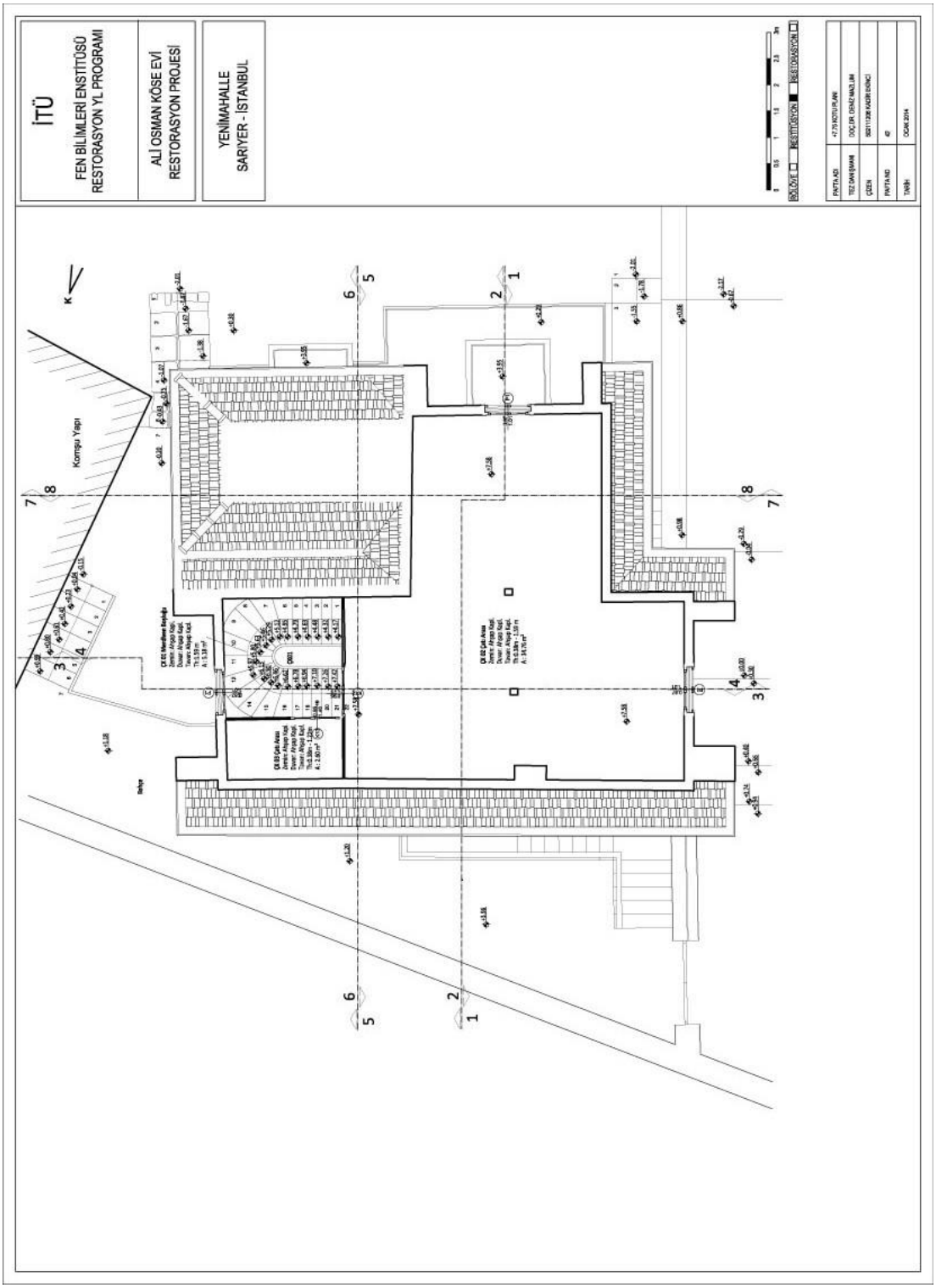
Şekil F.39: Restitüsyon – -0.45 kotu planı.

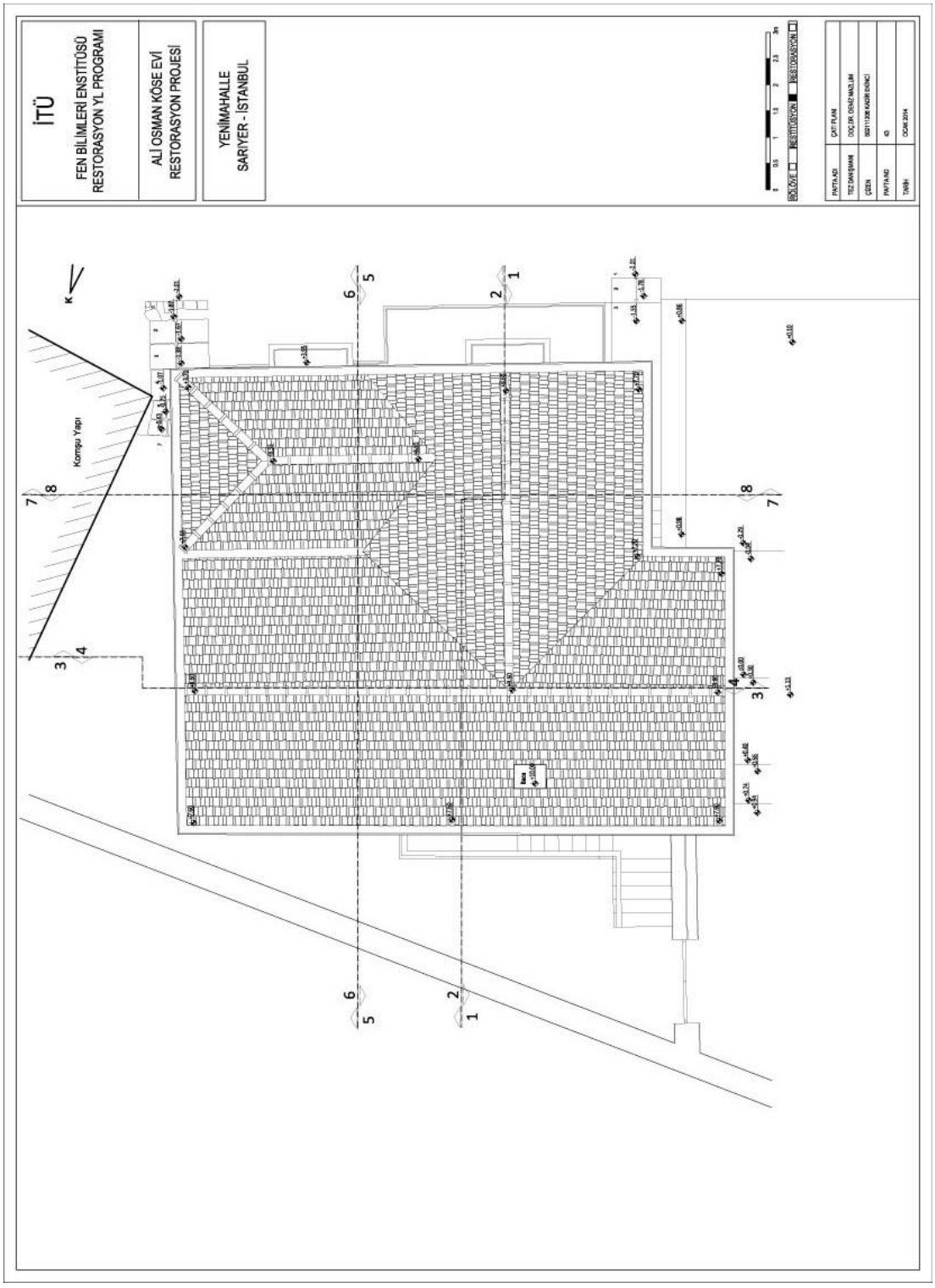
Şekil F.40: Restitüsyon – +2.00 kotu planı.

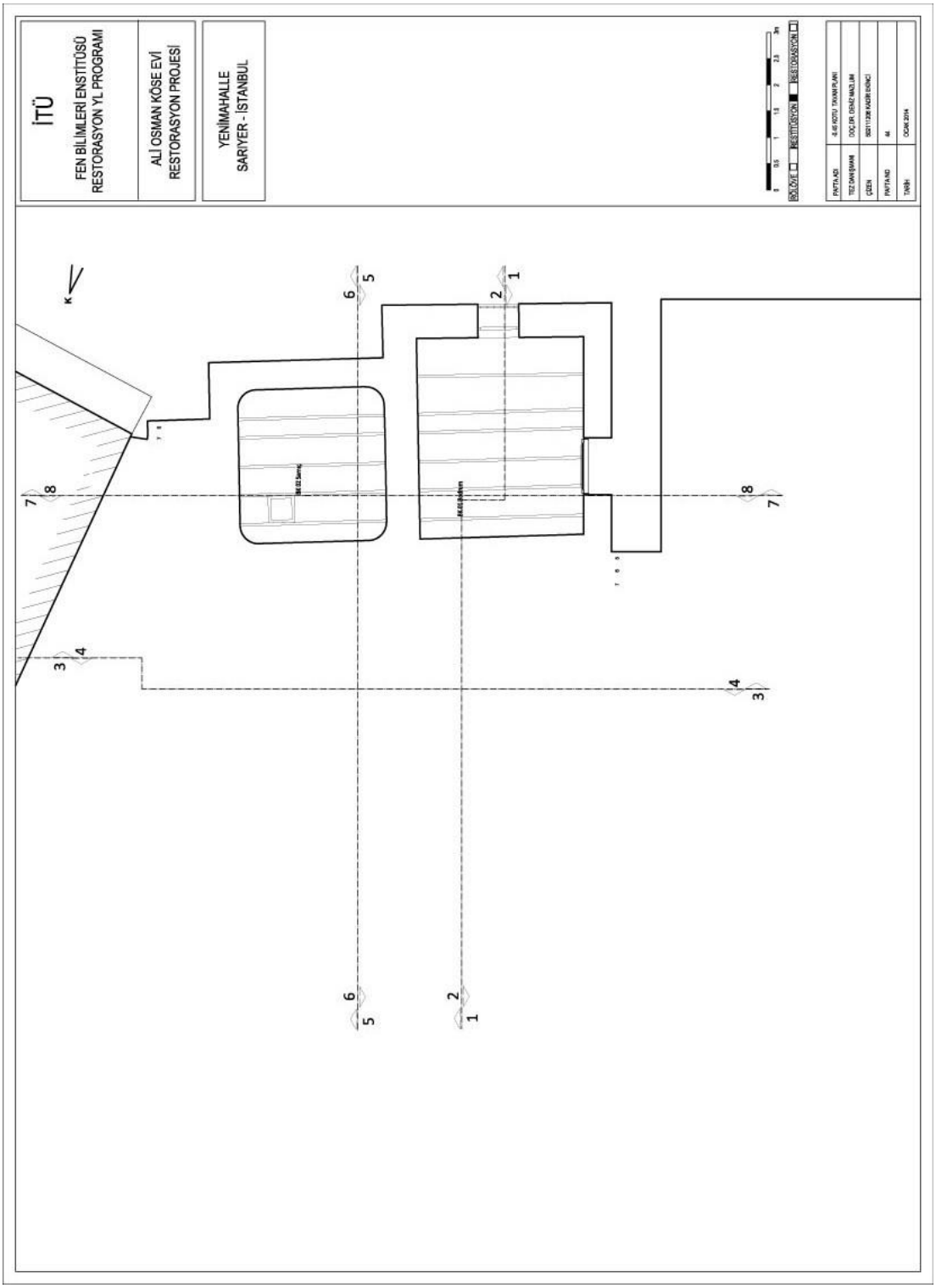
Şekil F.41: Restitüsyon – +5.25 kotu planı.

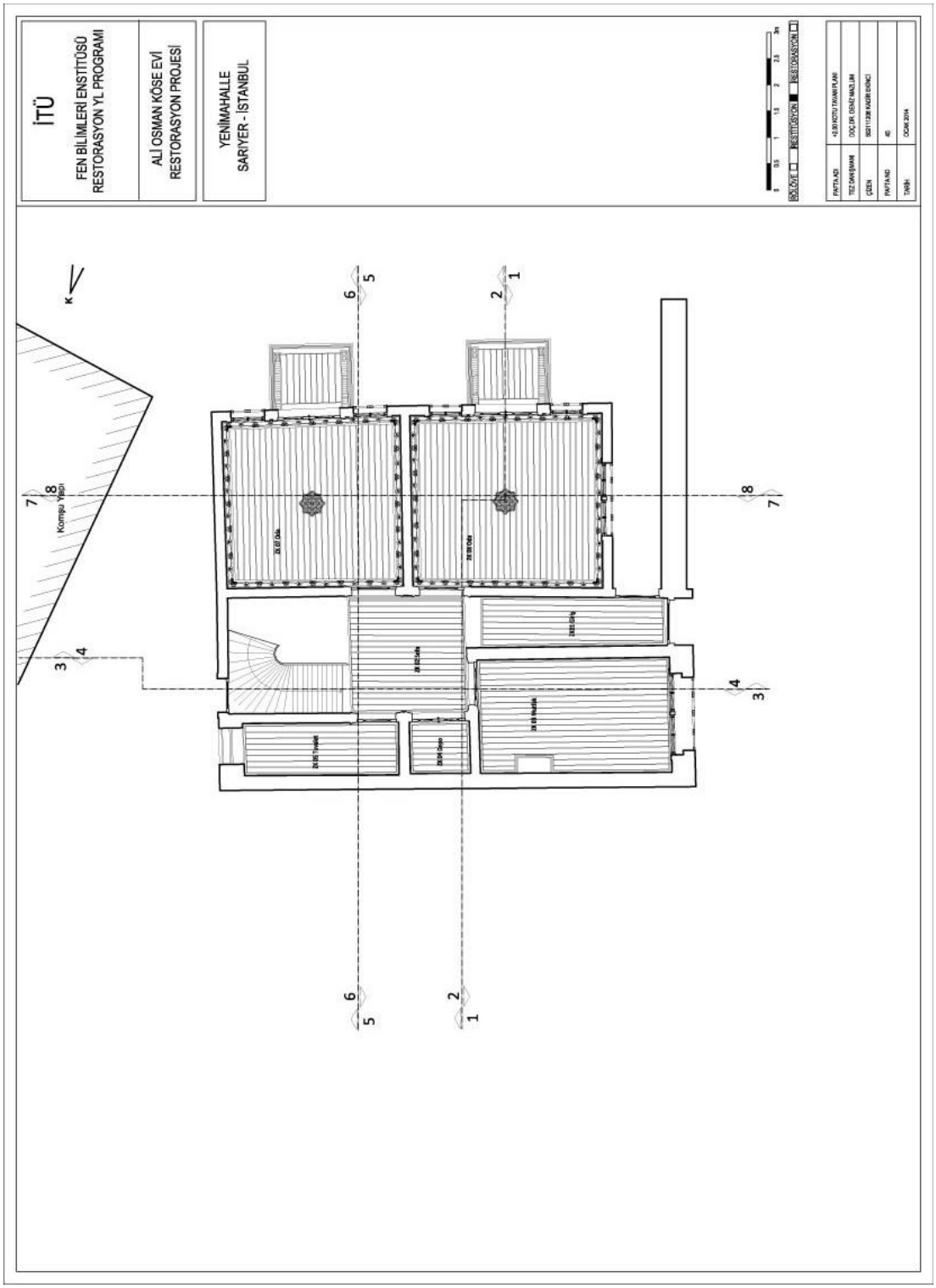
Şekil F.42: Restitüsyon – +7.75 kotu planı.

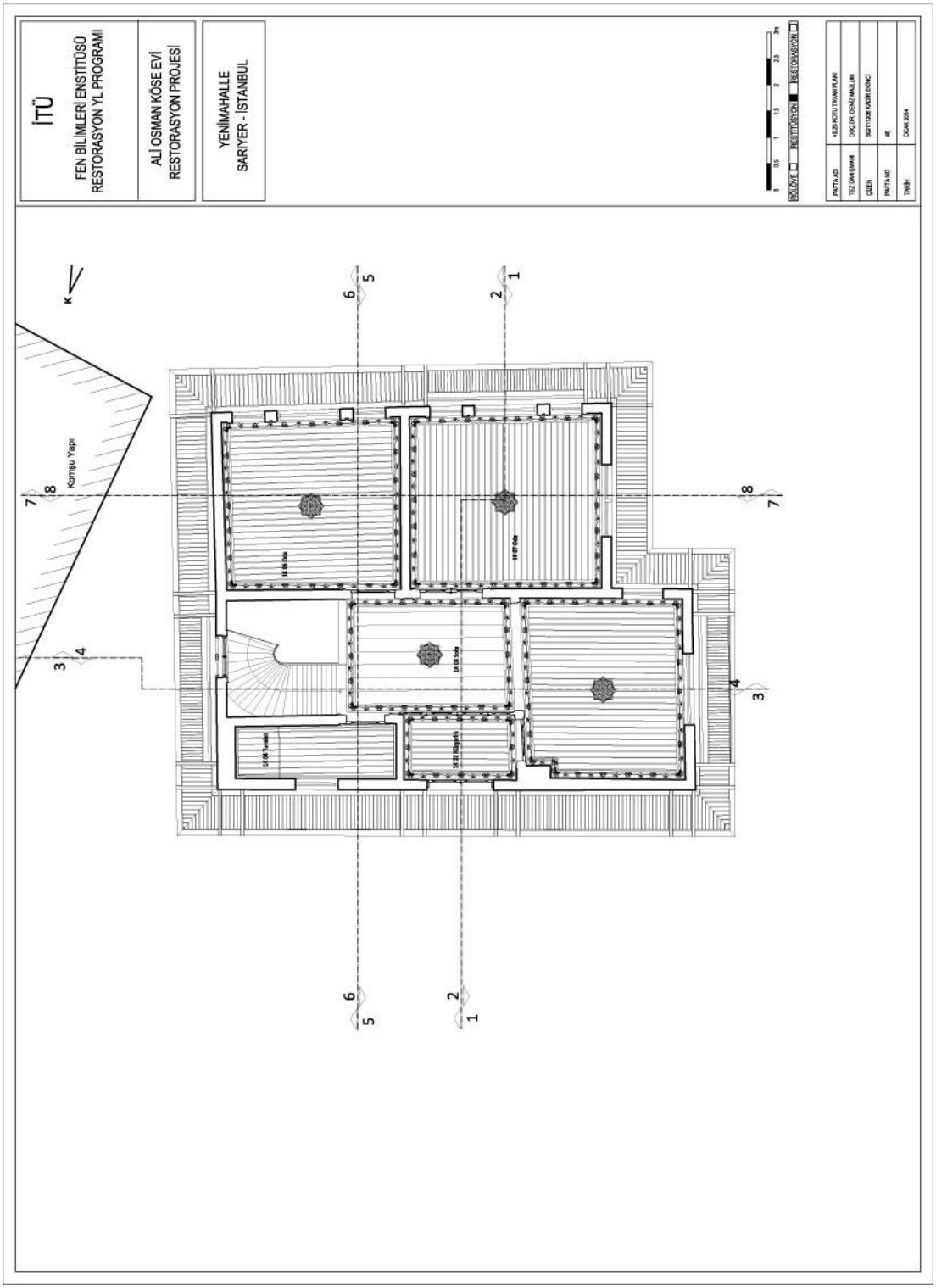
Şekil F.43: Restitüsyon – Çatı planı.

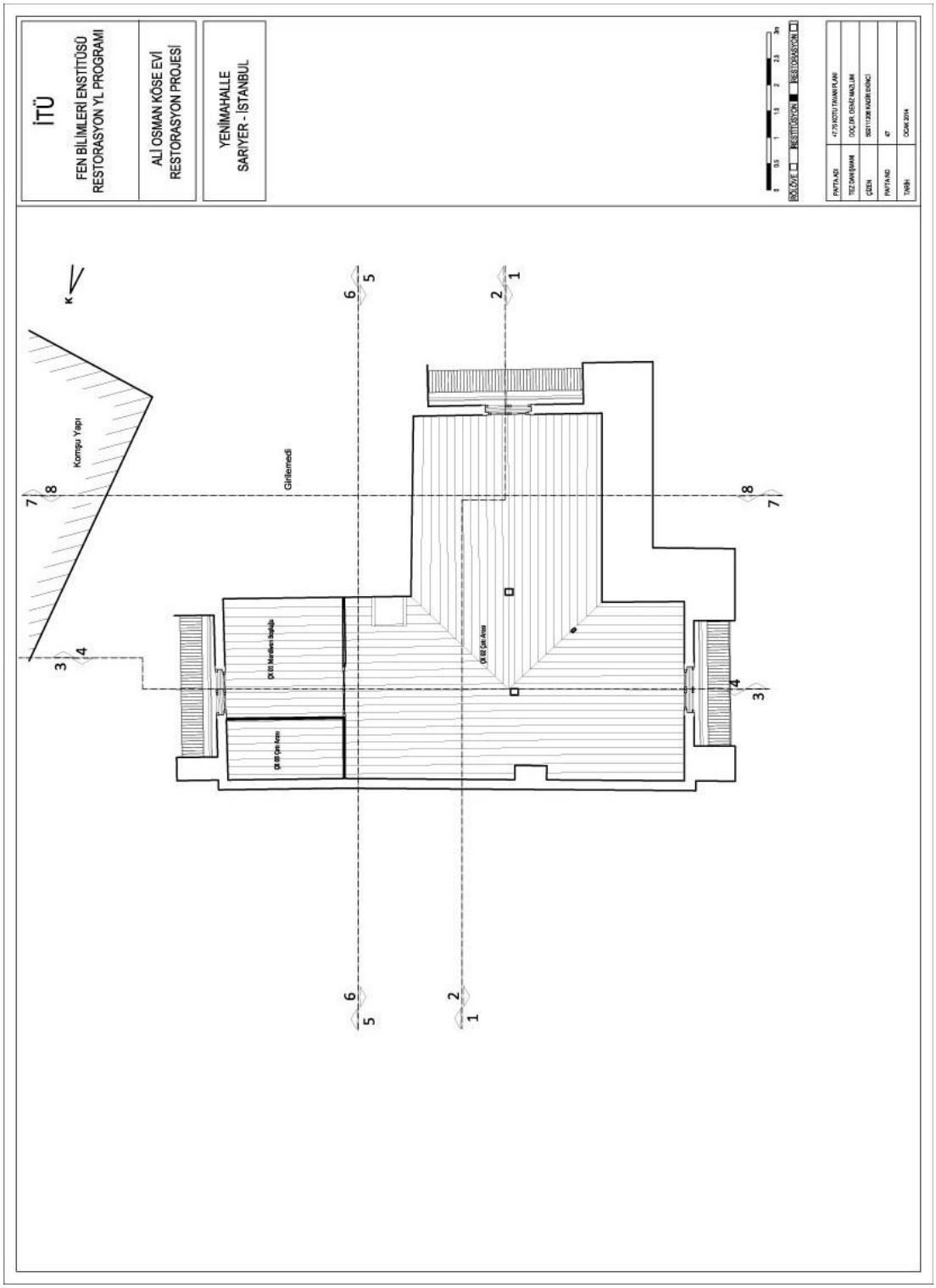
Şekil F.44: Restitüsyon – -0.45 kotu tavan planı.

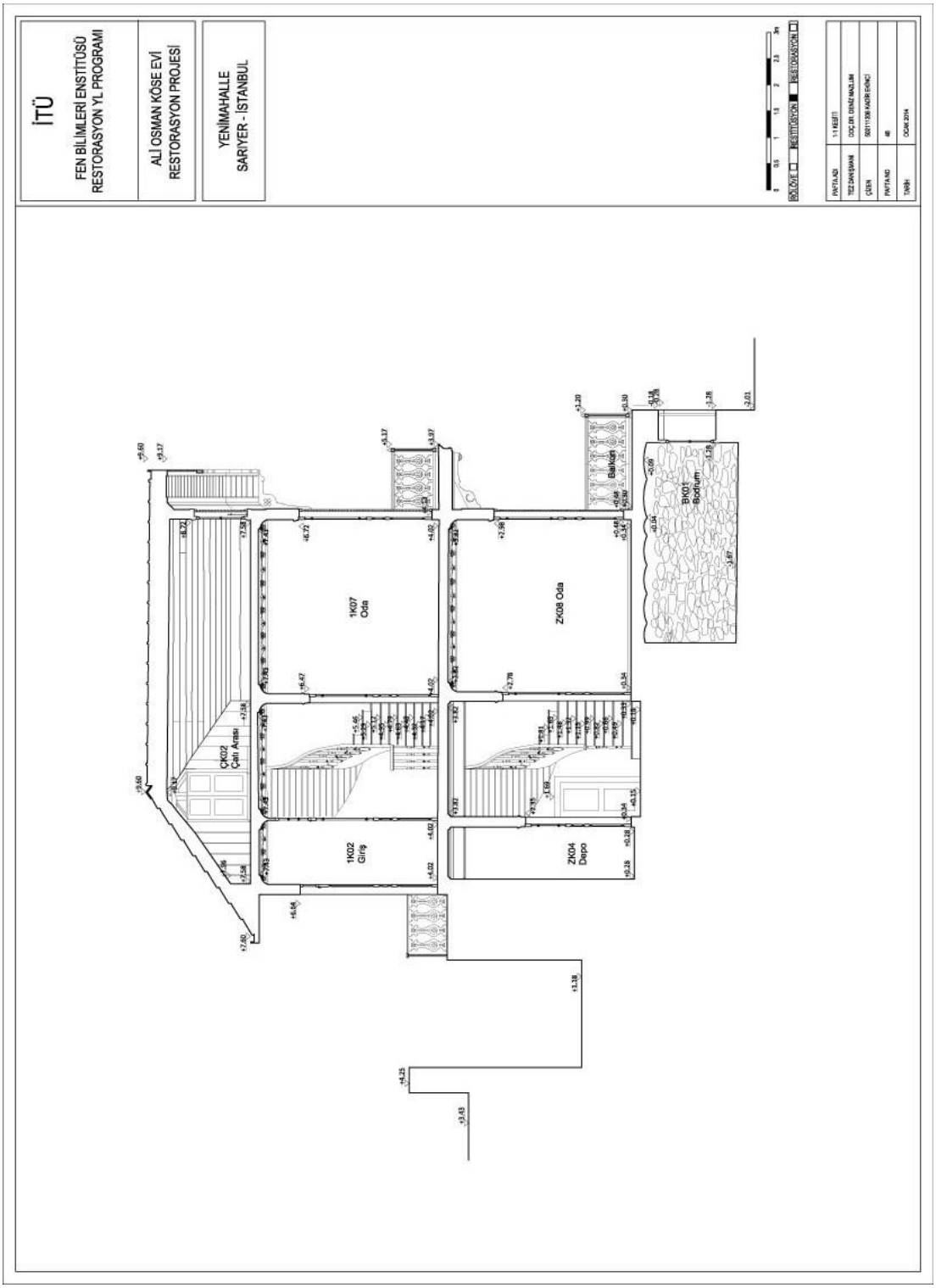
Şekil F.45: Restitüsyon – +2.00 kotu tavan planı.

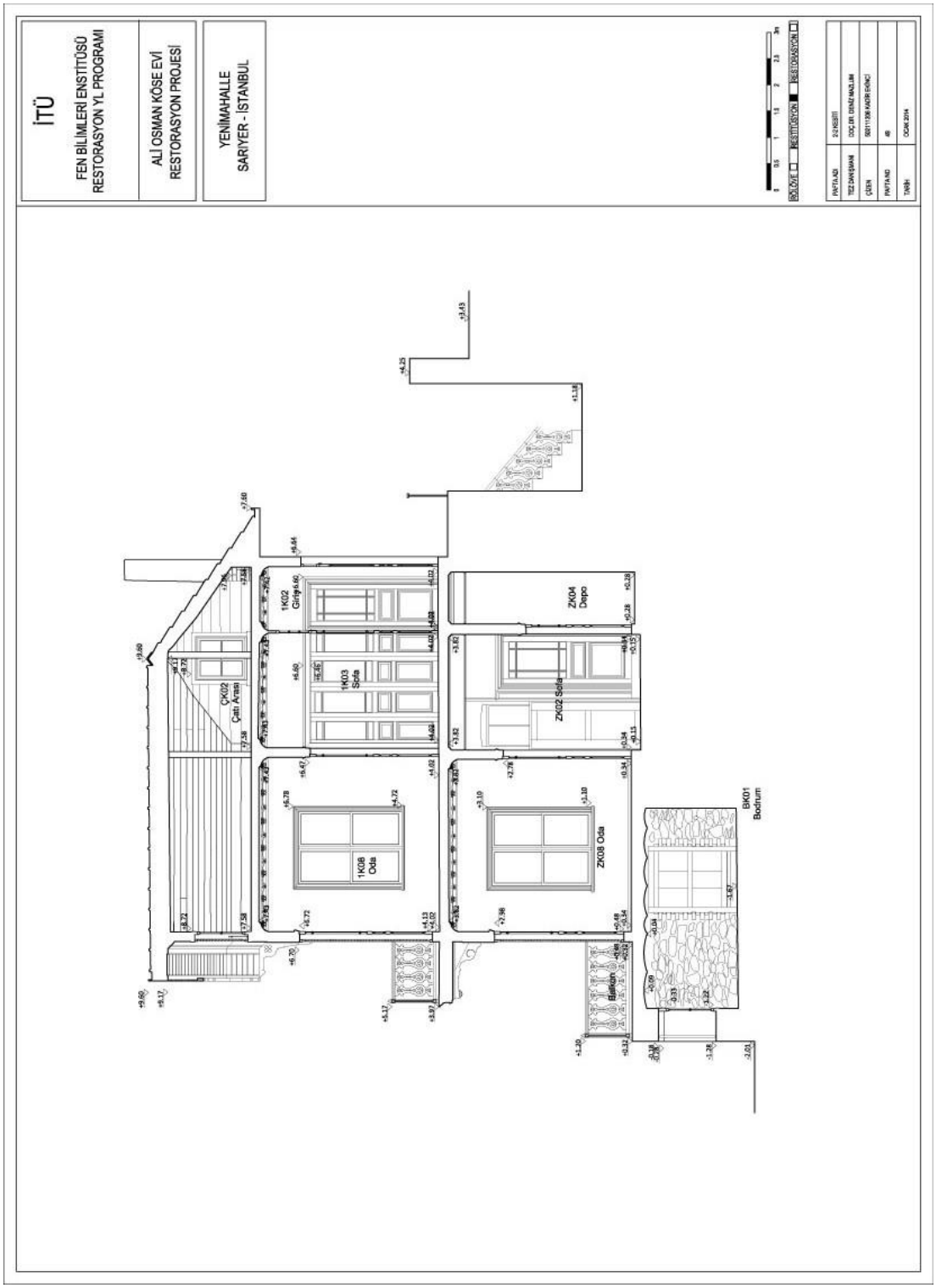
Şekil F.46: Restitüsyon – +5.25 kotu tavan planı.

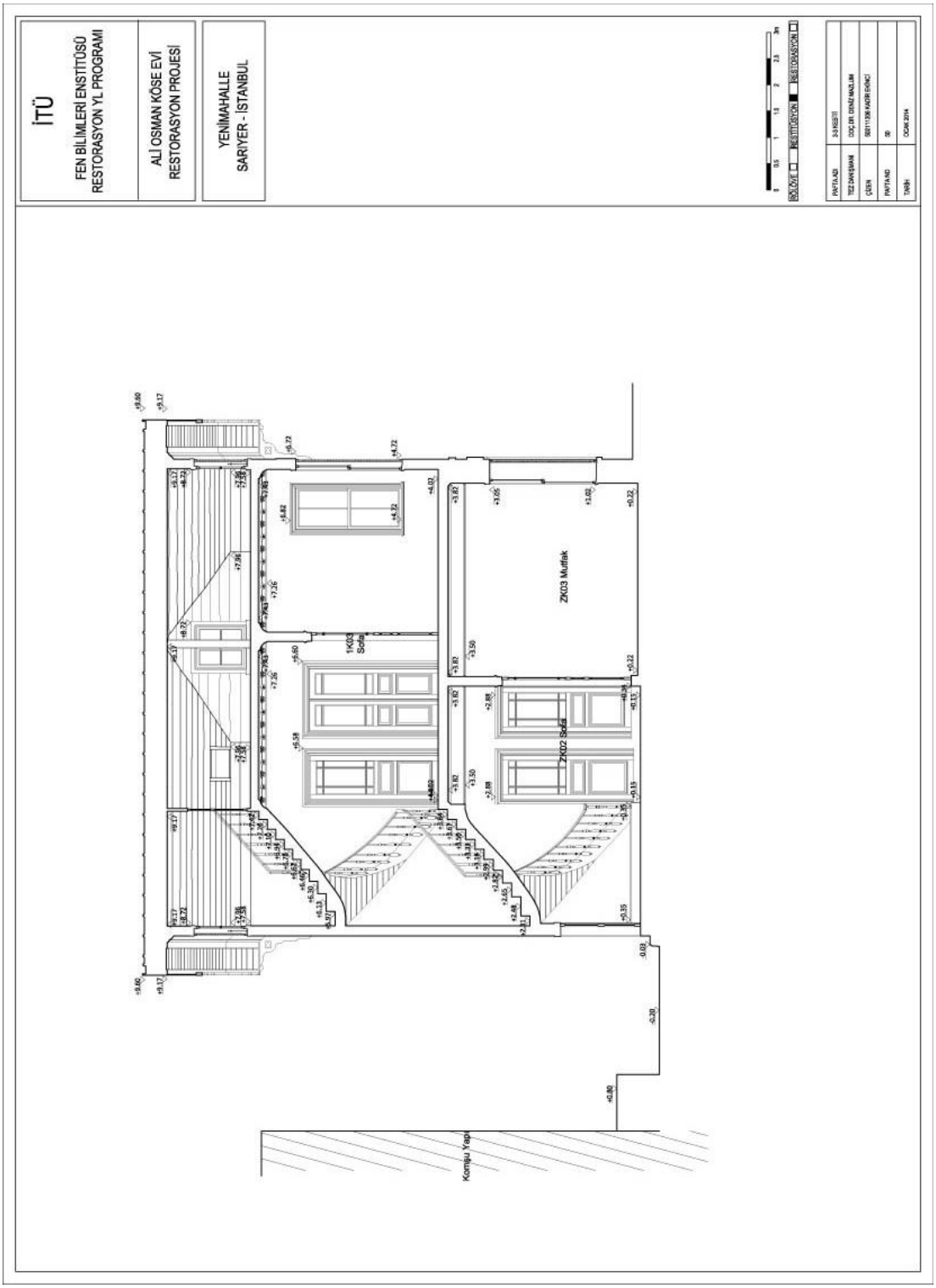
Şekil F.47: Restitüsyon – +7.75 kotu tavan planı.

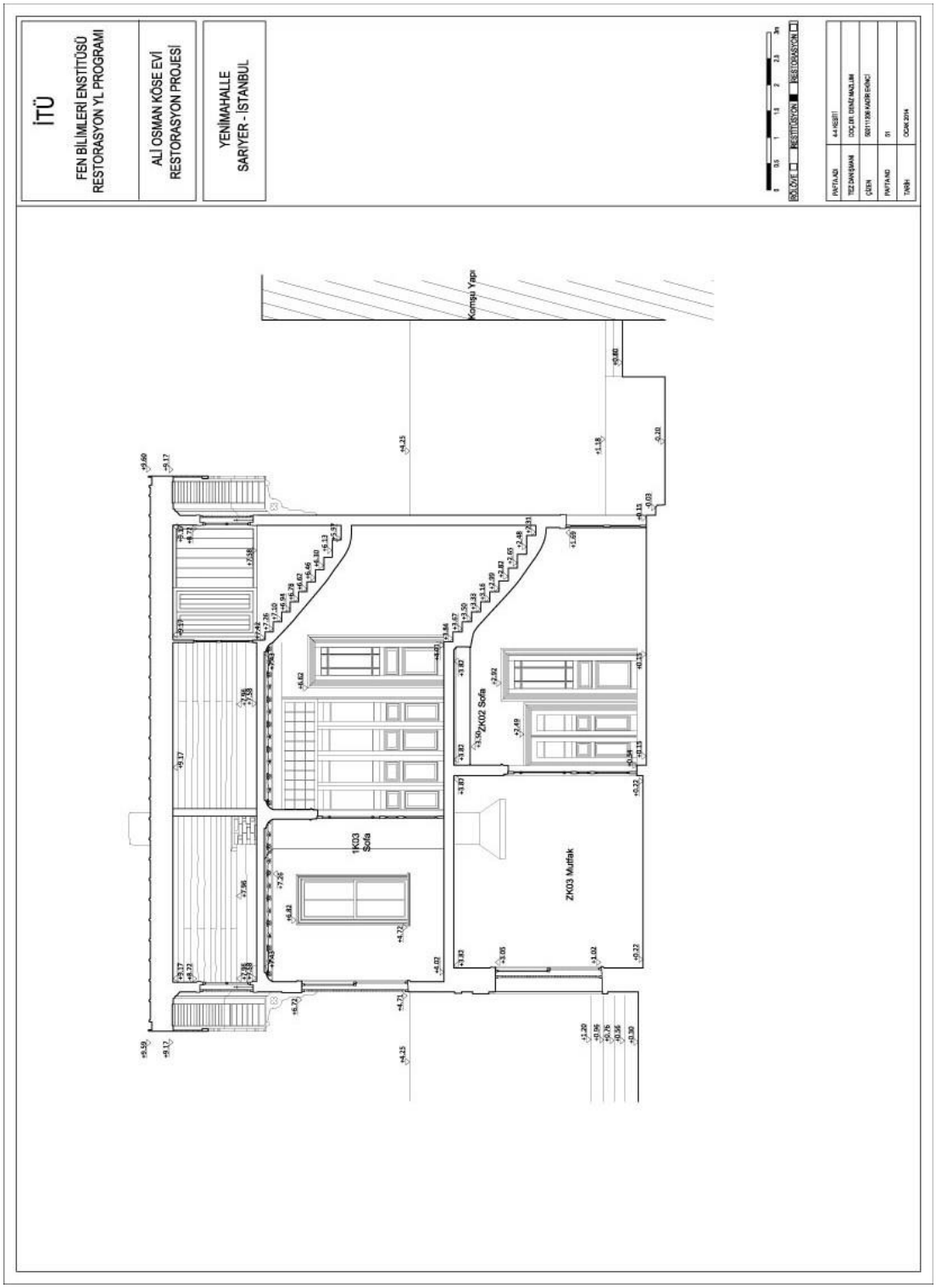
Şekil F.48: Restitüsyon – 1-1 kesiti.

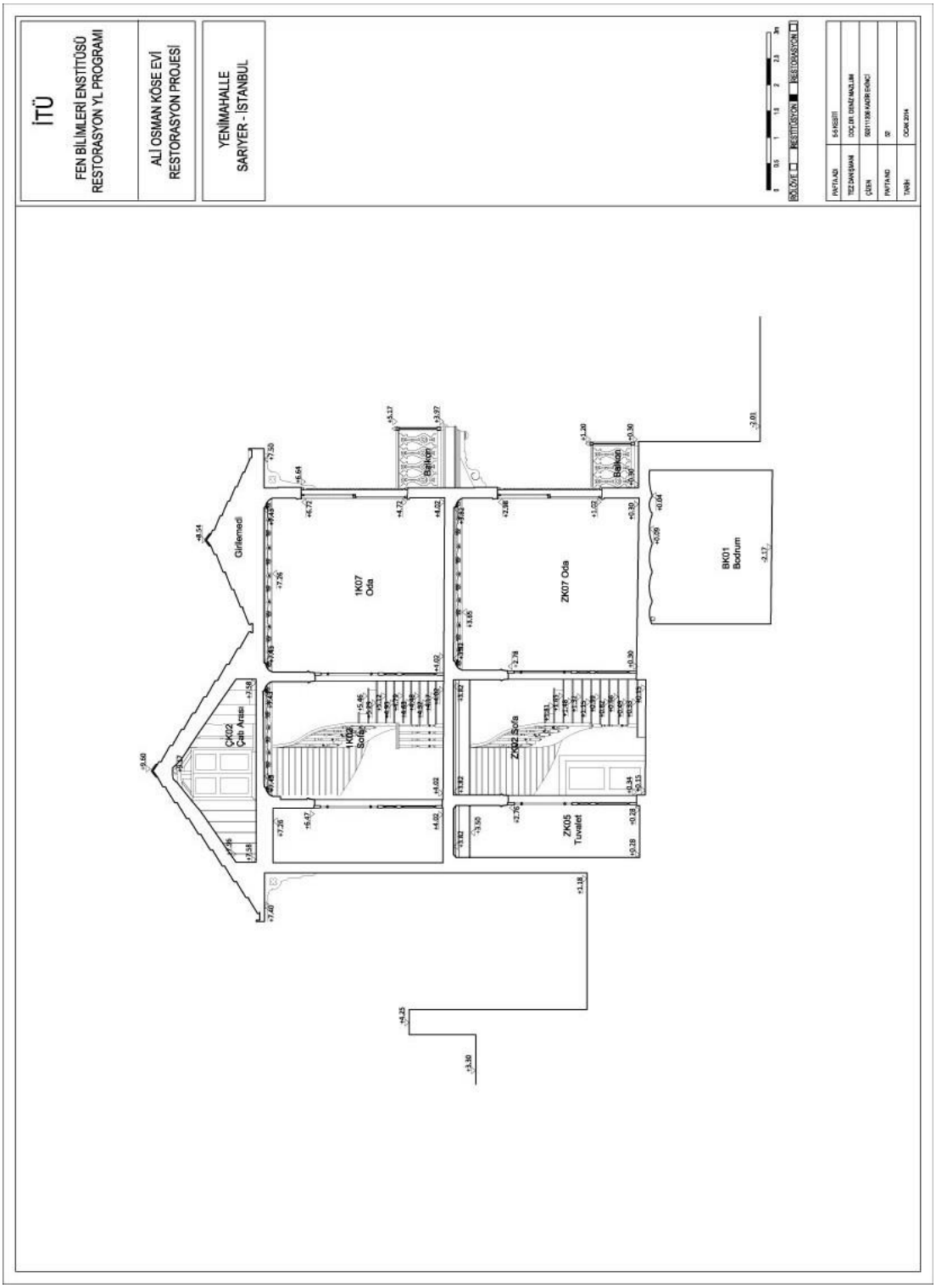
Şekil F.49: Restitüsyon – 2-2 kesiti.

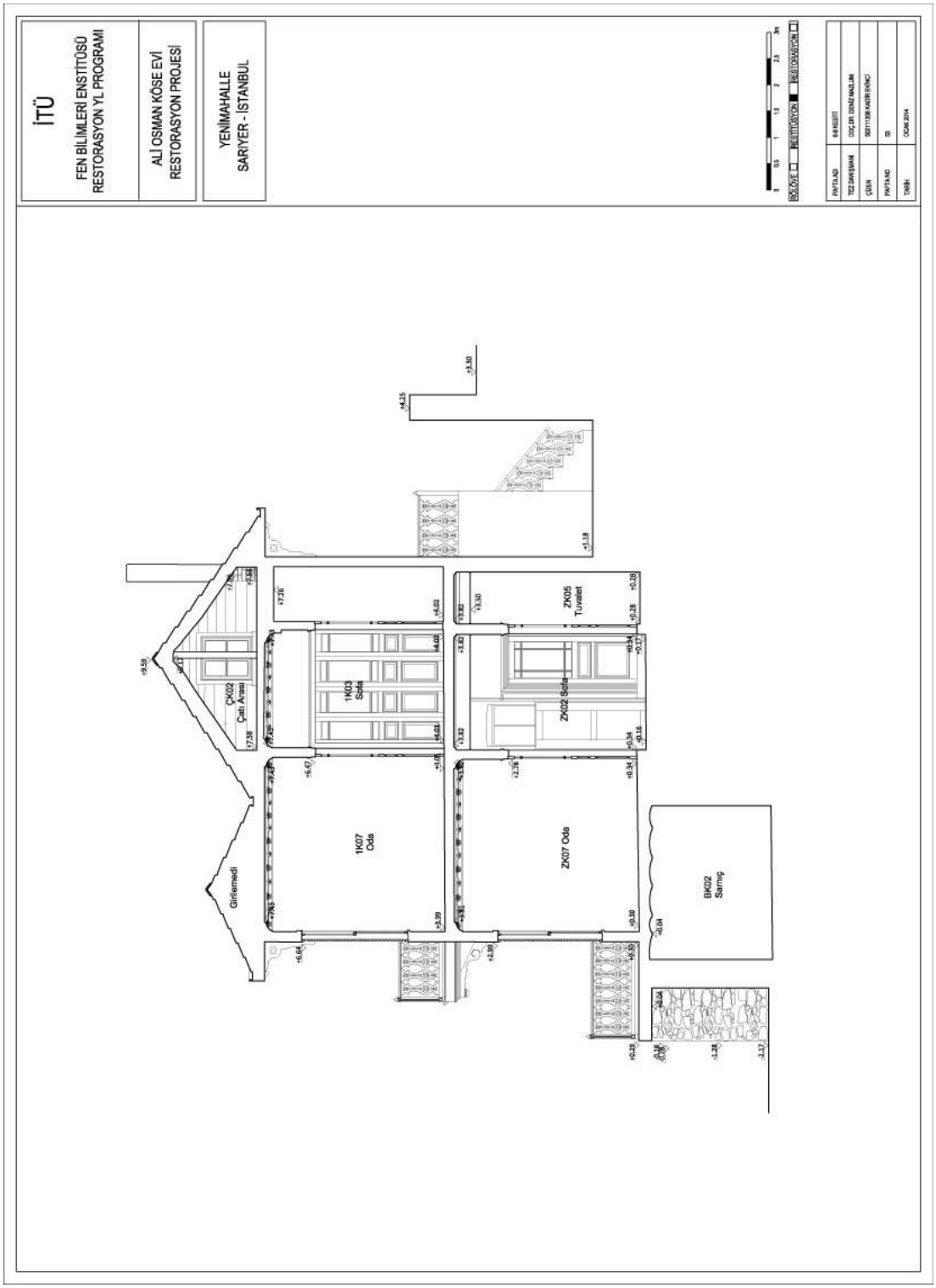
Şekil F.50: Restitüsyon – 3-3 kesiti.

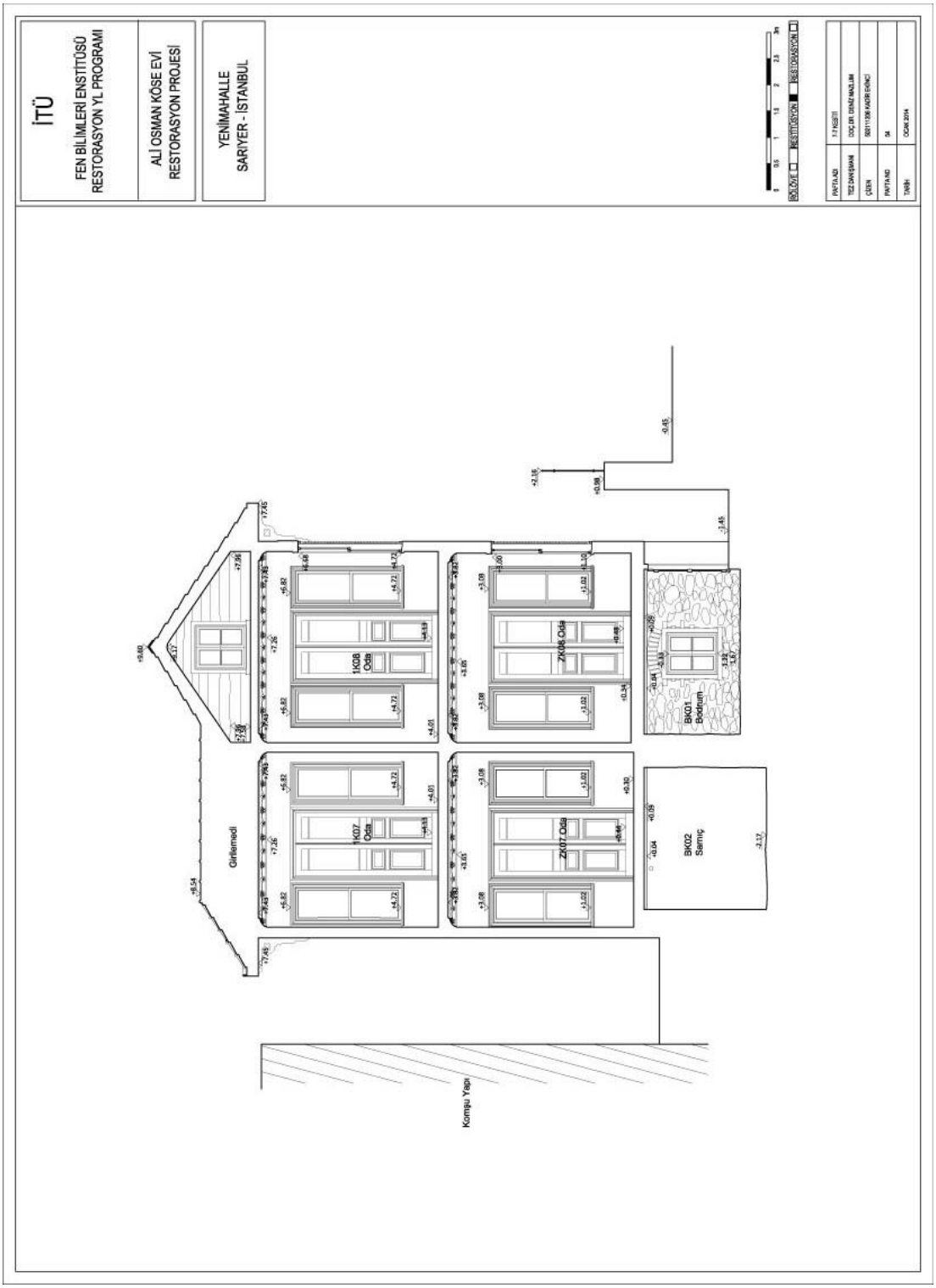
Şekil F.51: Restitüsyon – 4-4 kesiti.

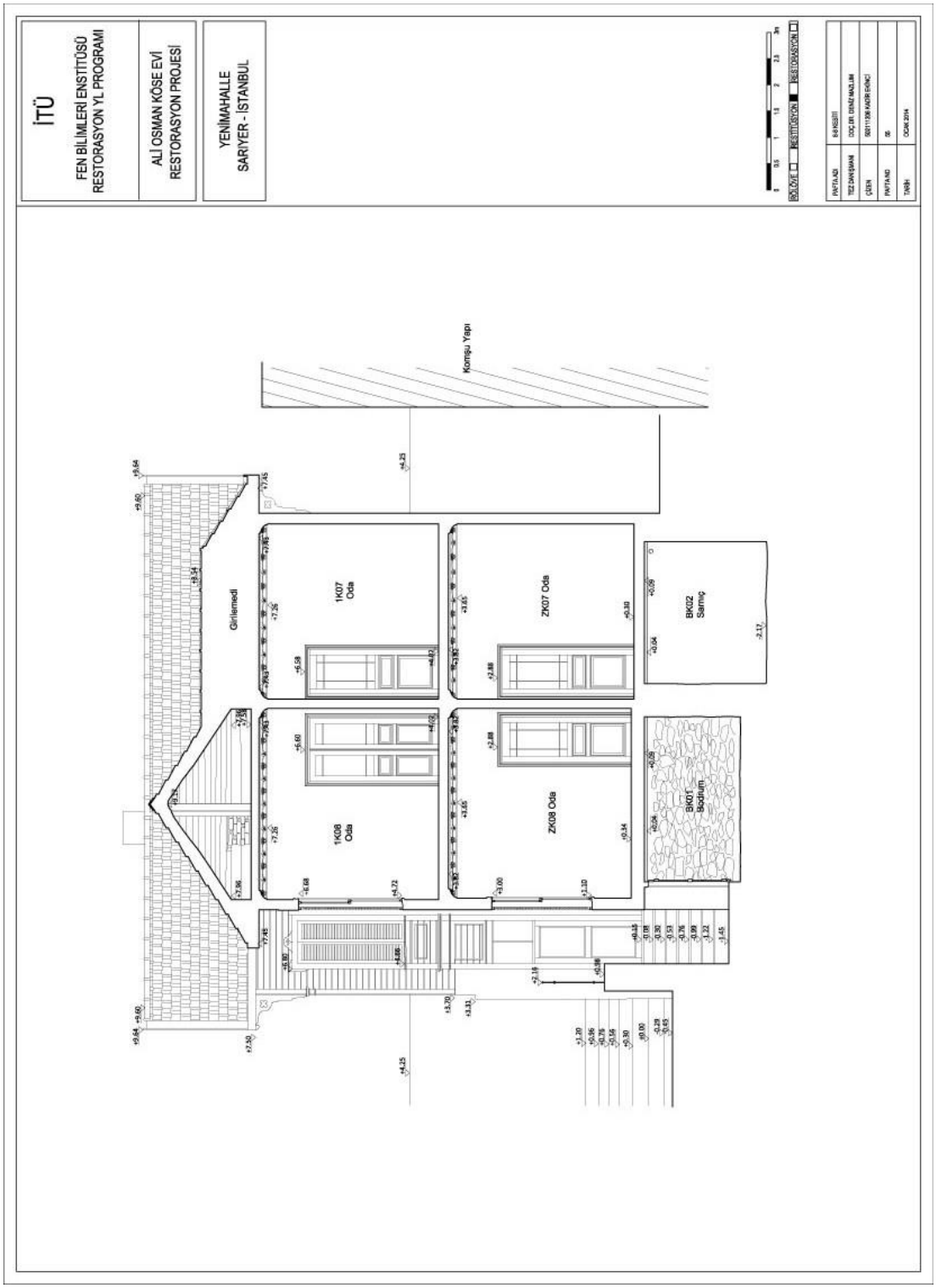
Şekil F.52: Restitüsyon – 5-5 kesiti.

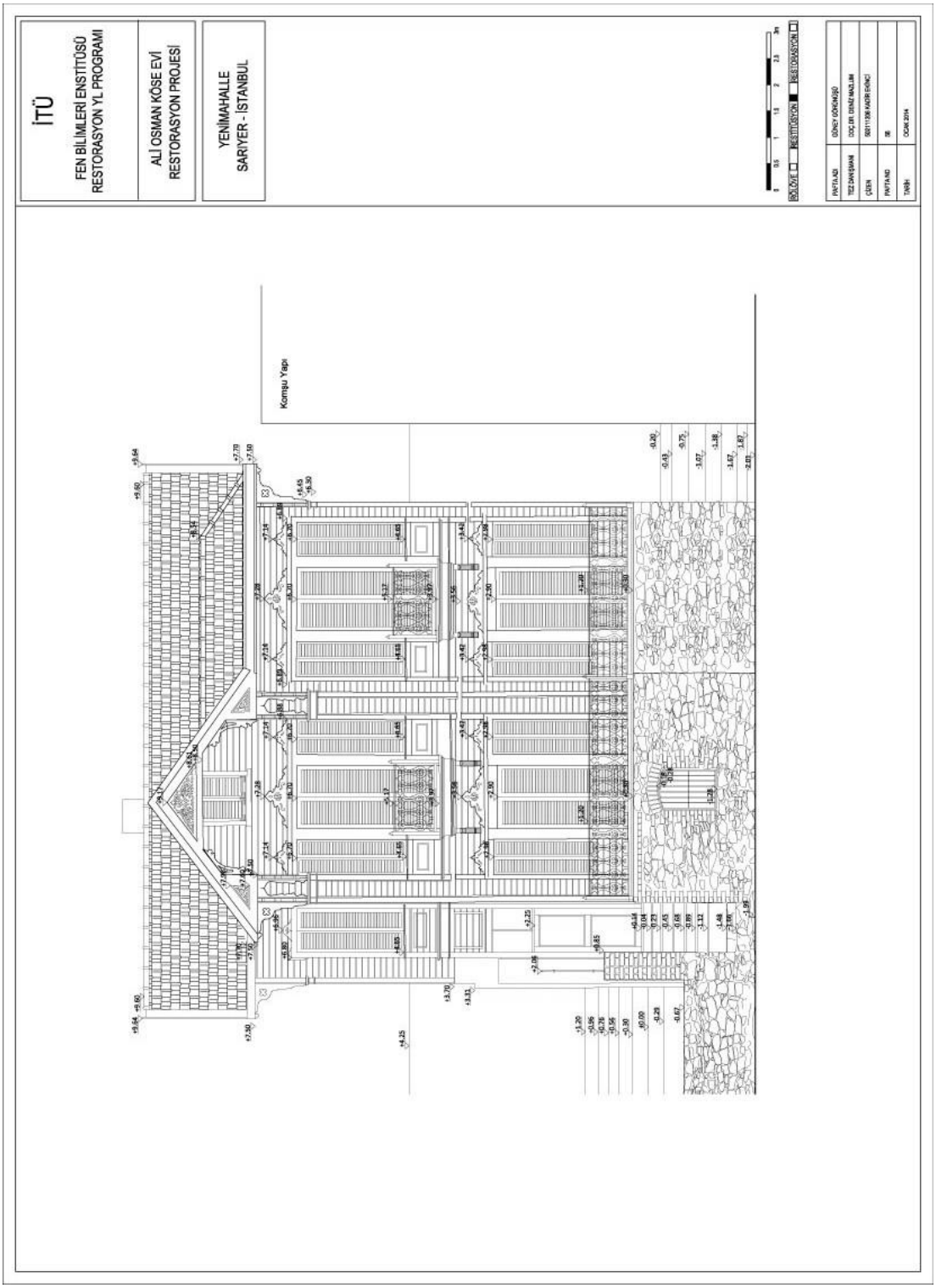
Şekil F.53: Restitüsyon – 6-6 kesiti.

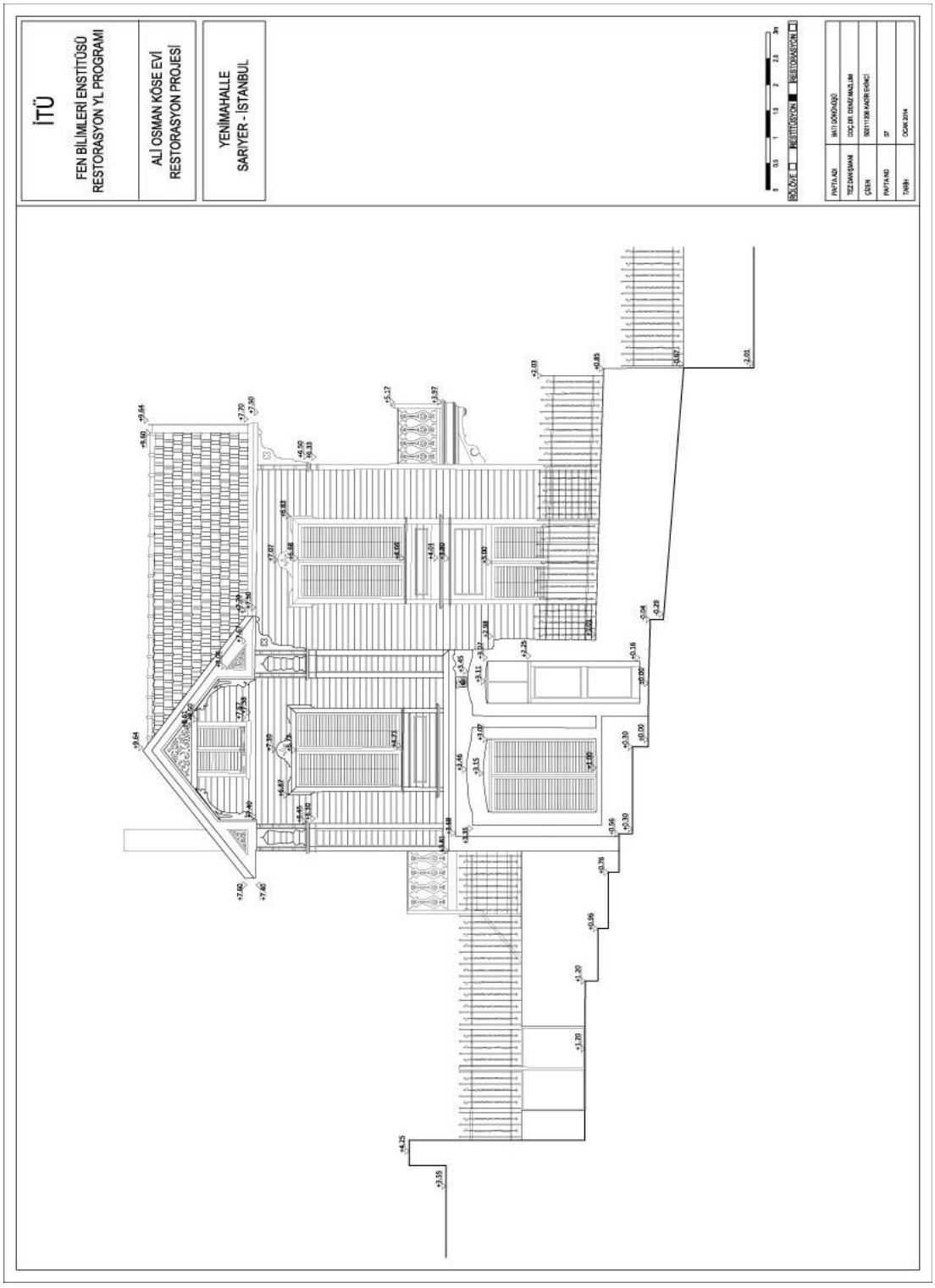
Şekil F.54: Restitüsyon – 7-7 kesiti.

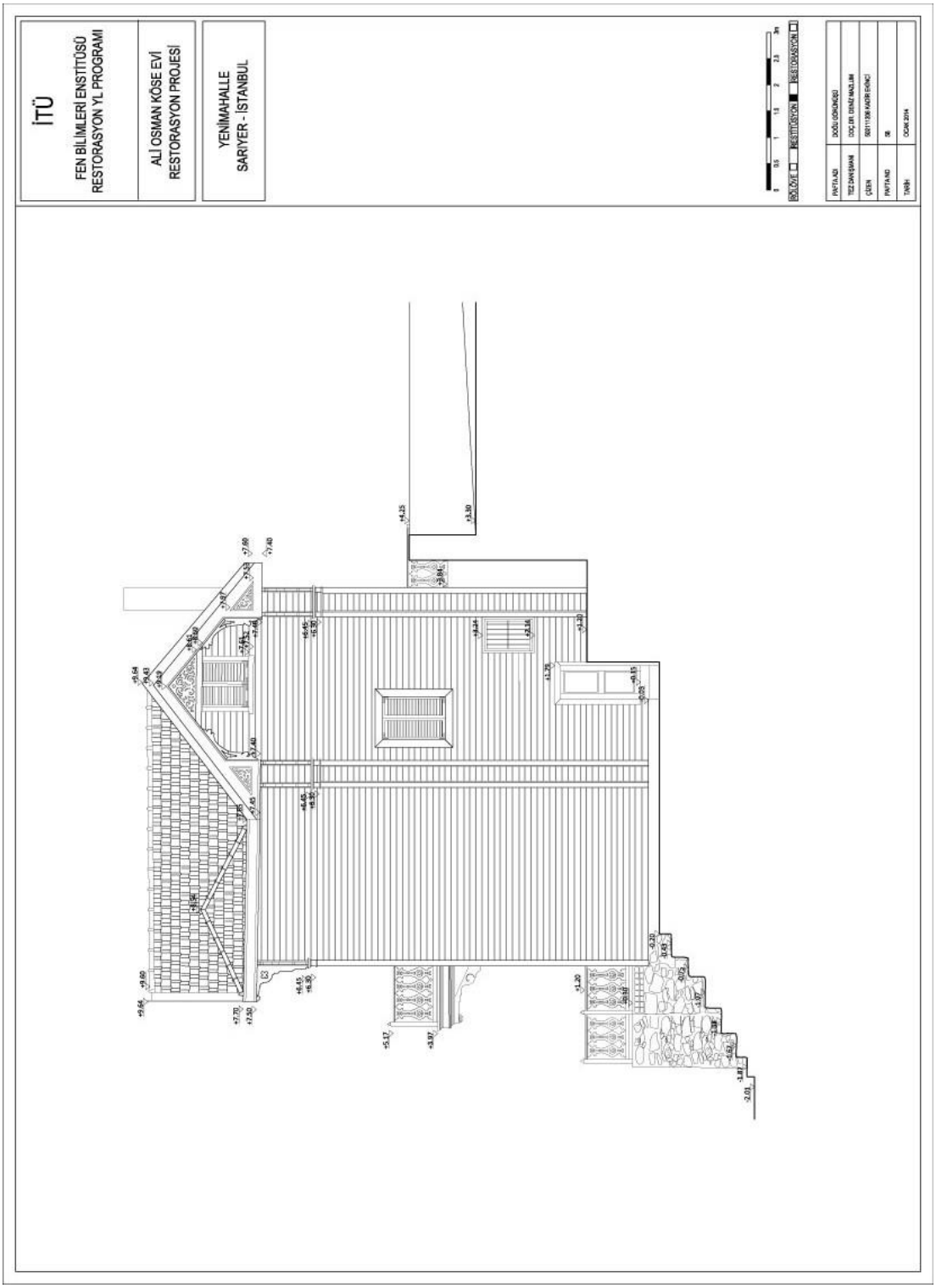
Şekil F.55: Restitüsyon – 8-8 kesiti.

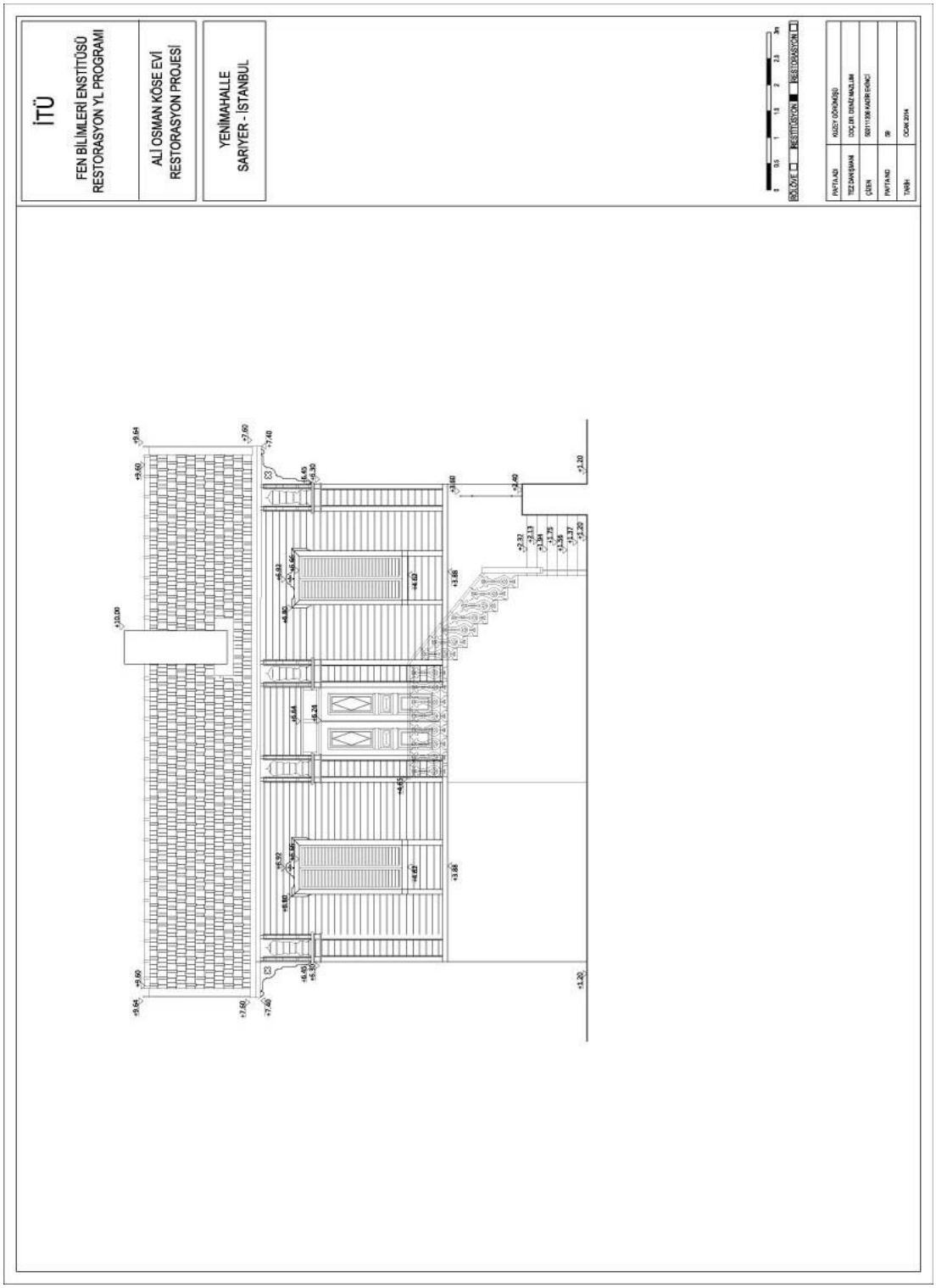
Şekil F.56: Restitüsyon – Güney görünüşü.

Şekil F.57: Restitüsyon – Batı görünüşü.

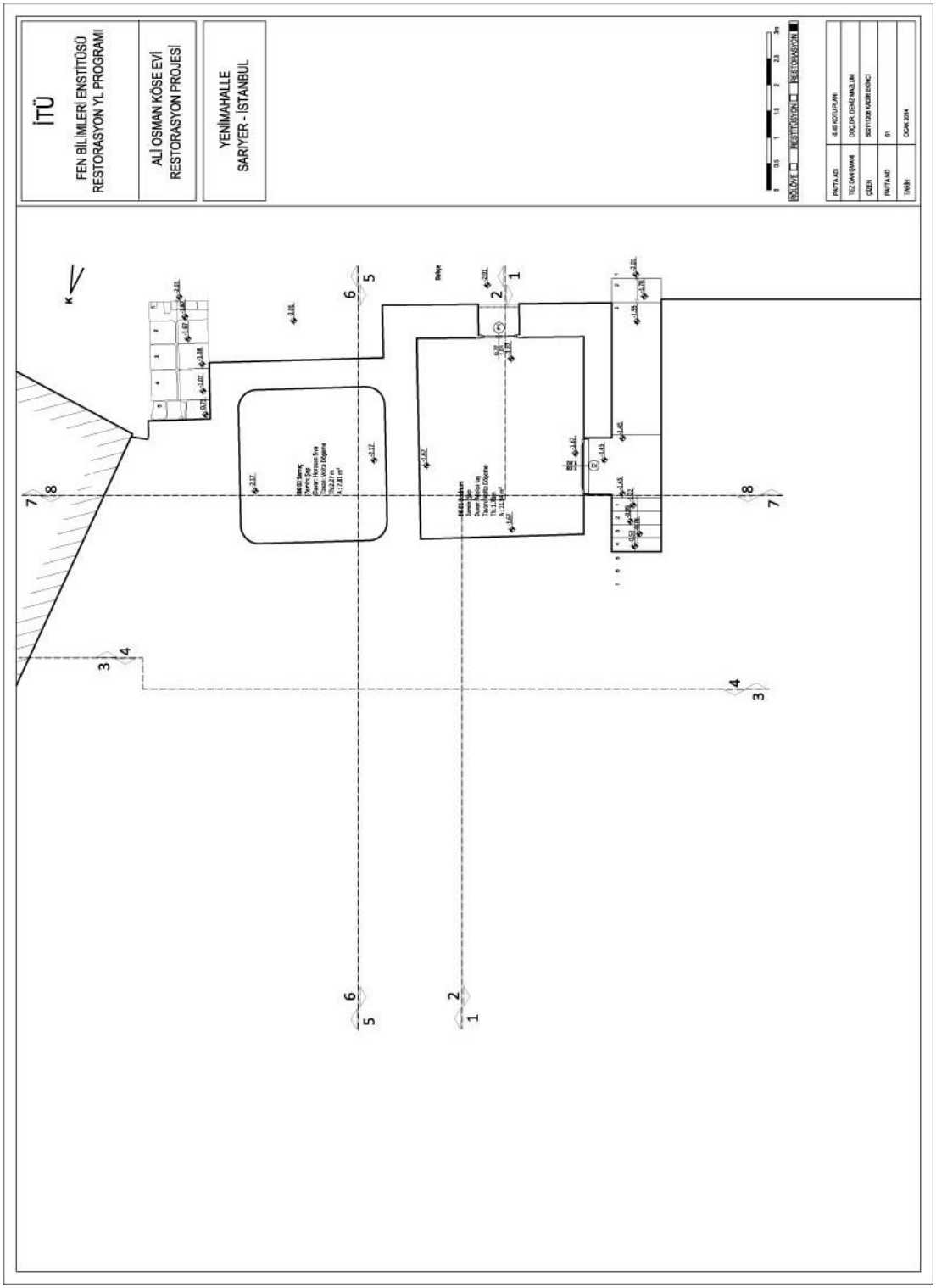
Şekil F.58: Restitüsyon – Doğu görünüşü.

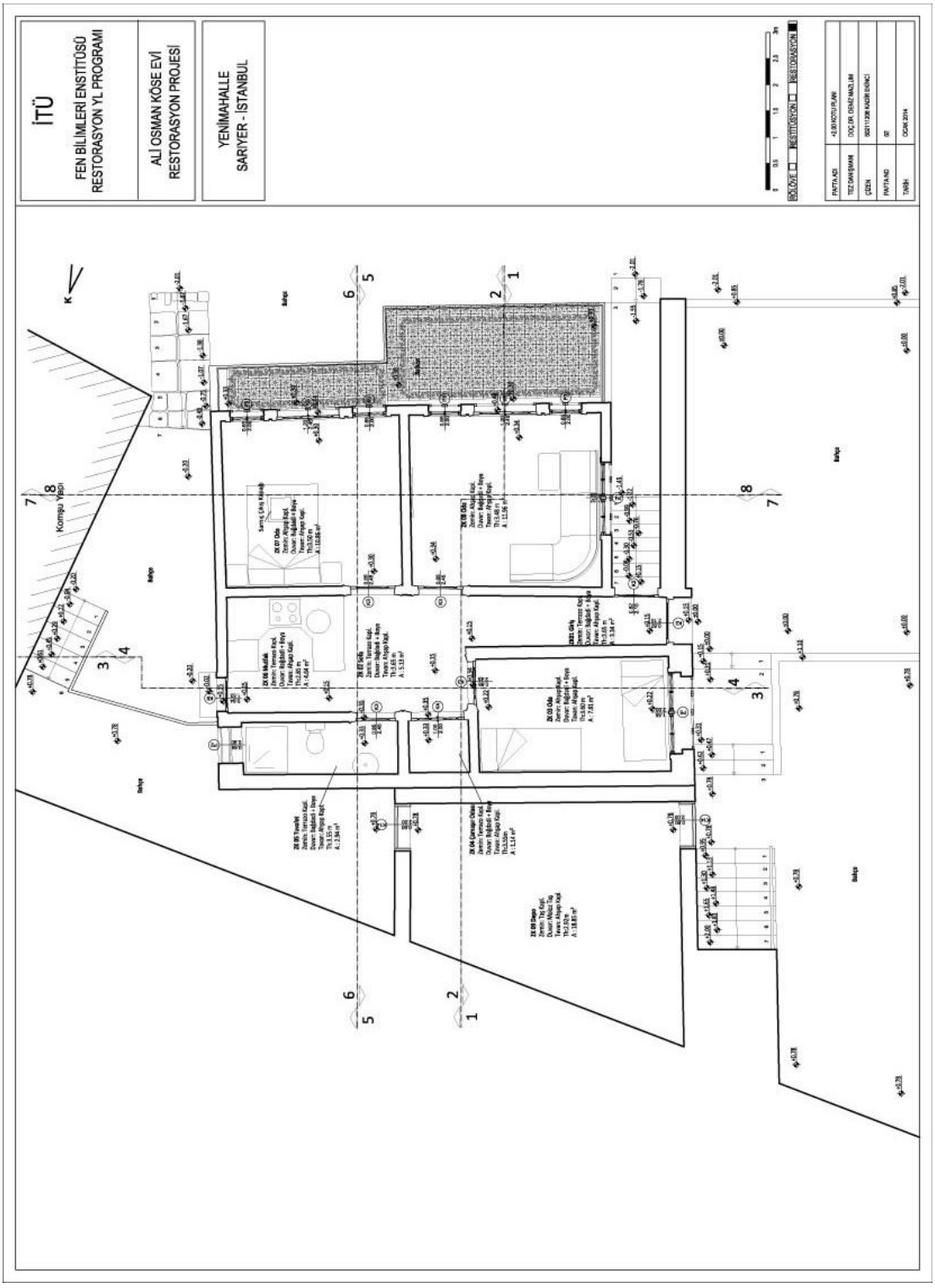
Şekil F.59: Restitüsyon – Kuzey görünüşü.

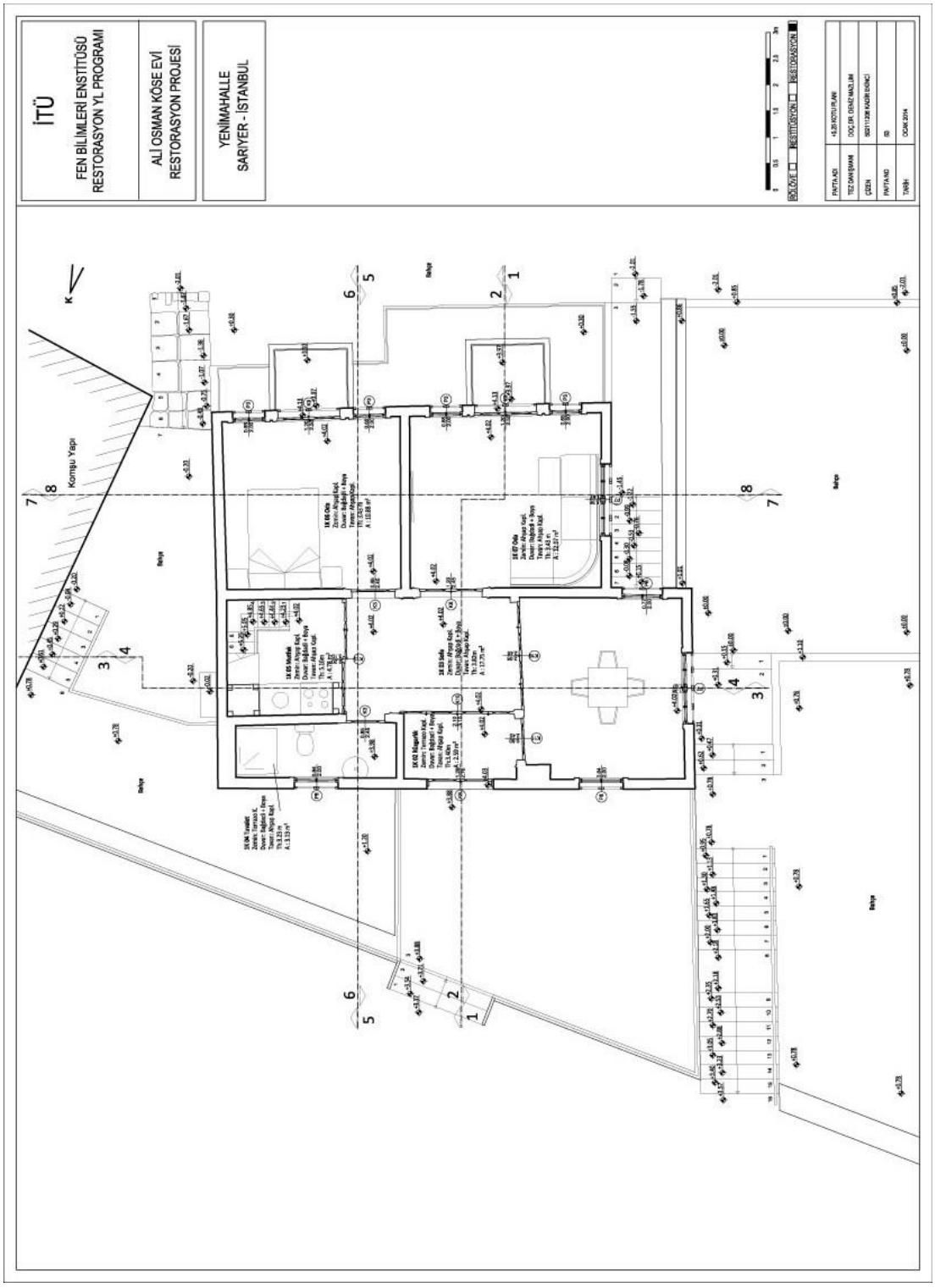
Şekil F.60: Restorasyon – Vaziyet planı.

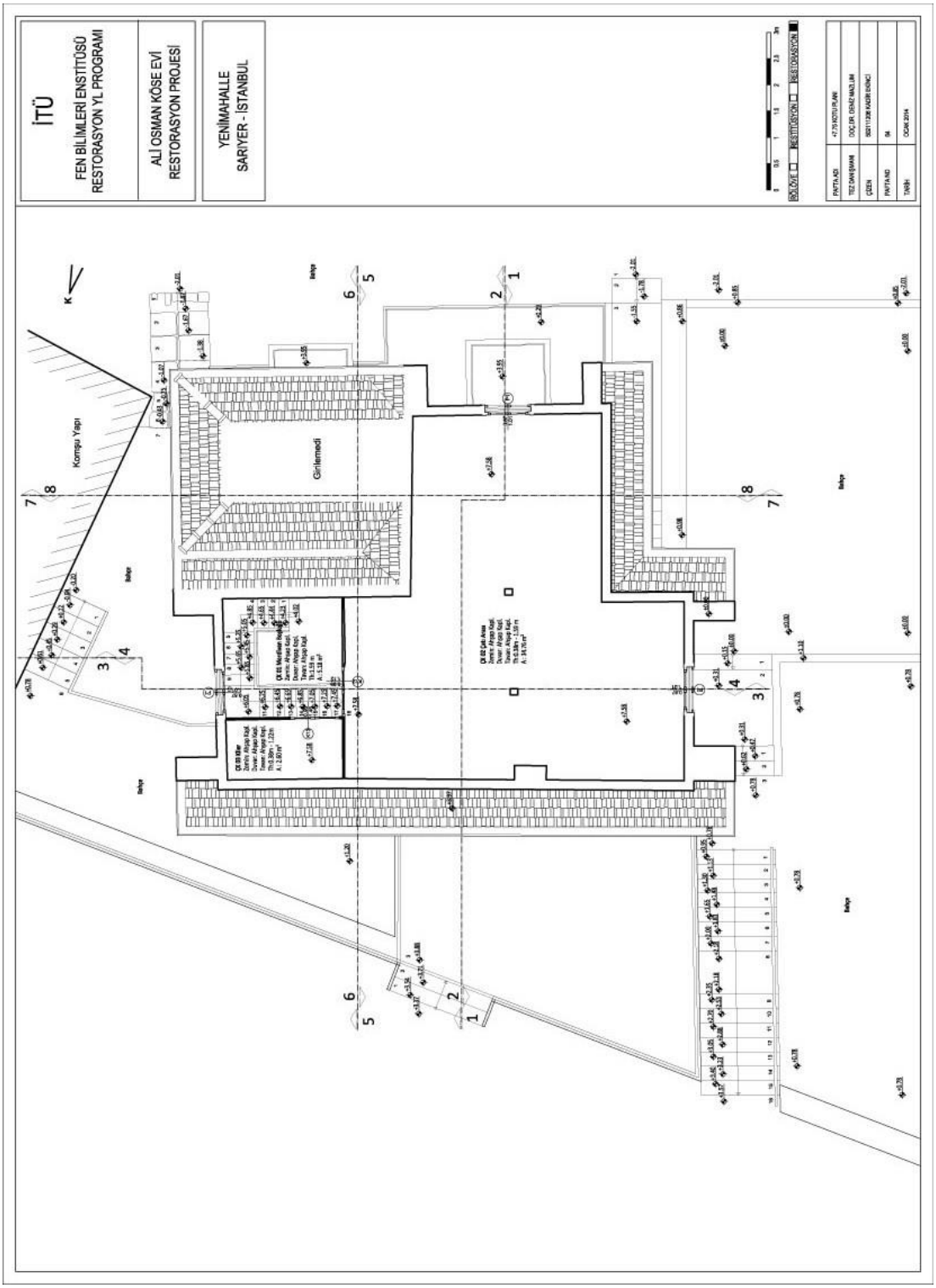
Şekil F.61: Restorasyon – -0.45 kotu planı.

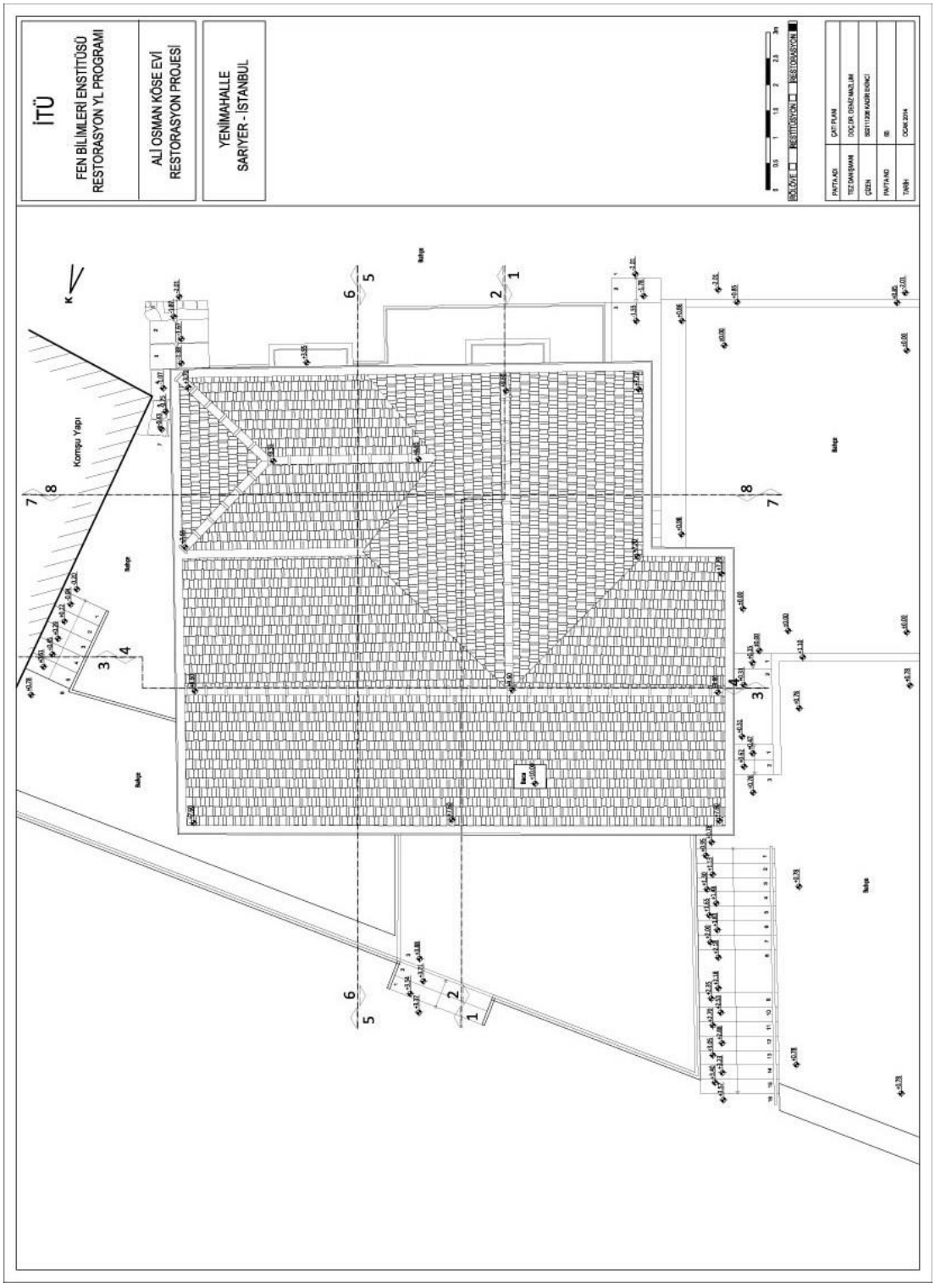
Şekil F.62: Restorasyon – +2.00 kotu planı.

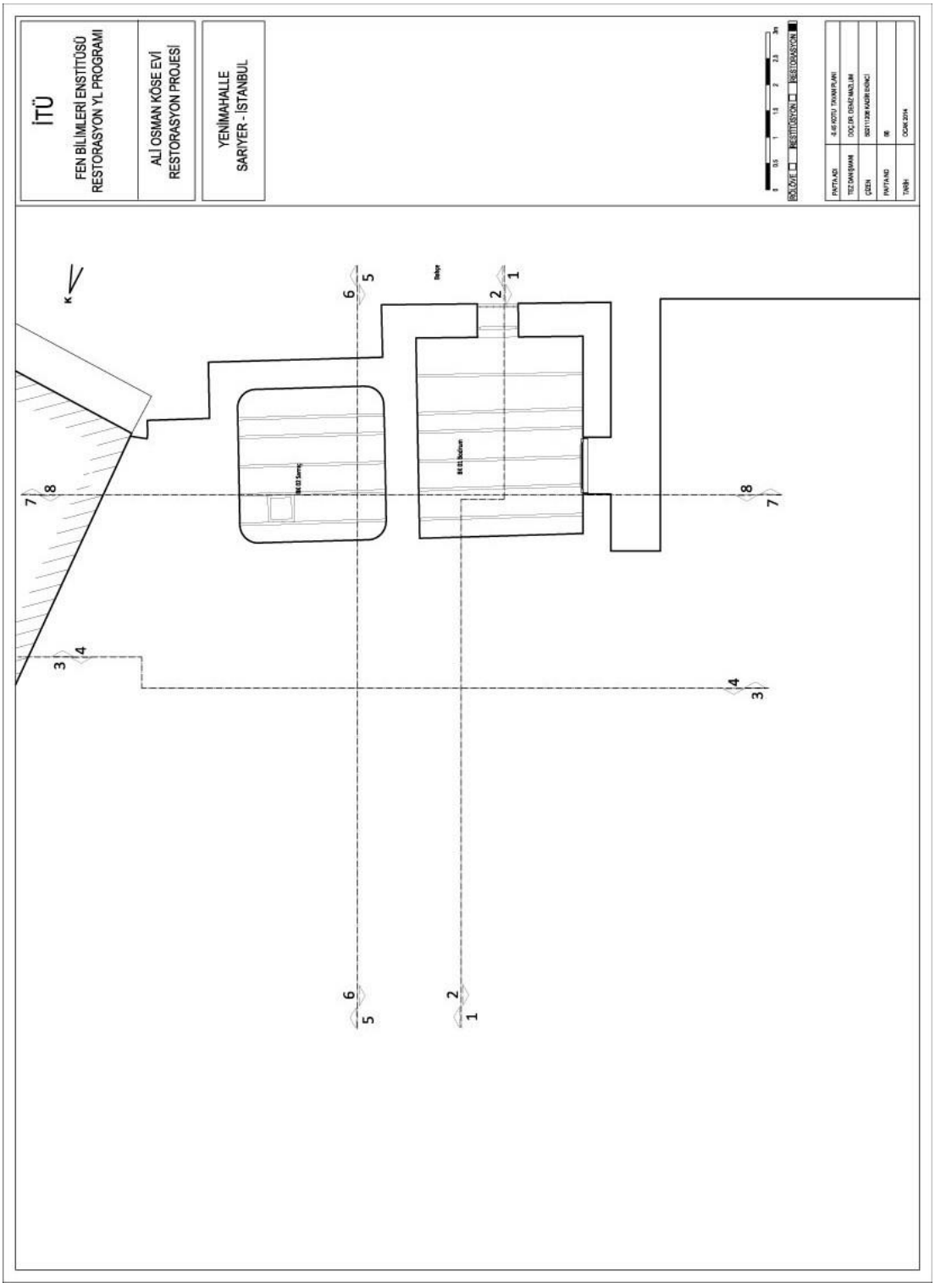
Şekil F.63: Restorasyon – +5.25 kotu planı.

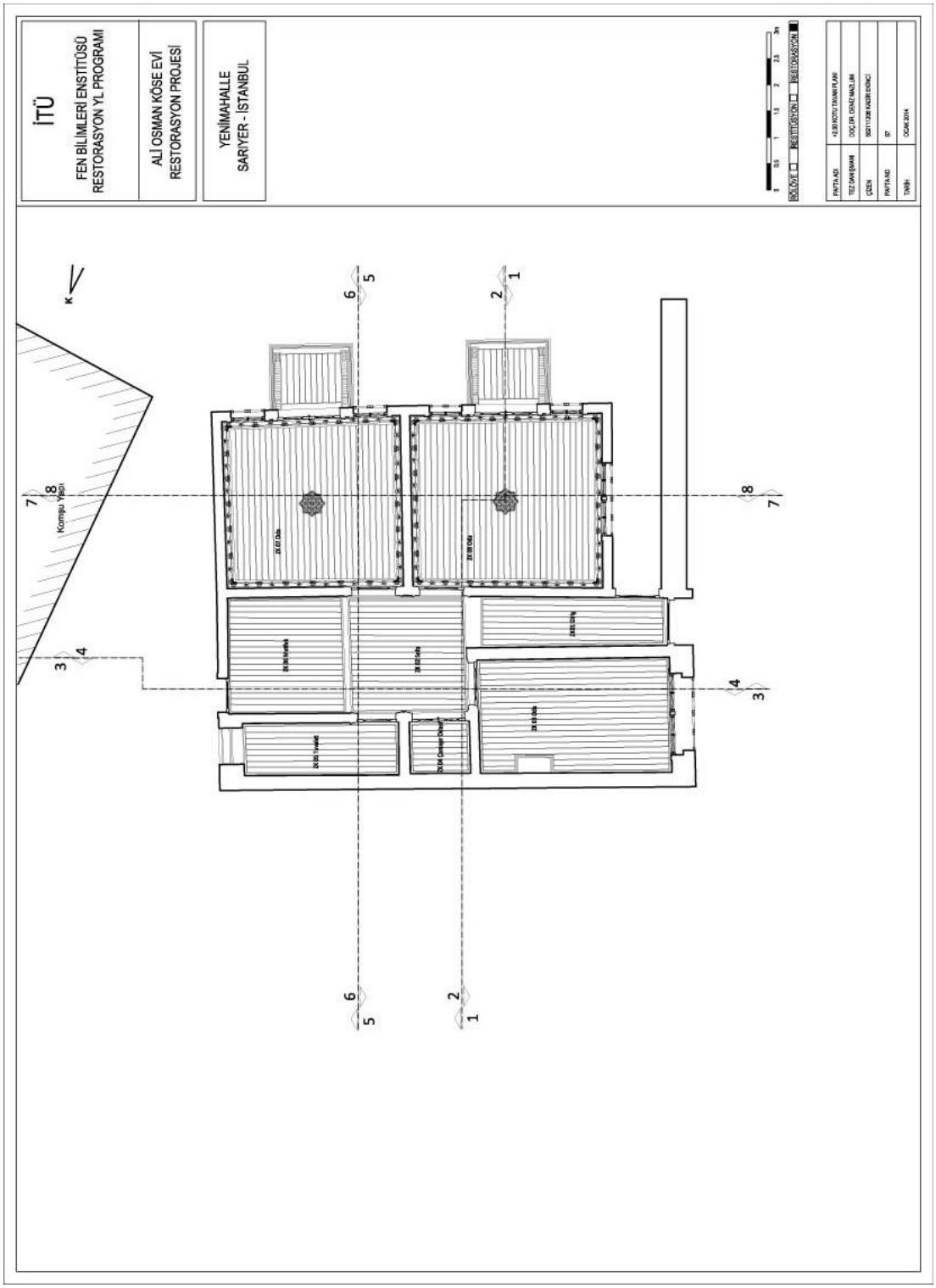
Şekil F.64: Restorasyon – +7.75 kotu planı.

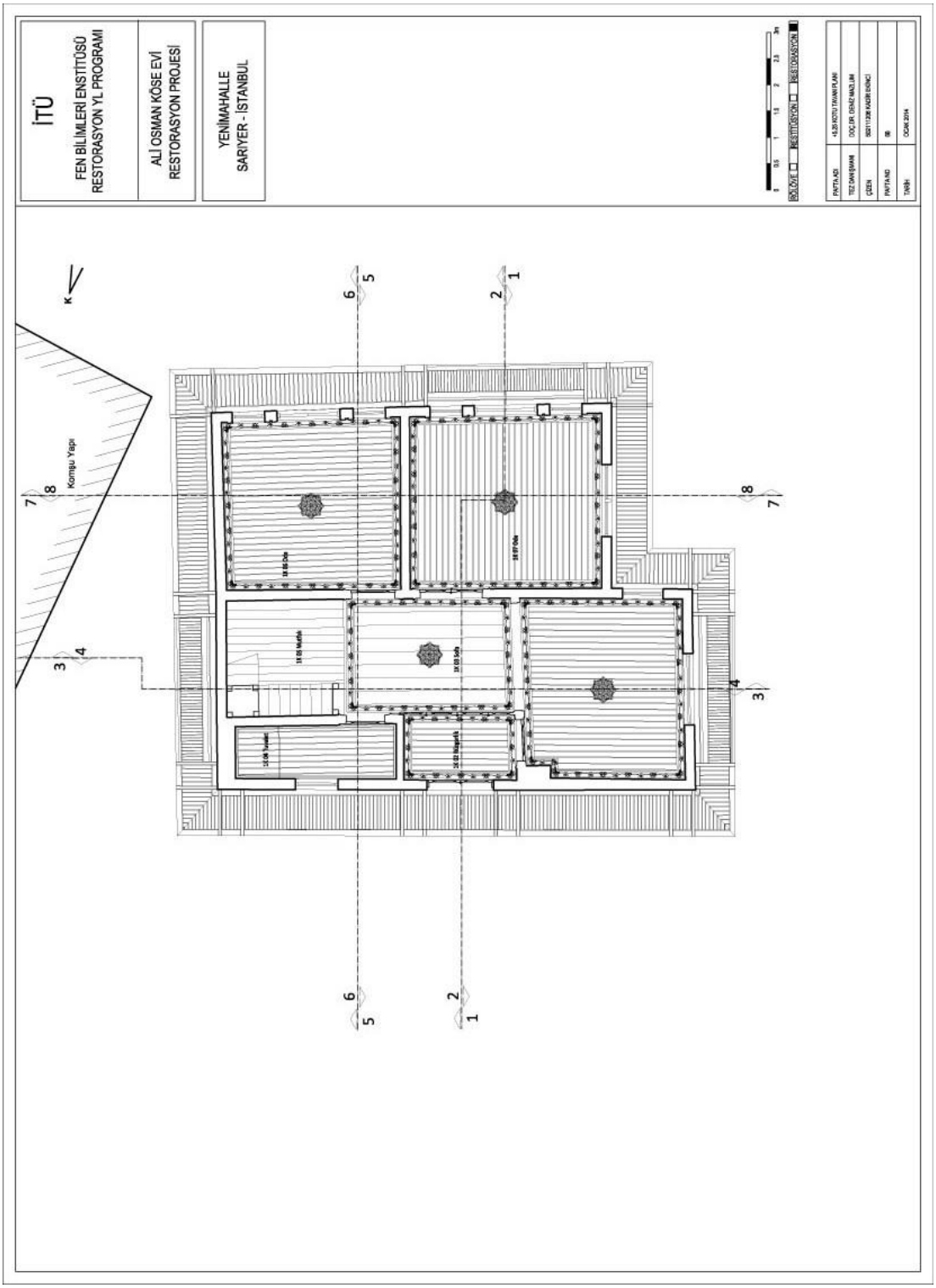
Şekil F.65: Restorasyon – Çatı planı.

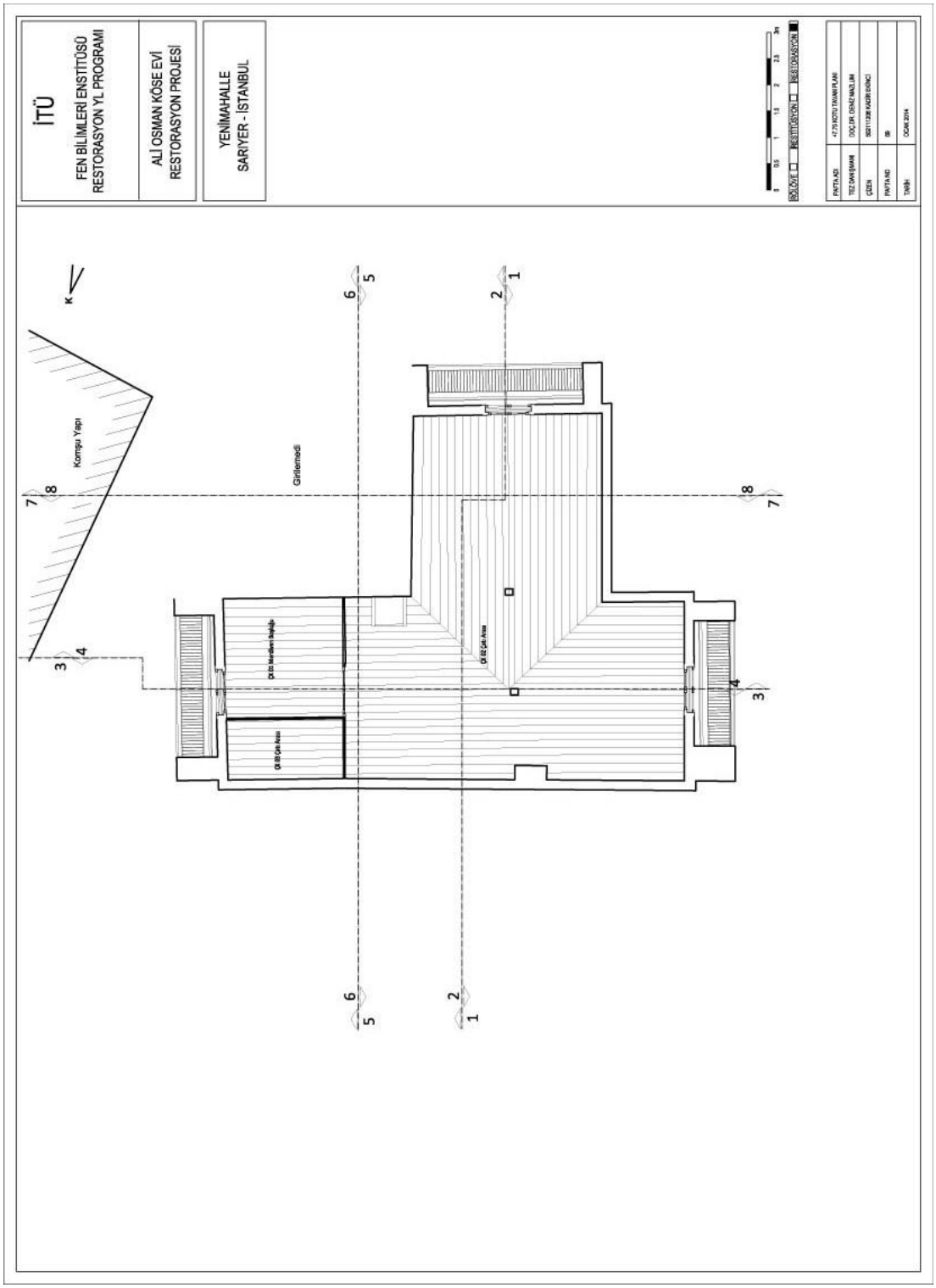
Şekil F.66: Restorasyon – -0.45 kotu tavan planı.

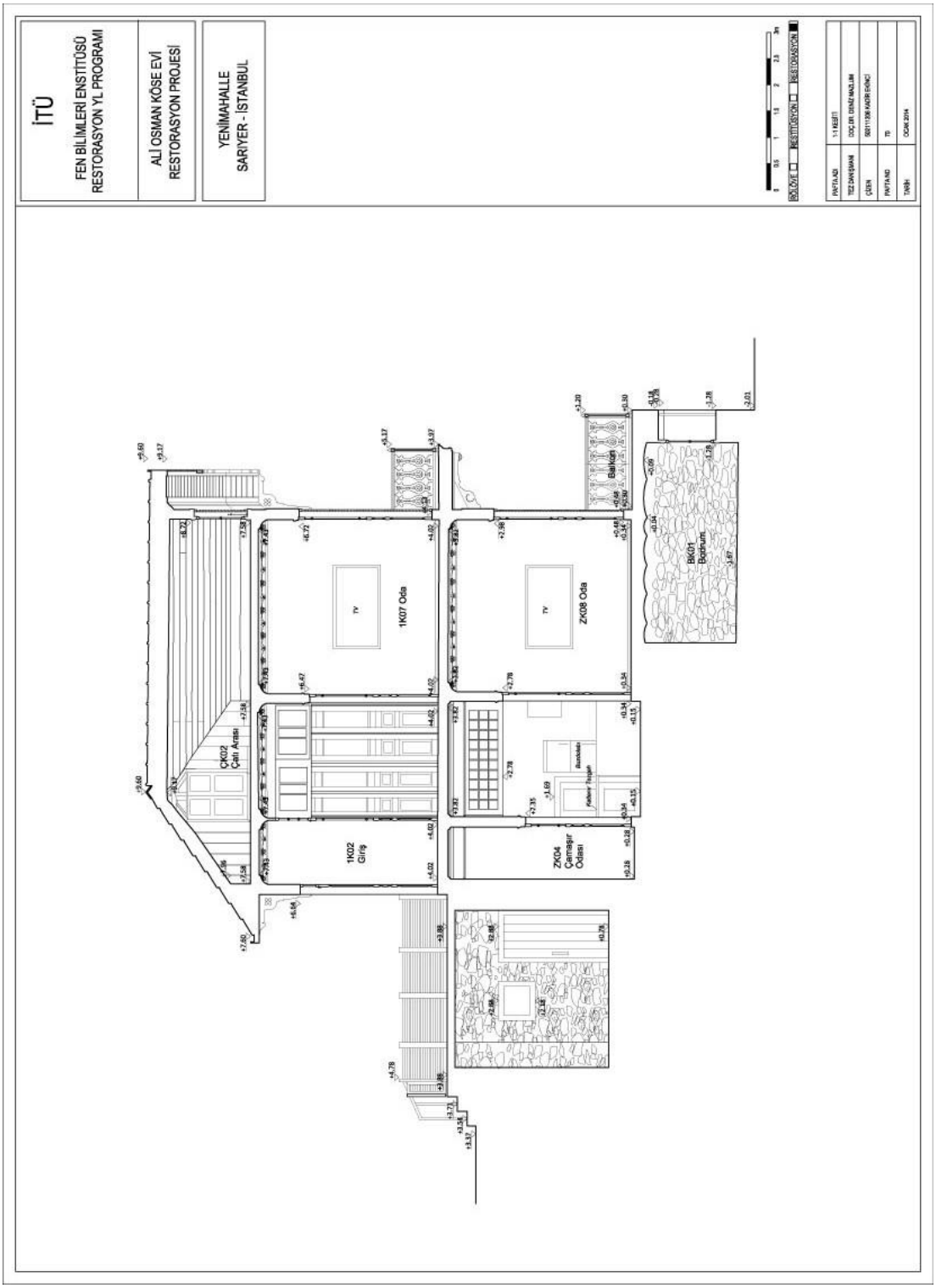
Şekil F.67: Restorasyon – +2.00 kotu tavan planı.

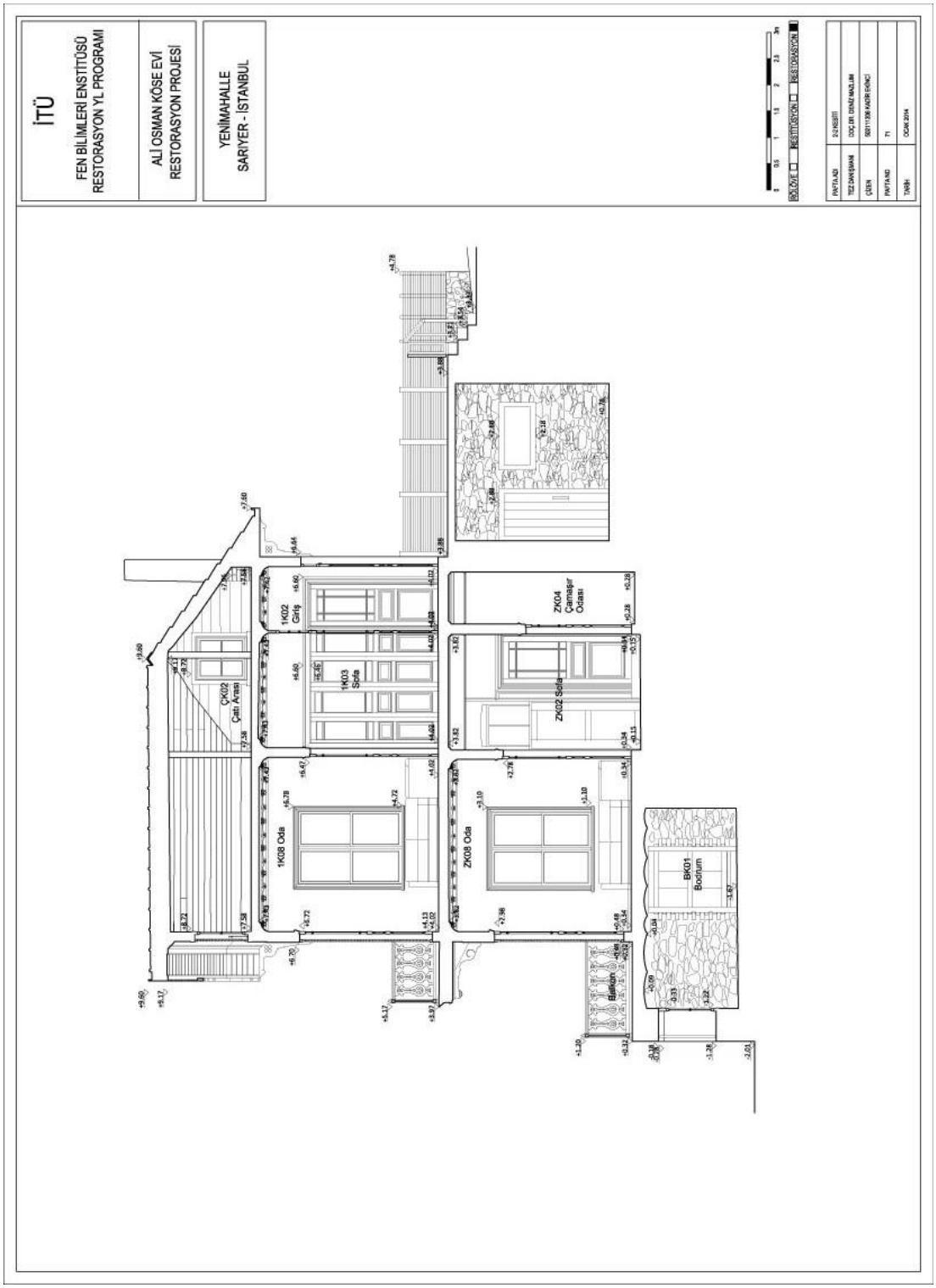
Şekil F.68: Restorasyon – +5.25 kotu tavan planı.

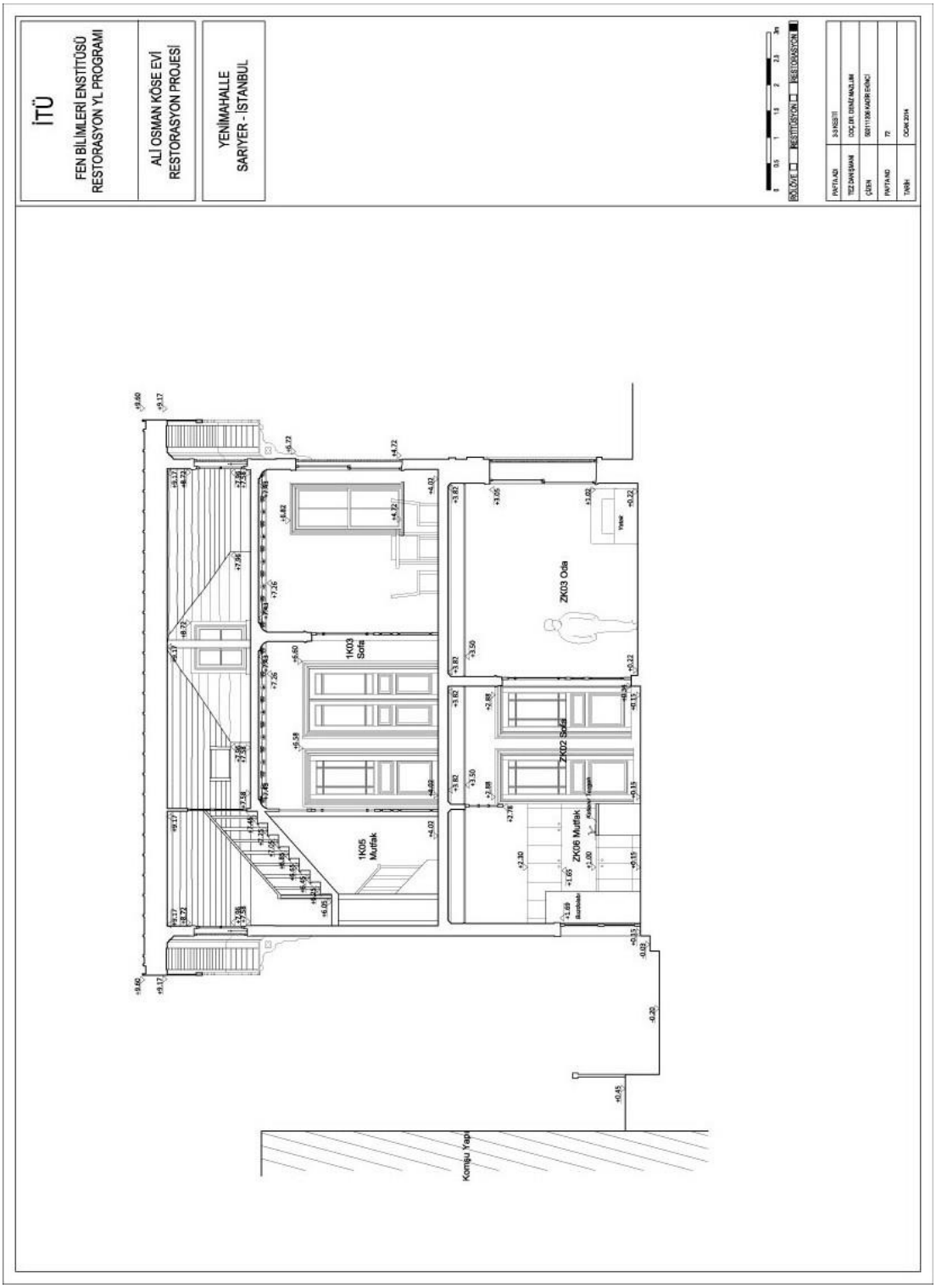
Şekil F.69: Restorasyon – +7.75 kotu tavan planı.

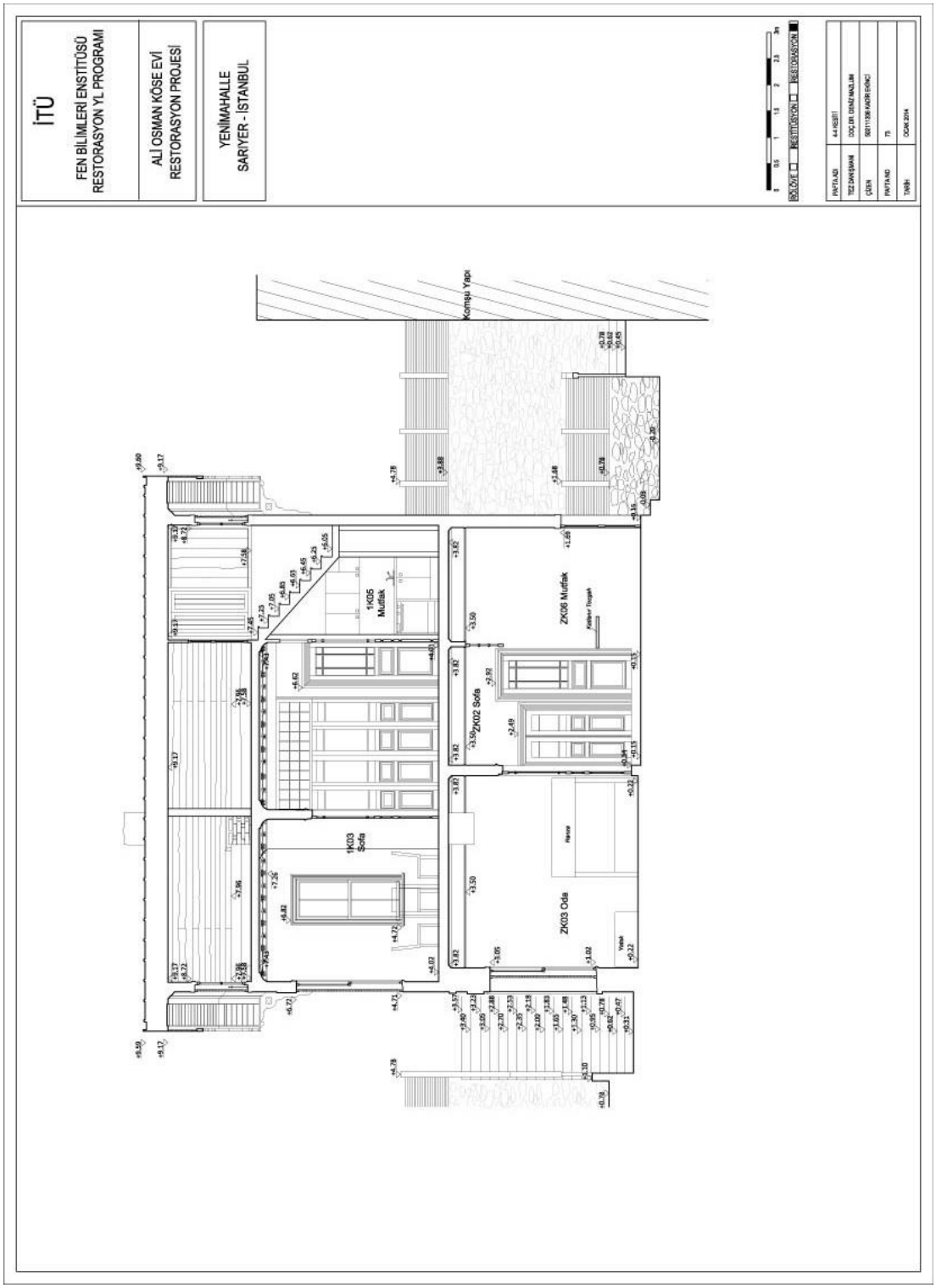
Şekil F.70: Restorasyon – 1-1 kesiti.

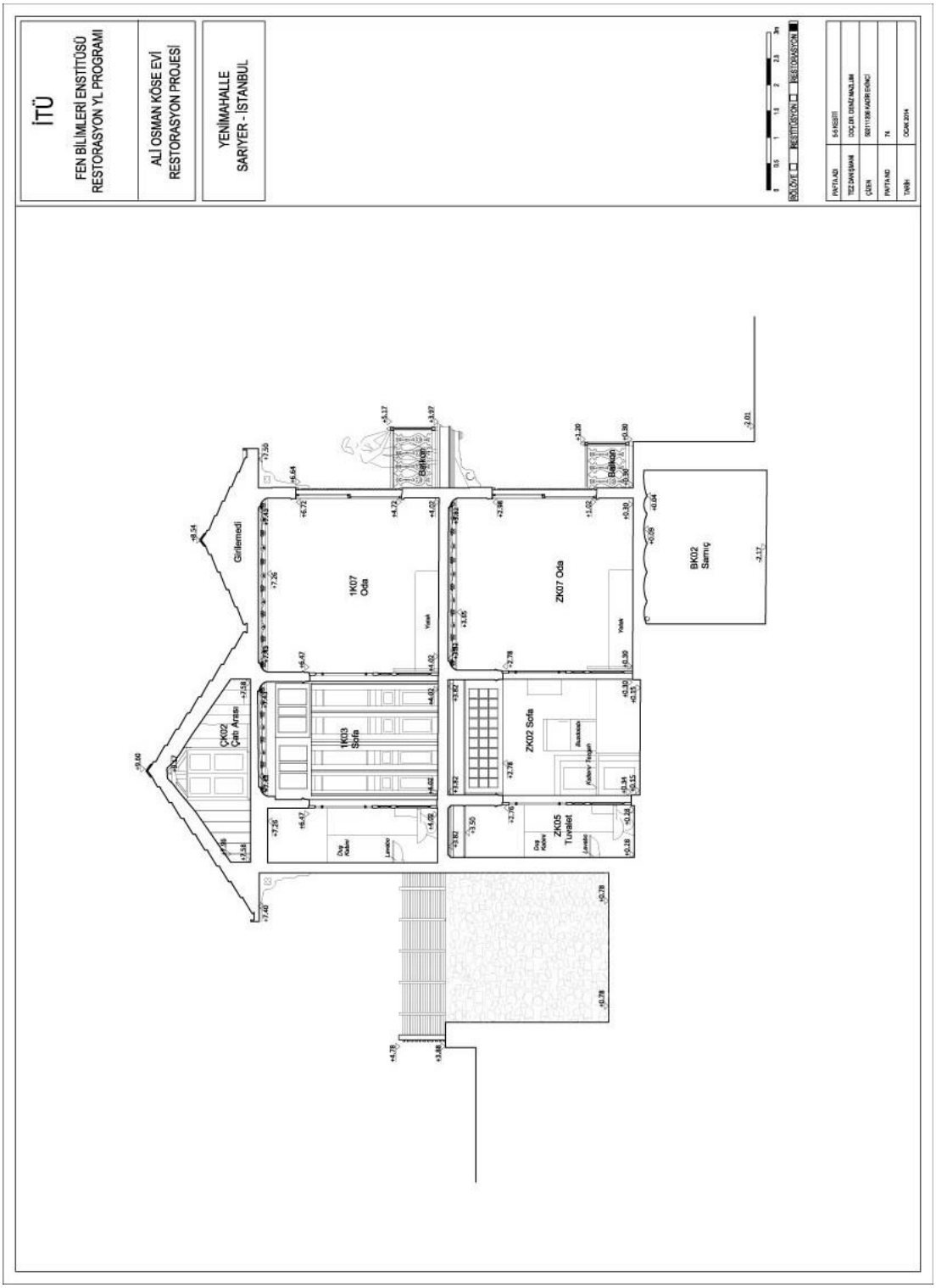
Şekil F.71: Restorasyon – 2-2 kesiti.

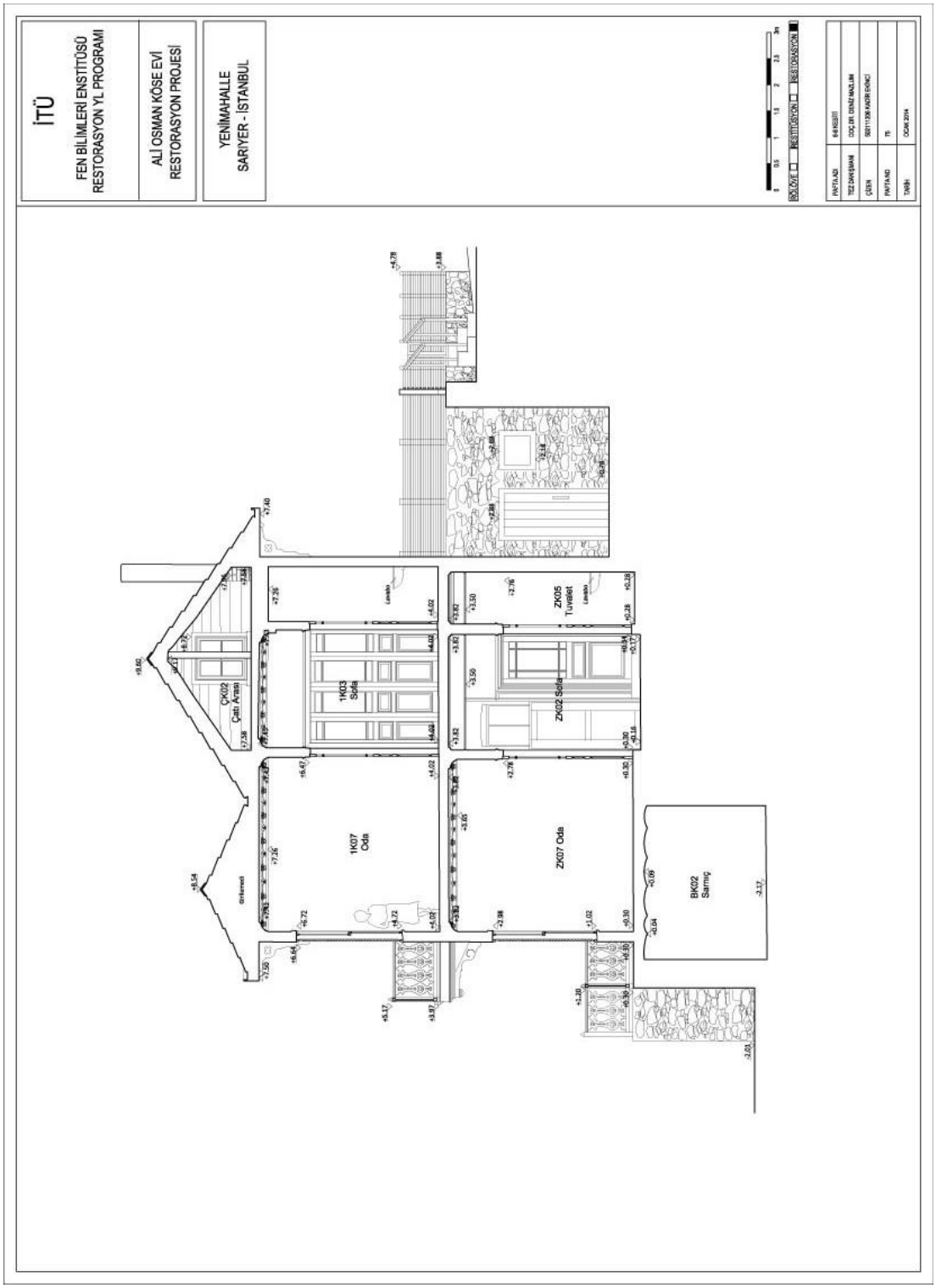
Şekil F.72: Restorasyon – 3-3 kesiti.

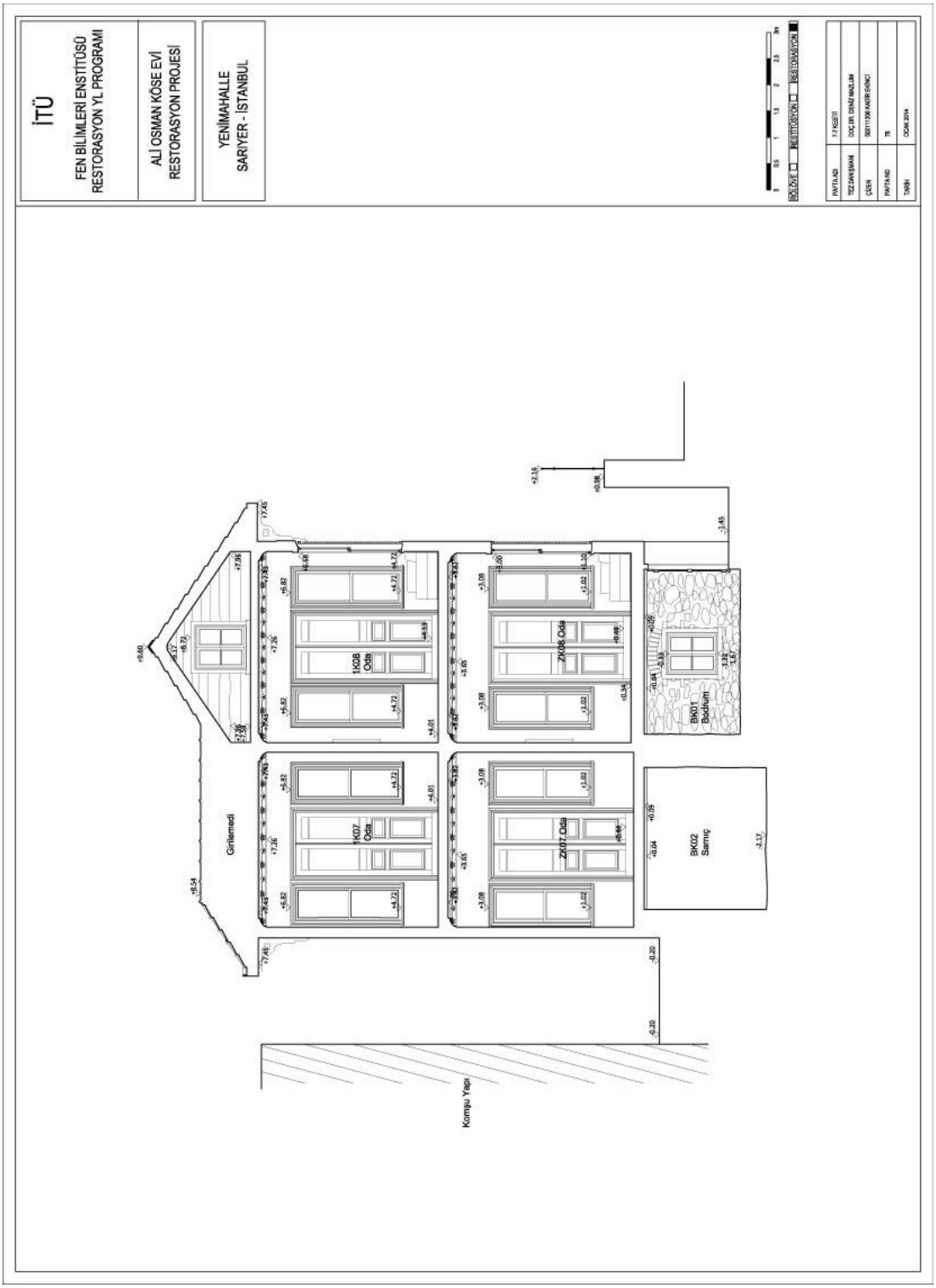
Şekil F.73: Restorasyon – 4-4 kesiti.

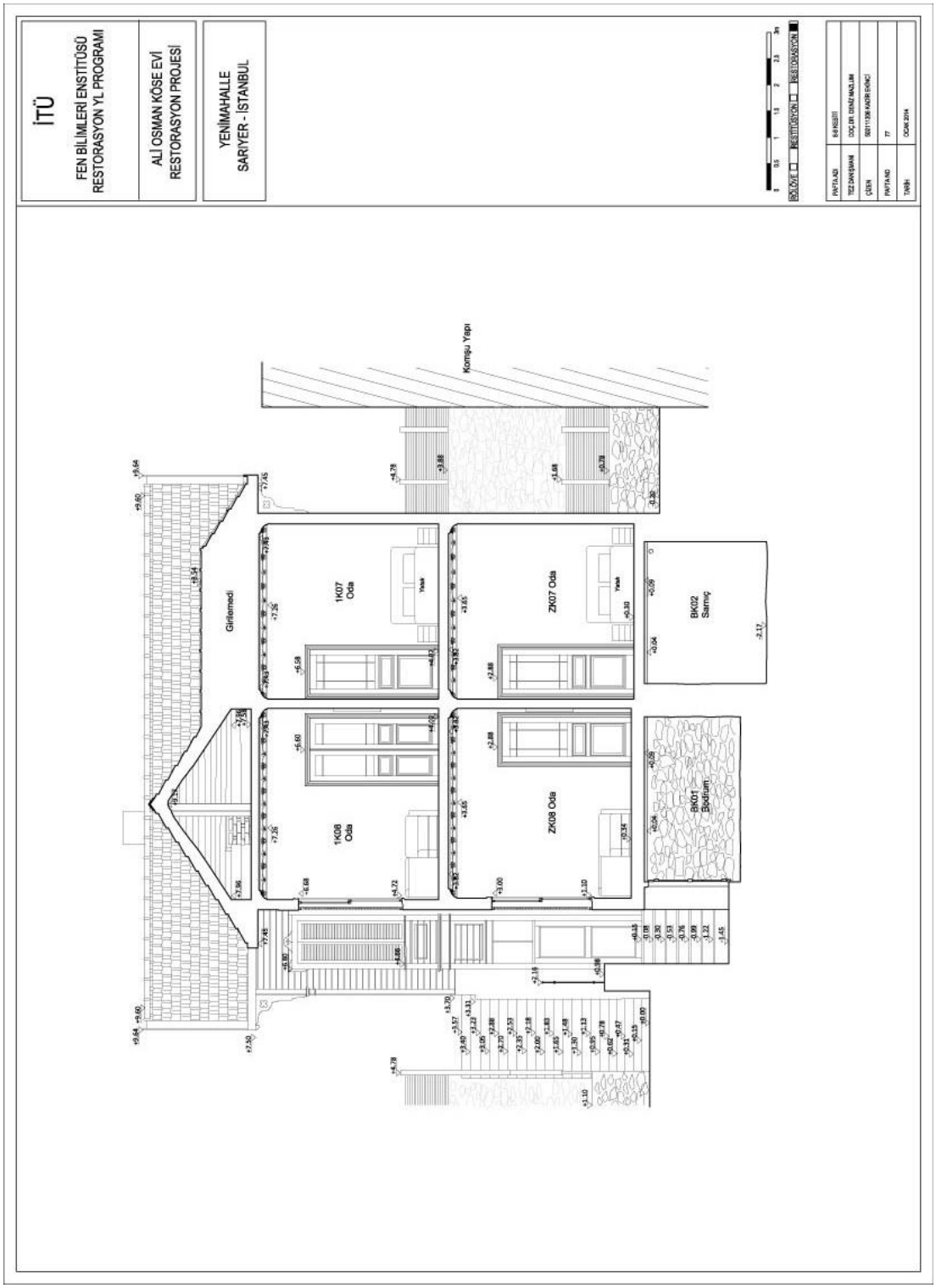
Şekil F.74: Restorasyon – 5-5 kesiti.

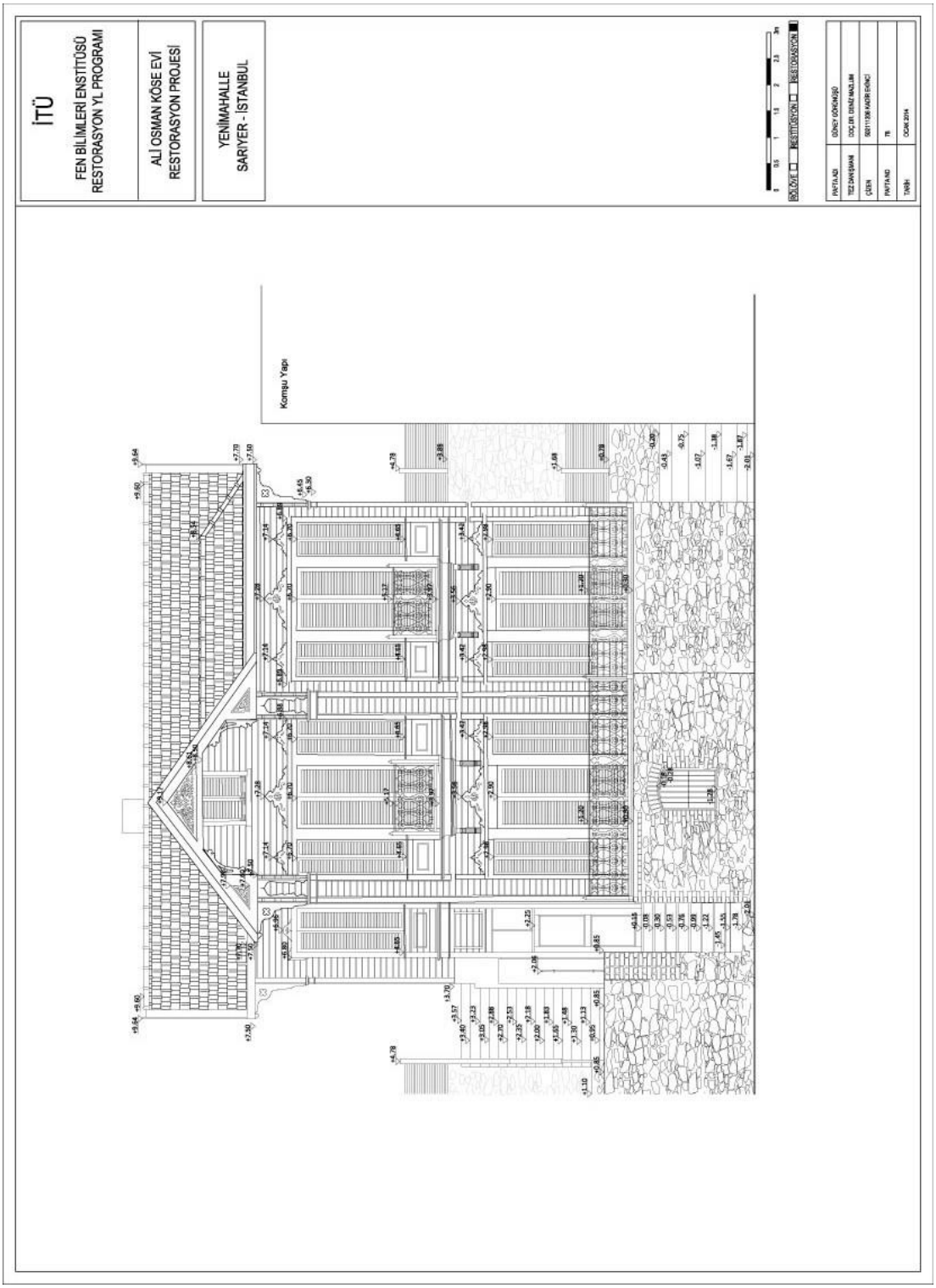
Şekil F.75: Restorasyon – 6-6 kesiti.

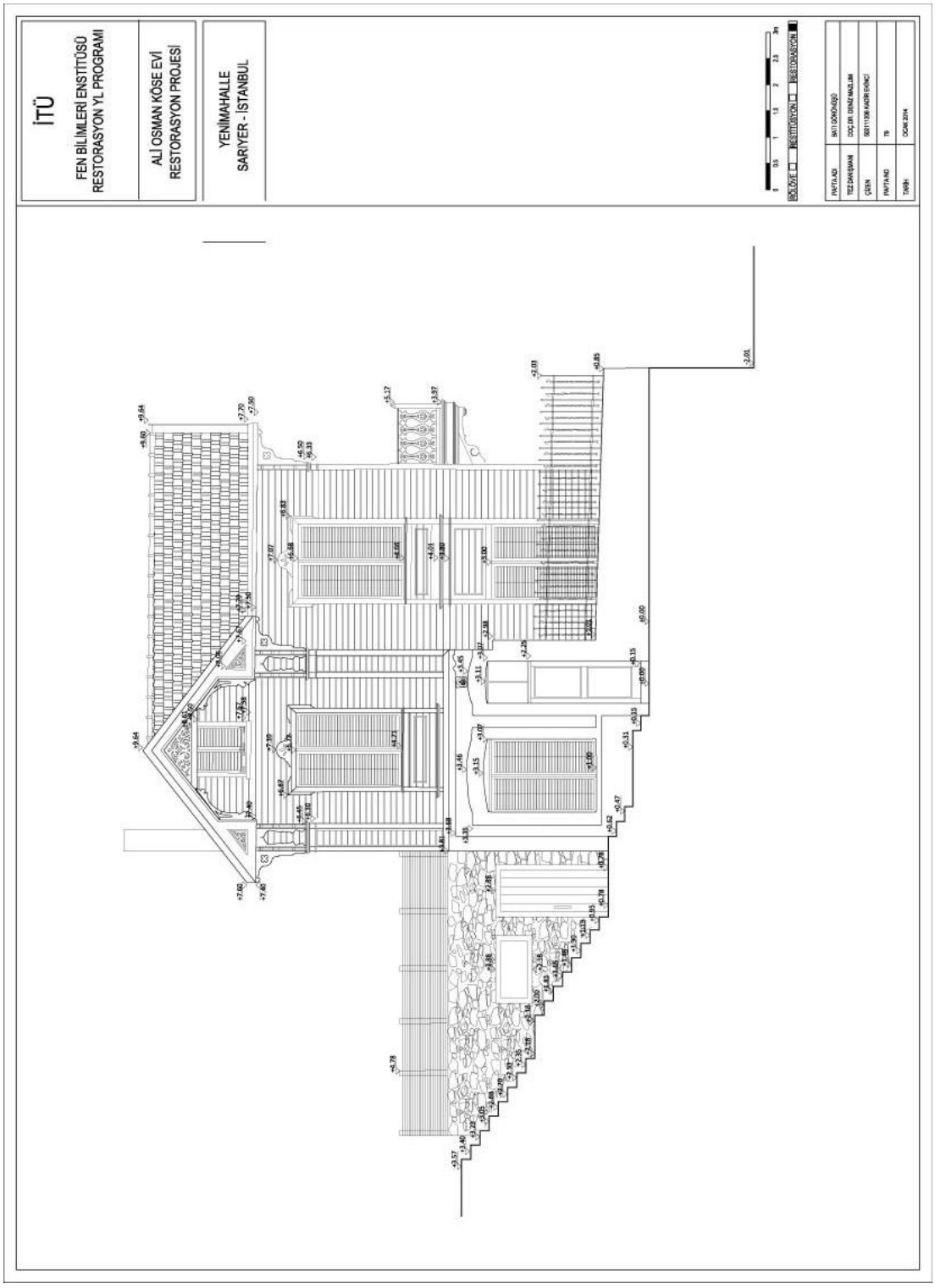
Şekil F.76: Restorasyon – 7-7 kesiti.

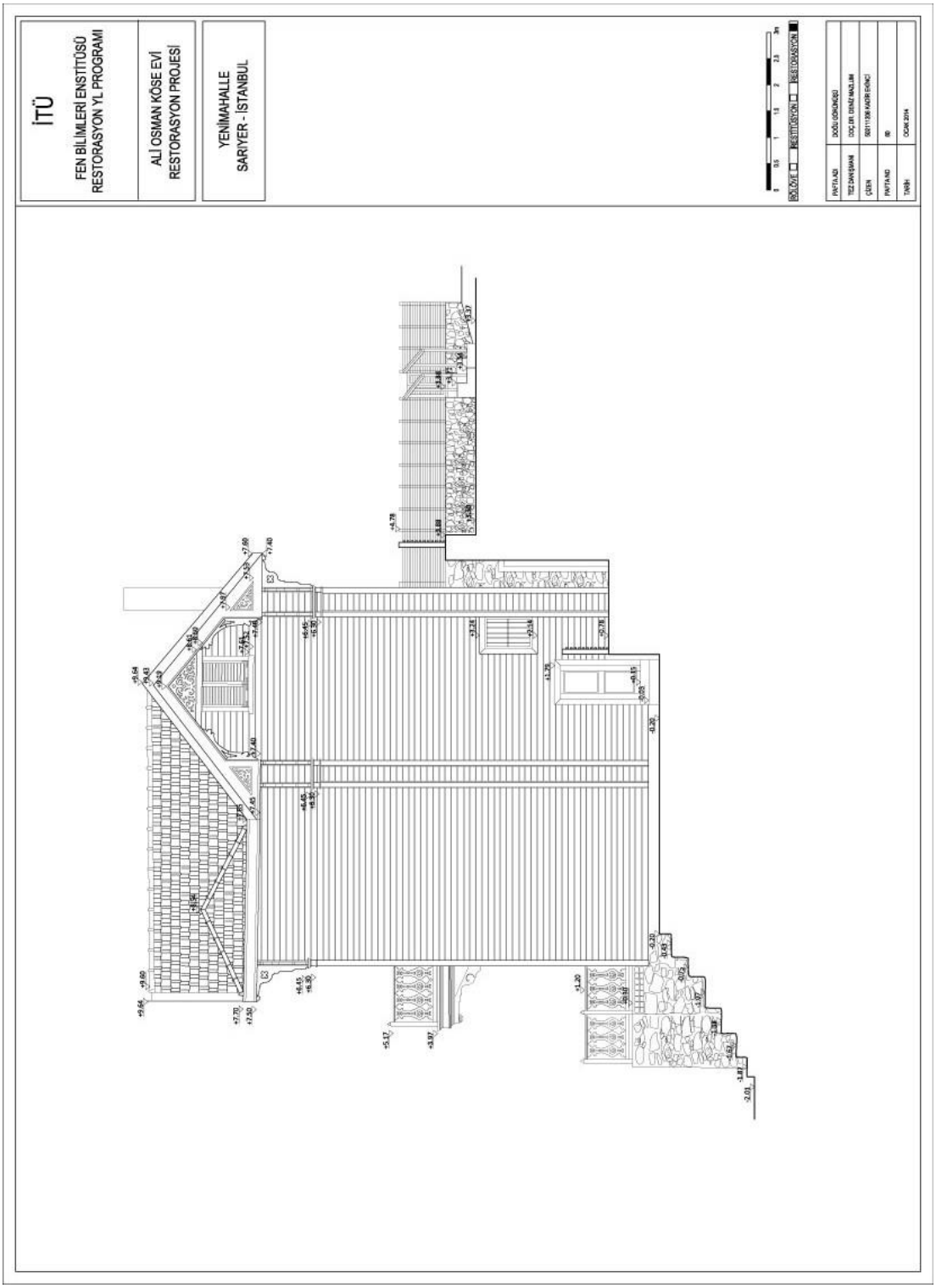
Şekil F.77: Restorasyon – 8-8 kesiti.

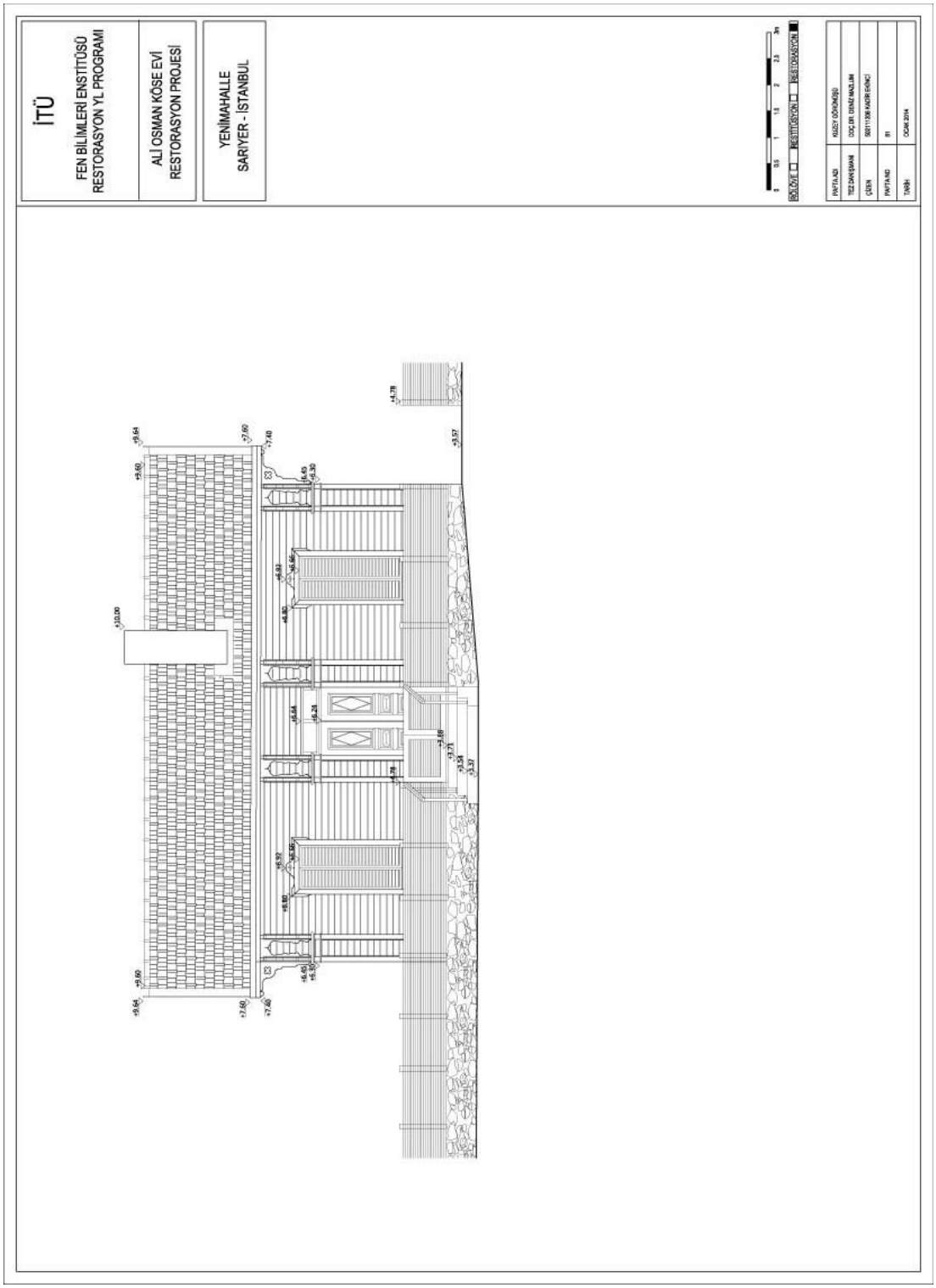
Şekil F.78: Restorasyon – Güney görünüşü.

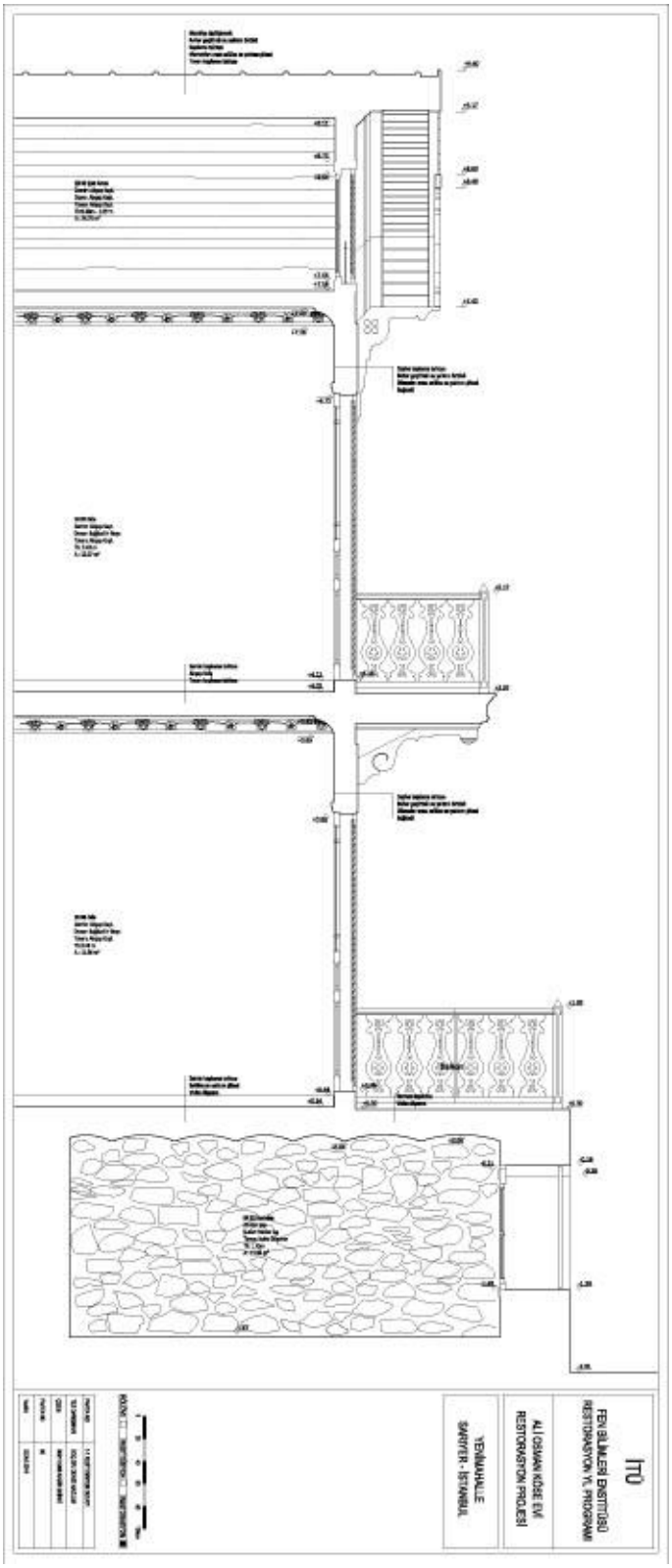
Şekil F.79: Restorasyon – Batı görünüşü.

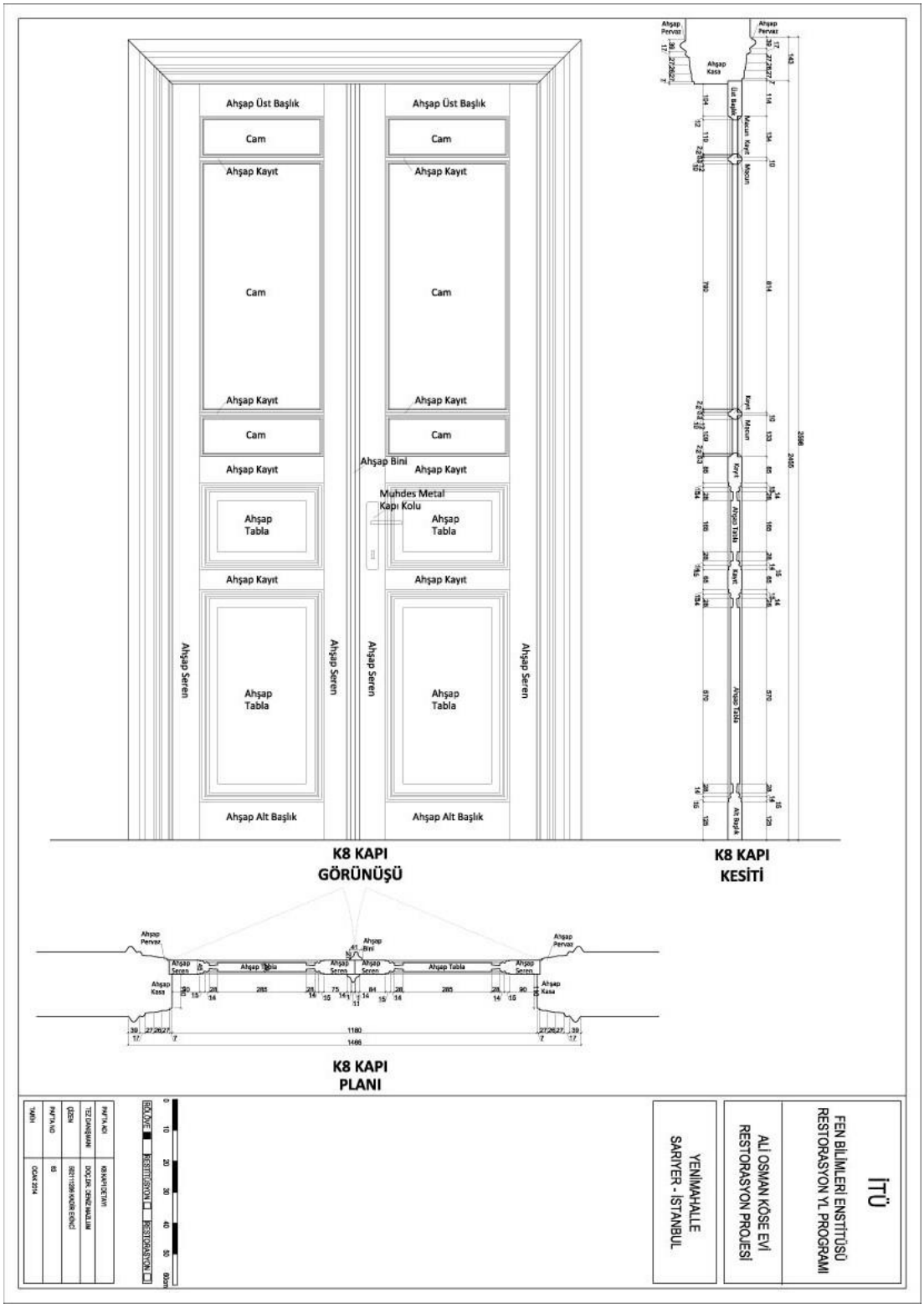
Şekil F.80: Restorasyon – Doğu görünüşü.

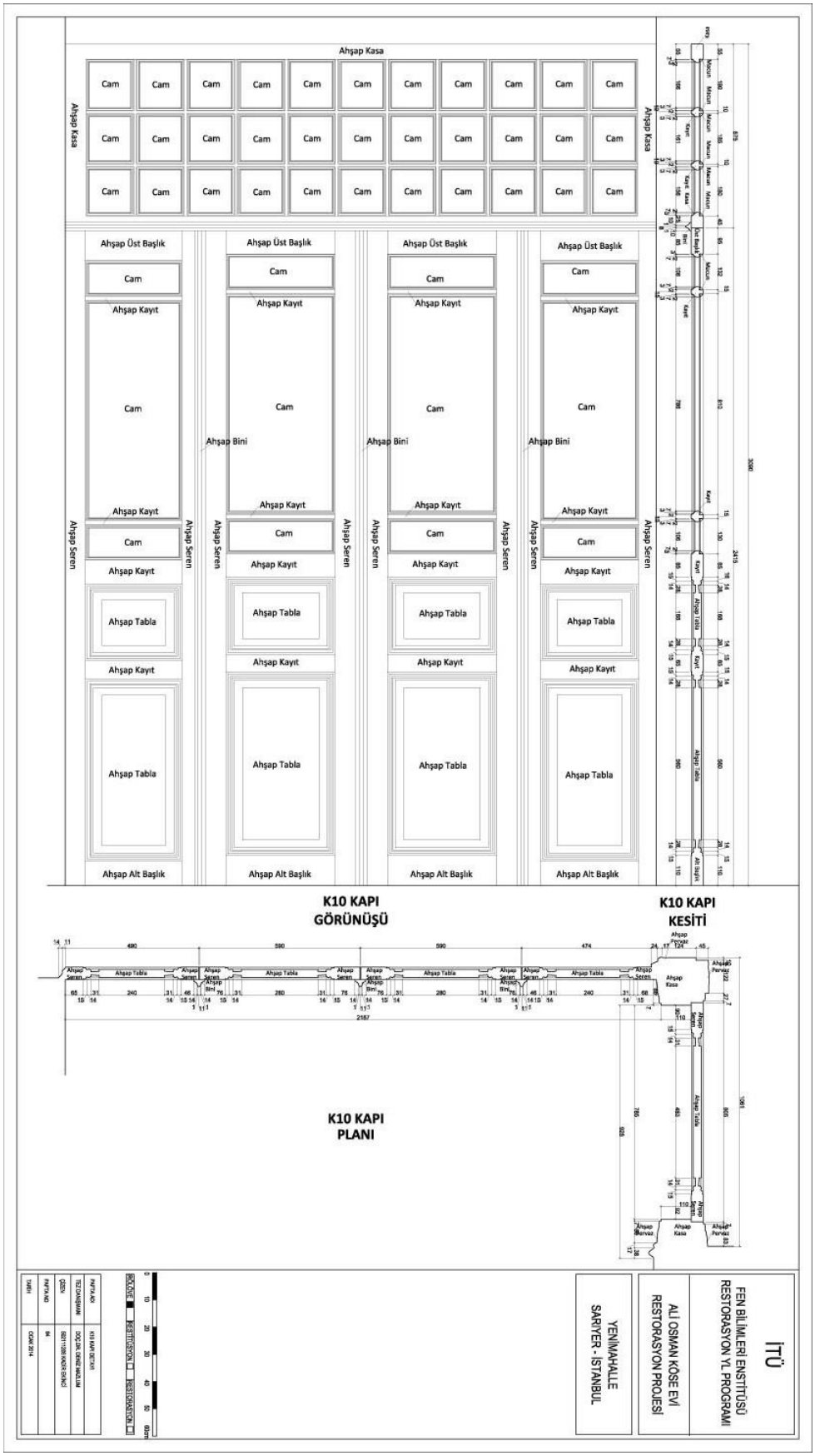
Şekil F.81: Restorasyon – Kuzey görünüşü.

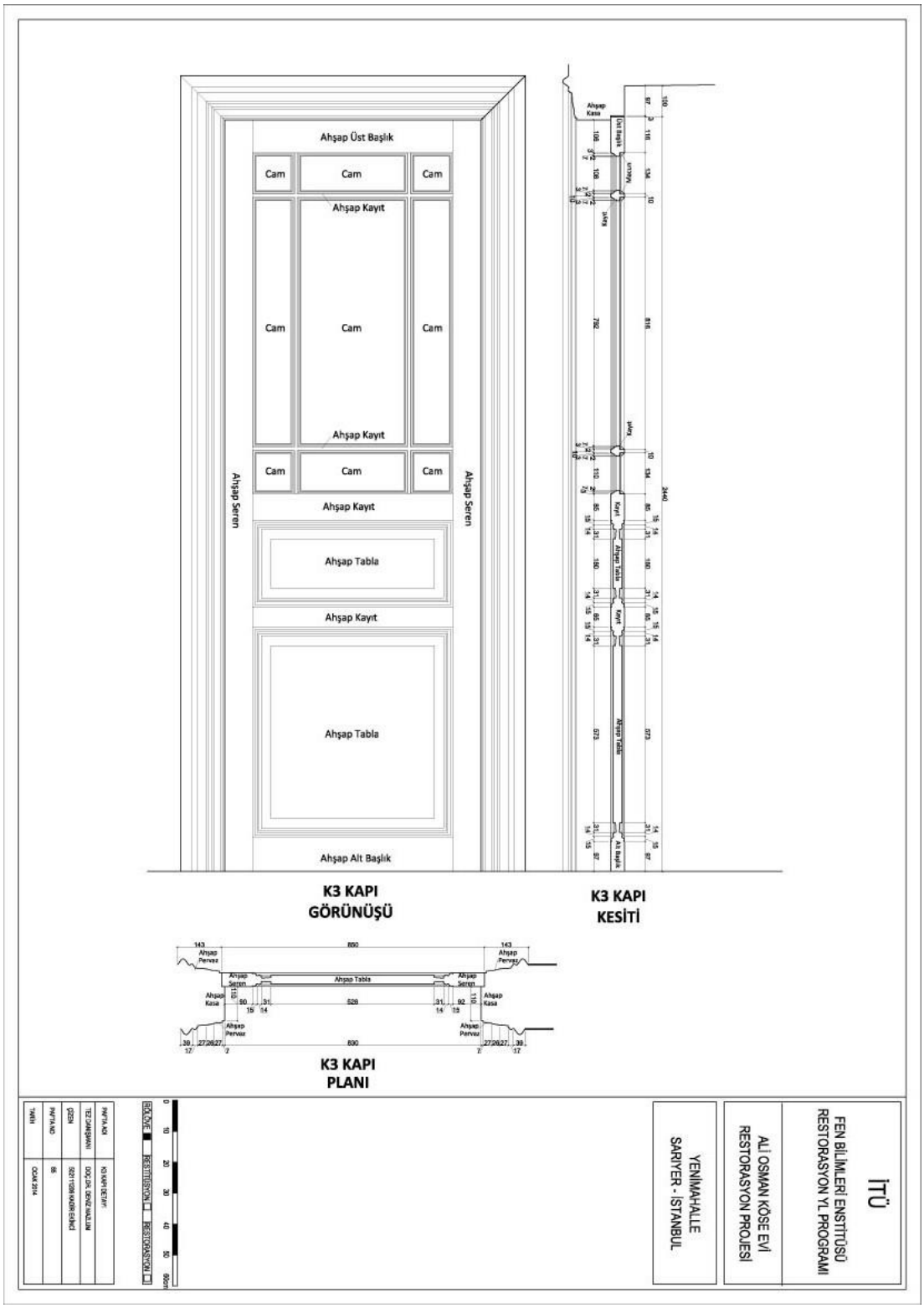
Şekil F.82: Restorasyon – 1-1 Kesiti sistem detayı.

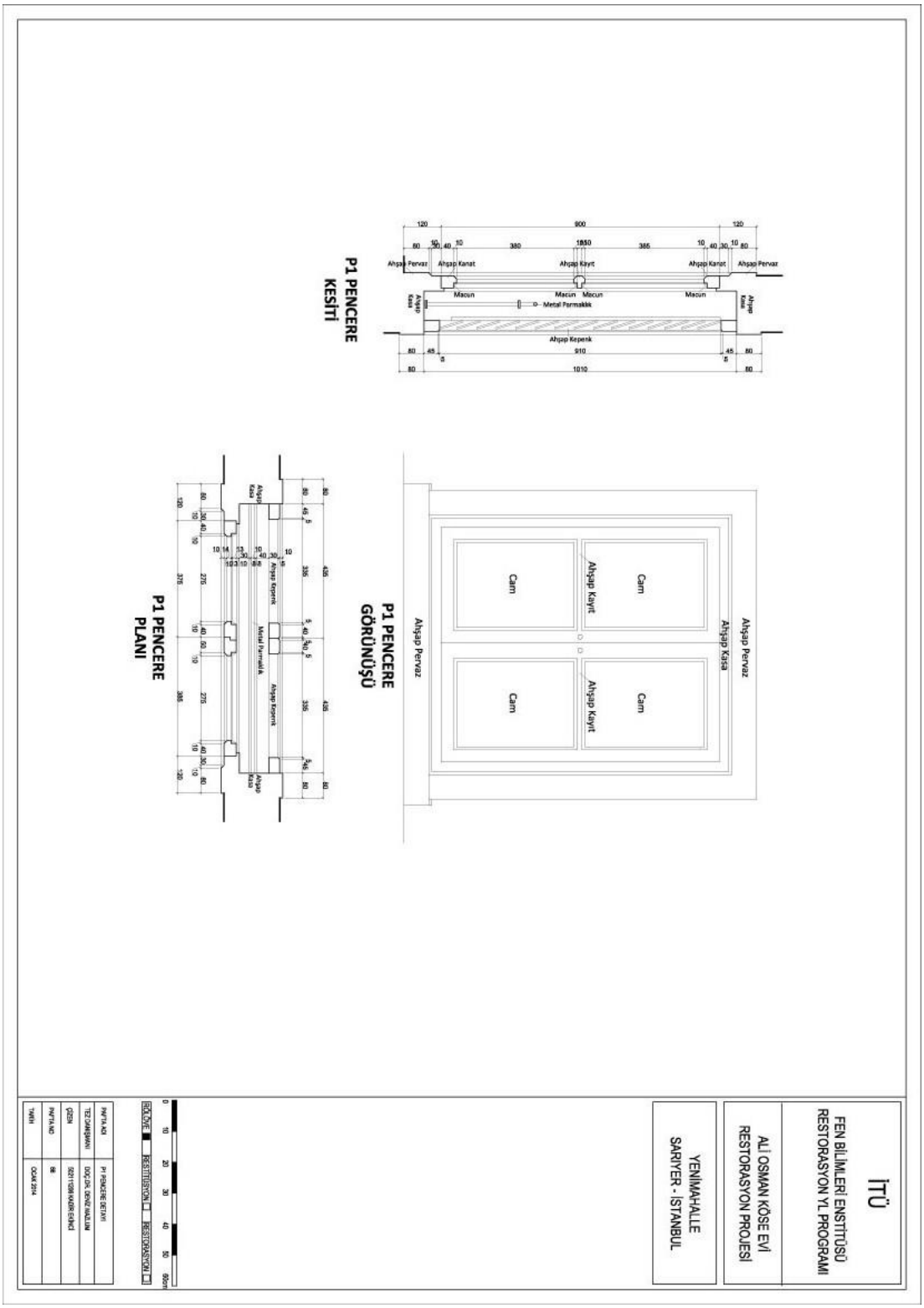
Şekil F.83: Rölöve – K8 kapı detayı.

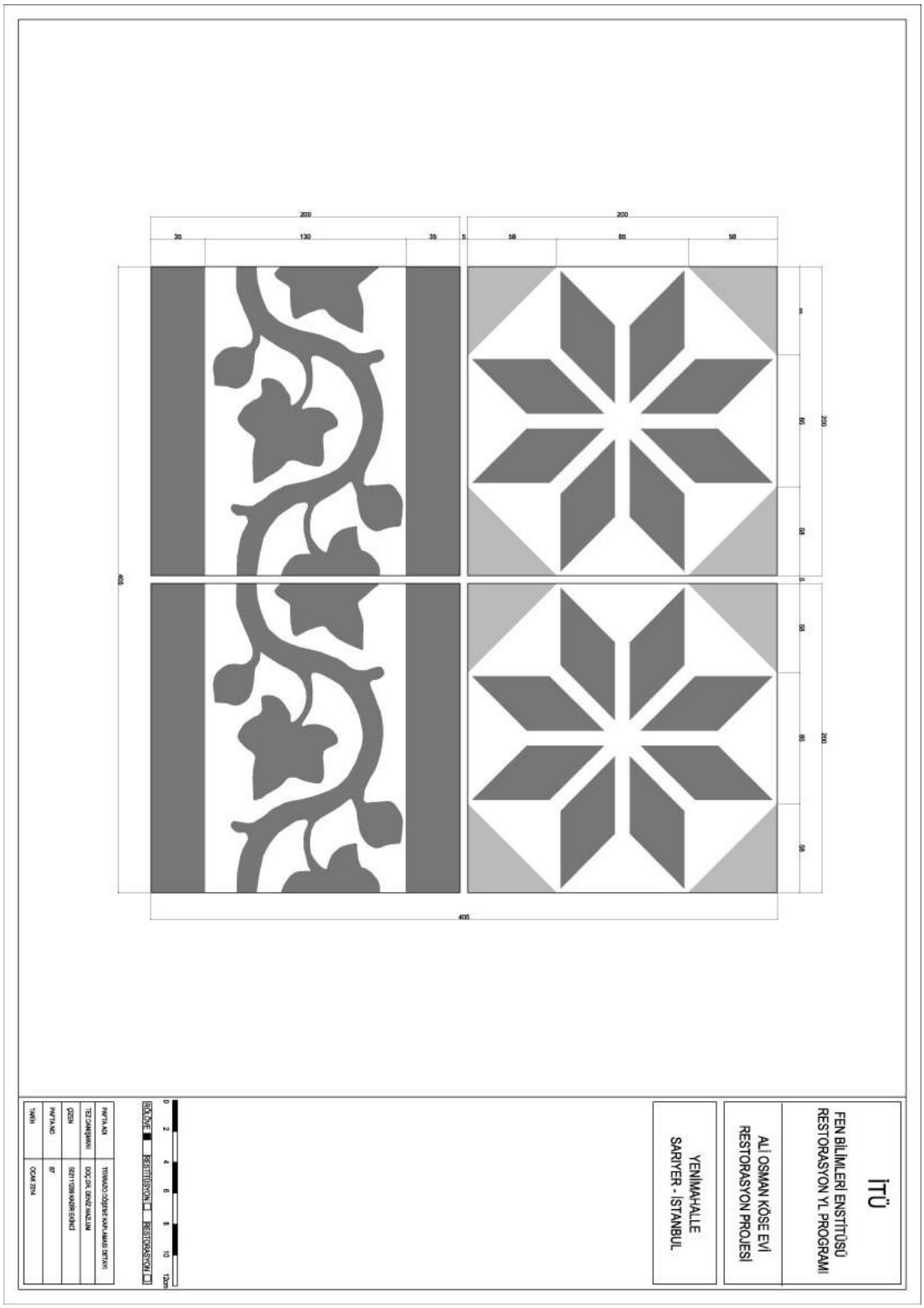
Şekil F.84: Rölöve – K10 kapı planı.

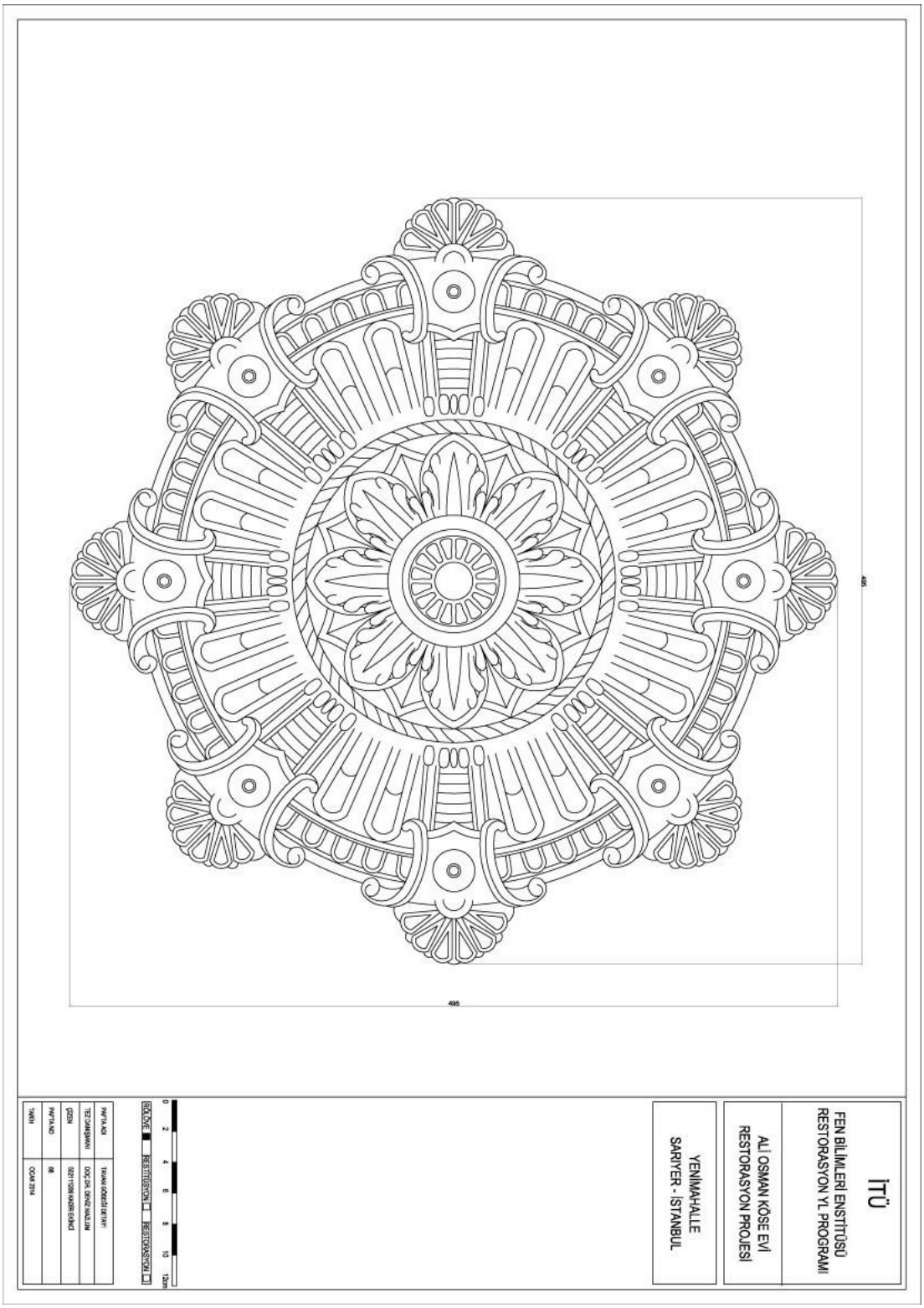
Şekil F.85: Rölöve – K3 kapı detayı.

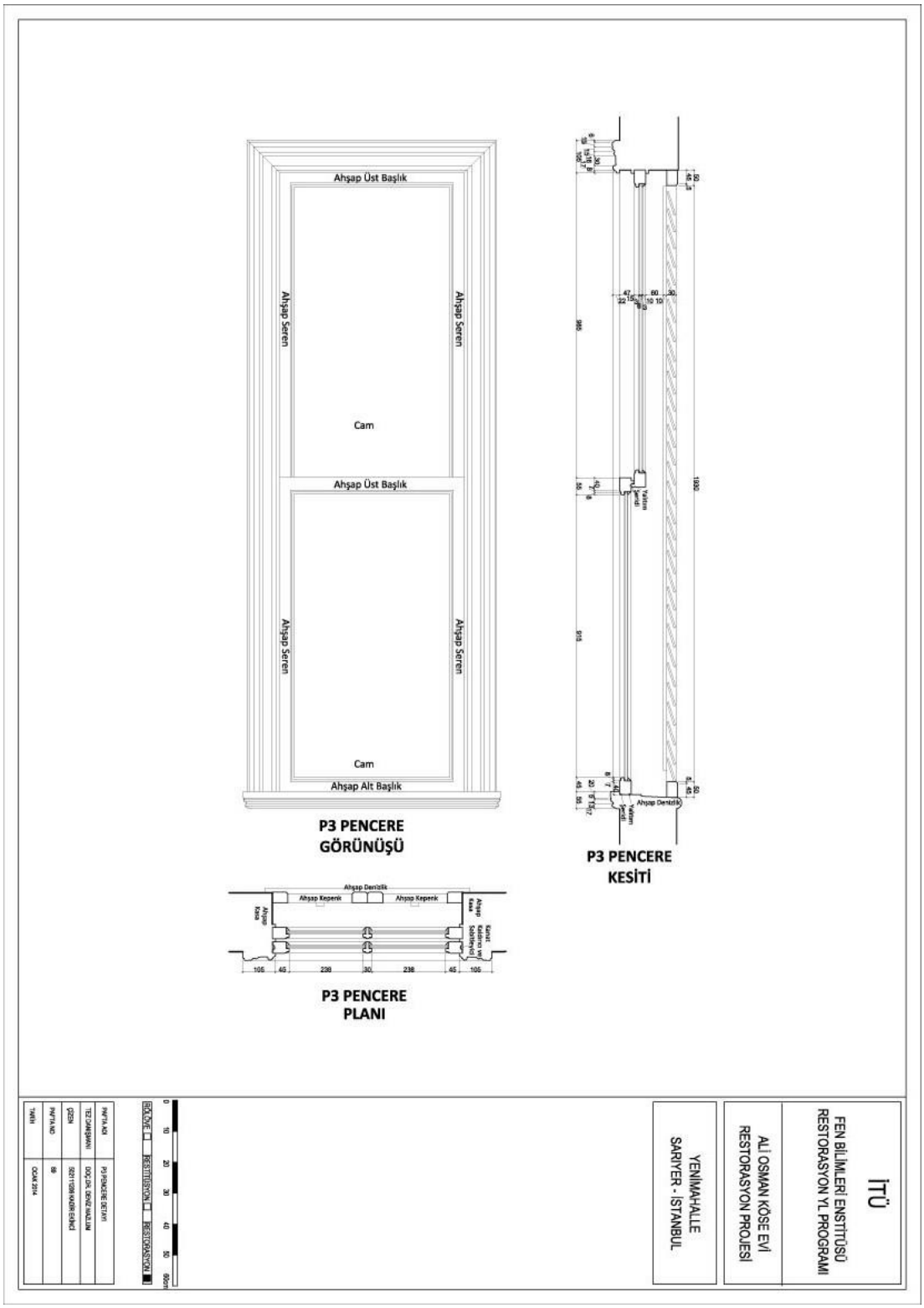
Şekil F.86: Rölöve – P1 pencere detayı.

Şekil F.87: Rölöve – Terrazo döşeme kaplaması detayı.

Şekil F.88: Rölöve – Tavan göbeği detayı.

Şekil F.89: Restorasyon – P3 pencere detayı.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Kadir Ekinci

Doğum Yeri ve Tarihi: Sarıyer, 12.08.1988

E-Posta: kadirekinci1940@gmail.com

Lisans: Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık, 2011